thriller & mystery

Ronan Bennett

ULTIMA MUTARE A REGELUI

ZUGZWANG ZUGZWANG ZUGZWANG ZUGZWA

Un thriller despre arhanghelul tarilor, capcanele minții omenești și a pericolă de sub pe viață și pe moarte

HUMANITAS fiction

RONAN BENNETT s-a născut și a crescut în Belfast, unde a participat activ la demonstrațiile antibritanice. La vârsta de optsprezece ani a fost condamnat la închisoare pe viață, dar a făcut apel, a fost eliberat și a plecat în Anglia. Arestat din nou, a executat o sentință de aproape doi ani, în timpul căreia s-a îndrăgostit de șah. S-a înscris apoi la King's College, unde a studiat istoria și a început să scrie. Înainte de *Ultima mutare a regelui – Zugzwang* (*Zugzwang*, 2006) a publicat alte patru romane: *The Second Prison* (1991), *Overthrown by Strangers* (1992), *The Catastrophist* (1998; Hughes & Hughes/Sunday Independent Irish Novel Award, nominalizat la Whitbread Award) și *Havoc, in Its Third Year* (2004; nominalizări la Booker și IMPAC Dublin Literary Award). A scris de asemenea scenarii de film, inclusiv pentru Hollywood.

RONAN BENNETT

Ultima mutare a regelui Zugzwang

Traducere din engleză de
RĂDU VANCU

HUMANITAS
fiction

Coperta de
IONUȚ BROȘTIANU

RONAN BENNETT
ZUGZWANG
Copyright © 2007 Ronan Bennett
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2008, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 73, fax 021/408 83 74
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BENNETT, RONAN
Ultima mutare a regelui: zugzwang / Ronan Bennett; trad.: Radu Vancu. – București: Humanitas Fiction, 2008
ISBN 978-973-689-286-8

I. Vancu, Radu (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Pentru Molly

ZUGZWANG

Din limba germană, *Zug* (mutare) + *Zwang* (constrângere, obligare). În șah, se folosește pentru a descrie o poziție în care un jucător este pus într-o situație de vulnerabilitate totală. Este obligat să mute, dar orice mutare îi slăbește și mai mult poziția.

SANKT PETERSBURG
MARTIE 1914

UNU

Într-o dimineață crudă de martie, pe cheiul Moika, lângă podul Polițeiski, doi bărbați l-au acostat pe respectatul editor al unui ziar liberal, O.V. Gulko. Martorii au declarat ulterior poliției că, dintre cei doi, cel mai înalt părea a-l admonesta agitat pe Gulko și că Gulko, simțind evident că este supus unei amenințări fizice, intrase în panică și încercase să scape de această atenție nedorită. Același tânăr scosese atunci un cuțit, iar tovarășul lui, un revolver. Se trăsese un foc.

Gulko nu se prăbușise dramatic, ci, conform relatărilor acelorași martori, se așezase încet, așa cum cineva care simte că e pe cale să leșine se așază ca să dea simțurilor răgaz să-și revină – doar că, în cazul acesta, în abdomenul lui Gulko apăruse o gaură mare și sângele păta zăpada înghețată pe care zăcea.

Agresorul cu pistolul a fugit, poate crezând că își făcuse treaba, mai degrabă însă pentru că își pierduse cumpătul. Dacă așa stăteau lucrurile, atunci tovarășul lui era croit dintr-un material mai dur sau era cel puțin mai lipsit de milă. Purta cizme de muncitor, haină lungă de piele și căciulă de astrahan – o ținută populară printre studenții din oraș cărora le plăcea să afișeze un aer revoluționar.

Trecătorii începeau deja să-și revină din șocul care-i imobilizase inițial, dar, înainte să poată sări în ajutorul victimei, atacatorul rămas lovise isteric de câteva ori. O luase apoi la fugă, reușind să scape cu bine, grație tinereții și conformației lui atletice, îmbulzelii de pe Nevski și naturii precaute a omului în asemenea circumstanțe.

Impresia creată de hainele asasinilor a condus la speculația că Gulko fusese asasinat de o așa-numită brigadă de luptă a Partidului Socialist Revoluționar. Și dacă așa era, atunci de ce? Brigăzile de luptă erau, desigur, active și imprevizibile, dar era necesară o logică împinsă un pic prea departe chiar și pentru spiritele acestea fanatice pentru a-l desemna pe Gulko, în nici un caz un admirator al autocrației, drept un dușman care trebuia zdrobit precum amaleciții. Bănuielile se îndreptau și spre cealaltă forță a imprevizibilității și fanatismului, Sutele Negre, dar, chiar dacă Gulko era evreu, abia respecta tradițiile, ca și mine. Alții șușoteau că fusese omorât de agenți germani sau de un soț gelos. Însă, în realitate, nimeni nu avea nici cea mai vagă idee despre identitatea sau motivele asasinilor, așa că, nesiguranța fiind pentru moara zvonurilor ceea ce e mirosul mâncării pentru un stomac gol, întregul Sankt Petersburg nu mai vorbea despre aproape nimic altceva – cel puțin până când urma să se producă următorul spectacol asupra căruia publicul să-și îndrepte atenția.

Și acesta veni numaidecât, sub forma senzaționalului turneu de șah din Sankt Petersburg, un eveniment strălucitor, găzduit de sala de baluri a magnificei case a lui P.A. Saburov de pe Liteini Prospekt. Printre distinșii protectori ai competiției, din mărinimia cărora proveneau generoasele bonificații pentru participare, precum și multe alte premii și mai

generoase, se număra țarul însuși, care contribuise cu o mie de ruble. Mii de persoane plăteau pentru a avea ocazia să-și vadă eroii. În calitatea mea de jucător amator împătimit, aș fi mers oricum să asist la partide, în măsura în care îmi permitea timpul. Dar mai exista un motiv al interesului meu. Începusem de curând să-l tratez pe marele Avrom Chilowicz Rozental, omul acela trist și timid. Pe atunci în vârstă de treizeci și doi de ani și aflat la apogeul facultăților sale intelectuale, Rozental era marele favorit. Îi învinsese pe Lasker în 1909 și pe Capablanca în 1911. Anul 1912 fusese numai al lui: seria spectaculoasă de triumfuri la San Sebastian, Bad Pistyan, Breslau și Varșovia îl transformase într-una dintre cele mai mari celebrități ale vremii. Introvertirea lui nu făcea decât să-i sporească aura de mister. În Europa, prinții îl invitau în palatele lor, gentlemenii în cluburi, iar gazdele din lumea bună, la dineuri. În acea vreme, exista în jocul lui – știu că va suna absurd pentru cei ce nu iubesc șahul, dar îmi mențin comparația – ceva din simplitatea decisivă și organică a unui concert pentru clarinet de Mozart sau din liniile clasice ale lui Quarenghi, sau din zborul lin al lebedelor pitice – *Zwergschwan* – trecând peste lacul Ladoga în timpul migrației de vară spre sud.

Și totuși, în chip tragic, geniul lui Rozental era tulburat de o acută instabilitate psihică. Chiar la prima noastră întâlnire, aranjată de un prieten comun, renumitul violonist polonez R.M. Kopelzon, Rozental și-a cerut scuze până și pentru prezența în biroul meu, declarând că e absolut insuportabil pentru celelalte ființe omenești. Incapabil de contact vizual, își scărpina obsesiv capul, cu mișcări rapide, nevrotice, și își flutura mâna în jurul creștetului.

— Vedeți ceva? l-am întrebat.

S-a uitat scurt la mine, ca și când n-ar fi fost sigur unde se afla, înainte ca ochii lui să înceapă iar să alunece dintr-un colț în altul.

Kopelzon mă implora să-l ajut pe Rozental să ajungă la un echilibru psihic suficient pentru a-i permite participarea la competiție. Am ezitat, pentru că era evident că noul meu pacient ajunsese în pragul unui colaps total și mă îndoiam că aș putea face ceva într-un timp atât de scurt (prima noastră întâlnire avea loc în 3 martie, iar turneul urma să înceapă în 21 aprilie). L-am sfătuit pe Rozental să se retragă, dar a refuzat să ia asta în considerare. Pur și simplu, erau prea multe lucruri în joc. Șahul era viața lui. Dacă ar fi câștigat, ba chiar dacă ar fi terminat pe locul al doilea – după campionul mondial, doctorul Lasker –, ar fi pretins cu siguranță dreptul de a juca un meci pentru titlu. Rezultatul, date fiind capacitățile jucătorilor la acea vreme, nu admitea nici un dubiu: Lasker era un campion valoros, dar își ieșise din forma maximă, în timp ce Rozental nu și-o atinsese pe deplin. Născut în îndepărtatul orășel Choroszcz din Polonia, cel mai mic din cei doisprezece copii ai unei familii sărace, unde vorbise numai idiș și evreiește până la aproape douăzeci de ani, Rozental părea destinat să devină al treilea campion mondial la șah și să fie celebrat peste tot, de la Berlin la New York, de la Tokio la Buenos Aires. Turneul din 1914 de la Sankt Petersburg era cea mai importantă competiție din viața lui și nu puteam refuza să fac pentru el tot ce îmi stătea în puteri.

Pentru un psihanalist nimic nu e niciodată obișnuință sau rutină. Fiecare pacient are o istorie personală – care e chiar așa: *personală*, adică extrem de particulară –, iar nevoile lui sunt individuale și specifice. Cu toate acestea, când Rozental a venit la

mine, am presupus că o să am de-a face cu tipul acela de traumă reprimată care e pâinea de fiecare zi a profesiei mele. La începutul ședințelor noastre, habar n-aveam că cele două evenimente în care petersburghezii investeau atât de mult din imaginația lor febrilă – asasinarea lui Gulko și seria de asasinate ingenioase care aveau loc zilnic în sala de baluri a casei Saburov – se legau direct prin intermediul persoanei din fața mea. Lumea șahului poate fi crudă și respingător de meschină, dar rareori se transformă într-o scenă a intrigilor, dacă lăsăm deoparte rivalitatea concurenților sau gâlceava interminabilă asupra condițiilor în care ar trebui să se desfășoare campionatul mondial. Însă, pe măsură ce analiza mea privindu-l pe Rozental progresa, am ajuns să înțeleg că era vorba de mult mai mult decât de simpla câștigare a unui turneu, oricât de prestigios ar fi fost el.

Nu că șahiștii care veneau la Sankt Petersburg ar fi fost conștienți de asta. Profesioniști obișnuiți cu lungi călătorii cu trenul sau cu vaporul care-i ducea dintr-o țară în alta sau dintr-un oraș în altul ca să-și facă meseria, se bucurau, oriunde s-ar fi găsit, de prea puțin timp în afara triunghiului cunoscut oricărui jucător itinerant de șah: hotel, sală de turneu și restaurant. Cum în Sankt Petersburg aceste instituții funcționau la cele mai luxurioase standarde, puteau fi iertați dacă gândeau că fondatorul orașului exagerase doar o idee când îl proclamase drept „tărâmul făgăduinței". Sankt Petersburg *este* magnific și monumental. Dar e și oribil de meschin, iar acolo unde magnificența și meschinăria coexistă va fi întotdeauna loc și pentru invidie, furie, cruzime, paranoia și violență. Așa cum o privire superficială pe tabla de șah va întrezări prea puțin din lupta crâncenă trădată de aranjarea pieselor, tot

astfel și turistul delectându-se cu comorile Ermitajului, cu gloria Grădinii de Vară sau cu mărfurile exotice din Gostini Dvor va trece probabil cu vederea curenții purtători de viciu ce străbat chiar străzile pe care el se plimbă cu atâta admirație inocentă. Dintre cei unsprezece jucători care au participat la marele turneu din 1914, numai Rozental a ajuns să înțeleagă pe deplin că moartea violentă și cruzimea nu numai că făceau parte din viața Sankt Petersburgului așa cum fac parte din rutina fiecărei mari capitale, dar că erau esența însăși a unui oraș pândit de revoluție.

Rozental venise acolo din unicul motiv de a juca șah dar, fără voia lui, fusese prins într-o țesătură de conspirații, trădări și, în cele din urmă, crimă. Ar trebui să spun mai degrabă *crime*, pentru că asasinarea lui Gulko n-a fost ultima. Am făcut tot ce am putut pentru a-l ajuta, dar nu destul. Natura lui încrezătoare făcea din Rozental victima mașinațiunilor prietenilor săi mai puțin scrupuloși, iar cel care plănuise moartea lui Gulko s-a dovedit a fi la fel de puternic ca un han tătar – și la fel de nemilos. Nu-i păsa nici cât negru sub unghie de nevinovații care-i stăteau în cale și îi zdrobea cu același calcul rece cu care maeștrii de șah își schimbă pionii care-i încurcă în joc. Rozental nu a pierit în stradă, ca Gulko; *sfârșitul* lui nu a fost nici dramatic, nici violent, dar s-a dovedit la fel de dureros. La Sankt Petersburg, istoria nu l-a băgat în seamă pe marele Avrom Chilowicz, iar viața l-a făcut bucățele abia după aceea. Avea să-și încheie zilele așa cum le începuse, în sărăcie și tristețe – și totul din cauza a șase-șapte mutări oarecum neinspirate ale unor piese sculptate din lemn de cimișir sau de abanos pe o placă cu șaizeci și patru de pătrățele.

DOI

Gulko fusese omorât în dimineața zilei de 14 martie. Cinci zile mai târziu, secretara mea intră în birou. Se pregătea să plece acasă și ne spuseserăm deja noapte bună. Îl așteptam pe unul dintre pacienții mei obișnuiți, care trebuia să vină la șapte, și mă foloseam de răgaz ca să-mi revăd notițele de la ședința de mai devreme cu Rozental.

Minna murmură o scuză pentru întrerupere. Mi-am dat imediat seama că ceva nu era în regulă.

— Cineva vrea să vă vadă, domnule doctor, zise. Un polițist.

Minna pronunță cuvântul cu dispreț; nu era câtuși de puțin bogată, însă uneori putea fi teribil de snoabă.

În birouașul din față, cel în care lucra Minna, am dat peste un bărbat cu o constituție firavă, de vreo treizeci și cinci de ani. Își ținea pălăria la piept, iar părul negru îi cădea vâlvoi peste ochi.

— Domnul doctor Spethmann? zise el. Avea glasul subțire și ușor nazal.

— Da, i-am răspuns, politicos, dar și oarecum precaut.

— Sunt inspectorul Lîcev. Aș dori să discut cu dumneavoastră în particular.

Eram curios. Munca unui psihanalist nu e diferită de a unui detectiv – amândouă implică scoaterea la suprafață a ceea ce este reținut sau ascuns, cu diferența evidentă că primul are de-a face cu inhibiția inconștientă, iar cel din urmă cu evaziunea și tăinuirea cât se poate de deliberate.

— Desigur, am spus.

M-am întors către secretară.

— Ne vedem mâine dimineață, Minna.

Minna ezită o clipă, ca și cum nu voia să mă lase singur în compania lui, apoi se strecură pe lângă Lîcev încercând să pună între ei o distanță cât mai mare cu putință în acel spațiu strâmt. Închise foarte blând ușa în urma ei. Pentru Minna, zgomotul sau dezordinea, oricât de ușoare, erau un blestem.

— Vă rog, i-am spus lui Lîcev, poftindu-l în biroul meu.

M-am așezat la masa de scris. El luă loc vizavi, într-un fotoliu vechi din fața canapelei. Înregistră ce era în jurul lui, rapid și expert, ca un observator antrenat. I-am văzut privirea întârziind asupra fotografiilor cu ramă aurită ale Catherinei și Elenei de pe peretele din stânga mea, trecând apoi repede în revistă titlurile cărților de pe rafturi și obiectele de artă incașe și mohicane aranjate la anumite intervaluri între ele. Totul era cântărit și evaluat în vederea obținerii informațiilor despre proprietar.

— Cu ce vă pot ajuta, inspectore? am întrebat.

— Puteți începe prin a-mi povesti cum ați ajuns să-l cunoașteți pe Alexander Yastrebov.

Iritarea pricinuită de bruschețea lui mă făcu să-mi amân răspunsul. Lîcev părea să creadă că ezitarea mea era suspectă.

— Vă deranjează întrebarea? se interesă el.

— Deloc, am spus, dar mă tem că nu vă pot ajuta. Nu cunosc nici un... Yastrebov, ați spus?

— Conform documentelor pe care le-am găsit asupra lui, Yastrebov era student la Institutul Tehnic, zise.

Informația nu-mi folosea câtuși de puțin.

— Sunteți sigur că nu-l cunoașteți?

— Da, sunt sigur.

— Cum explicați asta? zise Lîcev, căutând fără grabă ceva în pardesiu.

Scoase mâna din buzunarul interior și îmi arătă un plic simplu, nefolosit, pe care îl deschise. Mă așteptam să văd o fotografie a lui Yastrebov. În schimb, inspectorul trase afară o *carte de visite*. Cerneala era întinsă de ceva ce părea a fi fost apă, dar scrisul era încă lizibil.

— O recunoașteți?

— Bineînțeles, am zis. E cartea mea de vizită.

— Îmi puteți explica de ce avea Yastrebov cartea dumneavoastră de vizită?

— O dau pacienților, am spus, dar și colegilor și cunoscuților, oamenilor pe care-i întâlnesc la conferințe științifice sau la recepții și dineuri. Uneori ei o dau altora. Sunt sigur că nu cunosc nici jumătate din persoanele la care ajung cărțile mele de vizită.

— Ați fi putut să i-o dați direct lui Yastrebov?

— Dacă da, atunci am făcut-o fără să știu cine e. Cine e, oricum? Zice că-l cunosc?

Lîcev mă privi atent, evualându-mi pe față onestitatea, nu se folosi de nici un alt pretext.

— Yastrebov a murit, zise el, apoi adăugă, fără mai mult dramatism sau emoție decât dacă și-ar fi amintit cum fusese vremea marțea trecută: a fost asasinat.

Am așteptat să-mi dea detalii privind decesul lui Yastrebov. În schimb, el se ridică și se uită prin cameră.

— Aveți un birou foarte plăcut, constată.

Nu prea știam ce să răspund. Ce voia de la mine? Se îndreptă spre tabla de șah pe care o țin lângă fereastra cea mai apropiată de masa de scris și ridică regele alb. Îl cântări în palmă și păru să constate că greutatea lui era acceptabilă.

— Frumos set, zise, examinând baza piesei, pe care scria cu litere mici, de un roșu sângeriu: *Jaques London*. Englezesc?

— Da, am spus.

— Piesele Staunton au o linie foarte plăcută. Mai simplă și mai pură decât ale noastre.

Lăsând jos regele, examină apoi caii cu piepturi late și coame bogate.

— Foarte drăguț. Jucați, presupun?

— Când pot, ceea ce nu se întâmplă foarte des, am răspuns. Și nici foarte bine, de fapt.

— Cine credeți că va câștiga turneul?

Având în vedere ceea ce discutaserăm, mi se părea destul de ridicolă turnura pe care o dădea conversației, dar i-am răspuns:

— Capablanca are șanse bune.

— Sunt surprins, zise el pe un ton care părea să implice că era ceva îndoielnic în ceea ce tocmai spusesem. Rozental e marele favorit. În ultimii doi sau trei ani a fost practic invincibil.

Am simțit că se mai ascundea ceva în spatele întrebării. Știa oare că Rozental îmi era pacient? În Rusia poliția știe multe lucruri.

— Și Rozental are șanse serioase, am admis.

Lîcev puse la loc regele, exact în centrul pătratului.

— Ce poziție e asta? întrebă el.

I-am explicat că era o partidă prin corespondență pe care o jucam cu prietenul meu, Kopelzon. La menționarea numelui lui Reuven Moiseievici, Lîcev mijì ochii. Un polițist cu gust pentru muzica rafinată? Sau un polițist cu interes profesional pentru unul dintre cei mai vechi prieteni de-ai mei?

Părea complet absorbit de poziție.

— Cine mută?

— Eu. Albul.

— Care a fost ultima mutare a negrului?

— 34... Rh5, am spus.

— Schimbul la g5 nu vă aduce nici un avantaj, zise el făcând o grimasă. Ce o să jucați?

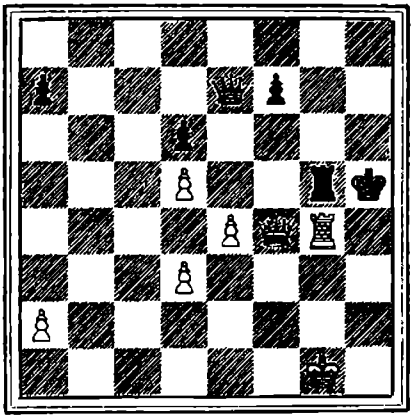

Spethmann – Kopelzon
Kopelmann tocmai a jucat 34... Rh5, atacând turnul alb.
Schimbul la g5 nu aduce nici un avantaj albului.
Ce trebuie să joace Spethmann ca să își mențină șansele de a câștiga?
Spethmann – Kopelzon, Sankt Petersburg, 1913-1914

Mutări anterioare:
1. e4 c5 2. Cc3 Cc6 3. g3 g6 4. Ng2 Ng7 5. d3 d6 6. Cge2 e5 7. h4 h5 8. Cd5 Cce7 9. Cec3 Cxd5 10. Cxd5 Ne6 11. c4 Nxd5 12. cxd5 Nh6 13. b4 Nxc1 14. Txc1 b6 15. Nh3 Kh6 16. Dd2 Rf8 17. 0-0 Rg7 18. f4 exf4 19. Txf4 Te8 20. Db2+ Te5 21. bxc5 bxc5 22. Txc5 g5 23. hxg5 Dxg5 24. Tc2 Rh7 25. Tg2 Tg8 26. Df2 De7 27. Tf6 Rg7 28. Tf4 Rh7 29. Nf5+ Cxf5 30. Txf5 Txf5 31. Dxf5+ Rh6 32. Df4+ Tg5 33. g4 hxg4 34. Txg4 Rh5

În toți anii în care jucaserăm șah împreună, nu-l bătusem niciodată pe Kopelzon, dar în partida aceasta ieșisem din deschidere cu un ușor avantaj. Adversarul meu, mai degrabă datorită surprizei, alesese să renunțe la un pion în schimbul unui atac. Apărându-mă exact, reușisem nu numai să rezist furtunii, ci chiar să-mi mențin pionul în plus. Totuși, până ajunseserăm la poziția prezentă, rămăsesem

fără idei, iar speranțele mele privitoare la o primă victorie împotriva lui Kopelzon se evaporau; eram pe punctul de a-i oferi remiza.

— Nu știu, am spus.

Deși simțeam că este aproape o încălcare a etichetei – absurdă, dată fiind circumstanțele –, curiozitatea nu-mi dădea pace. Am întrebat:

— Cum a fost omorât Yastrebov?

Lîcev își întoarse ochii spălăciți către mine.

— A fost ciomăgit până la moarte. Ucigașii i-au pus cadavrul într-o căruță, apoi l-au aruncat în canalul de lângă restauratul „Ursul".

— Am citit ceva despre asta, am spus.

M-am dus până la vraful de ziare vechi din biroul de afară și am găsit repede ce căutam, în *Russkie Vedomosti*, întâmplător ziarul lui Gulko. Știrea apăruse în aceeași ediție în care fusese anunțată asasinarea lui Gulko, deși era prezentată mult mai puțin central. Relata despre recuperarea corpului unui tânăr după un accident de automobil pe cheiul Moika. Conform prezentării din ziar, nefericita victimă pierduse controlul mașinii pe o porțiune acoperită cu gheață a drumului de lângă „Ursul" și derapase în canal.

— Nu e nimic aici legat de vreo crimă, am observat.

— Ucigașii încearcă să-și ascundă crima prezentând-o ca pe un accident. Evident, au reușit să păcălească presa.

Arătă spre ziar și zise:

— L-ați cunoscut pe Gulko?

— Nu, am spus.

— Nu l-ați întâlnit niciodată?

— Nu, am repetat. De ce? Există vreo legătură între cele două crime?

— E o posibilitate, zise el, iar glasul lui suna de parcă ar fi ridicat din umeri.

— De ce a fost omorât Yastrebov?

— Ca și în cazul asasinării lui Gulko, încă nu e clar, răspunse el în același fel lipsit de emfază.

Am observat cu ușurare că se îndrepta spre ușă.

— Chiar n-am idee cum a ajuns cartea mea de vizită la el, am spus. Îmi pare rău că n-am putut să vă ajut mai mult.

— O să ne vedem mâine după-masă la sediul poliției, îmi expuse el sec starea de fapt. Să fiți acolo la cinci.

— De ce? am obiectat. V-am spus deja: nu știu nimic despre acest Yastrebov.

— Poate vom descoperi că știți mai multe decât credeți că știți. Deigur, dumneavoastră, ca psihanalist, înțelegeți asta.

— E imposibil. Mâine am programări.

— Ați prefera să veniți acum, cu mine?

N-am răspuns. Lîcev mă privi în ochi.

— La cinci, mâine, atunci.

Eram încă într-un soi de transă când Lîcev îmi arătă fotografiile de pe perete.

— Cine e femeia? întrebă, bătând cu degetul în fotografia mai mare.

— Soția mea, Elena, am zis.

— N-ar trebui să fie *„răposata* mea soție"?

— Ba da, am admis, după ce mi-am revenit din vulgaritatea provocării lui. Răposata mea soție, Elena.

— Iar aceasta trebuie să fie fiica dumneavoastră, Catherine? zise el, bătând în a doua fotografie.

Gândul că bărbatul acesta odios, viclean și amenințător știa de existența lui Catherine îmi provocă o senzație de scufundare.

— Da, am spus încet, de parcă aș fi sperat că n-o să-mi audă mărturisirea.

— Să aduceți fata cu dumneavoastră mâine.

Nu cred că am rostit vreun cuvânt timp de un minut sau două, doar m-am holbat, fără să înțeleg, la musafirul nepoftit, și el la mine. Chiar și după ce șocul a trecut, nu l-am întrebat de ce voia s-o vadă pe Catherine sau de ce credea că ea ar fi avut de-a face cu Gulko sau Yastrebov, sau cu accidentul, sau crima, sau ce-o fi fost.

Lîcev privi înapoi spre tabla de șah.

— Nu pierzi, zise. Cel puțin nu încă.

M-am întors să-i urmăresc privirea. Când m-am răsucit iar spre el, își dădea la o parte părul lins care îi căzuse în ochi. Îl netezi cu grijă și își puse pălăria.

— Ne vedem mâine, doctore Spethmann, mai zise el și dispăru din birou.

TREI

Cu pacienții mei sunt tatăl cel bun – atent, blând, calm, corect, strict, nemustrător și foarte prezent. I-ar îngrozi să descopere că omul căruia îi atribuie o înțelepciune și o seninătate aproape supranaturale este, în realitate, la fel de puțin imun ca și ei în fața anxietății sau a exaltării, sau a altor emoții mai turbulente sau mai periculoase. Dar ăsta-i adevărul în ce mă privește.

Cel mai uimitor pacient din acea vreme – și îl includ aici și pe Rozental – era Anna Petrovna Ziatdinov. Făcusem cunoștință cu ea în primăvara lui 1913, la o recepție ținută de ambasadorul german. În vârstă de treizeci și șapte de ani, era una dintre cele mai faimoase frumuseți din Sankt Petersburg.

Mă dusesem acolo numai la insistențele lui Kopelzon.

— Trebuie să ieși mai des, Otto, îmi spusese în stilul lui energic, gen să-lăsăm-prostiile. Știu că ești încă în doliu, dar a trecut deja un an. Nimeni n-o să ți-o ia în nume de rău – și, pe lângă asta, va veni acolo o femeie pe care sunt pe punctul s-o seduc și vreau să știu ce părere ai despre ea.

— Aș rămâne acasă, cu Catherine. O să se simtă singură fără mine.

— Catherine are batalioane de prieteni tineri. Armate întregi. Ia-ți haina!

Clădirea ambasadei era colosală și monolitică, sculptată, s-ar fi zis, dintr-un singur bloc de granit finlandez. Totul avea de-a face cu cu mărimea, puterea și dominația: arhitravele masive, pereții nesfârșiți și, pe acoperiș, giganții din bronz ținând hățurile celor doi cai uriași, cu coamele lungi fluturând, cu nările aprinse. Războiul se ivea la orizont și tensiunile nu mai erau stăpânite.

— Cum poți suporta să vii într-un asemenea loc? i-am șoptit lui Kopelzon când am primit primele băuturi.

— Pentru că numai aici pot vorbi cu adevărata mea iubire, zise el, rotindu-și privirea prin sală. Iat-o. Vino și tu. Dacă soțul ei o vede singură cu mine, jocul se încheie.

Mă luă de cot și mă conduse în direcția ei.

— Nu e cea mai frumoasă femeie pe care ai văzut-o?

Anna Petrovna era de înălțime mijlocie, cu tenul de culoare deschisă, buzele pline și ochii mari, de culoarea mierii, cu albul foarte pur. Părul negru era strălucitor, dar avea linia cam prea coborâtă. Era o frumusețe mai degrabă paradoxală, impresie accentuată de un dinte mijlociu din partea de sus care părea să iasă din gingie într-un anumit unghi, singurul excentric dintr-un aranjament altfel perfect simetric. Am fost atras de imperfecțiunea liniei

părului și a dintelui; sugera o altă latură a ei, vag piraterească, de parcă dincolo de respectabilitate se ascundea ceva secret și calculat. Sau poate că, pur și simplu, eram în general ușurat să găsesc defectele celorlalți, fiind atât de conștient de ale mele.

Ea păru destul de mulțumită să-l vadă pe Kopelzon dar, din punctul meu de vedere, era mai degrabă amuzată decât măgulită de atențiile lui. Punea aceeași dăruire în seducțiile lui ca și în recitaluri; muzica lui, însă, era infinit mai subtilă. După un timp, Anna Petrovna se scuză.

— Ce crezi despre ea? întrebă Kopelzon. Merită riscul, nu?

— La soț te referi?

— Doamne, nu! exclamă el dând din mâini a lehamite. Boris Ziatdinov e un afurisit, dar e doar un avocățel cu temperament violent. Riscul e tatăl.

— Cine e?

— Muntele, zise Kopelzon aproape în șoaptă.

Avea o expresie gravă, și pe bună dreptate. Piotr Arsenievici Zinurov era unul dintre cei mai bogați industriași din Sankt Petersburg și se bănuia că finanța în secret Sutele Negre; sigur era că nu-i venea greu să apere atacurile lor violente împotriva evreilor și a proprietăților evreiești. N-ar fi fost încântat să descopere că singura lui fiică era obiectul atențiilor sexuale ale unui violonist evreu.

— Ah, oftă Kopelzon, nu s-ar zice că Anna Petrovna va da fuga în patul meu, nu diseară, în orice caz. Și cum eu, spre deosebire de tine, consider că o noapte în singurătate e o noapte pierdută...

Își îndreptase deja atenția spre o femeie corpolentă, de vreo patruzeci de ani. L-am bătut pe năzdrăvanul meu prieten pe spate și i-am urat noroc.

Eram în drum spre ieșire când am auzit o voce în spatele meu:

— Plecați așa de repede, doctore Spethmann?

Era Anna. Mă prezentă însoțitorilor ei, care erau cât se poate de drăguți și de prietenoși. Toți s-au declarat admiratori categorici ai lui Blok.

— Sunteți tot mai neliniștit, doctore Spethmann, zise Anna după o vreme.

Se întorsese treptat cu spatele la prietenii ei, astfel că acum eram separați de grup și de speculațiile lui în jurul poeziei lirice.

— Îmi cer scuze, am zis. Ar trebui să plec acasă, la fiica mea.

— Sper că nu e bolnavă.

— Deloc, mulțumesc, dar e tânără și de curând a rămas fără mamă.

— Îmi pare foarte rău, șopti Anna, atingându-mi brațul. Ce groaznic, pentru amândoi. Câți ani are fata dumneavoastră?

— Face optsprezece în august. Nu-i place să stau departe de ea și i-am promis că mă întorc până la nouă.

— Atunci trebuie să plecați acasă imediat, mă îndemnă.

Mai devreme, îi apreciasem conversația drept spirituală și bine informată, dar simțisem și că avea ceva de salon în ea, ceva exersat, revăzut și rafinat pentru următoarea reprezentație. Solicitudinea ei de acum, totuși, părea să vină dintr-o realitate mai apropiată.

— A fost o plăcere să vă cunosc, doctore Spethmann, zise ea, întinzându-mi mâna. Am auzit atâtea despre dumneavoastră.

— De la Kopelzon?

Anna surâse.

— Prietenul dumneavoastră e complet incorigibil. Spuneți-mi, asediile lui amoroase au vreodată succes?

— Nu eșuează niciodată, din câte știu.

O scânteie de amuzament îi sclipi în ochi. Îi țineam mâna într-a mea. De obicei reușim într-un fel

sau altul să găsim informația pe care o vrem, iar eu asta voiesem să aflu: că Anna nu se va culca cu Kopelzon. În timp ce stăteam în fața ei nu eram conștient de asta, cel puțin nu întru totul, și abia mai târziu am admis că îl propusesem pe Kopelzon drept sursă a informațiilor ei despre mine numai ca s-o fac să vorbească despre legătura lor, dacă exista așa ceva. În anul scurs de la moartea Elenei nu simțisem nimic, asta dacă epuizarea nu poate fi descrisă în acest context drept un sentiment. Numai dependența contradictorie a lui Catherine de mine mă mai motiva: mă voia, dar în același timp pretindea că o sufocam. Mi se arunca în brațe și îmi spunea că mă iubește, apoi țipa că eram cel mai crud tată de la Avraam încoace și cel mai rău soț de la Adam. Nu am nici o înclinație către melodramă, nici nu vreau să spun că, fie și în cele mai pustii ore ale nopții, aș fi avut vreodată cea mai mică intenție de a-mi căuta moartea. Dar dacă moartea m-ar fi căutat pe mine, dacă aș fi fost eu pe podul Polițeiski în locul lui Gulko, nu sunt sigur că m-aș fi luptat sau că aș fi încercat să scap.

Iar acum mă uitam la o femeie și mă gândeam că mi-ar plăcea să o cunosc mai bine. Mă simțeam tulburat și, de asemenea, rușinat, în timp ce îi uram noapte bună.

*

Am revăzut-o apoi pe Anna cinci sau șase luni mai târziu, când m-am întâlnit cu ea la teatrul Marinski, în pauza unui spectacol după *Don Quijote* de Cervantes, cu Vaganova. Eram cu Catherine, care în seara aceea era senină și vorbăreață. Da, în seara aceea, eram cel mai bun tată de la Avraam încoace.

— Ce mai faceți, doctore Spethmann? zise Anna urcând către noi.

Părea mai degrabă obosită și slăbise considerabil.

— Sunt bucuros să vă văd iar.

Eram încântat în taină că Anna o cunoștea pe Catherine acum, când nu numai că arăta irezistibil de frumoasă, ci era și într-o dispoziție încântătoare. Însă, odată formalitățile încheiate, fiica mea se cufundă într-o tăcere mohorâtă și, pe durata conversației noastre, mi se agăță de braț cu forța unui gardian care păzește un prizonier. Am observat privirea Annei alunecând peste degetele țepene ale lui Catherine înfipte în brațul meu. Expresia ei nu trăda nimic, dar știam că înțelegea foarte bine ce se întâmplă. În cele din urmă spuse că spera să ne mai întâlnim curând și se scuză cu grație.

— Cine e femeia asta îngrozitoare? se interesă Catherine după ce ea plecă.

— Ți s-a părut îngrozitoare? am întrebat blând.

— Desigur. Cine e?

— Anna Ziatdinov. Soțul ei – am avut grijă să pomenesc de soț – e avocatul Ziatdinov.

— Cum de o cunoști?

— De fapt, n-o cunosc aproape deloc.

— Nu? Era ciudat de intimă cu tine pentru o străină.

— Nu prea cred, am spus încet.

— Așa făceai ca să scapi cu mama, țipă la mine cu o vehemență subită, pretindeai că n-aveai habar despre ce vorbește.

— Ne întoarcem la locurile noastre?

Însă lui Catherine nu-i puteai distrage atenția.

— I-ai frânt inima flirtând cu alte femei de față cu ea.

Cei din apropiere tăcură, cuprinși de un brusc interes pentru propriii lor pantofi.

— N-ai pic de rușine. Mă dezgușți.

— Catherine, te rog...

Se întoarse brusc pe călcâie. Am urmat-o pe scările acoperite cu covor roșu și prin holul casei de bilete, până în piața pustie, unde am găsit-o stând nemișcată, uitându-se în gol, fără să fie atentă la ceva în particular. M-am oprit în spatele ei. Era la începutul lui septembrie, dar fulgi apoși de zăpadă străluceau în părul ei blond, aproape alb. Fii atent, mi-am spus. Fii calm și nemustrător. Suferința unei fiice nu cere mai puțin de la un tată.

Se întoarse spre mine și spuse:

— Promite-mi că n-o s-o mai vezi niciodată pe femeia aia.

N-am ezitat:

— Promit.

— Jură! Jură pe viața ta.

— Jur că n-o s-o mai văd niciodată.

Ne-am întors să ne luăm hainele, apoi am mers până la automobil și am plecat acasă.

În dimineața următoare, un curier în livrea îmi aduse un bilet de la Anna Petrovna, în care mă întreba dacă aș accepta-o printre pacienții mei.

PATRU

La zece minute după plecarea inspectorului Lîcev, Anna intră în biroul meu și se așeză pe canapea. M-am așezat și eu, cum cerea practica, la căpătâiul pacientului.

Privind-o pe Anna, nimeni nu și-ar fi imaginat că era altfel decât mulțumită și sigură de sine, atât pe plan personal, cât și social. Povestea ei, așa cum mi-o dezvăluise în decursul primelor noastre întrevederi, era aceea că, în ultimii ani ai adolescenței,

simțise o amorțeală periodică și parțială a mâinii drepte. Episoadele se repetau la intervale diferite, de la o oră până la o săptămână. Medicii de familie solemni și scumpi chemați de tatăl ei nu reușiseră să găsească vreo cauză fizică, dar observaseră că amorțeala tindea să apară la o zi sau două după ce Anna avea coșmaruri atât de îngrozitoare, încât se temea să mai adoarmă. Trăseseră concluzia că boala ei era de natură isterică, însă starea aceasta fiind pe atunci prea puțin înțeleasă nu puteau prescrie tratamente eficiente.

Anna însăși nu își amintea de vreun incident particular care ar fi putut provoca amorțeala sau coșmarurile, și nici nu putea să găsească vreun motiv pentru care, la douăzeci și ceva de ani, dispăruseră pur și simplu, la fel de subit. Scăpase de ele de mai bine de zece ani și, cum sănătatea i se refăcuse, le uitase complet. Totuși, atât coșmarurile, cât și absența senzației de amorțeală îi reveniseră. Era bolnavă de neliniște și oboseală.

Știm că visele oferă cheia principală a bolii, chiar dacă pacientul refuză deseori să fie condus spre descoperirea ei. Anna și cu mine am discutat coșmarurile care păreau să conțină din belșug atât elemente literale, cât și simbolice. Cu toate acestea, ea pretindea că nu-și aduce aminte prea multe lucruri, în afară de faptul că, de obicei, în ele apărea o casă mare, cu multe coridoare, o casă frumoasă, dar căzută în ruină. Își mai amintea și senzația chinuitoare de sete. Am discutat posibilitatea ca acea casă să fie corpul ei, iar starea jalnică să reprezinte anxietatea naturală în legătură cu integritatea corporală, cu sănătatea și cu atractivitatea noastră fizică, pe măsură ce îmbătrânim. Nu a respins intepretarea mea, dar vedeam bine că nu era convinsă. Explorând mai departe, și-a amintit că, fiindu-i așa de sete, a început

să cerceteze casa, căutând apă. Totuși, trecând dintr-o cameră în alta, era tot mai convinsă că cineva stătea la pândă. Se apropia de uși cu o groază crescândă, tremurând violent, înspăimântată de ceea ce urma să găsească dincolo de ele. În visele ei nu deschidea întotdeauna vreo ușă, dar, când o făcea, nu se pomenea față în față cu un vampir, ci găsea hrană – pește afumat, pâine, caviar, fructe și vodcă pe o masă. În punctul acesta se trezea țipând.

Într-atât de mare era teama Annei de lucrul cu care trebuia să se confrunte – ca și opoziția ei la hipnoză și la asociere liberă –, încât am făcut mai puține progrese decât speram. După ce m-am sfătuit cu colegii, am decis să lăsăm deoparte visele și să ne întoarcem la povestea vieții ei. Psihanaliza seamănă cu căutarea aurului, și într-o ședință anterioară mi se păruse că găsisem o pepită. Era vorba de o călătorie, rememorată ca prin ceață, pe care Anna o făcuse în copilărie ca să-și viziteze bunica în Kazan. Pomenise călătoria doar în trecere și când, mai târziu, am făcut presiuni ca să-mi dea detalii, a fost cuprinsă de neliniște. Începeam să suspectez că în timpul voiajului s-ar fi putut întâmpla ceva semnificativ.

Deranjat de vizita lui Lîcev, nu eram sigur că o să reușesc să mă concetrez suficient asupra ședinței noastre. Însă Anna părea atât de epuizată, încât am simțit că ar fi de neiertat să o amân.

A tresărit când am adus în discuție călătoria.

— De ce vrei să afli amănunte despre asta? N-a fost nimic important, doar o excursie pe care am făcut-o în copilărie.

— Regula fundamentală a psihanalizei este să nu ignori nimic, indiferent cât de banal ar putea să pară.

— A fost cu ani buni înainte să înceapă coșmarurile.

— Spune-mi ce-ți poți aminti.

— Nu sunt sigură că-mi amintesc ceva, de fapt.

— Câți ani aveai?

— Treisprezece ani și două luni.

— Îți amintești foarte exact. S-a întâmplat ceva memorabil?

Ezită, doar o clipă.

— Am avut prima menstruație.

— Cum ai reacționat la asta?

— Am fost curioasă.

— În legătură cu ce erai curioasă, mai precis?

— Cum e să devii femeie.

— Ai plecat singură la Kazan?

— Nu, cu tata.

— Unde era mama ta?

— N-a venit. Nu știu de ce. Eram doar noi doi.

— Cum te simțeai singură cu el?

Își acordă o pauză de reflecție.

— Acasă tata era mereu foarte ocupat, începu ea încet. Uneori nu-l vedeam cu zilele. Acum îl aveam numai pentru mine și eram entuziasmată. Îmi amintesc că în gara Nikolai, unde ne-am urcat în tren, lumea se uita la noi cu admirație. Ca și cum am fi fost...

Se opri, apoi adăugă repede:

— El era în floarea vârstei și foarte chipeș.

— Ca și cum ați fi fost?... am presat-o. Termină propoziția.

— E o prostie, protestă ea. Nu știu de ce am spus asta.

— N-ai spus încă *asta*.

— Ca și cum am fi fost soț și soție, nu tată și fiică.

Râse stânjenită, dojenindu-se pentru absurditate.

— De fapt nu credeau așa ceva, bineînțeles. Eu aveam treisprezece ani, iar el trebuia să aibă... patruzeci și patru. Dar faptul că posibilitatea asta le trecea prin minte sau că eu îmi imaginam asta era flatant.

Asta și secretul meu – că începusem să am menstruație – mă făceau să mă simt cât se poate de adultă.

— Ce altceva îți mai amintești din călătorie?

— Nimic, decât că a fost lungă: întâi până la Moscova, apoi de acolo la Kazan.

N-am vrut să accept că nu-și mai amintea nimic și, când am forțat-o, s-a dovedit că era de fapt în stare să-și aducă aminte unele detalii despre ceilalți pasageri – o femeie fermecătoare într-un mantou albastru, care i-a zâmbit, și un ofițer de cavalerie, în vârstă, care încercase să-l ia de sus pe tatăl ei –, însă nu era nimic special care să-mi fie de ajutor. Totuși, simțeam o anumită reținere din partea ei în privința punctului final al oricărei călătorii, destinația.

— Povestește-mi despre Kazan și despre casa bunicii tale.

Mă privi circumspectă, de parcă bănuia o capcană.

— Nu e casa din coșmarurile mele, dacă la asta te gândești.

— De unde știi?

— Casa din coșmarurile mele e foarte mare, cu multe coridoare. Nu era absolut nimic înspăimântător în casa bunicii mele. Era mică și primitoare. Îmi amintesc o grădină de legume în spate și o bucătărioară cu sobă cu petrol și cu o măsuță.

— Unde dormeai?

— Într-un dormitor de la etaj.

— Singură?

— Nu. Trebuia să împart camera cu tata.

— Ai zis că *trebuia* să împarți camera? Ai împărțit-o, de fapt?

Părea uluită.

— Cred că trebuie s-o fi împărțit. Nu țin minte să mai fi fost vreo cameră pentru el.

Am scris ceva și am continuat.

— Cum ați ajuns de la gară la casa bunicii?

— Cu o trăsură, probabil, dar chiar nu-mi amintesc.

— Ce ați făcut când ați ajuns?

Se încruntă și tăcu preț de câteva clipe lungi.

— Am stat acolo o săptămână, dar mintea mea e complet goală.

— Încearcă să-ți amintești. Orice. Ce v-a gătit bunica?

— Acum, că mă gândesc mai bine, nu cred că am stat o săptămână, zise ea încet. Așa ar fi trebuit. Îmi amintesc cum mă săruta mama în gară și spunea că nu știe cum o să trăiască o săptămână fără mine.

Vocea îi era tot mai slabă pe măsură ce memoria îi revenea.

— Sunt sigură că... trebuia... să stăm o săptămână, dar...

— Continuă, am spus.

— Chiar nu-mi mai amintesc nimic, șopti ea, cu un accent de disperare în glas.

Când am încercat să o presez, m-a întrerupt imediat, deși pe un ton rugător:

— Te rog. Serios, e o pierdere de vreme. Nu s-a întâmplat nimic.

Vehemența ei îmi întărea de fapt convingerea că dădusem de aur, dar în același timp ezitam să o împing de la simpla povestire pe tărâmul imprevizibil al inconștientului. Nu voiam să-mi asum riscul provocării unei crize, însă eram medicul ei și aveam responsabilitatea să ajung la rădăcina bolii, lucru care putea fi realizat numai prin scoaterea ei forțată din starea aceea de blocaj, defensivă.

— Mai era cineva în casă?

— Te rog! repetă ea.

Își acoperi fața cu palmele, cu degetele mari pe pomeți și cu restul răsfirate ca o perdea peste ochi. Nu scoase un cuvânt timp de câteva minute.

— Nu mai vreau să vorbesc despre asta.

Nici un fel de persuasiune din partea mea n-o convinse să se răzgândească.

La sfârșitul ședinței i-am făcut un ceai. M-a întrebat despre Catherine.

— E bine, mulțumesc. Cel puțin din câte îmi pot da seama. De când a început studiile la universitate n-o prea văd.

— E o fată remarcabilă. Aș vrea doar să nu-i displac într-atât.

— Nu-i displaci câtuși de puțin.

Anna surâse cu subînțeles. După câteva clipe, zise:

— Te-ai gândit vreodată să te recăsătorești?

— Nu, i-am răspuns imediat, cu toate că întrebarea mă luase prin surprindere.

— Din cauza lui Catherine?

— Nu numai din cauza lui Catherine, am spus.

— Atunci de ce?

— Ies rar și nu prea am ocazia de a întâlni pe cineva...

Am zâmbit neajutorat și am ridicat din umeri.

— Asta îmi sună ca o scuză, zise ea.

— Poate, am admis.

— Ți-e teamă?

— Teamă?

— Să cunoști pe cineva? Să te îndrăgostești din nou?

Nu știu de ce, dar întrebarea m-a deranjat. M-am ridicat și m-am dus la fereastră.

— Otto, îmi pare teribil de rău, a exclamat ea. Ce prostie am spus!

M-am uitat lung pe fereastră, la strada acum întunecată și aproape pustie. Anna a venit în spatele meu și mi-a atins cotul.

— Mă ierți? zise ea în șoaptă.

M-am întors cu fața la ea. Era așa de aproape, încât aproape ne atingeam. Ne-am privit câteva clipe.

Dacă aș fi fost Kopelzon, aș fi sărutat-o. În schimb, am trecut pe lângă ea până la locul sigur al tablei de șah, iar sărutul care nu se întâmplase a rămas în aer, între noi.

— Pari preocupat, zise ea după o clipă.

— Îmi pare rău.

— Poți să-mi spui de ce?

N-ar fi trebuit să-i spun: era lipsit de profesionalism și, aproape sigur, de etică. Mă ascultă, la început nevenindu-i să creadă, apoi indignată.

— Ce drept are acest Lîcev să-ți ceară să te prezinți la poliție? N-ai făcut nimic rău. E scandalos.

— Nu mi-e teamă să mă duc, am spus. Dar mă tem pentru Catherine.

— Trebuie să pui pe altcineva să intervină din partea ta. O persoană cu influență. Cineva care să-l pună pe Lîcev la locul lui. Și trebuie să faci asta înainte să te duci mâine la poliție. Odată ce mecanismul se pune în mișcare, va fi imposibil de oprit.

— Nu cunosc pe nimeni cu o asemenea influență, am spus.

Tăcu o clipă, ca și cum ar fi dezbătut ceva cu ea însăși. Mă întrebă dacă putea folosi telefonul din biroul de lângă.

Un minut sau două mai târziu se întoarse.

— Tocmai am vorbit cu tata, zise ea.

Muntele. Inima îmi sări peste o bătaie.

— I-am explicat situația, continuă. Ar vrea să vă vedeți diseară, să discutați.

— N-ar fi trebuit să-ți spun.

— Nu fi prostuț, Otto. Măcar atât pot să fac. Du-te să te întâlnești cu tata. Dacă cineva te poate ajuta, atunci el este.

Știam din ce-mi spusese în ședințele anterioare că legătura strânsă dintre Zinurov și fiica lui nu rezistase, dar nu-mi dezvăluise motivele înstrăinării lor.

— Te așteaptă la miezul nopții, la Clubul Imperial de Yachting, zise.

Recunoscător și stânjenit, i-am ținut haina. Mi-am lăsat mâinile să se odihnească ușor pe umerii ei. Rămase perfect nemișcată. Fără să mă gândesc, mi-am mișcat puțin degetul mare de la mâna dreaptă ca să-i ating o șuviță din părul negru și bogat, în locul în care îi cădea pe pielea pală. Își răsuci un pic capul, dar nu-mi dădeam seama dacă mă încuraja sau mă avertiza.

Mi-am luat mâinile de pe umerii ei.

Am ieșit împreună din birou în holul spațios placat cu marmură, unde am chemat liftul. Anna intră în cabină și liftierul în uniformă închise ușa.

De după grilaj, îmi spuse:

— Telefonează-mi după ce te vezi cu tata.

Am rămas pe loc, ascultând scârțâitul electric și zgomotele cabinei care cobora, după care m-am întors în birou. Tocmai ajunsesem la ușă când am auzit pe cineva urcând. Se auzea ecoul unor pași rari și grei.

— Cine-i acolo? am strigat.

Singurul răspuns a fost continuarea înaintării acelor pași lipsiți de grabă. Doi bărbați își făcură apariția în capul scărilor. Primul, un tânăr înalt, rânji neplăcut. Tovarășul lui avea o privire tăioasă și ținea în mână un revolver.

Zise doar atât:

— Salut, evreule.

CINCI

Cu două săptămâni înainte de asasinarea lui Gulko, Kopelzon mă invitase la un recital privat pe

care-l dădea în casa magnatului transporturilor navale, S.I. Raetski. După aceea am cinat împreună la „A l'Ours". De obicei, după un recital, Kopelzon era expansiv și excitat, plin de el însuși, însă în seara aceea era preocupat și agitat.

— Fie ești nemulțumit de felul în care ai cântat, fie ai probleme cu o femeie, am zis, încercând să-i descrețesc fruntea.

— E adevărat că o tratezi pe Anna Petrovna?

— Da, am spus, oarecum prevăzător.

— Te culci cu ea?

— Nu, am exclamat, prefăcându-mă mai șocat decât eram de fapt.

— Te-ai îndrăgostit de ea?

— Din cauza asta ești așa de morocănos? Pentru că n-ai reușit să o seduci?

— Cine zice că n-am reușit?

Își lipi pe față un rânjet, deși cu un oarecare efort.

— În regulă, recunoscu el. Am eșuat. O dată.

— De ce nu mă lași să te tratez?

— Să mă tratezi pe mine? zise el cu o doză de agresivitate.

Uneori Kopelzon mă făcea să mă tem că era posibil să mă disprețuiască.

— Pentru ce anume?

— Pentru priapismul tău extrem de alarmant.

Ostilitatea din expresia lui se stinse.

— Cred că lipsa ta de interes în chestiunile acestea e de un interes mult mai mare, mă tachină el zâmbitor.

Terminaserăm mâncarea și vinul. Kopelzon ceru șampanie și brandy.

— Am un pacient nou pentru tine: Avrom Rozental, zise el. Vorbesc serios, a cam luat-o razna.

— Nu știam că îl cunoști pe Rozental.

— Păi, de fapt suntem în relații amicale, precizează el, cam evaziv. Oricum, o să aibă nevoie de ajutorul tău dacă o să participe la turneu.

— Vrea el ajutorul meu?

— Am vorbit cu el despre tine.

Era din nou imprecis, avea o anumită notă evazivă.

— Când poți să-l vezi? Mâine?

— Care sunt simptomele? De ce spui că a luat-o razna?

— O să afli singur. Apropo, Rozental nu prea are bani. Pot să plătesc eu o sumă care să se apropie de costul tratamentului...

— S-ar putea să nu fie vorba de nici un tratament, l-am întrerupt. Iar dacă va fi, îmi rămâi dator cu o cină, nimic mai mult.

Kopelzon mă apucă de mână și mi-o strânse.

— Îți mulțumesc, Otto, zise el. Nici nu știi cât e de important.

*

În ziua următoare, Minna îi aduse pe Kopelzon și pe celebrul Avrom Chilowicz Rozental în biroul meu. Nu-l mai văzusem pe Rozental în carne și oase, deși, la fel ca alte mii de oameni, îi urmărisem în ziare marșul triumfal prin Europa. Partida cu Rotlewi, de la Lodz, din 1907, era capodopera lui; o studiasem la fel de amănunțit cum făcusem și cu studiile de caz privind pe Anna O, Dora și Micul Hans. La o examinare atentă, totul se dovedea a fi perfect logic. Și totuși, hăurile ametitoare ale imaginației erau de așa natură, încât păreau a fi opera unui magician.

Kopelzon și cu mine am schimbat câteva banalități și atenții. Arătând spre tabla de șah, m-a întrebat

dacă aveam o mutare pregătită pentru el. Mi-am cerut scuze încă o dată și am făcut apel la indulgența lui.

— Zici că vrei o remiză? zise el.

— Te deranjează dacă mă mai gândesc o zi sau două la asta?

— Cum vrei, spuse, uitându-se scurt la Rozental. Dar cred că o să te convingi că e remiză.

Jocul lui Kopelzon se voia a fi în beneficiul lui Rozental, un mod de a-l face pe marele maestru să se simtă în largul lui. Privirea taciturnă a lui Rozental alunecă spre piesele Jaques și se opri acolo. Trăsăturile îi rămaseră impasibile. Eram stânjenit de atenția pe care o acorda bietelor noastre eforturi.

— Doriți un ceai? l-am întrebat.

Nu mi-a răspuns, probabil că nu auzise. Am repetat întrebarea.

— Nu. Nu, mulțumesc, spuse el în idiș.

Murumură imediat o scuză, atât pentru refuz, cât și pentru idiș. Rusa lui era de mahala, destul de fluentă, dar guturală și nazală.

— De când sunteți în Sankt Petersburg? am întrebat.

Rozental se uită neliniștit la Kopelzon.

— De două săptămâni, Avrom Chilowicz, zise Kopelzon, adresându-i-se de parcă ar fi fost un copil lăsat în grija lui.

Întorcându-se către mine, îmi explică:

— Avrom stă la Astoria.

Chiar în acea clipă, capul lui Rozental tresări într-un fel care mi-a amintit de un animal înspăimântat de prezența unui prădător. Începu să se scarpine furios în creștet. Kopelzon și cu mine îl priveam în tăcere.

După câteva secunde, m-am răsucit către Kopelzon.

— Mulțumesc, Reuven. Minna o să te conducă la ieșire.

— N-ar trebui să rămân? Zise el, evident surprins de cererea mea.

— Ce se petrece între analist și pacient e o chestiune complet privată.

— Bineînțeles, dar suntem numai prieteni aici. Avrom e prietenul meu, sunt singurul prieten pe care-l are în Sankt Petersburg. Eu am aranjat să-l vezi. Trebuie să rămân.

— E imposibil, Reuven. Te rog.

— Nu înțelegi – trebuie să rămân.

— Răspunsul e același, am insistat.

Rozental, preocupat de orice putea fi lucrul care-i irita scalpul, nu auzea nimic din toate astea, din câte îmi puteam da seama. Am reușit să-l scot pe Kopelzon în biroul din față. Era nemulțumit și nu încerca s-o ascundă.

— Dacă vrei să-l tratez pe Avrom Chilowicz, i-am spus, va trebui să consimți să fac asta în particular.

Kopelzon făcu un gest dramatic, de om disperat.

— Nu poți face o excepție, doar de data asta?

— De ce ții să fii prezent?

— Ca să câștigăm timp. Avrom bate câmpii. Doamne, cum mai bate câmpii.

— Psihanalistul nu poate ignora nimic din ce-i spune pacientul lui, știi asta.

— Crede-mă, ai face bine să nu bagi în seamă.

— Dacă ți-aș cere să folosești doar trei dintre corzile viorii tale, ce mi-ai spune?

Kopelzon își trecu palma peste frunte, ca un om căruia incapacitatea celorlalți de a-i aprecia măsura exactă a grijilor îi pricinuia o imensă suferință.

— Stăm groaznic cu timpul, mormăi el. Avem așa de puțin timp. Crezi că poți să-l vindeci?

— Depinde dacă vrea să coopereze cu mine, am spus. Dacă e dispus să reflecteze la lumea lui interi-

oară și să tolereze durerea psihică. Și, nu în ultimul rând, dacă boala lui poate fi tratată prin psihanaliză.

— Turneul începe în 21 aprilie. Trebuie să fie pregătit să joace.

— E un turneu de șah, Reuven. O să mai fie și altele.

— Nu, n-o să mai fie! strigă el. Asta e șansa lui Rozental să se dovedească șalangerul de drept al campionului mondial. Trebuie să joace.

Kopelzon era un ins cu multe pretenții și lipsit de răbdare. Cei mai mulți îl considerau imposibil. Eram obișnuit cu mofturile lui, dar până și eu am găsit că, de data asta, vehemența lui era inutilă și dezgustătoare.

— Rozental nu e doar un jucător de șah – mai e și polonez, continuă el. Și, cu o inconfundabilă notă acuzatoare, adăugă: Și evreu. Sau n-ai observat?

Există oameni de succes cu origini modeste care se adaptează fără efort și atât de bine la circumstanțele noii lor vieți, încât nu ai ghici niciodată unde își au rădăcinile. Și mai sunt cei care cunosc numai croitorul și băcanul, rabinul și hangiul, corturile Torei și câmpiile plângerii; rupți de lumea asta, nu mai știu ce să facă sau ce să spună și nici măcar ce să mai gândească. Bănuiesc că mă așteptasem la un magician cu puteri spectaculoase și secrete, mult deasupra speței umane. În schimb, dădusem de Avrom Chilowicz Rozental, un evreu sărac din ștetl. Da, observasem.

— Nu pot să-l tratez dacă insiști să fii prezent, am spus.

Se uită mânios la mine, însă când văzu că nu puteam fi convins capitulă și zise:

— Cel puțin o să mă ții la curent cu progresele lui?

— În termeni generali, da.

Era limpede că nici asta nu era mai pe placul lui decât refuzul meu de a-l admite la ședințe. I-am zis:

— Dau telefon acum altui doctor – lui Behterev însuși, dacă vrei –. dar te asigur că, oricine ar fi, o să-ți spună exact același lucru.

M-am întors la pacientul meu pregătit să încep prima din multele noastre ședințe. Rozental nu a bătut câmpii, cel puțin nu la început.

*

Bărbatul înalt își scoase pălăria și se trânti pe un scaun, la masa mea de lucru. Puse un cuțit galben cu mâner de os în fața lui, pe masă.

— Ești singur aici? zise el. Speram s-o văd pe Minna. Am auzit că e frumoasă.

Se întoarse spre complicele lui.

— Vezi la baie.

Tânărul cu revolverul trecu în spatele meu. Am auzit cum deschide ușa de la baie și aprinde becul.

— Nu-i nimeni, Kavi!

Am prins privirea celui așezat pe scaun. Kavi, se părea. Era cât un urs, cu fața lată și umeri puternici. Cazac, după cum arăta și vorbea.

— Poate că e numele meu, zise el, parcă citindu-mi gândurile. Sau poate că nu.

Dădu din cap către complicele lui, un semnal să treacă la treaba pe care veniseră să o facă. Am auzit sertarele deschizându-se, hârtiile foșnind și dosarele scoase de la locul lor bufnind pe podea.

— Ce vrei de acolo? am întrebat.

Se uita la tabla de șah pe care se desfășura partida mea cu Kopelzon.

— Ești revoluționar, Otto? Revoluționar socialist? Bolșevic, poate? Sau membru al Federației Evreiești?

— Nu, am protestat. Poți fi sigur că nu sunt nici una din toate astea.

— Atunci ești pentru autocrație?

— Nu sunt în nici un fel implicat politic.

— În nici un fel? Cum se poate?

— Munca mea e foarte obositoare. Pur și simplu n-am vreme să mă ocup de politică.

— Și munca noastră e obositoare. Nu-i așa, Tolea?

— Nimic mai adevărat! veni un hohot de râs ca răspuns.

Kavi mă privi în ochi.

— Poate că e Tolea sau poate că nu. Nu putem fi siguri. Totuși, Otto, crede-mă pe cuvânt că munca noastră e într-adevăr obositoare și deseori dificilă.

— Din ce am văzut, am spus, nu simt nevoia să-ți pun la îndoială vorbele.

Kavi râse.

— Vezi, Tolea? strigă spre prietenul lui. Nu ți-am spus eu că jidanul pare să aibă boașe?

Tolea, căutând încă prin dosare, chicoti.

— Te pricepi la oameni, Kavi. Ce-i al tău e-al tău.

Kavi continuă:

— Ești progerman sau profrancez?

— Îmi jefuiești biroul și vrei să discutăm politică internațională?

— Suntem pe cale să intrăm în război, Otto! exclamă el cu falsă furie. Nu-ți pasă cu cine o să ne luptăm? Gândește-te la soldații noștri! În cine ar trebui să tragă? În germani, în francezi, în austrieci, în englezi – în cine?

— Dacă nu voiai decât să discutăm despre război, am zis, ne puteam întâlni la o cafea la Filipov.

Zâmbi și zise:

— Voiam doar să știi că, oricât de grea e munca noastră, găsim timp și de politică.

— Nu știu cum reușiți. Vă felicit.

— Am găsit! strigă Tolea din biroul Minnei.

M-am întors la timp să-l văd ridicând un dosar în aer. N-am reușit să văd și care anume.

— Foarte bine, du-te acum, zise Kavi. Ne vedem mai târziu.

— Vrei să tai firul de la telefon? întrebă Tolea.

— Nu-i nevoie, răspunse Kavi.

Ce anume prevestea asta, încă nu știam. De ce nu era Kavi interesat de telefon? Pentru că voia să mă omoare?

Așteptă până când plecă Tolea și spuse:

— Ești evreu, nu?

În ce sens „ești evreu"? Eram circumcis. Avusesem Bar-Mitzvah. Dar nu vorbeam evreiește, iar tata ne interzicea să vorbim idiș în casă. Nu mergeam la sinagogă. Pe Rozental îl percepusem mai întâi așa cum ar fi făcut-o un *goi*.

— De ce urăști Rusia? continuă Kavi.

— N-o urăsc.

— Nu mă duci deloc cu preșul, Otto. Recunoaște: urâți civilizația noastră. Urâți religia noastră și valorile noastre. Vreți să dominați lumea și să ne distrugeți.

— Asta-i ridicol, am obiectat.

— Deci tu ești excepția – un evreu care e un bun rus?

Gura mi se uscase. Mă gândeam la Gulko și la soarta care-l așteptase pe podul Polițeiski. Am spus:

— O să mă omori?

— Otto, Otto, răspunse el cu durere exagerată. De ce te-ai gândit la așa ceva?

Aș fi putut să-i arăt cuțitul de pe birou. Aș fi putut să-i repet detaliile asasinării lui Gulko. Aș fi putut să-l întreb dacă auzise strigătul *Pe jidan!* sau numele Mendel Beilis[1].

---

1 Menahem Mendel Beilis (1874–1934), evreu din Ucraina acuzat pe nedrept de crimă; procesul său, desfășurat în 1913, a stârnit proteste internaționale cu privire la politica antisemită a regimului țarist.

Expresia i se schimbă: amuzamentul făcu loc disprețului și urii. Luă cuțitul și se ridică, apoi veni la mine. Am simțit mirosul hainei lui de piele. Am simțit mirosul străzii impregnat în cizmele lui de muncitor: ulei și bălegar și, țigări, și zăpadă murdară. Ridică hotărât cuțitul.

Am închis ochii și am început să mă leagăn încet înainte și înapoi, așa cum ar fi făcut Rozental, băcanul, croitorul sau hangiul contemplându-și Dumnezeul. Am chemat-o pe Catherine în fața ochilor. I-am văzut chipul așa cum arăta atunci când venea fugind prin pădurea înzăpezită spre mine, cu brațele deschise, strigând: *Papa! Papa!* Nu fusesem niciodată favoritul ei. Își adora mama. Fusese una dintre puținele ocazii în care îmi arătase o afecțiune neinhibată și inconștientă. Avea șapte ani. Eram în Finlanda, toți trei, într-o vacanță la schi. Atâta bucurie pe fețișoara ei fină, atâta entuziasm. Atunci o socotisem expresia unui copil care se simte pe de-a-ntregul iubit și protejat.

Am auzit ușa de afară închizându-se încet.

Am deschis ochii. Kavi nu mai era în birou. Nici cuțitul lui.

Vreo zece minute, sau chiar mai mult, nu m-am putut mișca. Nu aveam încredere în picioare mele că mă vor susține sau în ochii mei că mă vor călăuzi.

*

N-am luat niciodată notițe sistematic. În cursul analizei mâzgăleam din când în când câte un cuvânt mai ciudat, dar în general preferam să nu înregistrez ședința, de teamă să nu-mi inhib procesul de gândire și să-mi întrerup receptivitatea față de pacient. Practica mea era să fac o înregistrare completă în intervalele dintre ședințe sau la sfârșitul zilei. Mai scriam pe

hârtiuțe și acasă, în tramvai sau la Filipov ori la Café Central. Pe acestea i le dădeam Minnei, care, ca toate secretarele bune, înțelegea instinctiv intențiile șefului ei. Sistemul ei de îndosariere funcționa perfect în ceea ce privește ușurința de a scoate la iveală într-o clipă orice informație de care aveam nevoie. Dar era și extrem de personalizat; nimeni altcineva nu i-ar fi înțeles principiul de organizare, și din acest motiv mi-a luat atât de mult să-mi dau seama ce dosar luaseră.

Ce nu puteam înțelege era de ce. Ce interes imaginabil puteau avea asasinii lui Gulko pentru Avrom Chilowicz Rozental?

ȘASE

Portarul îmi zâmbi mieros în timp ce mă conducea afară din clădire. Nu l-am recunoscut. Un angajat nou, probabil. Se oferi să dea fuga până în stație ca să-mi cheme un taxi. Avusesem de gând să iau tramvaiul până la Amiralitate și să merg de acolo pe jos până pe strada Morskaia, dar, cum petrecusem aproape două ore tot sortând dosarele, nu voiam să întârzii la întâlnirea cu tatăl Annei.

— Unde să-i spun șoferului că merge Excelența Voastră? mă întrebă el.

Întrebarea era destul de normală și, în împrejurări normale, i-aș fi răspuns fără să ezit nici măcar o clipă.

— Ești nou aici? am spus.

— Da, Excelență.

Era înalt și zvelt.

— Cum te numești?

— Semevski, domnule. O să aduc taxiul pentru Excelența Voastră. Unde spunea Excelența Voastră că merge?

— Lasă, i-am spus, îndepărtându-mă.

Dimineața fusese rece și senină, dar pe la prânz începuse să ningă. Felinarele cu gaz pâlpâiau sub rafalele viscolului. Înainte să traversez strada, m-am uitat peste umăr. Semevski era tot afară, privindu-mă. Fără să mă uit pe unde mergeam, am pășit pe stradă. Un automobil albastru închis frână brusc, derapă și aproape se ciocni cu o droșcă.

Am traversat Nevski și am mers până la stația de taxiuri de lângă Gostini Dvor. Un automobil aștepta client.

Așezat în spate, mă gândeam la coincidența dintre vizita lui Lîcev și sosirea lui Kavi și a lui Tolea. Dar, dacă aveau vreo legătură, care era aceasta? Primul instinct fusese să chem poliția. Însă, până nu aflam ce voia Lîcev, nu eram sigur că pot avea încredere în autorități.

Șoferul avea chef de vorbă. După-amiază izbucniseră ciocniri violente, în cartierul Viborg, între muncitorii în grevă și poliție, mă informă el prompt.

— Totul e pus la cale de agenții germani, continuă sigur de sine. Face parte din planul Kaiserului. Încearcă să ne pună la pământ industria și să întoarcă oamenii împotriva țarului. După aia, după ce ne înghenunchează, ne invadează. Și evreii sunt băgați până peste cap în asta.

— Chiar așa? am spus.

— Excelența Voastră n-a auzit știrile de după-masă? Poliția a făcut razii prin clădiri în tot orașul și a arestat mai mult de treizeci de evrei. Au găsit bombe,

arme, de toate. Plănuiau să ne măcelărească. Slavă Domnului că stă cineva cu ochii pe ei.

M-am întrebat dacă vizita lui Lîcev era în vreun fel legată de arestări.

Tocmai treceam pe lângă palatul Stroganoff când m-am întors întâmplător să mă uit pe geamul din spate. Ochii mi-au căzut pe un mic automobil din spatele nostru. În afara șoferului, mai puteam distinge un pasager în față. Am dat colțul pe Morskaia. Micuța mașină făcu același lucru. Eram urmărit?

Șoferul opri taxiul în fața Clubului Imperial de Yachting.

— Cincizeci de copeici, zise.

Îmi țineam ochii fixați pe mașina din urma noastră. În timp ce ne depășea, am văzut că era albastră. Era oare aceeași care aproape că lovise droșca lângă Gostini Dvor? I-am văzut în trecere pe șofer și pe tovarășul lui, dar fețele le erau ascunse de pălării. Nici măcar nu se uitau la mine. Poate că mă purtam prostește. În clipa când îl plăteam pe șofer, în depărtare se auzi un bubuit înfundat. Păsările adormite se ridicară brusc într-un cârd cârâitor în văzduhul întunecat de deasupra noastră. Șoferul și cu mine ne uitarăm unul la altul.

— Se pare că poliția nu i-a prins pe toți ăia cu bombe, observă el.

Mi-am aranjat cravata, m-am dus la ușă și am sunat. Un servitor în livrea verde închis cu vipușcă roșie mă măsură din cap în picioare.

— Am o întâlnire cu Excelența Sa Piotr Arsenievici Zinurov. Sunt doctorul Otto Spethmann, am zis.

Înăuntru, doi servitori echipați în același fel îmi luară pălăria și haina și mă conduseră pe o scară lungă și spațioasă. La capătul ei se afla un hol cu carpete de pluș. Am continuat să merg cu escorta mea până am ajuns la ușa cea mai îndepărtată, care

dădea într-o cameră particulară. Înăuntru erau fotolii de piele și o pereche de canapele în stilul italian rustic, de culoarea smântânii, cu spetezele decorate cu fluturi. Două plante în ghivece stăteau de o parte și de alta a unei biblioteci de mahon cu uși de sticlă, iar pe un gheridon în stil Empire era așezat un exemplar grijuliu împăturit din *Petersburg Zeitung*.

Unul dintre servitori mă rugă să iau loc și îmi spuse că Zinurov va veni în curând. Îmi oferi un trabuc și mă întrebă dacă doresc ceva de băut. Am cerut o cafea.

Camera era încălzită sufocant. M-am dus până la draperiile grele din catifea verde închis și le-am tras. Pe fereastră se vedeau bine caravela aurită a Amiralității și piața Palatului de Iarnă. Clopotele bisericii au bătut miezul nopții și, când a tras tunul, mi-a trebuit o clipă să-mi dau seama că era focul obișnuit din Fortăreața Petru și Pavel, nu altă bombă.

M-am așezat să citesc *Petersburg Zeitung*, un ziar progerman pe care-l vedeam rareori. Un articol de pe prima pagină îl lăuda pe fratele țarului, Marele Duce Mihail Alexandrovici, pentru discursul recent în care aprecia reținerea Kaiserului și a poporului german în fața provocărilor neîncetate ale Franței și Angliei. Germania nu nutrea nici o animozitate față de Rusia, continua editorialul, și avertiza că, dacă intrigile profranceze din Sankt Petersburg își atingeau țelul, aceasta ar duce țarul și Rusia la pieire.

*

Cu toată rezistența Annei, era evident că un incident traumatizant se produsese în timpul vizitei cu tatăl ei la Kazan, în urmă cu atâția ani. Exista posibilitatea odioasă ca Zinurov să fi făcut avansuri necuvenite fiicei sale de treisprezece ani, care îl adora. Chiar și numai din cauza asta, ca să nu mai pomenesc

de notoria lui reputație publică, sentimentele mele privind perspectiva unei întâlniri cu Muntele erau rezervate și deloc limpezi.

Bărbatul care dădu buzna în camera încinsă și îmi întinse mâna era înalt, dichisit și cu spatele drept, deși avea, după calculele mele, aproape șaptezeci de ani. Părul îi era probabil mai rar decât în tinerețe, dar încă bogat, nu în întregime cărunt și, cu toată îndemânarea frizerului, cam rebel. Vorbea tare; era obișnuit să fie ascultat și apreciat. Mi-am închipuit că de obicei își copleșea ascultătorii. Și de ce nu? Era Muntele, la urma urmei, un antreprenor îmbogățit prin forțe proprii și confident al prinților. Cu doar o săptămână în urmă, ziarele reproduseseră pe larg un discurs în care denunța dușmanii Rusiei drept „o ligă a răului": printre ei erau incluși liberalii, muncitorii, studenții, artiștii, social-democrații, anarhiștii, teroriștii și „o anumită rasă care nu mai e nevoie să fie numită, pentru că orice rus de omenie știe despre care anume e vorba". Eram oare, după părerea lui – chiar dacă incert, după a mea – un reprezentant al acelei rase?

Un chelner intră cu o carafă de vin roșu și două cupe de cristal pe o tavă de argint. Vinul era franțuzesc, mă informă Zinurov cu o ridicare ironică din umeri (Clubul Imperial de Yachting era, fapt notoriu, locul de întâlnire al nobililor germani cunoscuți drept Baronii Baltici și al prietenilor lor).

— Francezii sunt imposibili, nu ești de acord? zise Zinurov cu un zâmbet doar pe jumătate jucăuș. Alianța cu Franța e imorală. N-ar trebui să avem nimic de-a face cu francezii – sunt cinici și frivoli.

Își coborî nasul deasupra paharului și inspiră adânc, apoi zise cu un surâs dezarmant:

— Același lucru, vai, nu e valabil și pentru vinul lor.

Am ciocnit. Vinul era greu, aspru și plin de forță; lui Zinurov îi plăcea să-i fie transmisă reflectarea propriei sale esențe.

— Înțeleg de la fiica mea că ai ceva necazuri cu poliția? continuă el, fără nici o altă formalitate.

— Mai devreme în seara aceasta, și cu totul din senin, am început, un inspector pe nume Lîcev m-a vizitat la birou. Zicea că anchetează asasinarea editorului Gulko și a unui tânăr pe nume Yastrebov.

Ochii lui Zinurov se îngustară: îi stârnisem interesul.

— Trebuie să declar cât se poate de limpede, am zis, că nu știu nimic despre aceste crime și că nimic de felul acesta nu mi s-a mai întâmplat înainte.

Încuviință solemn din cap.

— Îl cunoșteai pe Gulko?

— Nu cunoșteam nici una dintre victime, deși se pare că asupra lui Yastrebov a fost găsită o *carte de visite* de-a mea.

— Nu dumneata i-ai dat-o?

— Nu.

— Cărțile de vizită trec adesea de la o persoană la alta.

— Asta i-am spus și eu lui Lîcev. Totuși, a insistat să mă prezint mâine la poliție împreună cu fiica mea.

— A spus că fiica ta ar fi suspectă în vreun fel?

— Nu. Catherine are doar optsprezece ani. E o domnișoară respectabilă și e pur și simplu de neconceput că ar ști ceva despre aceste crime.

— Ești absolut sigur? Când vine vorba de copii, zise el pe un ton melancolic, de om pățit, nu se știe niciodată de ce sunt în stare.

— Știu că fiica mea nu ar ajunge la crimă.

Zâmbi, convins de argument.

— Mai e ceva?

Hotărâsem deja să nu pomenesc de vizita inopinată a lui Kavi și Tolea și despre furtul dosarului lui

Rozental. I-ar fi făcut impresia că afacerile mele erau mai complicate decât lăsam să se înțeleagă și, prin urmare, mai suspecte.

— Nu, am răspuns, dar țin să subliniez din nou că nu sunt capabil să ajut poliția în această chestiune.

— Dacă ești nevinovat, n-ai de ce să te temi, mă asigură el.

— Firește că și asta-i adevărat, am răspuns. Dar e la fel de adevărat că uneori se fac greșeli. Bănuiala poate cădea – și uneori chiar cade – asupra unor nevinovați.

Zinurov sorbi din pahar și se cufundă în tăcere, ca și cum urmărea o înșiruire imprecisă de gânduri. Simțeam buchetul puternic al vinului în aerul dintre noi.

— Ce vrei să fac? mă întrebă.

— Dacă ar exista cineva cu autoritate căruia să-i puteți explica aceste lucruri, v-aș fi foarte recunoscător.

Zinurov își împleti degetele și se lăsă pe spate.

— Fiica mea zice că ești un om onorabil, Spethmann, și n-am nici un motiv să mă îndoiesc de părerea ei despre tine. Însă dificultatea vine din faptul că eu nu te cunosc. Îmi înțelegi situația? Nu pot să merg la... Să zicem la Maklakov, ministrul de interne, în numele cuiva pentru care nu sunt capabil să garantez personal. Ai putea fi, din ce știu eu, bolșevic sau...

Oare observasem o privire vicleană în acest punct?

— ...sau federaționist. Îmi pare rău, Spethmann, zise el, cu un gest de neputință. Nu-mi face niciodată plăcere să-mi dezamăgesc fiica, dar de data asta mă tem că pur și simplu nu te pot ajuta.

M-am ridicat în picioare.

— Vă mulțumesc că v-ați făcut timp să mă vedeți, am spus formal.

Nu eram dezamăgit, ci mai degrabă dezgustat – de omul din fața mea, dar și de mine însumi. Ce crezusem venind aici, la el?

Zâmbetul lui era la fel de formal, o ridicare ușoară și rapidă a colțurilor gurii. Am mers spre ușă.

— Unde ai cunoscut-o pe fiica mea? mă întrebă doar pentru a face conversație.

— Sunt doctorul ei.

Își lăsă capul pe spate și mă privi lung.

— Credeam că Dautov e doctorul ei.

— Sunt neurolog, i-am explicat, și psihiatru.

— Înțeleg, zise nesigur.

Expresia i se schimbă, acum era gânditoare.

— Uite ce-i, poate că m-am grăbit.

Făcu semn către canapea.

— Te rog...

Mândria și principiile îmi dictau să-i refuz invitația, temerile mele pentru Catherine îmi cereau să rămân. M-am așezat iar, în timp ce el îmi umplea paharul.

— Spethmann? reflectă cu voce tare. Nu cunosc numele. De când stai în Sankt Petersburg?

— M-am născut aici.

— Chiar așa?

De fapt, originile Muntelui erau obscure. Se zvonea că bunicul lui fusese mujic, iar tatăl lui fusese recrutat în timpul războiului Crimeii. Sigur era că tot ce poseda, și asta însemna enorm de mult, câștigase de unul singur. Ascensiunea lui spectaculoasă în societate era opera unei personalități neobișnuit de puternice. Oricine știa că, în zilele haotice de după Revoluția din 1905, ținuse un discurs în prima Dumă, declarând că aceia care încearcă să aboleasă țarismul ar putea la fel de bine să încerce să șteargă de pe fața pământului muntele Narodnaia folosind linguri de lemn. Astfel își câștigase porecla – Muntele.

— Psihanalist, zici? E ceva în neregulă cu Anna? Există vreun dubiu privind... judecata ei?

— Câtuși de puțin, m-am grăbit să-l asigur. Anna e perfect sănătoasă.

— E vorba de coșmaruri, nu? zise Zinurov, cu o expresie scârbită.

Cum nu răspundeam, continuă:

— A revenit și amorțeala?

— Nu am libertatea de a discuta starea pacienților mei.

— Nici chiar cu un tată?

— Mă tem că nu.

— Sper că înțelegi. Anna este, din păcate, o tânără tulburată și instabilă.

N-am spus nimic. Zinurov se uita prin mine la propria lui reverie.

— Era un copil atât de frumos, zise el, cu o tonalitate nostalgică. Toată lumea o iubea. Când un copil e fericit, netulburat de nici un lucru din lumea asta, sau chiar de nici un lucru din lumea lui interioară, e înconjurat de o aură. Ești tată, Spethmann. Știi ce vreau să spun. O aură reală, fizică, pe care adulții o pot vedea cu ochii lor. Dacă ai fi văzut-o atunci, Spethmann... Când erai cu Anna, te simțeai de parcă erai atins de o vrajă.

Luă o pauză ca să tragă adânc aer în piept.

— Mama ei a murit. Atunci a fost... începutul necazurilor noastre.

— Din câte am înțeles, coșmarurile au început înainte de moartea mamei, am îndrăznit.

— Așa spune ea?

— Asta-i impresia pe care mi-a lăsat-o.

— Nu, zise el ferm. Fie te înșală dinadins – de ce, habar n-am –, fie e într-adevăr zdruncinată și nu-și amintește. Avea șaisprezece ani când a murit mama ei și s-a schimbat peste noapte dintr-un copil

lipsit de griji într-o tânără confuză, cu o imaginație tulburată.

— Trebuie să spun că n-am văzut semnele unei „imaginații tulburate".

— Nu? zise. Eu le-am văzut.

Luă o gură de vin înainte să continue.

— Iar apoi, bineînțeles, a venit căsătoria. Îl cunoști pe soțul ei?

— L-am întâlnit pe Boris Vasilievici o dată sau de două ori.

Zinurov scutură dezaprobator din cap.

— Un omuleț odios – vanitos, pompos, ambițios. Și cu un temperament violent. N-am înțeles niciodată ce a văzut la el. Nu e nici tocmai chipeș. Și nu au copii, ceea ce spune multe despre o căsnicie, nu?

— Cine știe cu adevărat ce se petrece între un soț și soția lui? am spus blând.

— Ție ți-a spus ce se petrece în căsnicia ei?

Pentru că n-am răspuns, mă întrebă cu o francheță surprinzătoare și brutală:

— A fost oare consumat mariajul, ce crezi?

Mă privea încordat. N-am zis nimic, din nou. La începutul ședințelor noastre o întrebasem pe Anna, ca pe oricare alt pacient, despre natura relațiilor cu soțul ei. Răspunsurile ei nu-mi dăduseră nici un motiv să cred că mariajul nu se consumase.

Am spus:

— Cum ați descrie relația dumneavoastră cu Anna?

Zinurov afișă un zâmbet trist și înțelept.

— N-am mai văzut-o și n-am mai auzit de fiica mea din septembrie trecut. Nu din voința mea. Am încercat să iau legătura cu ea. Am încercat să ajung la rădăcina problemei. Când mi-a telefonat în seara asta, am crezut că poate o face din cauză că m-a

iertat pentru orice aș fi greșit față de ea. Credeam că vrea să mă vadă.

Mă privea în ochi, căutând semnele unei înțelegeri empatice. Nu a trebuit să mă lupt prea mult ca să i-o ofer. Nu îmi plăcea deloc Muntele, dar eram eu însumi tată.

— Aveți idee de ce a întrerupt relațiile cu dumneavoastră? am întrebat.

— N-a fost vorba de vreun motiv anume. Nu mă acuză niciodată de nimic, nu țipă la mine și nu mă învinovățește. Pur și simplu... se retrage. Când o fiică își respinge tatăl, durerea e insuportabilă. Mă gândesc la Anna în fiecare zi.

— Insinuați că au mai fost alte distanțări anterioare?

— Multe, zise. Apoi, după un timp, vine să mă vadă și deodată e din nou fiica iubitoare pe care o aveam cândva. De parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Umplu paharele și își aprinse un trabuc.

— Vorbește despre mine?

— Psihanaliza e o investigare profundă a trecutului și a prezentului persoanei. Tatăl unui pacient va fi, evident, subiect de discuție în procesul acesta.

Zâmbi, dar ochii îi rămaseseră duri.

— Investigare *profundă*? Ce înseamnă asta?

— Când trupul e bolnav, doctorul face o examinare fizică amănunțită.

— Și dumneata faci același lucru, din punct de vedere mintal?

— Da.

Puțini dintre noi agreează ideea de a fi discutați atât de sistematic pe cât îi sugerase lui Zinurov formularea mea.

— Cum vorbește despre mine? întrebă el încet.

Păru pentru o clipă total neajutorat, încât, dacă nu aș fi fost legat de un cod profesional, m-aș fi străduit să-i răspund.

— Expresia te dă de gol, Spethmann, observă Zinurov.

Se îndreptă în scaun și își drese glasul. Își recăpătase controlul.

— Mai spune-mi o dată cum se numește inspectorul ăsta de poliție, spuse el, scoțând un stilou și un carnețel din buzunar.

— Lîcev, am zis.

Zinurov își notă numele în carnețel.

— Și investighează asasinatele lui Gulko și...

— Yastrebov.

— Cine-i Yastrebov?

— Lîcev pretinde că nu știe nimic despre el, în afară de numele lui.

— Iar fiica ta se numește Catherine, da?

— Da.

Zinurov închise carnețelul și puse stiloul în buzunar. Se ridică.

— O să-i telefonez lui Maklakov mâine de dimineață, zise. Nu-ți promit nimic, dar, când o să-i explic cum stau lucrurile, sunt sigur că o să înțeleagă.

— Mulțumesc, am zis.

Eram în antreu și servitorii mă ajutau cu galoșii și cu pardesiul când intră un bărbat subțire și ușor adus de spate, îmbrăcat în uniforma Cavaleriei de Gardă. Părul cărunt, cu firul subțire, și ochii de un albastru mat îi dădeau un aer de bunic înțelept, impresie câtuși de puțin contrazisă de cicatricea palidă care se întindea între ochi și maxilar, pe partea stângă a feței, sau de faptul că era șeful poliției secrete. L-am recunoscut imediat, întrucât colonelul Maximilian Gan, celebrul director al poliției secrete țariste Ohrana, le era la fel de bine cunoscut petersburghezilor

precum țarul însuși. Atmosfera se răci simțitor, ca și cum ușa prin care intrase Gan n-ar fi putut ține la distanță gerul aspru. Servitorii, toți numai umilință și sfială, își țineau capetele plecate și ochii în pământ. Gan îl salută scurt pe Zinurov înainte să se îndrepte direct spre fumoar.

Zinurov surâse forțat.

— Ți-aș fi recunoscător, Spethmann, dacă i-ai transmite Annei dorința mea adâncă de a o revedea. Spune-i că accept să mă întâlnesc cu ea oriunde vrea, în orice condiții găsește potrivit să-mi impună.

Un bărbat scund și chel, în redingotă, se apropie cu o grabă abia reținută și se aplecă să-i șoptească ceva la ureche lui Zinurov. Trăsăturile Muntelui se întunecară. Îl concedie, se întoarse spre mine și zise:

— Teroriștii au lovit iar. Două bombe cu dinamită. Una a fost detonată la Angleterre, în restaurant, alta în gara Irinovka.

— Am auzit o explozie când am venit, dar n-am avut idee ce poate fi. Sunt mulți răniți?

— Patru morți, se pare. Toți la Angleterre. Trăim vremuri periculoase, Spethmann.

În timp ce dădeam mâna, mă fixă cu privirea și zise:

— Simt că un cuvânt de la tine ar însemna mult pentru Anna. Știu că nu mă vei dezamăgi.

Voia să-mi dea de înțeles în termeni neechivoci că încheiaserăm o înțelegere: el vorbea cu ministrul de interne pentru mine dacă eu vorbeam cu Anna pentru el.

— O să fac tot ce pot, l-am asigurat.

Un șofer de la club mă duse acasă. Automobilul mic și albastru ne urmări tot drumul. De data asta am recunoscut pasagerul. Lîcev părea înghețat bocnă. Aproape că îmi părea rău pentru el.

ȘAPTE

Catherine mă sărută pe frunte și ne așezarăm la masă. Lidia o întrebă ce voia să mănânce și, ca de obicei, Catherine zise că nu-i era foame. Ceaiul îi era de ajuns. Lidia bombăni dezaprobator.

— Trebuie să mănânci, copilă, zise ea.

— Mănânc când mi-e foame, spuse Catherine. Iar când nu mi-e foame, nu mănânc.

— Micul dejun e cea mai importantă masă a zilei, insistă Lidia.

I-am făcut semn să tacă: așa nu ajungea nicăieri. Deși stătea cu noi de unsprezece ani, Lidia tot nu putea accepta tabieturile de masă ale lui Catherine, pe lângă multe altele. Elena fusese la fel, încerca mereu s-o facă pe Catherine să mănânce sau să se îmbrace, sau să facă așa și pe dincolo și se supăra când ea refuza. De la bun început, de când a putut zice prima dată da sau nu, Catherine a făcut totul după capul ei. Era o forță a naturii și spusese odată că nimic de pe lumea asta n-o putea obliga să se răzgândească. Șmecheria era să nu ajungi niciodată într-o situație în care singurele opțiuni erau da sau nu. Din păcate, era o șmecherie aproape imposibil de realizat.

Lidia îmi acceptă ordinul cu o privire disperată – disperată din cauza lui Catherine, o tânără încăpățânată care avea mare nevoie să fie cuminți tă, disperată din cauza tatălui, care niciodată n-o ținea în frâu. Ne turnă ceaiul și ne lăsă singuri.

— Ai stat până târziu, zise Catherine.

— Îmi pare rău. Te-am trezit?

— Nu dormeam. Îmi făceam griji pentru tine.

— De când își fac fiicele griji pentru tații lor?

— De când tații lor îmbătrânesc.

Am zâmbit cu zâmbetul acela obosit și înțelept de părinte a cărui odraslă încă se crede imună la trecerea timpului.

— Unde ai fost?

— Am avut de lucru la niște dosare, la birou, am spus.

— Serios? Aseară te-am căutat de trei ori la birou.

— După aceea am luat cina cu Kopelzon.

Îmi aruncă o privire sceptică.

— Ești sigur că era Kopelzon?

— Suntem oare la tribunal? am întrebat blând. Ce-i asta, interogatoriu?

— Ai fost cu femeia aceea?

— Care femeie?

— Știi tu care.

— De ce te-ai pornit așa de violent împotriva Annei Petrovna?

— Cunosc soiul ei, zise.

— Zău?

— Femei de lume superficiale. Nu vorbesc decât despre pantofi și rochii, cine are o aventură cu cine și cine e invitat la un ceai cu țarina la Peterhof. Știi cine e tatăl ei? Muntele. I-ai citit articolul în dimineața asta?

Aruncă ziarul pe masă, citând:

— „Mai întâi împușcați-i pe socialiști, decapitați-i și faceți-i inofensivi, dacă e nevoie chiar printr-o baie de sânge." Ăsta-i tatăl încântătoarei tale prietene.

Îmi venea să-i explic lui Catherine că, datorită bunăvoinței Muntelui, era posibil ca ea să fie scutită de experiența unei vizite la poliție.

— Nu am fost cu Anna Petrovna la cină, am zis.

— Juri?

— Ți-am spus unde am fost și cu cine.

— Ai jurat că n-o s-o mai vezi niciodată.

— Știu ce am jurat.

Puteam să văd că se întreba dacă era cazul să insiste. Sorbi din ceai. Până puse ceașca jos, se hotărâse deja că subiectul o plicitsea.

— Nu mai pot mânca, mă anunță ea.

Avea, deloc nefiresc, un chip subțire – spre deosebire de mama ei, o frumusețe voluptuoasă. Fața îi era mică și ovală, încadrată de părul blond deschis pe care-l purta destul de scurt. Ochii îi erau imenși, sinceri și liniștiți, și de un albastru viu. Genele lungi și întunecate cădeau peste ei. Dinții îi erau mici și albi. Una peste alta, lăsa impresia de păpușă, doar că în trăsăturile delicate erau evidente reflexele unui temperament teribil de hotărât și de independent: linia unică, neagră și neîntreruptă a sprâncenelor, bărbia voluntară, gura mobilă, capabilă să exprime atât compasiune arzătoare, cât și dispreț amar. Crescuse mult după moartea Elenei. Eram mândru de ea și n-aș fi schimbat nimic la ea, nici dacă aș fi putut, nici măcar dacă asta ar fi însemnat să fie mai iubitoare sau să mă îngăduie ceva mai mult în viața ei. Trăia cum voia ea și, în cea mai mare parte a timpului, habar n-aveam ce făcea, dacă se ducea la universitate sau ieșea cu prietenii. Nu știam cine erau prietenii ei sau din ce familii proveneau. Nu știam dacă avea un iubit. Nu avea rost s-o întreb. Dacă înainte îmi spunea totul, acum îmi spunea doar ce voia să știu, ceea ce era foarte puțin.

— Ies, spuse ea, tamponându-și inutil gura cu șervetul.

— E totul bine? am întrebat. La universitate?

— Da, zise, cu o ridicare nonșalantă a umerilor.

— Mi-ai spune, nu-i așa, dacă ai avea probleme?

Cei mai mulți copii, cred, ar răspunde pe loc da, fie și numai pentru a scăpa cât mai repede de părinții cicălitori. Catherine, fiind Catherine, părea să ia întrebarea cât se poate de în serios. Își țuguie buzele, iar linia întunecată a sprâncenelor coborî.

— Nu știu, zise. Se poate. Dar, în orice caz, n-am nici o problemă.

Era la ușă când am întrebat-o:

— Îl cunoști pe un anume Yastrebov?

— Nu.

I-am studiat cu atenție chipul. Spunea adevărul. Îmi cunoșteam suficient de bine fata ca să-mi pot da seama.

— De ce?

— Nu contează, am spus.

Și după aceea plecă. Am zâmbit de unul singur. O veneram și, după promisiunea lui Zinurov din noaptea trecută, îmi puteam permite un pic de sentimentalism față de fata mea.

Am luat ziarul. Articolul Muntelui venea ca răspuns la recentul val de atacuri cu bombe. Numărul morților din noaptea trecută, de la Angleterre și din gara Irinovka, se ridicase la șapte; mulți alții suferiseră răni groaznice. Mai era și un interviu cu Maklakov, care părea foarte defensiv. În ciuda atrocităților recente, insista ministrul de interne, poliția înregistra succese mari în dizolvarea bandelor teroriste. Cu doar o zi în urmă, un membru marcant al mediilor subterane bolșevice, un gruzin pe nume Djugașvili, fusese capturat în capitală. Deși Maklakov nu confirmase zvonul, ziarul atribuia meritul arestării unui spion al Ohranei cu numele de cod „Regele", care se infiltrase în eșaloanele cele mai înalte ale partidului.

Am lăsat ziarul și m-am dus în birou să iau niște cărți. Chiar atunci sună telefonul.

— Am vorbit adineauri cu Maklakov, zise Zinurov însuflețit. După ce i-am explicat situația neplăcută în care te afli și am garantat pentru tine, a fost foarte receptiv. Nu vei mai fi deranjat de inspectorul Lîcev.

— Mulțumesc.

— Spune-i Annei că vreau să o văd, oriunde și oricând.

Îmi lăsă un număr unde puteam să dau de el. Am așteptat un minut înainte să ridic iar receptorul. Am cerut să vorbesc cu doamna Ziatdinov.

— Vreau să-ți mulțumesc pentru că mi-ai aranjat întâlnirea cu tatăl tău, am zis după ce Anna a venit la telefon.

— Te-a ajutat?

— Mai mult decât îndrăzneam să sper.

— Sunt așa de bucuroasă. Am stat trează jumătate de noapte făcându-mi griji pentru tine și Catherine.

Câteva clipe lungi am auzit numai bâzâitul și zumzetul înfundat al liniei telefonice. Deși își camuflează speranțele prin sensuri ambigue, bărbații și femeile știu când vorbesc de fapt chiar despre lucrul care se întâmplă între bărbați și femei.

— Aș vrea să te văd, am spus.

Altă pauză, povestea cu bărbații și cu femeile și implicațiile ei derulându-se în mintea ei.

— Azi am niște treburi, zise ea, dar o să fiu liberă pe la șase.

Am aranjat să ne întâlnim pe bulevardul Amiralității. Când ne-am spus la revedere, eram conștient de o senzație plăcută în pântece, ca și când cineva s-ar fi frecat pe neașteptate de mine. Impulsul acesta, impulsul care te înfrânge complet și te domină... În curând împlineam cincizeci de ani. Ce puțin ne maturizăm. Și ce minunat e că ne maturizăm așa de puțin – în aspectul acesta al vieților noastre, cel puțin.

M-am dus la fereastră. De partea cealaltă a fluviului fumul se ridica deja din coșurile marilor fabrici cenușii din Viborg. Zăpada cădea lin. M-am hotărât să mă duc la birou.

*

Prima întâlnire din acea dimineață era cu nimeni altul decât Gregor Vasilievici Petrov. Dacă Petrov era apărătorul săracilor orașului (și un erou pentru Catherine), tot el era, în aceeași măsură, înfierat ca demagog oportunist de către susținători ai autocrației precum Zinurov și Baronii Baltici. Erau pe atunci destui agitatori în Sankt Petersburg, însă ceea ce-l făcea pe Petrov să fie urât în mod special era combinația de oratorie, impertinență și spirit mușcător – era, de departe, cel mai plin de viață deputat din Dumă. Disprețul constant al dușmanilor lui nu făcuse decât să-i îmbunătățească reputația printre muncitori și studenți, în ciuda contradicțiilor lui manifeste și, pentru unii, deranjante: se proclama vocea autentică a celor umiliți și obidiți și totuși părea dependent de restaurantele scumpe, de teatru și de operă. Se îmbrăca doar în hainele cele mai fine, acorda o atenție scrupuloasă toaletei și se afișa în compania unor tinere strălucitoare. Avea vervă și imaginație. Singura lui lege era el însuși. Purta mustață și era vanitos, arogant și inteligent. Rareori era punctual, iar adesea nici nu mai ajungea la întâlniri. Am fost ușor surprins când Minna îi anunță sosirea, dar și mulțumit, pentru că omul era întotdeauna interesant.

Petrov se prăbuși pe canapea ca unul care înotase după un naufragiu până la țărmul îndepărtat. Deși în public demonstra energia unui posedat, de fiecare dată când îl vedeam era epuizat. Din câte îmi puteam da seama, nu se odihnea niciodată. Când nu ținea discursuri în Dumă, conducea greviștii împotriva poliției. Când nu stătea închis în camere pline de fum, certându-se cu tovarășii în timp ce parcurgeau rând cu rând ultimul lor manifest, era în brațele unei iubite tinere. Era mereu în mișcare, ca și cum, ca pe un biciclist, numai mișcarea îl ferea de cădere.

— Ai lipsit la ultimele noastre trei ședințe, l-am mustrat eu.

— Am fost la Cracovia, zise. Am avut o întâlnire acolo.

— Cu cine?

— O întâlnire de partid. Nu pot să-ți spun mai mult decât atât, doar că a fost importantă și nu puteam lipsi. Știi că sunt fațete ale vieții mele despre care nu am voie să vorbesc.

Petrov era membru al aripii bolșevice a social-democraților. Partidul era celebru, nu prea legal și expus supravegherii și represiunii poliției. În absența lui Lenin, liderul exilat, Petrov era șeful *de facto*. Doar efortul implicat de această funcție ar fi explicat epuizarea lui fizică și mintală, dar în cazul lui Petrov mai era ceva. Ceva îi chinuia sufletul. Voia să-mi spună mie, să spună oricui, dar nu putea. Ca și în cazul Annei sau al tuturor pacienților mei care opuneau rezistență, mă foloseam de principalul aliat al psihanaliștilor de pretutindeni – timpul; nu mă grăbeam niciodată.

— Ultima dată când ne-am întâlnit, i-am reamintit, spuneai că ești la capătul puterilor, că nu mai poți continua. Cum te simți azi?

— La fel.

Urmă o tăcere lungă, pe care refuză să o rupă.

Am rupt-o eu:

— Ai mâncat bine? Ai dormit?

— N-are legătură cu mâncatul și dormitul, răspunse el nervos.

— Dar cu ce are legătură?

Ridică un deget spre mine.

— Cum ar fi dacă aș merge la oamenii pe care-i reprezint și ei mi-ar spune problemele lor – că nu pot trăi din salarii, că stau câte douăzeci într-o cameră și n-au apă de băut, că mișună șobolanii

peste copii noaptea? Cum ar fi dacă ei mi-ar spune toate astea și tot ce le-aș putea zice eu ar fi: ce culoare au șobolanii?

— Nu mi-ai spus care sunt problemele tale.

— Ești surd? Sunt obosit mort, sunt deprimat.

— Astea sunt simptome... am început eu.

— Destul! Destul!

Ochii îi erau aprinși și roșii, venele îi pulsau la tâmplă. Pentru o clipă cred că i-a trecut prin minte să mă lovească. De câte ori îl vedeam pe Petrov, aveam senzația că mă lupt cu un om violent care devenea și mai agresiv din cauza rușinii de a se găsi în cabinetul unui psihanalist. Era un conducător și disprețuia fățiș chiar știința de la care spera să-și afle alinarea suferinței. Oamenii care au avut de înfruntat greutăți extreme din cea mai fragedă tinerețe – cum era și Petrov – se apără deseori de nefericirea care le este destinată dezvoltând un sentiment omnipotent al propriei invulnerabilități. Se luptase dintotdeauna să iasă la liman, rezistase dușmanilor cu dinții și cu unghiile, însă cel mai mare dușman era în propriul lui subconștient, iar bătălia pe care trebuia s-o dea acum era cu el însuși.

M-am uitat la el, fără să întrerup contactul vizual; cu Petrov trebuia să fiu mai ferm decât cu majoritatea pacienților. Oftă obosit și se prăbuși iar pe canapea.

— Dacă... începu el. Dacă... să zicem... un bărbat e căsătorit și are copii. Dacă bărbatul ăsta își iubește nevasta, îi e devotat ei și copiilor. E o iubire pură, clădită pe plăcere și farmec, dar și pe anii de experiențe împărtășite și pe respectul reciproc. Cu toate astea, același bărbat concepe o iubire pură similară și pentru altă femeie. I-ar fi greu, nu-i așa? Ești de acord?

— Continuă.

— Ar fi sfâșiat. Derutat. Deprimat. Nu?

— Te afli în situația asta?
— Mă simt de parcă aș fi.
— Ești căsătorit și ai copii.
— Și ce dacă?
— Ai o amantă?
— Am multe prietene.
— Ai relații intime cu prietenele tale?
— Nu-i nici un secret, zise el sfidător. Și ce dacă?
— Ascunzi asta față de soția ta?
— Ea nu întreabă, iar eu nu-i spun.
— Cum crezi că s-ar simți dacă ar ști?
— Dumneata cum crezi?
— Sugerezi că s-ar supăra.
— Cu un termen blând.
— Ce simți în legătură cu asta?
Oftă și își frecă ochii încercănați.
— Visul meu e să am o căsuță la țară, zise el. Undeva lângă un lac sau un râu, unde să pot pescui, și soarele să strălucească și copiii să se joace, iar seara să stăm împreună la cină și să nu fim decât noi, familia – familia mea. Nimic altceva, nimeni altcineva. O masă simplă, o adiere de vânt, căprioare și iepuri zburdând pe pajiști. Și aș dormi câte zece ore și m-aș trezi odihnit și mulțumit, și ar începe o nouă zi, cu soarele strălucind și copiii jucându-se.
— Ce descrii dumneata e o stare idilică imposibilă.
— Am spus că e un vis, nu? răspunse tăios. N-o să se întâmple niciodată. Viața mea nu-i așa. N-o să fie niciodată așa. Dar ce-i rău într-un mic vis inofensiv?
— Te ajută să rezolvi problema fundamentală a vieții dumitale?
— Care-i asta?
— Nu știu. Nu vrei să-mi spui.
Mă privi cu ostilitate.
— N-ai răspunsuri, așa-i? Nu mă poți ajuta.
— Nu te pot ajuta dacă n-ai încredere în mine.

— Cum pot avea încredere în tine? N-am încredere în nimeni.

— Dar tovarășii dumitale? N-ai încredere în ei?

Gemu stins.

— Glumești? Partidul e un cuib de vipere. Tovarășii se înjunghie pe la spate, se plâng, răspândesc zvonuri, fac manevre unii împotriva celorlalți. Ai auzit de Rege, presupun?

— Spionul?

— Despre asta a fost vorba la întâlnirea de la Cracovia: cine e trădătorul, cine e Regele. Dumnezeu știe câți oameni a trădat – Djugașvili a fost arestat ieri. Câți o să mai pierdem din cauza Regelui? Furie, suspiciune, resentimente – asta-i viața mea cu tovarășii. Și mai sunt și proprietarii de fabrici, poliția, guvernul, spionii Ohranei... Toți vor să mă vadă mort. Viața mea e un iad.

— Atunci trebuie să trăiești altă viață.

— Nu pot. Cred în ce fac.

— Ce faci?

— Ce fac?

Îmi aruncă o privire indignată.

— Mă lupt cu ipocrizia, asta fac. Rusia e o țară creștină. Ca și Germania, Anglia, Franța, Spania, Olanda, Suedia – ortodoxe, catolice, protestante, dar toate, țări creștine. Și totuși milioane de oameni trăiesc în sărăcie. Cum justificăm asta? Cum explicăm? Trăsătura fundamentală a creștinismului e că înmoaie inima omului, îndeamnă credincioșii la caritate, fraternitate și apărarea cauzei comune. Cu toate astea, tolerează un sistem economic și politic care e diametral opus față de ceea înțelegem din capul locului prin bine și rău. Asta e pentru mine complet respingător. Să distrugem creștinismul. Să distrugem capitalismul și autocrația. Numai când ipocrizia e distrusă puteam avea dreptate. Asta fac eu, Spethmann.

— Ţi-ai propus o ţintă cât se poate de înaltă.

— Eşti doctor. Vreau să-mi faci viețile posibile.

— *Viețile* dumitale? am spus.

— Viața. Viețile. Parc-aș avea de trăit o sută de vieți într-un singur corp, iar asta mă ucide. Vreau să-mi faci viața posibilă. Poți face asta, da sau nu?

— Nu, dacă dumneata continui să refuzi să colaborezi cu mine.

Înainte să mai pot spune ceva, își scoase ceasul din buzunar și răsuflă adânc și obosit.

— Trebuie să plec, zise el deodată, ridicându-se.

Își duse o mână la șale și se strâmbă de durere.

— Mă întâlnesc cu niște muncitori în șantierele navale.

— Minna va face o altă programare, am spus, conducându-l spre ușă.

Mă privi cu o suspiciune subită.

— Nu știe cine sunt, nu?

De la bun început, Petrov insistase pentru o discreție absolută, temându-se de batjocura la care s-ar fi expus dacă dușmanii lui ar fi descoperit că se ducea la un psihanalist. În caietul de programări și în notele mele foloseam pseudonimul „Grișuk".

— Nu i-am spus Minnei, dar chipul tău e bine cunoscut. Nu pot garanta că n-a ghicit.

— Însă zici că e discretă?

— E discreția întruchipată.

*

După Petrov, următorul pacient era un tânăr funcționar din ministerul de externe. Dependent de sex cu prostituate mai în vârstă, îi plăcea să cutreiere cartierele sărace în căutarea celor mai degradate femei pe care le putea găsi pentru intențiile lui. Îmi relata escapadele lui cu detalii medicale și scatologice.

Mă simțeam întotdeauna ușurat când ședința cu el se încheia.

În acea după-amiază, în timp ce făceam însemnări, intră Minna.

— Nu găsesc dosarul lui Rozental, zise ea. L-am căutat peste tot.

— L-am luat acasă aseară, am spus. O să-l aduc mâine.

— Dosarele sunt într-o dezordine groaznică. Am încercat să le pun în ordine toată ziua.

— Îmi pare rău, am spus. Căutam ceva și am amestecat totul.

Nu eram sigur că Minna mă crede, ba chiar părea rănită la gândul că îi ascundeam ceva.

După ce plecă, ochii îmi căzură pe tabla de șah și m-am trezit atras de poziție. Era păcat să nu joc la victorie și totuși nu găseam o continuare satisfăcătoare. Schimbul la g5, după cum îmi spusese Lîcev, însemna remiză.

Ce era asta?

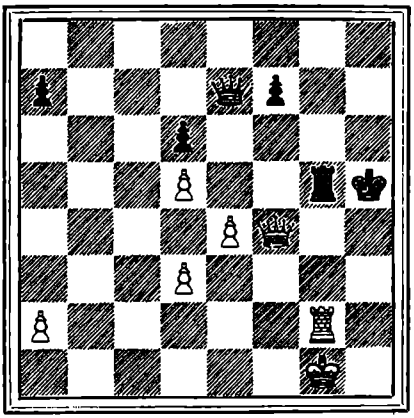

Spethmann – Kopelzon
După 35 Tg2. Ajută la ceva?

Nu era poziția corectă. Ce căuta turnul la g2? Probabil că masa fusese lovită de cineva și piesa se mișcase de la locul ei. Eram pe cale să pun turnul în pătratul corect – g4 – când am realizat că nu era nimic accidental în așezarea lui. Înțelegeam acum că era o mutare foarte puternică.

Cum naiba...? Kavi. Cazacul trebuie să o fi făcut, în timp eu ce așteptam, cu ochii închiși, lovitura de cuțit. Crezusem că voia să mă omoare, și când colo el se gândea la o mutare de șah.

Se auzi o bătaie în ușă.

— Fiica dumneavoastră e aici, mă anunță Minna, părând destul de tulburată. Și...

Catherine o dădu la o parte și intră.

— Catherine? De ce ai venit aici? am spus.

Nu mai venise niciodată la birou fără să mă anunțe înainte.

— Pentru că i-am spus eu să vină.

Era vocea lui Lîcev. Inspectorul intră în urma ei, lin ca o adiere. Doi jandarmi în uniformă și înarmați îl urmară ceva mai gălăgios.

— Am venit să vă pun ție și fiicei tale niște întrebări, zise Lîcev nazal și monoton.

M-am întins după telefon, dar un jandarm mă opri.

— Nu vei da nici un telefon prietenilor tăi, Spethmann, zise Lîcev, dându-și la o parte o șuviță căzută pe ochi.

Ținea în mână o geantă de piele. Emana un miros vag chimic.

OPT

Lîcev le ordonă jandarmilor să rămână cu Minna în biroul din față, apoi ridică geanta ca s-o așeze pe masa mea de lucru; era evident destul de grea.

— Cum a fost vinul la Clubul Imperial de Yachting? întrebă viclean. Am auzit că au o cramă minunată.

Catherine mă privi. Clubul Imperial de Yachting? Ce căutasem într-un asemenea loc? Simțindu-i reacția, Lîcev continuă pe același ton prefăcut:

— Nu știai că tatăl tău are prieteni sus-puși? Trebuie doar să pocnească din degete și arhiduci, generali și Baroni Baltici aleargă la ordinul lui.

— Nu fi caraghios, îi spuse Catherine.

Întorcându-și ochii spălăciți către mine, inspectorul zise:

— Nu i-ai spus lui Catherine despre mica dumitale discuție amicală cu Muntele?

Catherine se întoarse să-l privească. Erau cam de aceeași înălțime și la fel de zvelți, însă Catherine părea să domine spațiul dintre ei.

— Muntele? repetă Catherine.

— Din câte înțeleg, însuși colonelul Gan a fost la club aseară, urmă Lîcev pe același ton de o ironie grea. Ați discutat, dumneata și colonelul, soluții pentru oprirea atentatelor cu bombă? A încercat să te recruteze ca informator al poliției secrete?

— Superiorii dumitale știu unde ești, Lîcev? m-am interesat eu.

Mă ignoră și, trecând la treabă, se adresă lui Catherine.

— Trebuie să te întreb dacă îl cunoști pe un anume Yastrebov.

— Nu-i răspunde, Catherine, am intervenit. Nu are nici o autoritate să ne interogheze. Când superiorii lui vor afla că-i aici, va avea probleme mari.

— Cunoști un bărbat pe nume Yastrebov? repetă Lîcev.

Am protestat iar, însă Catherine se întoarse spre mine și întrebă:

— E aceeași persoană de care m-ai întrebat azi-dimineață? Pentru că, dacă așa e, n-am auzit niciodată de el.

— Era un revoluționar, un terorist, zise Lîcev, un tânăr foarte periculos.

Catherine râse disprețuitor.

— În ochii poliției orice muncitor din Rusia e un bandit și orice evreu e un revoluționar.

— Am motive să cred că îl cunoșteai pe Yastrebov, continuă inspectorul, ignorându-i provocarea.

— Te asigur că nu-l cunoșteam, răspunse ea.

— Doar ca să nu fie nici o greșeală...

Lîcev se întoarse spre geanta de piele și îi desfăcu încet cele două chingi. Mirosul chimic deveni și mai sesizabil.

— Poate fi o confuzie în ce privește numele, spuse el. La urma urmei, ce-i un nume? Documentele și identitățile pot fi ușor falsificate. Organizațiile revoluționare au secții întregi destinate manufacturării lor. Numele pot fi schimbate. Trăsăturile fizice, pe de altă parte, pot fi atenuate sau camuflate, dar nu sunt așa de ușor de modificat.

Avu nevoie de amândouă mâinile ca să scoată ce era înăuntru. Stătea cu spatele la noi, dar am întrezărit un borcan mare de sticlă umplut cu un lichid transparent, în care se afla un obiect întunecat, cu contur nedeslușit. Așeză borcanul pe birou și se dădu la o parte.

— Ce înseamnă asta? am întrebat.

Culoarea se scurse din obrajii lui Catherine așa cum se scurge apa dintr-o sticlă.

Ne uitam la un cap de om păstrat în formaldehidă.

*

Chiar și într-un asemenea moment, când gândurile și simțurile ar trebui să ne fie concentrate

asupra problemei de fapt, eram totuși conștient de senzațiile provocate de contactul cu un corp uman. În afară de strângerile de mână cu colegii și prietenii sau de îmbrățișările extravagante ale lui Kopelzon, trecuseră mai bine de doi ani de când nu mai atinsesem o altă persoană. Copilă fiind, Catherine mai degrabă ceda îmbrățișărilor decât le cerea entuziastă; când o ridicam și o luam în brațe, se încorda și mă împungea cu genunchii în piept ca să mă țină la distanță. Cu toate acestea, acum era în brațele mele, cu fața ascunsă în pieptul meu. Am sărutat-o pe creștet. I-am mângâiat părul și am închis ochii, de parcă simplul fapt al apropierii ne-ar fi putut izola de oroarea pe care Lîcev o adusese în viețile noastre.

— Privește cu atenție, domnișoară Spethmann, zise Lîcev, așezând geanta pe podea ca să nu ne blocheze vederea. Acesta e omul pe care-l cunoaștem sub numele de Alexander Yastrebov. Am motive să cred, totuși, că e un nume fals. Este crucial să stabilesc identitatea lui adevărată și să fac asta cât mai repede posibil.

Așteptă ceea ce am fi putut considera un interval decent, apoi zise pe un ton egal, însă cu hotărâre, ca și cum refuzul nu ar fi fost o opțiune:

— Trebuie să insist.

Catherine își ținea fața încă întoarsă, dar simțeam că începe să-și revină după șoc.

— Îl recunoști pe acest om? repetă Lîcev, pierzându-și răbdarea.

Treptat, Catherine își îndreptă privirea spre obiectul din fața noastră. Convexitatea sticlei distorsiona oarecum trăsăturile, întărind astfel impresia morbidă provocată de petele de sânge.

— Nu, zise ea cu un glas ferm. Nu-l recunosc.

S-a întors să-l privească pe Lîcev drept în ochi. Polițistul a fost cel care, până la urmă, și-a ferit privirea.

*

În cabina ascensorului am încercat să o văd pe Catherine nu în felul în care își vede un tată fiica, ci din postura unui om care trebuie să scoată adevărul de la cineva decis să-i ascundă ceea ce trebuie să știe.

— Vreau să fii sinceră, i-am șoptit în timp ce liftierul se prefăcea că nu ascultă. Suntem în pericol. Dacă nu ești complet sinceră, nu vom scăpa. Cine era bărbatul din borcan?

— Ce i s-a întâmplat?

— A fost asasinat acum câteva zile și corpul i-a fost aruncat în râu.

Cabina se opri cu o zdruncinătură. Liftierul deschise ușile spre hol.

Deși făcuse față cu bine, chinul o solicitase cât se poate de serios. Era încă palidă și neobișnuit de placidă, atât în cuvinte, cât și în mișcări, însă tot a reușit să mă fixeze cu o privire sfidătoare.

— Nu l-am mai văzut niciodată, zise ea.

Cu ajutorul portarului, am condus-o pe Catherine până la un taxi. Înainte ca șoferul să plece, am avertizat-o să nu iasă din casă și să nu vorbească cu nimeni, orice ar fi, ci să aștepte întoarcerea mea.

Când am revenit în birou, Lîcev îi expediase pe jandarmi și punea borcanul de sticlă la loc în geanta de piele.

— Chiar a fost necesar? am întrebat. Trebuie să ai niște fotografii pe care ni le-ai fi putut arăta.

— Consideri prezentarea mea prea teatrală?

Buzele lui subțiri se întinseră într-un rânjet.

— O consider inutilă și crudă.

— Vremurile în care trăim sunt crude, nu crezi? spuse el, închizând geanta cu o atenție metodică. Luna trecută am arestat un om, membru al unui așa-zis detașament de luptă al Partidului Socialist Revoluționar. Turnase acid sulfuric pe fața unui camarad pe care-l suspecta că lucrează pentru Ohrana. Victima e oribil de desfigurată – nasul distrus, ochiul stâng topit. Pielea de pe toată partea stângă a feței i-a fost arsă. Atacurile cu acid par să fie la modă printre revoluționari.

Lîcev se opri o clipă, apoi continuă:

— Când l-am arestat pe atacator, mi-am zis: dacă tot crezi că tovarășul e spion, de ce nu-l împușți pur și simplu și ai terminat cu el? De ce să-i torni acid pe față? Ca să-ți împrumut cuvintele, Spethmann, mi se părea inutil și crud. Văd multă cruzime, înțelegi – cea mai mare parte depășește orice înțelegere.

— Nu te invidiez, Lîcev.

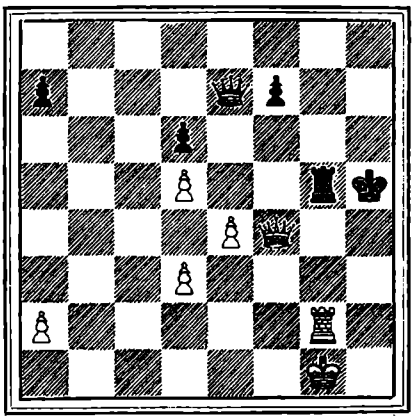

Spethmann – Kopelzon
După 35. Tg2. „Demnă de un maestru." Dar chiar e suficient de bună pentru victorie?

Ridică din umeri, puse geanta de piele pe podea și arătă spre tabla de șah.

— Mutările astea înapoi sunt mereu cel mai greu de găsit, spuse el, arătând turnul de la g2. E demnă de un maestru. Habar n-am avut că ești un jucător atât de puternic.

— Nu sunt.

— Ai primit ceva ajutor, poate? zise, aruncându-mi o privire șireată. Tot mai crezi că turneul va fi câștigat de Capablanca?

— N-am nici un interes să discut asta, Lîcev. După cum n-am nici un interes să te mai văd de acum încolo, după ce fiica mea și cu mine ți-am răspuns la întrebări. Firește, o să aduc la cunoștința autorităților vizita ta.

Zâmbi.

— Ai dreptate, Spethmann. Nu cred că dumneata sau fiica dumitale îmi mai puteți fi de ajutor. Sper că vei înțelege că mi-am făcut doar datoria.

Era posibil să-l văd pentru ultima oară? La ușă mi-a urat o zi bună. Ușurarea mi-a inundat inima. Am așteptat un minut sau două, ca să fiu sigur că a plecat, înainte să telefonez la numărul pe care mi-l dăduse Zinurov. O secretară îmi răspunse și îmi ceru să aștept. În cele din urmă, Muntele veni la telefon.

— Lîcev a fost aici, am spus. A venit la mine la birou și a adus-o pe fiica mea cu el.

Judecând după pauza care urmă, era limpede că Zinurov era la fel de surprins.

— Chiar așa a făcut?

— Am înțeles că minstrul Maklakov i-a ordonat să mă lase în pace.

— Ai înțeles bine, Spethmann. O să-l caut imediat pe ministru ca să aflu ce s-a întâmplat.

— Ce s-a întâmplat e că a venit în biroul meu și, în fața fiicei mele, a scos capul conservat al lui Yastrebov. În fața fiicei mele!

— Sper că n-a fost exagerat de supărată.

— A fost șocată, am spus, cu furie crescândă în glas. A fost groaznic.

— Firește, firește, zise blând Zinurov. O să mă interesez. Fie Lîcev a acționat fără să fie autorizat, fie a trecut peste capul lui Maklakov. În orice caz, o să fie pus sub control. Îți promit.

— Mulțumesc.

— Pentru nimic, spuse Lîcev. Avem multe în comun, la urma urmei.

— Da, am admis nesigur.

— Suntem amândoi tați care își iubesc mult fiicele.

— Da, am spus, da.

— Ai vorbit cu Anna?

— Mă văd cu ea în seara asta.

— Bine, zise Zinurov. Să mă anunți ce spune.

Închise. Am așteptat alte cincisprezece minute, ca să-i dau lui Catherine timp să ajungă acasă înainte să telefonez.

— S-a dus la culcare imediat ce a intrat, domnule doctor, mă informă Lidia. N-am mai văzut-o nicoidată obosită în halul ăsta. Veniți acasă curând?

— Am o întâlnire, am spus. O să ajung acasă pe la zece, Lidia. Te rog, asigură-te că n-o să plece până mă întorc.

Minna era încă în biroul din față. Era limpede că voia să vorbească despre ce se întâmplase, dar n-aveam timp și am fost mai degrabă neatent și nerăbdător cu ea.

M-am grăbit până la automobilul meu Renault, pe care îl lăsasem pe strada Sadovaia. Era acoperit de zăpadă. Am curățat parbrizul, am pornit motorul și m-am așezat la volan. Am suflat în palme, mi-am pus mănușile și am apăsat pe demaror. Însă, în timp ce plecam, nu mă gândeam la Anna, ci la

Catherine. Mă minţise. Recunoscuse faţa lui Yastrebov. Văzusem asta în reacţia ei. Iar Lîcev era un prea bun observator al naturii umane ca să n-o vadă şi el.

NOUĂ

Anna mă aştepta la colţul bulevardului Amiralităţii. Purta un mantou lung şi negru de lână şi o căciulă neagră de blană. Zăpada dansa în rafalele de vânt, un ultim strigăt de victorie al iernii. Am oprit în faţa ei şi am ieşit din Renault ca să deschid uşa pasagerului.

— Îmi cer scuze că am întârziat, am zis.

Am simţit ochii ei cercetându-mă în timp ce o ajutam să urce şi-i puneam un pled în poală.

— Credeam că poate te-ai răzgândit, spuse ea, în legătură cu întâlnirea cu mine.

De ce ne întâlneam? Ambiguitatea era tulburătoare şi mă simţeam stânjenit sub francheţea privirii ei. Părea să simtă echivocul atitudinii mele. Am potrivit pledul şi m-am întors pe locul şoferului.

— Unde mergem? întrebă Anna.

Cu tot ce se întâmplase, nu avusesem timp să mă gândesc unde să mergem. Trebuia să fim prudenţi. Ca multe oraşe mari, Sankt Petersburg era de fapt un orăşel. Mă aflam în compania unei femei măritate, o pacientă. Şansele de a da peste un vecin sau un coleg erau mari.

Mi-a venit o idee.

— În locul meu preferat, am spus.

Zâmbi, mulţumită, cred, la gândul că o duceam într-un loc care avea o semnificaţie pentru mine.

— Unde?

— Sper să-ți placă, am zis.

Conduceam spre podul Nicolevski.

— Ceva nu-i în regulă, zise, în timp ce traversam spre insula Vasili. Pari distrat.

— Ba e totul în regulă, am zis, afișând un zâmbet fals. La ce oră ești așteptată acasă?

— Nu prea târziu, zise. Îmi pare rău.

— Nu-i nimic, și eu trebuie să mă întorc, am spus.

Zâmbi stins, ca și mine, nici unul dintre noi îndeajuns de sigur pe el ca să-și exprime dezamăgirea resimțită pentru că timpul nostru împreună urma să fie scurt.

Am mers către nord, spre Apothekari, apoi spre Kamenni și Ielaghin. În această perioadă a anului, o lumină bizară și fosforescentă joacă peste griurile și bleurile lor reci. Am lăsat mașina lângă palat și am mers pe aleea lungă și pustie între stejarii bătrâni, desfrunziți. Era tihnă și liniște, doar apele din golful Finlandei mângâiau delicat țărmul. Zăpada continua să cadă. Nu bătea vântul. Am ajuns la capătul aleii. În fața noastră mai era doar marea, îngroșată de zăpadă.

— E minunat, zise Anna. Îți mulțumesc că m-ai adus aici.

— Veneam aici după moartea Elenei. Veneam în fiecare zi.

Am rostit aceste cuvinte fără să vreau într-adevăr să le rostesc, însă forța acelui loc îmi dădea un impuls special.

— Purta o haină lungă, roșu închis. Era așa de neobișnuită și de izbitoare, încât vedeam haina înainte să o văd pe ea, pe străzi, în magazine, pe Nevski. După ce a murit, îi căutam haina peste tot. Oriunde vedeam oameni, mă uitam după roșul Elenei. Uneori vedeam o haină asemănătoare și, chiar dacă știam

că nu poate fi ea, o urmăream pe acea femeie până îi vedeam fața. Numai când mă convingeam că nu era Elena mă puteam întoarce.

— Veneai aici pentru că nimeni nu mai vine aici, zise ea. Pentru că nu puteai fi tulburat de vederea unei femei cu haină roșie.

— Chiar și vara, foarte puțini oameni vin aici.

Îmi atinse brațul.

— S-a întâmplat ceva. Spune-mi, te rog.

— Polițistul – Lîcev – a venit la mine la birou în după-masa asta. Catherine a fost și ea acolo.

— Tata a promis că veți fi lăsați în pace, spuse Anna, cu o nuanță autoacuzatoare, ca și când ea ar fi fost de vină.

— Cred că a încercat. Lîcev, totuși, se dovedește a nu fi chiar ușor de ținut la distanță.

I-am povestit totul, inclusiv vizita lui Kavi și a lui Tolea.

După ce am terminat, mă întrebă:

— Și n-ai nici o idee de ce s-au întâmplat toate astea?

— Nici una, am spus.

— De ce să fi luat dosarul lui Rozental?

— N-are nici un sens.

— Poliția trebuie să te fi confundat cu altcineva. Cu toate bombele și crimele din ultima vreme, arestează o mulțime de oameni. Îmi închipui că nici jumătate dintre ei nu sunt vinovați de altceva decât de faptul că vor să-și trăiască viețile mai departe.

— Când a plecat, Lîcev a spus că nu mai are nevoie nici de mine, nici de Catherine.

— Deci s-a terminat?

— Așa s-ar părea, am spus.

Nici unul dintre noi nu credea asta.

Ne uitam în largul mării, la valurile mari rostogolindu-se încet. Îi aruncam priviri pe furiș. Buzele

îi erau roșii și moi. Cu câtă foame sărutam când eram tânăr, cât de insistent trudeau gura și limba. Nu puteam fi satisfăcut de simpla frecare a buzelor, ci presam și sugeam, și lingeam, și învinețeam. Voiam însăși răsuflarea iubitei, iar săruturile mele erau neostenite, îndelungi și perseverente. Voiam s-o sărut.

— Tatăl tău m-a rugat să-ți transmit un mesaj, am spus. Vrea să te vadă. Zicea că vrea să te vadă oriunde, la orice oră și în orice loc ai alege, fără nici o condiție din partea lui.

Anna nu zise nimic preț de câteva clipe.

— I-ai spus că fac tratament cu tine?

— Da.

— Ce altceva a mai spus?

— Că îi vine greu să înțeleagă de ce ai întrerupt relațiile cu el și că îi e foarte dor de tine.

Nu zicea nimic, doar privea neclintită marea.

— Ce s-a întâmplat între tine și tatăl tău?

— N-are nimic de-a face cu coșmarurile mele.

— N-ai cum să știi asta.

Atingându-mi ușor mănușa, zise:

— Am avut iar visul, noaptea trecută. A fost la fel ca de obicei. Eram în casă, singură. Îmi era groaznic de sete și mergeam din cameră în cameră, căutând apă. Am ajuns la o ușă. Știam că dincolo de ea se găsea apă și am apăsat clanța. Era înțepenită și nu se deschidea. Am început să intru în panică. Credeam că o să mor de sete dacă nu intru acolo. Apoi, deodată, ușa s-a deschis și am găsit-o pe bunica așteptându-mă.

— Deci, până la urmă, era casa bunicii tale?

— Nu știu. S-ar putea s-o fi visat numai pentru că mi-ai băgat tu asta în cap.

— Ce s-a întâmplat mai departe?

— *Babuşka* zâmbea, un zâmbet mare, fericit şi ştirb. Apoi mi-a dat un pahar de ceai, doar că nu era ceai – era vodcă.

— Mai departe.

— Am auzit un ciocănit. Era destul de încet, ca şi cum cineva ar fi bătut mai degrabă în geam decât la uşă, şi am auzit numele meu spus în şoaptă. *Anna. Anna.* Era aşa de înfiorător şi de înspăimântător că a trebuit să mă trezesc. Chiar şi atunci părea atât de real, încât stăteam pe întuneric şi încercam să aud iar vocea, îngrozită de faptul că o s-o aud. În cele din urmă a trebuit să mă ridic şi să mă duc la fereastră, doar ca să mă conving că nu era nimeni acolo.

— Bunica ta mai era în cameră?

— N-am văzut-o plecând, dar...

Se opri şi îşi muşcă buza.

— Nu-mi pot scoate din minte că fusese...

Se opri iar.

— ...că era moartă.

— I-ai văzut corpul?

— Era un sentiment – un sentiment foarte puternic. Mă simţeam vinovată, de parcă aş fi făcut ceva foarte rău.

Am cântărit ce-mi spusese, apoi am întrebat:

— I-ai povestit soţului tău?

— Soţului meu?

— Azi-noapte. Nu s-a trezit când te-ai dus la fereastră?

— A, exclamă ea. Nu. Nu mai dormim în aceeaşi cameră.

Nu sunt prost, pot citi printre rânduri – din multe puncte de vedere, aceasta este esenţa profesiei mele. Şi totuşi nu eram sigur ce voia să spună, dacă voia să spună ceva. Ar fi trebuit să-i spun ceva repede, ceva sincer, simplu şi direct – şi aproape că am făcut-o –, dar ce-i puteam oferi? Ce i-aş fi propus

să facem? Avea un soţ, un cămin, o viaţă şi o reputaţie în Sankt Petersburg. Chiar dacă ar fi spus că mă iubeşte, nu eram nici măcar sigur că aş fi fost fizic capabil să fac dragoste cu ea. Mă simţeam dezavantajat – de frumuseţea ei, de carenţa mea în această privinţă şi de anii care ne separau.

Apa umflată de zăpadă bolborosea ca o limbă prea groasă. Pe crengile dezgolite de deasupra noastră, braţe albe şi spectrale se întindeau în noapte.

— Cred că ar trebui să pecăm, zise ea.

Voiam s-o sărut aşa cum sărutam când eram tânăr. Atunci nu mi-ar fi păsat dacă eram pe stradă sau în pat, dacă eram priviţi sau singuri. Nu mi-ar fi păsat că iubita mea e măritată. Nu mi-ar fi păsat de etica profesională. Şi, cum ar fi fost peste puterile mele să-mi închipui forţa şi sensul despărţirii, aş fi sărutat printr-un torent întreg de lacrimi de tristeţe, ale ei, ale mele sau ale oricui altcuiva. Aş fi sărutat-o. Fusesem bărbatul acesta când eram tânăr. Bărbatul deseori egoist şi absorbit de sine, capabil de indiferenţă, insensibilitate, neonestitate şi prefăcătorie. Dar şi plin de viaţă. Nu mai eram el.

— Da, am spus, cu inima grea. Cred că da.

*

Stătea pe spate, cu capul întors către perete, cu braţele ridicate, ca şi cum s-ar fi predat. Nu puteam decât zâmbi în faţa unei asemenea imposibilităţi. Când se predase ea vreodată? Când acceptase măcar vreun compromis sau armistiţiu? Voinţa ei. Mă făcea să fiu mândru de ea, dar mă şi înspăimânta. Pleoapele îi tremurară. Avusese dintotdeauna un somn adânc, chiar şi când era supărată sau neliniştită, ca şi cum somnul ar fi fost un port sigur, nu marea furioasă în care se preface când suntem în război

cu noi înșine și cu lumea. Însă nimeni, nici măcar Catherine, nu putea dormi în asemenea condiții.

Se ridică în capul oaselor, cu o reacție violentă. Ochii imenși îi erau tulburi și înroșiți: plânsese înainte să adoarmă.

— Unde sunt? întrebă ea clipind. Apoi, văzându-mă lângă patul ei: Ce faci? Ce-i cu gălăgia asta?

Bătaia în ușa din față se auzi iar. Lidia apăru lângă mine. Mă așteptam să intre în panică, în schimb, o vedeam hotărâtă și netemătoare.

— Să-i las să intre?

— Nu cred că avem de ales, Lidia, am spus.

Lidia îi rugă încetișor pe Dumnezeu și sfinții lui să apere casa și pe cei de sub acoperișul ei, apoi coborî scările.

Am auzit ușa dându-se de perete și tropăiala cizmelor grele în hol, în timp ce bărbații dădeau buzna în casă. Urmă zgomot de sticlă spartă. Am auzit vocea Lidiei, severă și mustrătoare.

Doi jandarmi, strălucitori în tunicile albe cu fireturi și înarmați cu carabine, intrară în dormitorul lui Catherine. Păreau zăpăciți – stânjeniți, bănuiam – că se aflau în dormitorul unei tinere respectabile. Pentru o clipă, aproape că am crezut că erau pe cale să se scuze și să plece.

Lîcev venea în urma lor. În mâna stângă ținea un revolver mare. Ne privi cu ochii lui răuvoitori și spălăciți și zise:

— Îmbracă-te, domnișoară Spethmann. Și dumneata, doctore. Sunteți arestați.

*

Ușa celulei mele se deschise și Lîcev păși înăuntru. Se așeză pe scăunelul de lemn care era, în afară de patul de campanie în care dormeam și masa la care citeam, singura piesă de mobilier.

— Știi când cade ziua mea de naștere? întrebă el.

Când mi-am dat seama că nu înțelesesem greșit, am spus:

— Chiar nu-mi pasă de ziua ta de naștere, Lîcev. Vreau să-mi văd fiica. Vreau să vorbesc cu ea acum.

— M-am născut pe 1 martie 1881, continuă inspectorul, chiar în ziua în care țarul Alexandru al II-lea era condus spre cheiul de pe Canalul Ecaterina ca să-și bea cafeaua de după-amiază cu sora lui.

Bineînțeles, cunoșteam povestea aceea tragică – care rus n-o cunoștea? –, dar el o spuse oricum mai departe, dornic ajungă unde voia, deși încă nu îmi era clar unde anume.

— Țarul se apropia de podul de la Teatru, când teroristul Risakov a aruncat bomba în trăsura imperială. Prin mila lui Dumnezeu, Alexandru n-a fost rănit, iar Risakov a fost prins înainte să poată fugi. Ziua s-ar fi sfârșit cu bine, însă țarul, acționând sub impulsul bunătății și al îngrijorării, a coborât din trăsură ca să ajute răniții cum putea. Acela a fost momentul în care teroristul Hryniewicki, polonezul, a aruncat a doua bombă. A căzut la picioarele țarului și i le-a smuls.

Lîcev făcu o pauză ceremonioasă.

— Mama mea era în durerile facerii când a auzit exploziile. Scandalul a provocat nașterea mea. În timp ce țarul murea, eu veneam pe lume.

— O coincidență remarcabilă, am spus.

— N-a fost nici o coincidență, mă contrazise Lîcev.

Pentru prima dată mă simțeam sigur de mine în raport cu detectivul; delirul lui narcisist îl cobora mult în ochii mei. Îl priveam cum probabil aș fi privit pe cineva care se credea Alexandru cel Mare sau Ivan cel Groaznic. O clipă mi-a trecut prin minte să-i ofer tratament psihoterapeutic. În schimb, l-am întrebat simplu:

— Ce vrei de la Catherine și de la mine?

— Am stabilit că bărbatul care-și spunea Yastrebov făcea parte dintr-o celulă care plănuiește o crimă odioasă în viitorul apropiat.

— Ce fel de crimă odioasă?

— Intenționează să-l asasineze pe țar.

Înainte să continue lăsă un moment ca dezvăluirea să-și facă efectul.

— Nu pari prea îngrijorat, Spethmann.

— Comploturi sunt mereu, am spus.

— De data asta amenințarea e foarte precisă. Avem informații credibile.

— Ce informații?

— Dacă aș dezvălui detaliile, mi-aș compromite sursele.

— Chiar dacă toate astea ar fi adevărate, n-au nimic de-a face cu mine sau cu fiica mea, am insistat. Nu l-am văzut niciodată pe Yastrebov înainte să aduci dumneata borcanul acela oribil în biroul meu.

— A, dar Catherine l-a recunoscut, zise. Ai văzut și dumneata asta.

Aș fi dat orice să-l pot contrazice, însă nu puteam.

— Evident, îl cunoștea sub alt nume – probabil cel real, precizează el.

— De unde știi asta?

— Catherine era iubita lui Yastrebov, zise Lîcev. Presupun că știi de iubitul ei.

Nu știam nimic de felul acesta, dar nu voiam să-mi arăt ignoranța în privința vieții particulare a fiicei mele; nici nu voiam să pretind că știu ceva care se putea foarte ușor întoarce împotriva lui Catherine.

Lîcev nu-mi dădu nici un răgaz:

— Trebuie să aflu ce știe Catherine despre Yastrebov. Numele lui adevărat. Ce prieteni are. Când a sosit în oraș. Cum s-au cunoscut. Ce i-a povestit el.

— Ce a spus Catherine? am întrebat.

— Catherine e foarte necugetată, zise el obosit. Nu vrea să coopereze. De câte ori încerc să-i vorbesc cu binișorul, o cuprinde furia și mă condamnă ca opresor. Condamnă guvernul și proprietarii de pământuri. I-a numit pe membrii familiei țarului paraziți, chiar în fața mea. Știai că fiica ta a adunat atâta ură în sufletul ei?

— Ești ridicol, am zis.

— Te-a trădat, Spethmann – propria ta fiică.

— În ce fel m-a trădat? am spus, râzându-i în față.

— Când a ajuns în oraș, Yastrebov nu putea, sau poate nu voia, să intre în contact cu tovarășii lui, din motive pe care încă nu le înțeleg. Ce știu e că rămăsese fără bani și nu avea unde sta. Catherine a venit cu soluția – biroul tău. Fiica ta și Yastrebov așteptau până terminai lucrul înainte să intre în biroul tău și să-l folosească.

— Să-l folosească?

— Primul motiv pentru care Yastrebov se folosea de biroul tău era ca ascunzătoare. Al doilea, ca să facă dragoste cu Catherine.

Am făcut tot posibilul să păstrez o expresie impasibilă.

Lîcev continuă:

— Treaba mea e să găsesc celula lui Yastrebov înainte ca ei să-și ducă mai departe planul.

Se ridică de pe scăunel și chemă gardianul. În vreme ce cheia se răsucea în broască, zise:

— Spethmann, fiica ta are informații de care am nevoie. Veți rămâne amândoi aici până când mi le spune.

Ieși pe coridor. Ușa se închise după el și cheia se răsuci în broască. Chiar și acum îmi venea greu să cred că se întâmplau toate astea. Trăiam într-un oraș construit pe o mlaștină solidificată de oasele

celor o sută de mii de țărani care muriseră din cauza foametei, a bolilor și a cruzimii în timpul edificării lui. În orice colț al imperiului trăiam alături de cazaci, spioni și agenți ai poliției secrete. Treceam în fiecare zi prin închisori și fortărețe. De la fereastra biroului de acasă puteam întrezări mahalalele în care săracii munceau până la epuizare. Lui Catherine îi făcea plăcere să mă provoace zicând că în Rusia înflorea despotismul și că toată lumea știa asta, chiar dacă noi ne prefăceam că nu-i așa – o alegere deschisă oamenilor ca mine, însă numai atâta vreme cât rămân personal neatinși de consecințele tiraniei.

ZECE

Bătrânul gardian era un om bun. Pâinea pe care o aducea era proaspătă, uneori chiar caldă, iar untul dulce. În a treia noapte de detenție, îmi aduse un mic joc de șah. Piesele erau cadou de la nepotul lui, îmi zise el mândru. Sculptate naiv și grosolan, pentru el erau totuși o comoară, cum erau pentru mine piesele Jaques. Era un jucător vesel și groaznic. Totul se reducea la mutatul înainte. Chiar și când avea doi pioni împotriva turnului și nebunului meu, își muta mai departe piesele, netulburat.

— Înainte! exclama el. Înaintați!

Își accepta cu bună dispoziție înfrângerile și declara că nu e surprins de victoriile mele.

— Poporul dumneavoastră, spunea pe ton constatativ, dă cei mai buni jucători. Uitați-vă la Lasker, campion mondial, ca și Steinitz înaintea lui. Rozental, Tarrasch, Gunsberg, Bernstein și Nimzovici – mai

mult de jumătate din cei care vor juca în marele turneu sunt evrei.

Apoi zicea, urmând o progresie conformă cu un mecanism logic cât se poate de propriu:

— Aproape fiecare prizonier de aici e evreu. Unii dintre ei sunt educați, dar nici unul ca Excelența Voastră. Tâlhari, cei mai mulți, și ticăloși. Când îi întrebi de ce omoară creștini, doar râd. Ei bine, n-o să mai râdă când călăul le va pune lațul de gât.

Îmi mestecam pâinea într-o seară, ascultând cum prizonierii se strigau unul pe altul în idiș de la ferestrele înalte, cu gratii, și am început să adulmec – să adulmec cu adevărat – mirosul pâinii de Sabat și al chiflelor dulci pe care tata le cocea când eram copil. Le simțeam mirosul de parcă tata ar fi fost cu mine în celulă, întinzând aluatul și așezând formele pe tava unsă. *Poporul tău*. Senzații atât de vii. Când eram întrebat, spuneam întotdeauna că tata era din Riga, ceea ce era adevărat în sensul că trăise acolo cea mai mare parte a vieții înainte să vină în Sankt Petersburg, și că era german, ceea ce era adevărat deoarece părinții lui erau originari din Kalisz. Însă se născuse de fapt la Dvinsk, în Vitebsk, unde aveam încă unchi, mătuși și mulți veri. Nu plecase la Riga decât la treisprezece ani. Treisprezece ani mai târziu, când era deja maestru brutar și avea o soție nouă și tânără, a venit în Sankt Petersburg și și-a deschis un magazin în cartierul Viborg, unde vindea pâine de secară pentru muncitorii de acolo. Lucrând din greu, a prosperat, a luat bani cu împrumut și, nu peste mult timp, aproviziona localuri elegante precum Donon sau Restaurant de Paris. Ne-am mutat într-un apartament pe partea dinspre Petersburg, apoi într-o casă spațioasăpe pe strada Furștatkaia, în care am continuat să locuiesc după moartea părinților mei. Făina devenea tot mai fină pe măsură ce adresele

noastre se făceau tot mai respectabile; se puneau mai multe ouă în aluat, iar pâinea era mai albă. Tata se îmbrăca mai atent și își adapta vocabularul atât de eficient, încât nu puteai să-l mai deosebești de rușii născuți în oraș. Dacă mama scăpa un cuvânt în idiș în fața mea, era dojenită aspru. N-am mâncat niciodată pâine de Sabat sau chifle dulci evreiești în casa de pe strada Furștațkaia.

Mă așteptam ca Lîcev să se întoarcă dintr-o clipă în alta, însă inspectorul nu mai venea. Timpul e un aliat nestatornic. Nu aparține exclusiv psihanalistului, și polițistul îl folosește. Și astfel au trecut zile și nopți.

*

Însă vine întotdeauna momentul în care întârzierea nu mai folosește la nimic și întrebarea trebuie pusă. În a șasea noapte a detenției mele, ușa celulei se deschise și Lîcev intră și se sprijini de perete.

— Habar n-aveam că ai pacienți așa de iluștri, zise el. Anna Ziatdinov, fiica lui Piotr Zinurov, nimeni altul...

— Mi-ai umblat prin dosare, n-ai nici un drept! am protestat furios.

— Chiar vrei să spui, Spethmann, că atunci când e amenințată securitatea statului, când viața țarului este în pericol, ai pune dosarele particulare ale unor nebuni dincolo de accesul celor care trebuie să salveze societatea în care, mi se pare potrivit să-ți amintesc, și tu trăiești și de care și tu beneficiezi?

— Îți formulezi argumentele în termeni așa de ridicoli și pompoși, încât îmi este imposibil să-ți răspund.

— Cine-i Grișuk?

— Repet: faptul că ai citit acele dosare e șocant și demn de dispreț.

— E clar că-i un pseudonim. Un politician, evident.

— Refuz să răspund, am spus, deși mă întrebam dacă Lîcev îl identificase deja pe Grișuk drept Gregori Petrov. Petrov era bine-cunoscut poliției.

— Un ins cu simpatii politice periculoase, judecând după notele tale, continuă Lîcev. De ce tratezi un asemenea om?

— Pentru că sunt doctor, iar el e pacientul meu.

— Care e natura bolii lui Grișuk?

— Nu sunt pregătit să discut asta.

— Tot ce pot să văd din dosarul lui e că bea prea mult, mănâncă prea mult și încearcă să se culce cu toate femeile care-i ies în cale – adesea cu succes, zise Lîcev. Luminează-mă, te rog: cum pot fi lăcomia și carnalitatea lui catalogate drept boală?

Nu-mi permiteam luxul să mă las provocat, dar era imposibil să rămâi tăcut în fața ațâțărilor lui Lîcev.

— Nu o să vorbesc despre un pacient anume, însă în termeni generali, dacă vrei să știi, un asemenea comportament poate fi considerat drept o manifestare a unei boli psihice, la fel cum oamenii țipă dacă au dureri fizice.

— Deci bețiile lui Grișuk, lăcomia și fustangeala lui – toate sunt cauzate de suferință? Ai descoperit sursa suferinței?

— Nu sunt pregătit să discut despre un pacient anume.

— Reuven Kopelzon, zise Lîcev, schimbând brusc direcția.

— Nu-l tratez pe Kopelzon.

— Deci nu te simți împiedicat să vorbești despre el.

— N-o să discut despre nimeni cu tine, Lîcev.

— Prietenul tău se înhăitează cu oameni care nu fac nici un secret din dorința lor de a vedea Rusia deposedată de teritoriile ei poloneze deținute pe

drept. Cum poate un cetățean cinstit să întrețină relații de prietenie cu un asemenea om?

— Cunosc muzica lui Kopelzon, nu convingerile lui politice.

— Nu sunt amândouă lucrurile părți ale omului, în totalitatea lui?

Aștepta un răspuns, însă nu i l-am dat.

— Avrom Rozental, zise.

— Rozental e șahist, după cum știi.

— Și prieten cu Kopelzon. De ce?

— Habar n-am.

— Sunt lucruri pe care nici eu nu le știu. Deși se pare că, spre deosebire de tine, eu aș prefera să am răspunsuri. Tot nu știu, de exemplu, cine l-a omorât pe Yastrebov și de ce. Mai mult decât orice, nu cunosc identitatea celorlalți membri ai celulei lui Yastrebov sau unde se ascund. Astea sunt lucrurile pe care trebuie să le aflu, pentru că celula se va reorganiza și își va urma planurile. Trebuie să-i opresc pe bandiți înainte să-l ucidă pe țar, iar tu o să mă ajuți.

— Să te ajut? Am râs. După tot ce ne-ai făcut, de ce te-aș ajuta?

— Sper că asta se va întâmpla pentru că nu ești unul dintre evreii care pretind că sunt supuși credincioși, dar în inima lor disprețuiesc tot ce ține de civilizația rusească.

Am refuzat să răspund ceva la această provocare.

— Catherine încă refuză să dezvăluie identitatea lui Yastrebov, continuă el. Dacă o convingi să-mi spună, o să vă eliberez pe amândoi.

I-am examinat chipul, dar era imposibil de spus dacă era sincer.

— Cum s-o conving dacă nu mi se dă voie s-o văd? am întrebat, încercând să câștig timpul necesar pentru a-i evalua oferta.

— O să aranjez s-o vezi, dacă promiți că vei încerca s-o convingi.

Cum nu răspundeam, zise:

— E doar un nume, Spethmann. Numele unui om care e deja mort.

— Când pot s-o văd?

— În clipa asta, răspunse Lîcev imediat.

O șansă să o văd pe Catherine și să vorbesc cu ea. Am dat din cap și Lîcev chemă gardianul.

*

Celula lui Catherine era identică cu a mea. Ședea pe scăunelul de lemn, cu spatele perfect drept și cu o carte în poală. Înălță capul când se deschise ușa și, când mă văzu, sări în picioare.

— Ești bine? am întrebat, sărutând-o de câteva ori.

— Da, da, zise. Sunt bine, cât se poate de bine. Nu-ți face griji pentru mine.

Privind peste umărul meu, îl văzu pe Lîcev.

— Ce vrea? zise ea, cu o privire implacabilă și dușmănoasă.

— Las totul în seama ta, Spethmann. Ai zece minute, spuse inspectorul în timp ce ieșea pe coridor.

Ușa se închise.

Catherine mă privi suspicioasă.

— Ce lasă în seama ta?

Am tras adânc aer în piept.

— Zice că ne eliberează dacă-i spui numele adevărat al lui Yastrebov.

— Nu, spuse ea imediat.

— Asta înseamnă că admiți că-l cunoșteai pe Yastrebov?

O scânteie de enervare îi apăru în ochi; era furioasă pe ea însăși pentru că lăsase garda jos.

— Nu. Înseamnă că n-o să-i spun nimic lui Lîcev. N-o să-i spun nici măcar numele meu sau al tău sau

al lui însuși, chiar dacă viețile noastre ar depinde de asta.

— Catherine, gândește-te. Sunt la cheremul lui...

— Am spus că n-o să-i spun nimic, și când spun că fac ceva exact asta fac.

Asta știam deja, chiar prea bine. Totuși, trebuia să încerc.

— De ce nu? am spus, urmând chiar logica lui Lîcev. Yastrebov e mort. Nu-i faci rău în nici un fel. Singurii oameni care suferă din cauza numelui său suntem tu și cu mine.

— Și cine va suferi dacă dezvălui numele lui – chiar dacă l-aș ști, ceea ce nu e cazul? Pe cine va aresta atunci Lîcev? Pe cine va arunca în închisoare? Spune-i lui Lîcev că sunt mulțumită să rămân unde sunt atâta vreme cât vrea să mă țină aici.

— Și eu sunt aici, i-am amintit.

Expresia i se îmblânzi, cred că era chiar pe cale să spună că regretă. Însă îndârjirea îi reveni imediat. Spusese nu, trebuia să-și țină cuvântul. Am petrecut cele câteva minute rămase îmbărbătându-ne unul pe celălalt și încercând să fim optimiști. I-am spus că o iubesc. După ce s-au scurs cele zece minute și ușa a fost din nou închisă și încuiată, am rămas cu Lîcev pe coridor.

— Poate că ea e mulțumită să stea unde este, Spethmann, zise inspectorul. Totuși, nu pare să-i pese că, din cauza încăpățânării ei, și tu trebuie să rămâi aici. Cum te simți din cauza asta?

Cântărind alternativele, Catherine nu mă luase în calcul nici măcar o clipă. Deși nu voiam să recunosc, eram rănit și furios. Lîcev părea mai degrabă impresionat.

— A avut mulți iubiți? întrebă el.

Am fost complet șocat. Înainte să pot răspunde ceva, el continuă:

— E o modă printre tinerii cu stare să-și caute un refugiu față de ceea ce ei consideră a fi realitatea deprimantă a Rusiei. Beau până la uitarea de sine și se culcă cu oricine vrea să se culce cu ei. Văd asta ca pe o formă de rebeliune, se pare. Mă întrebam doar dacă și Catherine e la fel.

— Sigur că nu e, am răspuns, abia stăpânindu-mă să nu strig la el.

— Ea și cu Yastrebov practic nu se cunoșteau când au făcut dragoste prima dată.

— Neagă că ar ști ceva despre Yastrebov.

— Amândoi știm că minte, zise Lîcev. Mă întreb doar cât de jos a căzut.

— Nu cred că-i treaba ta, am spus tăios.

Mă privi atent.

— Fiica ta e o tânără inteligentă și foarte atrăgătoare. Ar fi păcat să-și petreacă cei mai frumoși ani ai vieții în închisoare.

În noaptea aceea, când m-am dus la culcare, nu puteam să nu mă gândesc la ce-mi spusese Lîcev despre Catherine, la irosirea celor mai frumoși ani în închisoare. Poate că raiul există dar, chiar dacă-i așa, pe pământul acesta tot nu trăim decât o viață. Să-ți fie răpită, să-ți fie retezată, schingiuită și scurtată de gardieni și polițiști e un lucru groaznic. Dar e oare mai puțin groaznică decât o viață netrăită din cauza lașității cuiva? În noaptea aceea, când m-am întins pe pat, m-am întins lângă Anna. Era acolo, goală, fără pic de rușine și cu ochi sclipitori.

*

Au trecut alte trei zile, nu chiar în zadar. Folosind vechiul set de șah al gardianului, am analizat poziția la care ajunsesem împotriva lui Kopelzon. Kavi știa ce face când retrăsese turnul. Nu era nici o altă cale de a juca la victorie. Am cerut permisiunea

să-i trimit lui Kopelzon o carte poștală, pe care Lîcev mi-a acordat-o cu condiția să nu conțină altceva decât mutarea – 35. Tg2.

Inspectorul îmi permise de asemenea să primesc cărți de la Minna. Printre acestea era și Talmudul babilonian, trimis la cererea mea. Mă amuza faptul că, atunci când jucam șah, bătrânul gardian se uita cu suspiciune la textul sacru, întrebându-se dacă nu era primejdios să se afle în aceeași încăpere cu un simbol atât de puternic al unei magii străine.

Am cercetat textul din scoarță-n scoarță, murmurând uneori în timp ce citeam, lucru pe care gardianul, privind prin fanta de observație, îl interpreta drept rugăciune. Tatăl meu ar fi fost oripilat să vadă asta, chiar dacă aș fi reușit să-l asigur că lectura mea nu avea nimic de-a face cu venerarea unui Dumnezeu pe care el îl respinsese, ci ținea de grija față de un pacient pe care eram hotărât să-l salvez.

Tata ar fi fost stânjenit să-l cunoască pe Rozental. Rozental semăna prea mult cu acel bărbat din Dvinsk pe care tata încerca să-l uite și care fusese el însuși. Kopelzon vărsa râuri de lacrimi când vorbea de sărăcia orășelelor din zona de rezidență a evreilor, însă inima tatălui meu nu era deloc mișcată de mizeria poporului său. Îi era rușine de asta, ca unui fiu rușinat de un tată care se prăbușește beat pe stradă. Vederea cerșetorilor *shnorrer* îl umilea, bucătăria supelor chioare era pentru el un afront personal. Își punea o întrebare simplă: de ce era poporul lui atât de jalnic de sărac și de ignorant? De ce atâta viciu, prostituție și hoție? De ce din rândurile poporului său se ridicau atât de mulți teroriști și revoluționari? Kopelzon i-ar fi răspuns direct prin pogrom, cazaci, zona de rezidență și Sutele Negre. Tot ce vedea tata era ignoranță și înapoiere.

El nu s-ar fi angajat niciodată într-o discuție, cu Kopelzon sau cu oricine altcineva. Devenea tăcut când se confrunta cu opiniile puternice și contrare ale celorlalți, nu atât din cauză că lipsa lui de educație l-ar fi lăsat insuficient echipat pentru a-și apăra punctul de vedere, cât din cauză că își considera propriile-i convingeri adevărate într-un mod de la sine înțeles și, prin urmare, nu aveau nevoie de aprobarea publică. Răspunsul pe care îl descoperise stătea în însăși ființa poporului său. Atâta vreme cât poporul rămânea ceea ce era, nu putea fi altfel. Succesul lui personal în societate nu făcea decât să-i susțină crezul. Avea răspunsul, iar răspunsul era să încetezi să mai fii evreu.

*

— Ce ai pe cap? îl întrebasem pe Rozental în timpul uneia dintre primele ședințe de analiză.

Își scărpină creștetul, înfigându-și în el unghiile ambelor mâini, apoi mormăi:

— Nu mă lasă niciodată în pace.

Părul îi era foarte scurt, retezat practic de la rădăcină. L-am examinat cu grijă. Nu avea nimic, nici măcar lindini.

— E o muscă, zise el disperat. N-o vezi? Mă urmărește peste tot. Mă chinuie zi și noapte.

— Nu-i nimic aici.

— O simt pe pielea capului.

— Vrei o oglindă, să te uiți singur?

Cu destulă greutate, l-am convins să stea în fața oglinzii de deasupra șemineului, în timp ce țineam o oglindă de mână (împrumutată de la Minna) în spatele lui, ca la frizer. În cele din urmă l-am liniștit suficient cât să ne putem continua ședința.

Metoda de abordare a pacienților era, în general, aceeași: începeam prin a cere o relatare cât mai detaliată

a vieții lor. Rozental își descrise anii copilăriei în Choroscz, orășelul sărac în care trăise până să meargă la o școală *yeshiva* în Lodz. Era cel mai mic dintre doisprezece copii, iar tatăl lui murise înainte ca el să se nască. L-am întrebat cum se descurcase mama lui.

— Toți am fost împărțiți rudelor. Eu am fost trimis la bunici.

— Povestește-mi despre bunici.

Ezită, apoi spuse:

— Erau oameni buni, de treabă.

— Erau credincioși?

— Da, bineînțeles.

— Ai fost fericit în casa lor?

— Mă iubeau foarte mult.

Pe lângă evidenta eschivare de la un răspuns tranșant, am crezut că descopăr un accent de vinovăție. Aici, în mod limpede, era un drum care putea fi explorat.

— Mai trăiesc bunicii tăi?

— Au murit amândoi.

— Mai trăiau când ai ajuns un șahist celebru?

Reținerea lui confirma, din punctul meu de vedere, faptul că exista ceva semnificativ în relația cu bunicii.

— Avrom, mi-am zgândărit pacientul taciturn, au trăit îndeajuns cât să audă de succesele tale?

— Da, șopti atât de încet, încât abia l-am auzit.

— Cum au reacționat?

Începu din nou să-și scarpine capul.

— Au fost mulțumiți?

— Da... zise nesigur, dar în clipa următoare se contrazise singur: Nu... Nu știu.

— Au fost mulțumiți de cariera aleasă de tine?

— Cum ar fi putut? ripostă el, de data asta în forță și fără șovăială. Când m-au trimis la școala evreiască, mi-au spus: „Învață, Avrom, învață! Pungi cu arginți îți vor cădea din ceruri". Însă, în loc să

învăț, ce făceam? Jucam șah. Haran, Padan, Hebronul unde Avraam a îngropat-o pe Sara? Nimic nu conta – eram acaparat de șah. Când ceilalți băieți își imaginau că îl urmează pe Moise în ieșirea din Egipt sau se luptă cu Iosua la Ierihon, eu visam că am un pion în plus față de Lasker într-un final cu turn. Cum ar fi putut buncii mei să aprobe asta?

Rozental nu rostise atâtea cuvinte în toată ora care trecuse. Am stăruit:

— Vă certați?

Nu mi-a răspuns, deși am repetat întrebarea de trei ori.

— Ai simțit că-i dezamăgești? am riscat.

— Vreau doar să joc șah! izbucni el. Nu cer nimic nimănui – nimic! Nu mă cert cu nimeni, nu critic, nu condamn. De ce nu pot fi lăsat în pace să joc șah? De ce?

— Cine nu te lasă în pace?

— Toată lumea.

— Bunicii tăi?

— Toată lumea vrea să fiu ba una, ba alta. Să fac una, să fac alta.

— Ce voiau bunicii tăi să fii?

— Nu bunicii mei, nu de ei e vorba! strigă el.

— Cine are așteptările acestea pe care le găsești atât de copleșitoare?

Indiferent cât de mult încercam, nu voia să intre în detalii. Era vorba de *toată lumea*.

— Ei vor să fiu două lucruri deodată, oftă, însă nu pot. Vreau doar să joc șah. Vreau să joc în turneu. Vreau să joc cu Lasker și să-l bat. Dar nu vor să mă lase!

— *Ei* sunt bunicii tăi, Avrom, nu-i așa?

Rozental răspunse pălmuind aerul din jurul capului său. Musca invizibilă se întorsese.

*

Musca era, evident, cheia înțelegerii bolii lui Rozental. Însă abia când am ajuns într-o celulă i-am descoperit adevărata semnificație simbolică. Lecturile din textele vechi, între interogatoriile lui Lîcev, m-au condus la asta: Belzebut, diavolul, își trage numele de la *ba'al-zevuv* – adică „stăpânul muștei". Și, căutând mai departe: „Omul rareori moare când e posedat sau torturat de demoni. Demonul Nesosh vine sub înfățișarea unei muște, se așază deasupra capului și îl chinuie fără milă. Sufletul, separat de trup, ajunge atunci la podul Cinevad, care desparte lumea noastră de lumea invizibilă; acolo e judecat de doi îngeri, dintre care unul e Mithra, de statură colosală, cu zece mii de ochi și ținând o măciucă în mână". Apoi, cel mai semnificativ, am descoperit un Midrash care spunea: „Aplecarea spre rău se aseamănă cu o muscă și șade la cele două deschizături ale inimii".

Pentru cineva atât de metodic cufundat în învățătura și tradiția evreiască precum Rozental, musca era în mod limpede o manifestare a *yetzer hara*, a aplecării spre rău, impulsul de a urma dorințele egoiste. Nu era dificil de înțeles natura acestei tendințe particulare spre rău. Rozental îmi spusese că, la fel ca Beniamin, iubitul mezin al lui Iacov, fusese preferatul bunicilor. Totuși, când l-am întrebat despre sentimentele pentru părinții tatălui său, răspunsurile lui fuseseră foarte sugestive: deși nu-i criticase niciodată, nici nu făcuse măcar o singură declarație pozitivă în favoarea lor. Repetase, aproape mecanic, că erau „oameni buni", „oameni de treabă", „oameni simpli". Însă ei fuseseră și exigenți cu nepotul lor, un elev promițător, și nutriseră ambiții pentru el, atât ca salvator al familiei aflate în dificultate, cât și ca viitor conducător religios al comunității. Era limpede, pentru Rozental așteptările lor erau

opresive. „Toată lumea vrea să fiu ba una, ba alta. Să fac una, să fac alta", „Vor să fiu două lucruri deodată" – cuvintele acestea, am descoperit ulterior, aveau o semnificație chiar mai profundă decât bănuiam pe atunci.

În loc să confirme așteptările bunicilor, Rozental devenise obsedat de șah și ajunsese foarte devreme să aspire nu la poziția de mare învățător religios, ci de mare șahist profesionist – următorul campion mondial. De câte ori îl întrebam despre reacția bunicilor, povestea lui șchiopăta. Cum șahul profesionist îl smulsese din universul și din religia lor, mi-am spus că era improbabil ca bunicii lui să fi aprobat asta, iar reținerea lui Rozental în a recunoaște adevărul se datora sentimentelor lui reziduale de loialitate. În ciuda unei presiuni emoționale foarte puternice, el găsise curajul să-și urmeze visul.

Însă în fiecare colțișor pândesc demoni care abia așteaptă să înhațe sufletului evreiesc. Vinovăția îl ajunsese din urmă, grăbindu-i teribila criză mintală. Am decis că, după eliberare – presupunând că, mai devreme sau mai târziu, urma să fiu pus în libertate –, îmi voi obliga pacientul să se confrunte cu adevăratele sale sentimente față de bunici. Aceasta a fost concluzia la care am ajuns în timp ce eram închis. Eram și mândru, și sigur de deducțiile mele. Cândva, în viitor, aveam să scriu un studiu și să-l prezint lui Behterev și colegilor mei de la Institutul Psihoneurologic din Sankt Petersburg.

*

A mai trecut o vreme, apoi, în sfârșit, Lîcev s-a întors. În lumina dimineții infiltrându-se prin fereastra înaltă cu gratii, fața inspectorului părea cianotică. Nu era prima dată când îmi puneam întrebări în legătură cu starea lui de sănătate: inimă

rea, am conchis, iar timpul urma să probeze că, cel puțin în privința asta, nu mă înșelasem.

— Catherine încă refuză să-mi spună numele lui Yastrebov, zise el obosit.

— Cer să știu ce acuzații ai împotriva noastră, am spus, ridicându-mă de pe patul de campanie. Cer să vorbesc cu un judecător sau un avocat.

Lîcev ridică o fotografie.

— Îl cunoști pe bărbatul ăsta?

Mă uitam la un tânăr zvelt, de o frumusețe întunecată, la vreo treizeci de ani, cu o mustață deasă, obraji nerași și o claie de păr cârlionțat. Deși lanțurile de la mâini nu erau vizibile, se deducea clar, după linia nefirească a umerilor, că era arestat. Ochii mari și negri se uitau sfidători la cei care-l capturaseră.

— Bineînțeles, am răspuns. E Berek Medem.

În Rusia, oricine cunoștea fotografia din închisoare a teroristului polonez Berek Medem, ucigaș al multor agenți ai Ohranei, polițiști, perceptori, colaboratori și spioni. Nu trecea nici o săptămână fără ca ziarele, care îi înregistrau acțiunile cu toată fascinația morbidă și oroarea dedicate în mod tipic activităților unor asemenea *desperado* baroci, să o publice măcar o dată. Relatau cu o satisfacție deosebită evadarea lui din închisoarea Pawiak din Varșovia, urmată de o vizită la femeia care îl trădase. Nu o omorâse, în schimb îi turnase acid pe față și, făcând asta, inspirase numeroși imitatori din întregul imperiu, din Finlanda până în Kamceatka. Mulți oameni de teapa lui – complotiști și instigatori la terorism – se prăbușeau complet în arest și se dovedeau a fi lași. Însă nu trebuia să te uiți decât o dată la fotografie ca să-ți dai seama că Berek Medem era stăpânit de un devotament robespierrian pentru cauză. Era unul care lua vieți și care, când

ar fi venit timpul, și-ar fi dat-o pe a lui. Cariera de revoluționar era scurtă, spuneau ochii întunecați și crunți, și el accepta asta fără lamentații.

— Când ai vorbit ultima dată cu Berek Medem? zise Lîcev.

Îmi luă o vreme să înțeleg că vorbea serios. Am râs.

— Ai luat-o razna, Lîcev?

— Răspunde la întrebare.

— Răspunsul e că n-am vorbit niciodată cu Berek Medem.

— Atunci de ce a fost văzut Berek Medem în clădirea în care ai biroul?

Am râs iar, luându-l peste picior. În fiecare zi se înregistrau zeci de presupuse semnalări. Era văzut în gara din Port Arthur. O oră mai târziu, era pe un vapor din lagunele Odessei, și în același timp jefuia o bancă din Kiev.

— Prietenul tău Kopelzon ți-a vorbit vreodată despre Rege?

— Conspirația descoperită de tine e tot mai mare și mai fantastică, Lîcev, am spus. Mai întâi Berek Medem, acum Regele.

— Răspunde la întrebare.

— Nu. Kopelzon n-a pomenit niciodată de Rege.

— Rozental l-a pomenit?

— Rozental? am exclamat uimit. Rozental e probabil singura persoană din Rusia care n-a auzit de Rege.

— Răspunde la întrebare.

— Am răspuns deja.

— Chiar atât de indiferentă îți e securitatea statului, Spethmann? Îți declari loialitatea, și totuși iei în derâdere munca poliției. Cum se împacă aceste contradicții?

— Jocurile tale mă plictisesc, Lîcev. N-o să-ți mai răspund.

— Bineînțeles, tu ești mai presus de toate astea, ești un om care n-are vreme de politică.

Am înghețat. Eram sigur că Lîcev o să-mi vadă inima zbătându-se sub cămașă. Părea să-mi studieze cu atenție expresia. Era conștient de ce spusese? *Un om care n-are vreme de politică.* Singura ocazie în care făcusem o asemenea afirmație fusese atunci când Tolea îmi scotocea prin dosare, iar Kavi îmi ținea cuțitul la gât.

Am fost cuprins de o teamă subită pentru Catherine.

— Vreau să-mi văd fiica, am cerut. Vreau s-o văd acum.

— Fiica ta a fost eliberată azi-noapte, zise inspectorul. Adună-ți lucrurile.

Eram buimac. Voiam să-l cred, dar în același timp mi-era teamă. Era oare un truc menit să mă facă să las garda jos?

Bătrânul gardian apăru la ușă.

— Dacă Excelența Sa vrea să mă urmeze... mă invită el.

— Ce se întâmplă? am zis. Ți-a dat Catherine numele?

Privirea lui Lîcev spunea că răspunsul era nu.

Încă abia putând să cred în acest curs subit al evenimentelor, mi-am adunat cărțile și puținele lucruri personale și i-am urmat pe Lîcev și pe gardian pe coridorul slab luminat. Am intrat printr-o ușă cu grilaj într-o cameră spațioasă cu tavan scund și boltit și cu stâlpi și arcade de cărămidă. De acolo am fost escortat pe o scară din piatră până într-o curte. Aerul era rece, însă era răceala primăverii timpurii, nu a iernii, și de aceea mi se părea înviorător. Îmi înțepa nările.

Am ajuns la o poartă largă și scundă. În timp ce se trăgeau zăvoarele, Lîcev zise:

— Am nevoie de numele adevărat al lui Yastrebov și o să-l aflu, într-un fel sau altul.

Părea mai costeliv și mai insignifiant decât oricând. L-am ignorat așa cum ignori un pisălog la o petrecere și am ieșit. În clipa în care poarta s-a închis în spatele meu, am avut senzația că totul fusese un vis.

În fața mea era un pod scurt. L-am traversat, trecând de o duzină de gardieni înarmați care mă priveau indiferenți. Catherine a coborât dintr-un taxi care aștepta și a alergat către mine.

— N-ai pățit nimic, strigă ea, aruncându-și brațele în jurul gâtului meu.

Am privit-o uimit. Iar voința ei crâncenă. Faptul că era mai puternică decât tatăl care o răsfăța nu putea fi, bineînțeles, o surpriză; în schimb, că adusese la capătul răbdării un polițist rus era uluitor.

— Să mergem acasă, am zis, urcând în automobil.

Șoferul se întoarse către mine:

— Mai întâi trebuie să vorbiți cu cineva.

M-am uitat la Catherine: ce se întâmpla?

— Gregori Petrov vrea să te vadă, zise ea.

— Nu vreau să-l văd pe Petrov. Vreau să merg acasă.

— Are ceva să-ți spună, insistă Catherine, ceva important.

UNSPREZECE

După o cursă complicată și întortocheată care a durat aproape o oră, taxiul ajunse la piața de zarzavaturi. Gregori Petrov aștepta nerăbdător în fața Bisericii Adormirii, îmbrăcat într-un pardesiu gros, cu fular și pălărie.

— N-am fost urmăriți, tovarășe, zise șoferul când Petrov îmi deschise ușa.

— Știu că vrei să mergi acasă, Spethmann, începu abrupt Petrov, însă trebuie să vorbim. Apoi, către șofer: Du-o pe domnișoara Spethmann pe strada Furștațkaia.

Eram epuizat, dar și intrigat. Ce voia Petrov? Am sărutat-o pe Catherine și i-am promis că mă întorc repede. Taxiul a plecat.

Am traversat strada până la piața de carne. Nu era încă ora șase, și măcelarii abia se pregăteau pentru începutul zilei. Hamalii cu șorțuri albe care cărau carcase de vită, miel și porc nu ne băgară în seamă în timp ce treceam printre tarabele acoperite. Din când în când, Petrov se uita repede în părți sau în spate, ca să verifice dacă cineva ne acorda vreun interes neobișnuit.

— Arăți destul de bine. N-ai fost torturat?

— Nu, am spus.

— Ai avut parte de o introducere blândă în experiența închisorii. Data viitoare nu va mai fi așa de plăcut.

N-am băgat prea mult în seamă replica, considerând că se lăuda și încerca să mă ia de sus, un revoluționar arătându-i intelectualului că tratează ca pe un fleac realitatea repetată a închisorii. Îmi amintesc cât se poate de clar că m-am gândit: pentru tine, poate, va mai fi o dată viitoare, dar nu pentru mine. Nu sunt omul care să ajungă la închisoare.

*

— Aveam șaisprezece ani când am fost arestat prima dată, zise Petrov, oprindu-se să inspecteze niște cotlete de miel.

Cumpără șase și mi le făcu cadou.

— Fratele meu, care era mai tânăr, a fost și el arestat. Eram amândoi membri ai unei celule de

partid, împreună cu metalurgiștii de la uzina Stieglitz. Unul dintre tovarășii noștri fusese arestat și trădase numele tuturor. Am negat totul, așa cum fuseserăm învățați. Polițiștii n-au fost delicați. M-au bătut crunt în primele trei zile. Ne-au bătut pe toți. Ciudat e că n-am simțit niciodată că eram pe cale să cedez. Cu cât mă băteau mai mult, cu atât mai puternic mă simțeam. Îmi spuneam că, dacă vor să mă frângă, trebuie să facă mult mai mult de-atât. Ne țineau izolați, așa că n-aveam idee cum mi se descurcau tovarășii, dar presupuneam că suportă chinul ca și mine. După o săptămână, poate mai mult, polițiștii mi-au zis că șeful celulei cedase și scrisese o mărturisire. Nu i-am crezut, însă mi-au arătat hârtia și am recunoscut semnătura. Au spus: „Ești singurul care n-a mărturisit. Îți faci numai rău. Hai, semnează asta". Nu mi-a păsat ce semnaseră ceilalți. Eu nu făceam așa ceva. Spune-i încăpățânare, spune-i mândrie, pur și simplu nu voiam să-i las să câștige.

Încheiaserăm un tur al pieței de carne și îl începuserăm pe al doilea. Acum erau mai mulți cumpărători, majoritatea servitori care veniseră să ia carne pentru stăpâni.

— În cele din urmă, au venit cu un plan. Fără alte bătăi – încercaseră asta și nu funcționase. Nu, au venit cu o găselniță psihologică. Mă privi scurt, pieziș. Cei mai mulți polițiști sunt proști, continuă, chiar și inspectorii. Însă, din când în când, dai peste unul care gândește cu capul lui. Ofițerul care se ocupa de cazul meu a venit la mine în toiul nopții, pe la două sau trei, și a zis: „Fratele tău e foarte tânăr. A intrat în celulă doar că să-ți facă pe plac. Îl eliberăm acum, chiar în clipa asta, dacă semnezi". Era o stratagemă inteligentă, nu?

Am realizat că Lîcev încercase același lucru cu mine și cu Catherine: un vechi truc al anchetatorilor, evident.

— Oricum, continuă Petrov, ofițerul a adăugat: „Fratele tău și-a pierdut mințile. Dacă merge la închisoare, se sinucide. Dacă vrei să trăiască, trebuie să mărturisești". Nu l-am crezut. Eram convins că încercau să mă sperie ca să semnez. Ofițerul a spus: „Vino cu mine". M-a scos din celulă, apoi am mers pe coridor până la altă celulă. Gardianul a deschis și îmi aduc aminte că era un întuneric de catran. Nu vedeam nimic. Au adus un felinar și l-am văzut în colț pe fratele meu Ivan, gol, încovrigat ca un câine biciuit. Părul îi era încâlcit și răvășit, ochii îi erau larg deschiși și ficși. Era murdar. În celulă mirosea a rahat. Ofițerul s-a întors spre mine și m-a întrebat: „Acum mă crezi?" Ce puteam spune? Era adevărat – frate-meu își pierduse mințile. Ofițerul a spus: „Dacă mărturisești, îl eliberez. Taică-tu așteaptă afară. Poate să-ți ducă fratele acasă. Dacă nu mărturisești, o să-l acuz că e membru al unei organizații subversive și va muri în închisoare".

— Ce-ai făcut?

— L-am privit în ochi și am spus: „Acuză-l".

Petrov se uită atent la mine, ca să-mi observe reacția.

— Mă consideri crud și fără inimă, nu-i așa, Spethmann?

— Nu cred că ești așa de crud sau de insensibil cum te pretinzi.

— Atunci nu mă cunoști.

Ne apropiam de capătul celui de-al doilea tur. Piața se umpluse, așa că trebuia să ne strecurăm printre oameni în timp ce mergeam.

— Lîcev te-a întrebat de mine? spuse Petrov.

— Nu, deși și-a dat seama că Grișuk e un pseudonim.

— Ce zici, a ghicit că sunt eu?

— Când e vorba de Lîcev, e greu de spus ce știe și ce pretinde că nu știe.

Petrov se opri în fața unei tarabe pe care erau stivuite nenumărate hălci de porc și schimbă o privire cu măcelarul. A lui era aproape lipsită de expresie și totuși părea plină de subînțeles.

— Catherine zicea că ai ceva să-mi spui.

— Am auzit niște zonuri legate de ancheta lui Lîcev, zise el. E un detectiv experimentat, e reputat pentru meticulozitate și eficiență, dar nu a ajuns mai aproape de a-i prinde pe complicii lui Yastrebov decât era acum o lună. Ohrana a hotărât să preia cazul. Lui Lîcev i se va permite să-și continue ancheta, însă sub supravegherea poliției secrete, care va trimite agenții ei pentru anchetă.

M-a lăsat să rumeg informația înainte de a continua.

— Ohrana te va urmări. Îți vor pune casa și biroul sub supraveghere. Îți vor aculta discuțiile, îți vor citi corespondența. Fii foarte atent la ce spui și ce scrii.

— N-am secrete. N-am nimic de ascuns.

— Toată lumea are ceva de ascuns, zise Petrov întinzându-mi mâna.

I-am strâns-o, iar el mă îndemnă:

— Du-te acasă. Stai cu fiica ta. Mănâncă, bea și odihnește-te.

Îi strângeam încă mâna când i-am spus:

— Aș vrea să-mi fi spus povestea cu fratele tău mai devreme.

— Am un milion de povești ca asta, zise el și râse ironic. Unele sunt chiar adevărate.

— Asta-i adevărată?

— Poate.

Apoi, Petrov trecu pe lângă zidul din carne de porc, pe lângă măcelar, pe lângă tarabă și se făcu nevăzut.

DOISPREZECE

Mi-am petrecut restul zilei acasă, primind vizitatori și telefoane de la prieteni și binevoitori. Behterev însuși a ținut să-mi spună că le scrisese personal lui Maklakov și Șceglovitov, ministrul justiției, ca să protesteze față de arestarea unui membru atât de eminent al Institutului Psihoneurologic. Erau telegrame și scrisori de la colegi din Londra, New York și Viena. Ardeam de nerăbdare să vorbesc cum se cuvine cu Catherine, însă n-aveam nici o șansă. Am găsit totuși timp să-i telefonez Minnei și am rugat-o să ia legătura cu pacienții ca să-i informeze că puteam să-i primesc din nou începând de a doua zi.

— Te rog, asigură-te că află și Rozental, am spus. Sunt foarte îngrijorat pentru el. Stă la Astoria.

Minna, la rândul ei, îmi transmise un număr de mesaje, printre care și unul de la Anna, în care îmi cerea să îi telefonez. Ultimul musafir a plecat abia după miezul nopții, și atunci numai la insistența Lidiei.

În dimineața următoare, m-am trezit devreme. Acum eram în patul meu. Tot ce se întâmplase de când Lîcev intrase prima dată în birou părea deja abstract și contradictoriu, precis și imaginar, autentic și ireal – o izbucnire violentă și inexplicabilă într-o existență altfel obișnuită.

M-am spălat, m-am bărbierit și am mers în cabinetul de lucru. Înainte să pun mâna pe telefon, m-am gândit la avertismentul lui Petrov. Dacă avea dreptate, cineva urma să asculte. Am revăzut în minte ce trebuia să spun și am ridicat receptorul doar atunci când am fost sigur că nu voi comite nici o indiscreție.

Primul apel a fost la Kopelzon. Se întorsese cu o zi înainte de la Paris și Varșovia, unde dăduse recitaluri, și era plin de furie și de indignare pentru situația mea. Cum mă simțeam? Cum se simțea Catherine? Ce scandal!

— Reuven, am zis, întrerupându-i avântul, Lîcev m-a întrebat de tine.

— Ce i-ai spus? bolborosi el, cu furia schimbându-i-se în îngrijorare.

— Voia să știe de ce ești prieten cu Rozental.

Tăcerea de la celălalt capăt al firului a durat atât de mult, încât m-am văzut obligat să întreb:

— Reuven, mai ești acolo?

— De ce ar fi interesat de Rozental?

Tonul îi era neobișnuit de prudent.

— Cred că din singurul motiv că și tu, și el sunteți polonezi, iar în ochii poliției toți polonezii sunt potențiali criminali. A vorbit chiar și despre Berek Medem.

Urmă iar o tăcere lungă și șocată. Îi înțelegeam neliniștea: a fi menționat în același context cu Berek Medem nu era nici pe departe de dorit.

— A fost o întrebare generală, am adăugat repede, străduindu-mă să-l îmbărbătez. S-ar zice că Lîcev aruncă cu nume pentru că nu are nimic altceva.

Raționamentul meu păru să-l liniștească. L-am întrebat de Rozental.

— Mă întâlnesc cu el în dimineața asta, ceva mai târziu, zise el. Dacă aș fi știut ce urma să ți se întâmple, nu l-aș fi lăsat singur în oraș. Mai sunt doar câteva zile până începe turneul. Ultimul lucru de care Avrom are nevoie e ca poliția să se țină scai de el. E și-așa destul de paranoic.

— Cum ai fi putut să știi? am spus. Minna fixează o întâlnire.

— Auzi, zise, revenindu-și, hai să luăm cina ca să-ți sărbătorim eliberarea și, bineînțeles, triumful meu la Paris. O să fac o rezervare la A l'Ours pentru diseară la zece.

Am încercat să-l refuz, motivând că trebuia să ajung la zi cu treburile.

— E important, Otto, insistă Kopelzon, cu tonul redevenindu-i brusc din vesel serios. Trebuie să vorbim despre Rozental.

Am acceptat.

— Excelent! exclamă el. Apropo, am primit cartea poștală cu mutarea ta. 35. Tg2. Ciudat. Replica mea e 35... Txg2, dacă mai ești interesat să continui jocul.

De fiecare când mă gândeam la partida noastră, îmi reveneau amintirile neplăcute cu vizita lui Kavi. Nu că asta m-ar fi împiedicat să analizez poziția cât fusesem închis, într-atât era de tiranică obsesia jucătorului de șah, chiar și a unuia al cărui joc este contaminat de ajutorul nesolicitat al unui asasin cuțitar.

— Ce te face să crezi că nu mai sunt interesat? am întrebat.

— E remiză. De ce s-o lungim? De ce să nu începem un joc nou?

— Cred că pot câștiga, am spus.

— Zău? zise Kopelzon, părând amuzat și gata de luptă.

Singurul răspuns era 36. Rxg2, mutare pe care am și făcut-o.

Kopelzon zise:

— Eu joc 36... Dc7.

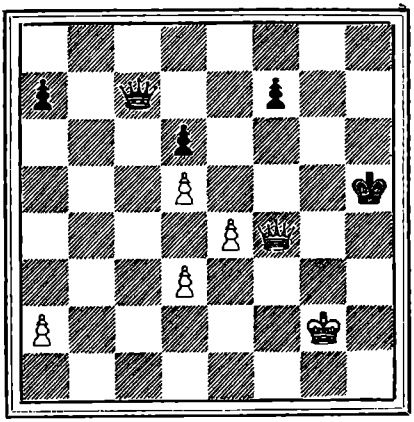

Spethmann – Kopelzon
După 36... Dc7. Turnurile au ieșit din joc,
iar Spethmann are un pion în plus.
Însă ce urmează acum?

Am examinat mutarea pe setul de voiaj pe care-l țineam în biroul de acasă. Nu avusesem niciodată o poziție atât de bună în fața lui Kopelzon. Grupul de pioni centrali era avantajul principal al albului, în timp ce negrul avea forțele risipite. Planul meu era simplu: să-l țin ocupat cu apărarea pionilor slabi, căutând o posibilă străpungere la e5, și să avansez cu regele pe tablă. Dacă îmi păstram cumpătul, câștigam sigur.

— 37. Df5 șah, am spus.

— Doar nu crezi că o să mușc la o șmecherie ieftină ca asta, nu, Otto? râse Kopelzon.

Era o cursă evidentă – la 37... Rh4, negrul era mat după 38. Rf3 și 39. Dg4 – însă uneori chiar și jucătorii cu abilitatea lui Kopelzon mai trec cu vederea asemenea lucruri.

— 37... Rh6, mă anunță el.

Deși analizasem varianta asta în celulă, nu aveam suficientă încredere în mine pentru a continua fără să mă mai gândesc.

— O să auzi răspunsul meu la cină, am zis.

Spuse că abia aștepta să mă vadă.

*

Anna, ca și Kopelzon, era plină de îngrijorare pentru ce se întâmplase. După ce am asigurat-o că nu pățisem nimic, am întrebat-o cum se simte.

— Coșmarurile sunt mult mai rele de când te-au arestat, se plânse ea. Nu pot să dorm și sunt bolnavă de oboseală.

— Aș vrea să te văd, am zis.

— Și eu vreau să te văd.

— Din păcate, am mult de recuperat cu pacienții azi, iar diseară trebuie să mă întâlnesc cu Kopelzon.

— Înțeleg, spuse ea, părând dezamăgită.

— Am putea să ne vedem la Filippov, la nouă, am sugerat.

Spuse că era perfect. Când am lăsat telefonul, am încercat să-mi imaginez cum suna totul pentru agentul care, dacă Petrov avea dreptate, ne ascultase. Un psihanalist aranjând o întâlnire cu o pacientă? Îmi repetam că n-am nimic de ascuns, însă nici eu nu credeam.

*

La micul dejun, Lidia a fost bunadispoziție întruchipată. Am sporovăit despre chestiuni obișnuite: lucruri de-ale casei care trebuiau făcute, provizii necesare, facturi de plătit; ne străduiam să revenim la normal. Razia jandarmilor era deja istorie. Eram dispus să conspir cu Lidia pentru realizarea iluziei acesteia, însă nu și cu Catherine. Când ea a venit la masă – refuzând orice fel de mâncare, bineînțeles,

acceptând numai ceaiul – am rugat-o pe Lidia să ne lase singuri.

— M-ai mințit, am spus.

— Da, recunoscu ea, spre surpriza mea. Îmi pare rău.

— E adevărat ce susține Lîcev? Ai fost – aici m-am poticnit – ai fost iubita lui Yastrebov?

Șovăi doar o clipă.

— Da.

Mă acoperi un val uriaș de tristețe.

— Știi că Yastrebov făcea parte dintr-o celulă subversivă, am spus, că a venit în oraș ca să-l asasineze pe țar?

— Așa spune Lîcev, răspunse.

Trăsăturile feței ovale și fine căpătară nuanța aceea familiară a respingerii oricărui compromis. Aș fi putut să-i reproșez atâtea, nu în ultimul rând zilele și nopțile pe care le petrecusem în detenție. Faptul că îmi păstram calmul nu avea nimic de-a face cu înțelepciunea sau răbdarea. Într-o încleștare a voințelor, Catherine ar fi ieșit întotdeauna învingătoare. Dacă intenționam să obțin de la ea ce voiam, trebuia să abordez întrevederea noastră la fel ca pe o ședință de analiză, provocând cu întrebări neutre dezvăluirea informațiilor pe care le căutam. De asemenea, trebuia să îmi aduc aminte de pierderea suferită de Catherine – primul ei iubit fusese ucis. Eram obligat să procedez cu delicatețe.

— Ce ți-a spus Yastrebov că avea de făcut în Sankt Petersburg? am continuat, păstrând un ton calm și moderat.

— Spunea că e poet.

— Poet?

— Nu unul foarte bun, zise ea, cu un zâmbet mic și cunoscător. Voia să-i cunoască pe Blok și Ahmatova, să-i audă citind. Voia să cunoască editori care să-i publice poemele.

— De câte vreme îl cunoșteai?

— De două sau trei săptămâni.

— Ți-a povestit multe despre el?

— Vorbeam mult, zise, sorbind delicat din ceai.

— Știi care era numele lui adevărat?

Își mușcă buza de jos.

— Ce contează? A murit.

— Te împiedică cineva să vorbești?

— Nu.

— E din cauză că n-ai încredere în mine? Știi că singura mea grijă e siguranța și fericirea ta.

Îmi luă mâna și mi-o strânse.

— Înțeleg că asta îți e intenția.

— Spune-mi că nu ești amestecată în complot, am spus.

— Nu, zise ea. Nu sunt.

— Juri?

— Da.

Se ridică în picioare.

— Unde te duci? am întrebat.

— La universitate, zise senină. Am pierdut deja destule cursuri.

Tactul și neutralitatea nu duseseră nicăieri. Era mai rezistentă decât oricare dintre pacienții mei.

Am spus:

— Aș vrea să te duci la un coleg de-al meu, Sukovski.

— De ce? întrebă, încruntându-se.

— Ai suferit o traumă majoră și cred că te-ar ajuta dacă ai vorbi cu cineva ca Sukovski.

— Cu greu i-aș putea zice majoră, mă contrazise ea. Vera Figner a stat în temniță douăzeci de ani, eu am fost reținută abia o lună.

— Nu mă refer la detenție. Mă refer la pierderea ta.

Încruntarea i se accentuă.

— Pierderea mea?

— Bărbatul pe care-l iubeai a fost asasinat. Cred că e important să vorbești despre asta cu cineva care poate să te ajute.

— Te referi la... Yastrebov?

— Da.

— Nu-l iubeam pe Yastrebov.

— Ai avut relații intime cu el, m-am auzit declarând.

Se uită la mine de parcă n-aș fi înțeles nimc.

— A fost doar ceva carnal, îmi aruncă ieșind din cameră.

*

În timp ce conduceam spre birou, automobilul din fața mea a lovit un cal. Cu câteva secunde mai înainte, fusesem distras de imaginea a doi bărbați mergând împreună pe partea cealaltă a străzii. Kavi? Tolea? Mă întorceam să-i văd mai bine când am auzit scârțâitul brusc și ascuțit al cauciucurilor. Răsucindu-mă la loc, am văzut că eram cât pe ce să mă urc pe cealaltă mașină. Am frânat imediat, dar n-am mai putut evita ciocnirea. S-a auzit un bufnet puternic; din radiator ieșeau aburi. Proprietarul calului mort începu să-l înjure pe șofer. Un jandarm veni în fugă și în câteva clipe se adună un grup de gură-cască, sub tălpile cărora scrâșnea sticla de la lămpile sparte ale Renault-ului meu. M-am uitat în jur după Kavi – dacă într-adevăr fusese cazacul –, dar nu-l vedeam nicăieri. Abia după o jumătate de oră mi s-a dat voie să plec.

Când, în fața clădirii, inspectam stricăciunile suferite de automobil, Semevski, noul portar, se apropie repede.

— Excelența Sa a fost rănită? întrebă el, plin de solicitudine.

— Nu, n-am pățit nimic, mulțumesc, am răspuns.

Tonul îmi era rezervat și probabil nu foarte prietenos. Nu uitasem suspiciunile nutrite față de omul care apăruse chiar în ziua în care Lîcev venise să mă interogheze despre moartea lui Yastrebov și, cu avertizarea lui Petrov încă răsunându-mi în urechi, eram de două ori mai bănuitor.

Semevski inspectă cu privirea lămpile făcute zob.

— Dacă Excelența Sa dorește, zise el, o să duc mașina la garajul unchiului meu. Unchiul meu e un inginer și un mecanic de prima mână. O asigur pe Excelența Sa că totul va fi aranjat cum se cuvine.

Poate că-l judecasem greșit. În orice caz, nu am găsit nici un motiv serios pentru a-l refuza, în afară de cazul în care a tăia cuiva nasul doar ca să faci în ciudă feței poate fi socotit un motiv potrivit, așa că i-am mulțumit.

Eram pe punctul de a intra, când portarul zise:

— Sper că Excelența Sa nu mă va socoti impertinent. Am fost aici în noaptea în care a venit poliția. Mi-au cerut să deschid biroul Excelenței Sale. I-am refuzat, bineînțeles. M-au amenințat că mă arestează, însă le-am spus că eram nou în slujbă și că nu știam unde se țin cheile.

— Ar fi trebuit să-i lași să intre, am spus.

Expresia i se schimbă brusc.

— Doar că să nu intri în bucluc, m-am grăbit să adaug. Pe viitor, te rog, pentru binele tău, să faci ce-ți cere poliția. E cel mai sigur.

— Uneori calea cea mai sigură nu e și cea mai bună, răspunse Semevski.

M-am îndreptat spre lift, mustrându-mă pentru felul nu prea generos în care îl judecasem cândva.

TREISPREZECE

Nu se vedea nici o urmă a raziei lui Lîcev. Mobila era la locul ei, cărțile erau aranjate perfect pe rafturi. Chiar și piesele de șah Jaques erau puse așa cum le lăsasem. Minna și simțul ei inflexibil al ordinii. Minna era răbdătoare, eficientă și de încredere. Era o femeie înaltă și palidă, cu ochii cenușii-albăstrui. Își purta părul strâns sever la spate, iar hainele ei păreau croite mai degrabă în scopul invizibilității sexuale decât pentru a fi etalate; nu avea nimic din franchețea carnală a lui Catherine. Cândva, la scurt timp după ce începuse să lucreze pentru mine, intrase în birou și își scosese pelerina ușoară de ploaie. În timp ce-și ducea brațele la spate ca să le tragă din mâneci, am ridicat din întâmplare capul din hârtii și i-am văzut sânii împungând țesătura bluzei. Am înregistrat – nu tocmai obiectiv, dar cu siguranță nici lubric – simplul fapt al existenței sânilor ei. Privirile ni se întâlniseră. N-am dat prea mare importanță acestei întâmplări, însă în restul zilei Minna fusese incapabilă să mă privească în ochi. De-a lungul anilor, o întrebasem uneori despre viața ei, dar niciodată n-am aflat altceva decât că locuia cu o mătușă necăsătorită – sora mamei – într-un mic apartament de lângă Capela Americană.

— Ai vorbit cu Rozental? am întrebat-o.

— Da.

— Cum ți s-a părut?

— Nu sunt sigură că știa cine sunt, sau cine sunteți, dar a spus că va fi aici la ora șapte.

Între zece și douăsprezece, am consultat doi pacienți. După prânz, Kopelzon îmi telefonă ca să-mi confirme că rezervase o masă. Apoi am primit încă un pacient și tocmai încercam să mă pun la punct

cu corespondența, când Minna mă anunță că am un vizitator, pe Excelența Sa Piotr Arsenievici Zinurov.

— Îți datorez scuze, Spethmann, izbucni tatăl Annei în timp ce lua loc în fața mesei de lucru. Am promis că o să ți-l iau pe inspectorul ăla enervant de pe cap și, în schimb, el dă buzna în casa ta și te arestează.

— Împreună cu fiica mea.

— Da, da. Imediat ce am auzit ce s-a întâmplat m-am dus personal la Maklakov să mă plâng. Din păcate, așa cum stau lucrurile acum, ministrul nu avea altă alegere decât să lase poliția să-și continue investigațiile.

Mă îndoiam că Zinurov făcuse așa ceva, dar i-am mulțumit oricum.

— Din fericire, ești liber și nu s-a întâmplat nimic rău, zise el.

Am zâmbit glacial.

— Cu ce vă pot ajuta, domnule?

Zâmbetul lui era identic cu al meu.

— În ultimele câteva săptămâni, de când te-am văzut la Clubul de Yachting, i-am scris de trei sau patru ori fiicei mele. Am încercat și să-i telefonez. Nu acceptă apelurile mele și nu răspunde nici la scrisori.

Zâmbetul îi păli și fu înlocuit de o expresie mai dură, aproape implacabilă. Acum mi se adresa Muntele, nu tatăl Annei.

— Te-am rugat să vorbești cu ea și, dacă îmi amintesc bine, ai promis că așa o să faci. Chiar ți-ai ținut promisiunea?

— Mi-am ținut-o, am răspuns calm. M-am întâlnit cu Anna în seara dinaintea arestării mele. Nu a acceptat să vă vadă.

— Ce i-ai spus, mai exact?

— I-am spus că vreți să o vedeți, în orice condiții impune ea.

— Și a spus nu?

— A spus nu.

— Ai încurajat-o să mă vadă? I-ai spus că ești de părere că ar trebui să ne întâlnim?

— De ce nu vrea Anna să vă vadă?

Muntele izbi cu pumnul în birou. Obrajii arămii i se colorară într-un roșu aprins.

— Nu-mi pui tu mie întrebări, răcni el. S-a înțeles?

Izbi iar în birou.

— Nu-mi pui tu mie întrebări!

Numărul lui m-a lăsat rece. Psihanaliștii văd altele și mai rele în fiecare zi. M-am uitat lung la el. În cele din urmă, o nouă expresie – nu atât de părere de rău, cât de recunoaștere a faptului că o anumită tactică dăduse greș – i se așternu pe față și se așeză la loc pe scaun.

— După cum vezi, începu el, acum pe un ton moderat, sunt mâhnit de această situație, de această înstrăinare. Foarte mâhnit.

— Dacă aș cunoaște circumstanțele din spatele certurilor voastre, am spus, aș putea fi într-o poziție mai bună pentru a solicita cu șanse de reușită întâlnirea.

Puteam să-mi dau seama că era profund iritat, dar deocamdată își ținea furia în șah. Arborase un surâs obosit.

— Ți-am spus deja, Spethmann. Anna pare rațională dar, crede-mă, e instabilă și uneori nu știe ce spune.

— Îmi vine foarte greu să cred asta. N-am văzut-o niciodată altfel decât echilibrată și pe de-a-ntregul rațională.

— Habar n-ai de ce e capabilă, insistă el.

— De ce e capabilă?

Strânse din buze și inspiră adânc pe nas, apoi suflă aerul într-un oftat prelung.

— Sunt lucruri intime și așa trebuie să rămână.

— Profesia mea presupune un alt punct de vedere, l-am contrazis.

— Tu vrei ca totul să fie adus la suprafață, așa-i, Spethmann?

— Mai mult sau mai puțin.

— Atunci afacerea ta e extrem de prostească, ricană. Extrem de prostească. După experiența mea, viața curge mai lin când secretele rămân netulburate. Sunt bătrân, am trăit o viață lungă. Am făcut lucruri de care mi-e rușine. Unele rămân aici, zise, lovindu-se în piept, și acolo le e locul.

— Când avea treisprezece ani, ați dus-o pe Anna la Kazan, vara.

Urmă o tăcere lungă. Într-un târziu, Zinurov scutură din cap și râse ironic.

— Iar Kazan.

— Iar?

— Ce ți-a spus despre Kazan?

— Ați dus-o pe Anna la bunica din Kazan, mama dumneavoastră.

— Mama mea?

Râse iar, apoi, adunându-se și adoptând un ton cât se poate de serios, declară cu o anume emfază:

— Anna nu și-a cunoscut niciodată bunica.

— Ea e sigură că a cunoscut-o.

— Când avea treisprezece ani, zici?

— În vara lui 1889.

— Imposibil.

— De ce e imposibil? am întrebat.

— Pentru că, Spethmann, bunica ei – mama mea – a murit cu doi ani înainte. Am certificatul de deces, dacă te interesează.

Acum era rândul lui Zinurov să mă privească lung. Era oare posibil ca Anna să fi inventat călătoria?

— Oricum, de ce te interesează plimbarea asta imaginară în Kazan? întrebă.

— Din relatarea Annei, mi se părea posibil ca ea să fi suferit o traumă în timpul călătoriei, și asta să se afle la rădăcina bolii ei.

Clătină din cap, ca în fața unui imbecil care se lasă prea ușor păcălit.

— Toate femeile spun povești, zise el, iar acum avea tonul confidențial și cunoscător folosit de bărbați când generalizează pe seama femeilor. Înfrumusețează, exagerează, creează crize acolo unde nu-i nici una. Asta-i natura lor. Vor dramă pentru că fără ea nu simt că trăiesc. Anna nu-i diferită.

Avea o expresie agreabilă, de bărbat care-l invită pe un altul să recunoască adevărurile imuabile privind slăbiciunile femeilor.

— Nu cred că Anna a inventat povestea despre Kazan, l-am contrazis.

Expresia îi deveni pe dată disprețuitoare.

— Atunci n-o cunoști prea bine pe Anna, cu siguranță nu atât de bine cum crezi.

Se ridică în picioare cu o mișcare iute și sigură. Pentru un bătrân, era remarcabil de suplu. M-am ridicat și eu și m-am dus la ușă, în timp ce el își lua haina și bastonul. Se opri în prag.

— Spune-mi, zise cu o voce plină de insinuări viclene, care e natura precisă a relației tale cu fiica mea?

— Sunt doctorul ei.

— Am impresia că ești mai mult decât atât.

Era pe jumătate o constatare, pe jumătate o întrebare. Nu aveam nici un răspuns pregătit, nici măcar pentru mine. Mă măsură din cap până-n picioare

și, renunțând complet la necesitatea politeții formale, zise:

— Ai venit la mine pentru ajutor. Am spus că o să fac tot ce pot, deși, ca să fiu sincer, nu ești, la propriu vorbind, rus. Îți interzic să te mai întâlnești cu fiica mea. Nu încerca să iei legătura cu ea. Dacă încerci să-i telefonezi sau să-i scrii, o să aflu.

— Din câte știu, am spus, nu există nici o lege în Rusia care să împiedice un doctor să-și trateze pacientul.

— Nu mă subestima, Spethmann, mârâi el, punându-și pălăria.

Zâmbi și adăugă:

— Nu fi prost.

După ce a plecat, m-am dus la tabla de șah și am studiat poziția. Mi-a luat aproape o oră până să văd piesele corect. Chiar și atunci, nu mă puteam opri din tremurat, din cauza furiei, a neliniștii, și mai presus de toate, a îndoielii. Avea Zinurov dreptate în legătură cu fiica lui? Greșisem atât de mult în aprecierea Annei?

Puțin înainte de șapte, Minna intră să-mi spună că sosise Rozental. Îmi mai spuse că Semevski o informase că automobilul îmi fusese reparat și că era la locul lui obișnuit. Apoi îmi dădu un plic.

— Un băiat l-a adus acum câteva minute, zise ea.

M-am dus la birou și am tăiat sigiliul cu un *coupe papier*. Înăuntru era un bilet scris de mână.

Spunea: „Am vorbit seros" și era semnat „P.A. Zinurov".

*

Rozental primi cu indiferență scuzele referitoare la absența mea. Fixat monomaniac pe șah, nimic nu avea pentru el nici cea mai mică însemnătate, decât dacă îi afecta capacitatea de a juca; înțelegea

existența celorlalți numai în termenii capacității lor de a-i sprijini sau a-i ataca obsesia. Dacă astfel se conturează o imagine respingător de egoistă a pacientului meu, caracterul lui Rozental, trebuie să subliniez, nu era câtuși de puțin manipulativ, cinic sau grandoman. Era un om timid și blând, cu o aură patetică de tristețe, ca și când ar fi fost permanent pus în încurcătură de lume și de oamenii ei. De câte ori îl examinam, intram în mintea unui copil care se rătăcise de părinții lui în mulțime. Șahul era viața lui Rozental, iar dincolo de el se întindea vidul. A fi împiedicat să joace, din cauza bolii sau a unui accident, sau din cauza mașinațiunilor rivalilor, era la fel de traumatizant pentru el ca pierderea unei mâini sau a unui picior.

Mișcările îi erau bruște și spasmodice, nu putea sta o clipă locului. Am încercat să-l calmez cu câteva întrebări inofensive despre hotelul și camera unde stătea (supraîncălzită, murmură el) și despre relațiile sale cu Lasker, Capablanca, Tarrasch, Nimzovici și ceilalți participanți (nu avea nici un fel de relații cu ei). Își petrecea tot timpul studiind jocurile adversarilor săi, căutând îmbunătățiri în repertoriul de deschideri și – specialitatea lui – analizând finalurile de partidă. Nu vreau să las impresia că informațiile pe care le solicitam veneau ușor sau colocvial. Din nou, intram în mintea unui copil – unul cu o atenție de durată foarte scurtă și cu o conștiință a prezenței celorlalți dezvoltată la minimum.

Până la turneu mai erau doar patru zile. Venise timpul să intrăm în miezul chestiunii.

— M-am gândit mult la musca asta care te chinuie, am început.

Mă privi circumspect și plin de îndoieli.

— Îți amintești ce mi-ai spus, că toată lumea vrea să faci ba una, ba alta, să fii ba una, ba alta? Îți amintești că te-am întrebat la cine te referi când spui *ei*?

Trăsăturile lui alcătuiră expresia suspicioasă a unui om care crede că e atras într-o capcană.

— Ai susținut că *ei* nu sunt bunicii tăi, și totuși e limpede, din celelalte lucruri pe care mi le-ai povestit, că bunicii tăi aveau așteptări extraordinar de înalte de la tine. *Ei* erau bunicii tăi, nu-i așa?

Se răsuci stânjenit, apoi se întoarse să mă privească direct. Era neobișnuit din partea lui să caute contactul vizual și, paradoxal, era, în cazul lui, semnul unei frământări extreme. În situații atât de critice, psihanalistul trebuie să hotărască dacă merge mai departe pe linia de investigație care a produs nivelul acesta ridicat de anxietate, în speranța unei breșe, sau dimpotrivă, temându-se că va face mai mult rău decât bine, dacă se retrage și încearcă să-și liniștească pacientul.

— Ți-ai dezamăgit bunicii, Avrom, am continuat, hotărându-mă să insist. Nu ai făcut ce voiau *ei* să faci.

— Nu, nu! Nu eu, nu eu! strigă.

— Și, natural, te simți vinovat pentru că faci ceva despre care ei cred că e rău.

— Nu fac nimic rău, mormăi el. Nu fac...

— Bineînțeles, nu faci, Avrom...

— E celălalt! hohoti. Nu eu!

Eram uluit. Celălalt? Ce era asta? Am continuat:

— Nu faci nimic greșit, Avrom. Vina care te roade există doar pentru că ești conștient de dezaprobarea bunicilor. Vina e exprimată de muscă.

— Sunt două, sunt două, sunt două... șopti el.

— Două... muște?

— Nu sunt eu, nu sunt eu.

Se ridică, repetând refrenul acela fără sens. Privirea îi era rătăcită.

— N-o s-o fac, țipă. Nu, n-o s-o fac. S-o facă celălalt. Nu eu, nu eu.

— Vorbești despre un frate, Avrom? Sau despre o soră?

Nu eram sigur că mă auzea. Oare la asta se referea Kopelzon când spunea că Rozental a luat-o razna?

— Nu pot fi două, numai una, murmură, uitându-se în jur după muscă.

— Câte muște sunt, Avrom? Ce sunt două? Tot spui *două*. Avrom! Ce vrei să spui cu două?

Începu să bată violent aerul cu mâinile, ca și când ar fi alungat un nor de muște insistente, țipând și văitându-se tot timpul. Minna, auzind gălăgia, bătu și intră, apoi, împreună, am reușit să-l așezăm pe canapea. Timp de aproape un ceas a oftat jalnic. Când am considerat că lucrurile erau iar sub control, am lăsat-o pe Minna să plece acasă.

Rozental își reveni treptat. Nevoind să risc să-l tulbur și mai tare, n-am mai spus nimic altceva în afară de a-i oferi niște răcoritoare.

— Sunt așa de confuz, zise el în cele din urmă, cu un glas epuizat și slab. Uneori nu mai pot să fac diferența.

Era nemișcat și aproape calm, ca un bolnav după ce i-a trecut criza de febră.

— Vrei să continuăm ședința?

Nu-mi răspunse. Am lăsat să se scurgă câteva minute.

Am spus:

— Oricât de dureros e pentru tine, Avrom, e esențial să continuăm. Nu aș insista să facem asta dacă n-aș fi convins că, în cele din urmă, te va ajuta.

Părea reținut, dar binevoitor. Mă întrebă:

— Pot să mă duc la baie?

— Desigur, am spus, ridicându-mă și arătându-i unde să meargă.

M-am întors în birou și am scris în carnețel cuvântul „două". L-am încercuit și am pus un semn de întrebare lângă el. Ce voia să spună cu asta? Am scris: „schizofrenie paranoidă?". Personal, nu mai întâlnisem până atunci un asemenea caz. Fenomenul fusese descoperit recent și nu era deloc înțeles.

Am auzit apa trăgându-se și robinetul deschizându-se.

Pe lângă interesul pentru pacient, simțeam și agitația interesului profesional. Voiam să le scriu lui Bleuler și Burghölzli ca să le cer sfatul privind continuarea terapiei.

Am așteptat ca Rozental să se întoarcă. Sunetul apei curgând se auzea în continuare. Mulți dintre pacienții mei se spălau obsesiv și eram obișnuit ca ei să petreacă mult timp în baie. M-am întrebat cum ar putea interpretarea mea în care musca era o manifestare a *yetzer hara* – aplecarea spre rău care-l condusese din centralitatea în propria comunitate și religie către viața de șahist itinerant – să fie inclusă în noul diagnostic. Gândul că puteam să mă înșel nici măcar nu mi-a trecut prin cap.

Ce îl reținea atât pe Rozental?

M-am ridicat și am trecut în biroul din față. Ușa băii era deschisă. Am închis robinetul și am ieșit pe hol.

— Avrom! am strigat. Avrom!

Nu-l vedeam nicăieri. Fără măcar să mai încui biroul, m-am grăbit să cobor. Semevski stătea chiar în ușa holului.

— Ai văzut pe cineva ieșind chiar acum? am strigat. Un bărbat îndesat, tuns scurt și cu mustață?

— I-am deschis ușa acum câteva clipe. S-a întâmplat ceva, Excelență?

M-am năpustit pe lângă el în stradă.

*

În lumina ștearsă, l-am văzut pe Rozental luând-o spre Nevski. M-am repezit în urma lui prin traficul haotic, în timp ce el evita trăsurile și automobilele ca să traverseze în diagonală bulevardul larg. A dispărut în cele din urmă în mulțimea de dincolo de Gostini Dvor.

Eram pe cale să abandonez urmărirea, când l-am văzut din nou grăbindu-se pe strada Dumskaia. De acolo a făcut la dreapta și a străbătut distanța scurtă până la canalul Griboiedova. Rapiditatea și agilitatea lui mă surprindeau, pentru că de obicei era greoi; l-aș fi pierdut aproape sigur dacă nu s-ar fi oprit, odată ajuns pe cheiul slab luminat.

Cum nu voiam să se sperie la gândul că l-aș fi urmărit, m-am ascuns în intrândul întunecat al unei porți, întrebându-mă ce era mai bine să fac. Și el părea să-și evalueze situația: privea neliniștit în jur, ca și când încerca să se hotărască încotro să meargă.

Nu era nici un magazin și nici un restaurant în această parte a cheiului. În afară de vreo trăsură care trecea întâmplător, era complet pustiu. L-am văzut pe Rozental mergând spre zid și privind apa. Temându-mă că își putea face rău în acea stare de rătăcire, am decis să mă apropii de pacientul meu, chiar cu riscul de a-l înspăimânta. Înainte să fac primul pas, am auzit pe cineva venind din spate.

— Pot să fiu de ajutor Excelenței Sale?

Am recunoscut uniforma portarului – Semevski.

— Ce faci aici? am spus.

— M-am gândit că Excelența Sa poate are nevoie de ajutor. Omul acela e un hoț?

Părea, ca de obicei, dornic să-mi fie pe plac.

— Nu-i un hoț, am zis. E pacientul meu și nu se simte prea bine. Trebuie să-l duc la hotelul lui.

De cum am spus acestea, mi-am dat seama că portarul trebuie să-l fi văzut pe Rozental venind la biroul meu în cel puțin trei sau patru ocazii anterioare. Ceva nu era în regulă. Înainte să apuc să zic sau să fac ceva, Rozental se întoarse cu spatele la canal și începu să meargă nesigur spre puntea aflată ceva mai sus pe chei.

— Ar trebui să te întorci la locul tău, i-am spus lui Semevski.

Mă apucă de braț. Terminase cu amabilitățile.

— Să vedem unde merge pacientul tău, zise el.

Mi-am smucit brațul, încercând să mă eliberez, dar mă împinse cu o mișcare expertă, răsucindu-mi în același timp brațul la spate. Doar o fracțiune în plus, și l-ar fi rupt.

— Cine ești? am spus.

— Nu trebuie să-ți faci griji în privința asta, spuse el calm. Să mergem.

Mă îmbrânci înspre stradă. Începuserăm să traversăm spre chei, când un automobil micuț apăru de după colț. După ce trecu, traversarăm strada și ne apropiarăm de punte. Rozental ajunsese deja la capătul îndepărtat al canalului.

— Ce treabă ai cu Rozental? am întrebat.

— Să văd unde merge și cu cine vorbește.

Eram la câțiva pași de pod, când mașina întoarse brusc și porni spre noi.

— Cine e? l-am auzit pe Semevski murmurând.

Mașina se opri scrâșnind și din ea sări un bărbat cu o haină lungă. Era Kavi.

Pentru o clipă, totul a fost perfect liniștit. Auzeam doar bocănitul cizmelor lui Kavi apropiindu-se și răsuflarea tot mai rapidă a lui Semevski. Falsul portar mă aruncă în față, gata să se apere. N-am

căzut, ba chiar mi-am recăpătat echilibrul la timp ca să-l văd scoțând un revolver din buzunar.

— Stai pe loc! strigă Semevski.

Cazacul nu-și încetini mersul, ci înaintă netulburat. Rânji în timp ce își scotea cuțitul lung, cu mâner de os. Semevski ridică pistolul și ochi. Kavi nici măcar nu încercă să se ferească.

Din spatele lui Semevski, din beznă, apăru o siluetă mică și agilă. El o auzi, însă prea târziu. Lăsă să-i scape un geamăt și alunecă la pământ. Piciorul drept i se răsuci urât. Abia atunci am înregistrat silueta parcă imaterială a lui Lîcev aplecată deasupra cadavrului lui Semevski. Inspectorul ținea un cuțit. Sângele țâșnea dintr-o rană din gâtul lui Semevski. Spasmele încetară.

Fără un cuvânt, ca unii care au petrecut o viață lucrând împreună, Lîcev și Kavi ridicară cadavrul și-l aruncară peste zid în canal. Încă nu se stinseseră ecourile plescăitului când Kavi mă împinse în mașină.

PAISPREZECE

Lîcev aruncă cuțitul pe fereastra deschisă, în timp ce Kavi conducea pe cheiul pustiu. Rotindu-se în aer, metalul reflectă scurt lumina felinarelor de pe stradă și clipi ca o stea înainte să dispară în canal. Lîcev își aprinse o țigară.

Ne aflam acum la intersecția cu Nevski, vizavi de Sfânta Ecaterina. Oamenii se îndreptau spre teatre, magazine și restaurante. Servitori în livrea, cu expresia gravă a unor bărbați cărora li se încredințaseră sarcini sacre, stăteau nemișcați pe treapta trăsurii stăpânilor. În fața unei galerii de artă, un

jongler și un înghițitor de flăcări își făceau trucurile, spre deliciul spectatorilor. La Gostini Dvor s-ar fi zis că întregul Sankt Petersburg se adunase să cumpere blănuri și pantofi, porțelanuri și argintărie, ceai și caviar.

Mi-am întors privirea de la Kavi la Lîcev.

— Deci voi doi sunteți o echipă, am spus. Știam eu.

— Ar trebui să te faci polițist, Spethmann, zise Lîcev. Poate că mai e vreme.

— Unde mă duceți?

— Unde vrei să mergi? zise Lîcev amabil, de parcă ne-am fi întors în oraș după o excursie plăcută la țară. Te putem lăsa unde vrei.

— De ce l-ai omorât pe omul ăla?

— Protejam un membru al societății, zise. Pe tine.

— Polițiștii nu aruncă în canal cadavrele. Nici nu se asociază cu bandiții.

Kavi râse.

— Mai are o grămadă de învățat despre polițiști, nu?

Un taxi tras de cai din fața noastră, care mersese la trap întins, încetini când birjarul făcu la stânga. Kavi frână ușor.

Era șansa mea.

M-am aruncat în ușa pasagerului, căutând în același timp încuietoarea. Lîcev înjură și mă prinse de haină. Am auzit stofa rupându-se când ușa se deschise.

O secundă mai târziu, eram întins pe pavajul ud. Aterizasem astfel încât eram cu spatele la automobil și mă uitam la traficul care se apropia. Unul dintre autobuzele noi ale lui Ivanov se năpustea direct spre mine. În dreapta mea, un tramvai se apropia din direcția opusă. O femeie mă văzu și țipă. Am auzit roțile autobuzului scârțâind și am sărit în stânga. Privitorii înghețară de spaimă, însă m-am rostogolit ușor și m-am ridicat în picioare. Deja se adunase un

mic grup de curioși. Un bărbat cu melon alergă să mă ajute. Privind în lungul bulevardului, l-am văzut pe Lîcev sărind din mașină.

— Omul acela e un arestat, strigă el fugind spre noi. Opriți-l!

M-am eliberat de ajutoarele mele zăpăcite și am luat-o la fugă. Dacă reușeam să ajung la Gostini Dvor, mă puteam pierde printre cumpărători. M-am uitat peste umăr și l-am văzut pe Lîcev dându-l pe bărbatul cu melon la o parte din calea lui și scoțând un revolver din haină.

— Poliția! strigă. Opriți-l pe bărbatul acela!

Gostini Dvor era la doar douăzeci de *sazheni*[1]. Inima îmi bătea cu putere, pieptul îmi era parcă prea strâmt. O sudoare rece îmi curgea în jos pe spate. Făceam eschive la dreapta și la stânga, înjurându-i pe cei care-mi stăteau în cale. În urma mea se auzeau blesteme și strigăte. Cred că am doborât la pământ o tânără.

M-am izbit de un zid de cărămidă. Cel puțin așa am simțit, pentru că m-am bălăbănit înapoi, ametit și neînțelegând nimic, în afară de faptul că mă lovisem de ceva de neclintit. Era un jandarm, la fel de puternic și de solid precum Kavi. Îmi petrecu un braț după gât și îmi împinse capul în jos, aproape până între genunchi. Am început să mă sufoc. Ochii îmi ieșeau din orbite.

— Sunt inspectorul de poliție Mintimer Lîcev, l-am auzit pe inspector, care gâfâia. Omul acesta e prizonierul meu.

Am încercat să vorbesc, însă jandarmul crescu presiunea pe gâtul meu. Credeam că o să mor.

— Aveți nevoie de ajutor, domnule? întrebă jandarmul.

---

1 Veche unitate de măsură din Rusia; 1 sazhen = 2,13 m.

— Acum l-am prins, zise Lîcev, apucându-mă de braț. Mulțumesc, bine lucrat.

Mă trase după el, dând brutal la o parte trecătorii curioși care ne stăteau în drum. Eu trăgeam lacom aer în piept și încercam să nu vomit.

Kavi, care între timp oprise automobilul lângă noi, i se alătură. Lîcev mă împinse în mașină.

*

Inspectorul își prinse gulerul cu un deget și îl trase în față ca să respire mai ușor.

— De ce l-ai omorât pe Semevski? am icnit. Cine era? De ce l-ai omorât?

Lîcev oftă.

— Semevski era un golan păcătos de pe stradă și nimic nu-i făcea mai mare plăcere decât să bată măr evreii și să le dea foc caselor. Acum trei ani, la Moscova, a pus mâna pe o țeavă din fier, l-a omorât pe liderul bolșevic Bauman și i-a violat sora. A fost arestat, dar n-a fost niciodată pus sub acuzare. Ăsta era Semevski.

— Nu te cred, am îngăimat.

— Nu-mi pasă, zise Lîcev, inspirând încă o dată adânc. Vorbea cu dificultate.

— De ce n-a fost pus sub acuzare?

— Pentru că pe vremea aceea lucra deja pentru Ohrana.

— De ce ar ucide un polițist un agent al Ohranei? am insistat. N-are nici un sens.

Lîcev se înecă și începu să tușească.

— Colonelul Gan l-a recrutat personal pe Semevski.

Lîcev pronunțase simplu numele, fără emfază, pentru că știa ce efect va avea asupra mea.

— Știi despre cine vorbesc, nu?

Mi-am amintit de bărbatul cu cicatrice, dar cu aer de bunic, pe care îl văzusem la Clubul Imperial de Yachting, arătând splendid în uniforma Cavaleriei

de Gardă. Colonelul Maximilian Gan, șeful poliției secrete, era legendar în aceeași măsură ca Berek Medem.

— După ce Semevski a fost recrutat, continuă Lîcev, Gan a continuat să se folosească de talentele lui speciale. A efectuat vreo duzină, dacă nu mai multe asasinate secrete la ordinele Ohranei. Gulko e una dintre victimele lui.

— Vrei să cred că Ohrana i-a ordonat lui Semevski să omoare editorul unui ziar? am spus.

— Gan personal a ordonat asasinatul.

— De ce?

— Gulko descoperise, bineînțeles, ceva ce Ohrana dorește să rămână secret.

— Ce anume?

— Încă nu știu, zise Lîcev flegmatic, dar o să aflu. Până la urmă, totul se află.

Faptul că tonul înalt și nazal dădea relatării lui o credibilitate atât de naturală și de neforțată părea pervers: vocea n-ar fi trebuit să fie credibilă, și totuși era. Lîcev n-ar fi trebuit să fie convingător, și totuși era.

Mergeam mai departe pe Nevski. După ce am lăsat magazinele și teatrele în urmă, traficul începu să se subțieze.

— De ce voia Semevski să-l urmărească pe Rozental? am spus.

— Gan l-a pus pe Rozental sub observație de când a ajuns în oraș.

— Ce interes poate avea Gan pentru un șahist?

— Ăsta-i alt lucru pe care încă nu l-am aflat, spuse Lîcev. În schimb, știu că cealaltă treabă a lui Semevski era să te spioneze.

La palatul Anicikov, Kavi întoarse pe elegantul chei Fontanka, trecând printre bărcile și vasele de agrement aliniate pe o parte și casele mari și palatele cu lămâi umbroși în față, de pe cealaltă.

*

Mașina se opri lângă vechiul pod suspendat Țepnoi, care ducea în Grădina de Vară.

Lîcev își aprinse altă țigară, se întoarse spre mine și zise:

— Gan încearcă să îmi ia ancheta privind asasinările lui Gulko și Yastrebov, dintre care cel puțin una a fost comandată de el.

— Vrei să spui că tot el a ordonat ca Yastrebov să fie ucis?

— E o posibilitate. Zâmbi funest înainte să continue: Nu sunt lipsit de susținători în ministerul de interne, dar, dacă nu vin cu niște rezultate, dacă nu dovedesc că mă apropii de celula lui Yastrebov, Gan o să aibă câștig de cauză.

— O să-ți simt lipsa, am spus. Groaznic de mult.

Kavi râse zgomotos.

— Spui un adevăr mai mare decât îți dai seama, Spethmann, zise Lîcev. O să-mi simți lipsa pentru că sunt singura persoană care stă între tine și colonelul Gan.

— N-am făcut nimic rău. Sunt un psihanalist...

— Care n-are timp de politică – da, știm, mi-o reteză Lîcev. Totuși, fiica ta a reușit să se implice și odată cu ea să te implice și pe dumneata în complotul lui Yastrebov.

— Nu sunt implicat, și nici Catherine. N-ai nici cea mai mică dovadă.

— În clipa când Catherine a vorbit cu Yastrebov, în chiar momentul acela, și ea, și dumneata ați fost implicați. Imediat ce colonelul Gan va avea ocazia, va cere să fiți arestați și, crede-mă, ce va urma nu va fi plăcut.

Făcu o pauză, ca să-mi dea timp să înțeleg.

— Pot să-l țin pe Gan departe de dumneata și de Catherine – și vreau să fac asta, dar numai cu condiția să mă ajuți.

L-am privit cu un amestec de suspiciune și dispreț.

— Cum?

— Trebuie să știu tot ce știe Catherine despre Yastrebov, începând cu numele lui adevărat.

— Catherine îmi spune numai ce vrea ea să știu, am protestat.

— Atunci trebuie s-o convingi că vrea să știi numele lui Yastrebov, zise el, întinzându-se către o servietă așezată pe podea, între noi.

Scoase ceva din ea și am recunoscut pe loc dosarul lui Rozental.

— Vreau să știu, de asemenea, de ce e interesat Gan de Rozental.

Mă privi și surâse.

— Aici curiozitățile noastre coincid, nu?

Îmi aruncă dosarul în poală.

— Sperasem să aflu ceva din el, dar se pare că abia îți începuseși treaba când Kavi și Tolea te-au vizitat. Trase din țigară și continuă: Mă gândeam să-l arestez pe Rozental și să-l interoghez. Poate că n-ar fi prea târziu, însă ar fi complicat: la urma urmei, Rozental e celebru în toată lumea și n-ar da bine să-l iau pe sus când sunt atâția străini în Sankt Petersburg, veniți pentru concursul de șah.

— Nu ți-ar fi de nici un folos, am spus. Starea psihică a lui Rozental e pe muchie de cuțit.

— Am ajuns și eu la aceeași concluzie, admise Lîcev. Iată de ce trebuie să vorbești dumneata cu el.

— Vrei să-mi spionez propriul pacient?

— Gan nu e interesat degeaba de Rozental, trebuie să aibă un motiv. Ca doctor al lui Rozental, n-ai vrea să știi care anume? Nu crezi că are niște efecte asupra stării pacientului tău?

L-am privit cu dezgust. Lîcev știa ce gândesc, dar părea netulburat. Întorcându-se în scaun, îmi arătă ceva peste drum.

— Vezi casa aceea, numărul 16?

Era o casă de oraș, arătoasă, însă altfel obișnuită.

— Te uiți la sediul secret al Ohranei, zise inspectorul, cu privirea ațintită la fațada impersonală.

— Colonelul Gan e probabil înăuntru și îți studiază dosarul, zise Kavi râzând.

M-am uitat îndelung la clădire, încercând să-mi adun gândurile.

— Înțeleg că preferi să crezi că toată povestea asta n-are nimic de-a face cu tine, Spethmann, zise Lîcev. Ți-ar plăcea să fie un joc, în felul în care copiii se joacă și când li se face frică tot ce trebuie să facă e să spună „Piua!". Însă jocul ăsta e diferit și, vrând-nevrând, acum ești implicat. Nu mai poate fi oprit decât când cineva câștigă sau pierde.

Scoase o carte de vizită și scrise ceva pe ea.

— După ce vorbești cu Catherine, caută-mă aici, la sediul poliției. Dacă nu răspund, închide și telefonează mai târziu. Să nu-ți rostești numele și să nu folosești telefonul de acasă sau de la birou.

Bătu cu degetele în geam și îi ceru lui Kavi să pornească.

— Acum, zise el mai vesel, cred că ești așteptat la restaurant ca să iei cina cu Kopelzon. Asta-i bine. Un loc plăcut, în care toate luminile sunt aprinse și oamenii sunt relaxați și se simt bine – te va ajuta să te liniștești.

CINCISPREZECE

Luminile erau aprinse, așa cum prevăzuse Lîcev, și prin ferestrele înghețate lumea mondenă venită de la teatru se întrezărea ca o mare prietenoasă în ale cărei adâncuri tânjeam să mă cufund. M-am

întins spre ușa automobilului, disperat să ies din colțurile întunecate în care se aflau Lîcev și Kavi.

Inspectorul mă prinse de braț.

— Să nu spui nimănui nimic din ce s-a întâmplat în seara asta, mă avertiză el.

Am încercat să cobor, însă nu-mi dădea drumul.

— Chiar dacă trupul lui Semevski ajunge în mare și se pierde în golful Finlandei, Gan va avea un agent lipsă. Colonelul e un om meticulos, va investiga pierderea și, mai devreme sau mai târziu, va veni la tine. Fii sigur că ai un alibi pregătit.

M-am eliberat din strânsoarea lui și am coborât. Am auzit muzica orchestrei răzbătând în surdină din restaurant în timp ce mașina se îndepărta. N-am intrat imediat, ci m-am gândit să merg la Filipov, unde Anna și cu mine trebuia să ne întâlnim la nouă. M-am uitat la ceas. Era trecut de zece. Anna m-ar fi așteptat, dar nu o oră. M-am dus la ușa restaurantului. Un lacheu cu mănuși albe se înclină și îmi deschise.

L-am văzut pe Kopelzon la masa lui obișnuită, însă m-am îndreptat spre coridorul din stânga, unde erau telefoanele publice, și am cerut centralistei să-mi facă legătura cu reședința Ziatdinov. Răspunse un servitor și am cerut să vorbesc cu doamna. Câteva secunde mai târziu am auzit iar pe cineva ridicând receptorul.

— Anna? am spus.

— Cine e? întrebă o voce de bărbat.

— Otto Spethmann. Sunt doctorul Annei.

— Știu cine ești, zise bărbatul.

— Cu cine vorbesc?

— Ai un mesaj pentru soția mea?

— Am telefonat ca să stabilim o programare.

— La ora asta?

— Îmi cer scuze că vă deranjez așa de târziu. Intenționam să o caut mai devreme, dar am fost prins cu niște afaceri.

— Nu ai o secretară pentru asta?

— Fiți amabil și spuneți-i că am telefonat, am zis.

Închise. Vinovăția și neliniștea m-au copleșit brusc. Aveam nevoie de ceva de băut.

*

Sala de mese zumzăia de discuții și râsete și de clinchetul vesel al paharelor de șampanie. În timp ce mă îndreptam spre masa lui Kopelzon îmi tot repetam în minte: cum mă vor vedea, își vor da seama de tot. Și cum ar fi posibil să nu-și dea seama? Cum ar putea conștiința interioară a crimei să nu se oglindească pe fața martorului? Însă n-a fost așa. *Maître d'hotel* mă salută cu un zâmbet profesional, declarând cât de bucuros era să mă vadă din nou și făcu un comentariu privind blândețea bine-venită a serii. Orchestra continua să cânte. Mesenii beau și mâncau. Nimeni nu privi nici măcar o clipă în direcția mea în timp ce mă alăturam companionului meu la cină.

Kopelzon mă îmbrățișă. Debordând de bună dispoziție, nu observă starea mea glacială. Nu era un lucru neobișnuit la Kopelzon – propriile sale avânturi, vrajbe, iubiri și uri erau pe primul loc. Chiar și atunci când se interesa, din considerente de politețe formală, cum o mai duci, știai că aștepta să termini ca să se poată lansa în cele mai proaspete știri despre el. Când Kopelzon intra în această dispoziție expansivă – avea și altele, mai întunecate –, faptul nu părea o dovadă a lipsei sale de maniere. Spectacolul pur care învăluia tot ce spunea și făcea era de așa natură, încât personalitățile mai nesigure și mai tăcute nu puteau decât să stea liniștite, să-l admire

și să-l invidieze. În starea în care mă aflam eram mai mult decât dispus să mă las distras de bravadele lui.

În primele douăzeci sau treizeci de minute, l-am auzit în același fel în care-i vedeam pe chelnerii îmbrăcați în alb, pe mesenii eleganți și pe dirijor și interpreți, adică vag și general. Detaliul nu-mi era încă la îndemână. Ochii mei erau incapabili să focalizeze, auzul capabil să surprindă doar ritmul și cadența. Nu-mi amintesc să fi comandat ceva, nu-mi amintesc să se fi adus vinul la masă.

În vreme ce Kopelzon vorbea, încercam să aplic logica în povestea lui Lîcev la fel ca în variantele unei partide de șah. În șah e ușor să te tulbure o poziție complicată și atitudinea agresivă a adversarului. E nevoie întotdeauna de un ochi rece și un cap limpede. Calculează. Calculează variante concrete. Ce fac dacă adversarul meu face asta? Ce fac dacă mută altfel?

— Otto? l-am auzit pe Kopelzon.

Dacă eram de acord să-l ajut pe Lîcev, mi-ar fi spus Catherine ce voiam să știu? Dacă vorbeam cu Rozental, ce mi-ar fi spus? Dacă mă anchetau agenții lui Gan în legătură cu dispariția lui Semevski? Puteam scăpa implicându-l pe Lîcev? Calculează. Unde duc toate acestea?

— Otto? Te simți bine?

Am clipit, privindu-mi interlocutorul.

— Doar puțin obosit, am spus. Scuze.

— Te plictisesc?

— Nu ești niciodată plictisitor, Reuven.

Zâmbi, mulțumit de compliment. Încet-încet, vorbele începeau să fie alcătuite din sunete discrete, și o dată cu sunetele veneau sensul și înțelegerea. Sigur acum de atenția publicului, Kopelzon debita mai departe: fusese la Varșovia, unde susținuse un

recital și fusese glorificat ca un geniu. Înainte de Varșovia cântase în Paris, iar acolo, același lucru. Triumfase.

— Otto, declară el, ducându-și dramatic o mână la piept, am fost mișcat dincolo de cuvinte.

La masa de lângă noi, un grup de tinere strălucitoare prinseră privirea lui Kopelzon și ridicară paharele ca să toasteze pentru maestru. El se înclină cu grație și le întoarse toastul. L-am văzut alegând în minte cele mai drăguțe fete pentru posibilele plăceri ulterioare din acea noapte. Kopelzon locuia într-un palat clădit din senzualitate.

Se întoarse și, ca și când abia atunci ar fi luat act de prezența mea în calitate de ființă autonomă cu interese independente, mă întrebă despre arest și detenție. Kopelzon avea un mod de a gândi melodramatic și oarecum paranoic. Dar, chiar dacă Lîcev nu m-ar fi avertizat să nu spun nimic, tot n-aș fi avut energia pentru ceea ce ar fi urmat dacă i-aș fi spus fie și doar o fărâmă din poveste. L-am încredințat că fusese o încurcătură și că totul se rezolvase.

— Rusiei îi place să simtă biciul – nu asta îi face plăcere țarinei să spună? Și tu l-ai simțit, Otto, ai simțit biciul, zise el întunecat. Pot să fac ceva pentru tine?

— Nu cred, am spus, dar îți mulțumesc oricum.

— L-am văzut pe prietenul nostru, Rozental. E oarecum mai bine. Nu crezi? Nu va fi niciodată cu totul normal, dar cel puțin când l-am văzut eu era cu tabla de șah în față și analiza cele mai recente jocuri ale lui Lasker – semn bun.

În fraza lui era conținută implicația faptului că avea un anumit drept – ca un parior care judecă antrenorul calului sau ca un părinte care evaluează profesorul fiului – să facă aprecieri privind progresul lui Rozental. Își umplu din nou paharul și îl duse la gură.

— Când l-ai văzut? am întrebat.

— În dimineața asta, în camera lui de la Astoria.

— Mă tem că nu-i așa de bine cum crezi, am spus. Când a plecat azi din biroul meu era extrem de agitat.

Kopelzon puse paharul jos. Buzele îi erau ușor întredeschise, expresia îngrijorată.

— Nu a luat-o razna, nu? Vorbea prostii? Ți-am spus să nu-l asculți.

— E un om sfâșiat. E tulburat.

— Sfâșiat? zise circumspect Kopelzon.

— Se simte vinovat că e șahist. Simte că și-a trădat bunicii.

Kopelzon părea să fie ușurat de analiza mea.

— Înțeleg, zise el dând compătimitor din cap.

— Când l-ai cunoscut pe Rozental? am întrebat.

— Cam acum un an, într-un club de șah din Lodz.

— Sunteți prieteni buni?

— Cred că da. Sper că sunt un prieten bun, din punctul lui de vedere.

— Cât de bine îl cunoști? Mă refer la mediul din care provine, la interesele lui.

— Nu vorbește niciodată despre familie. Cât privește interesele, nu cred că are vreunul, în afară de șah.

— E interesat de alte sporturi sau jocuri?

— Nici unul de care să știu.

— Teatru, muzică?

Kopelzon lăsă în jos colțurile gurii lui largi.

— N-a pomenit niciodată de ele.

— Religie? Politică?

Kopelzon mă privi lung.

— Politică? De ce Dumnezeu întrebi asta?

— Încerc să-mi construiesc o imagine despre pacientul meu.

— Nu l-am auzit niciodată să spună ceva care să semene măcar pe departe cu o opinie politică, zise Koeplzon. Uite ce-i, Otto, o să fie pregătit să joace sau nu?

Am ezitat, știind cât de mult urma să-l supere pe prietenul meu ceea ce aveam să spun.

— Cred că esențial pentru bunăstarea psihică a lui Rozental, am spus rar și cu grijă, e să nu ia parte la turneu.

Kopelzon trânti paharul pe masă. O sprânceană îi coborî într-o căutătură feroce. Transformarea din prieten în dușman a fost instantanee și totală. Kopelzon nu cunoștea nici o treaptă intermediară. Era fie calm, fie furios, fie extaziat, fie deznădăjduit. Nu avea oponenți, ci dușmani, născuți din conflicte de sânge. De la prieteni cerea loialitate necondiționată pentru persoana lui, devotament pentru punctele lui de vedere și acceptarea în orice împrejurare a faptului că dorințele sale erau pe primul loc. Primea rău respingerea oricăreia dintre acestea.

— Va juca! Trebuie să joace! strigă el.

L-am privit îndelung în ochii mari, căprui. Nu era blândețe în ei. Își mușcă buzele și aruncă o privire prin restaurant. Dacă nu l-aș fi cunoscut mai bine, aș fi zis că mă urăște.

— Trebuie să înțelegi importanța acestui lucru, Otto, spuse el, străduindu-se, dar nereușind pe de-a-ntregul, să imprime o notă conciliantă vocii.

Am răspuns pe același ton.

— Sunt doctorul lui și trebuie să-mi sfătuiesc pacientul cum cred de cuviință.

— Ești doctorul lui doar pentru că eu l-am adus la tine, izbucni Kopelzon, și pot la fel de bine să ți-l iau.

— Habar n-aveam de atotputernicia ta, Reuven, am spus.

Se gândi o clipă și zise:

— Știi ce ar însemna pentru un evreu polonez să câștige turneul de la Sankt Petersburg? Ai idee? Rușii abia dacă ne consideră oameni, iar restul lumii nu dă pe noi o ceapă degerată. Suntem disprețuiți,

Otto, de două ori: o dată ca polonezi, a doua oară ca evrei. Îți poți închipui? Rozental bătând ruși, americani, germani, cubanezi, englezi? Știi că învingătorul va fi invitat la Peterhof, la o întrevedere personală cu țarul? O întrevedere personală în decursul căreia va primi un titlu special creat pentru câștigătorul acestui turneu – Mare Maestru al Șahului. Ce mai pot spune atunci despre noi? Un evreu polonez la Peterhof, prezentat țarului și țarinei.

— Și crezi că, dacă Rozental merge la Peterhof, vor înceta pogromurile? am întrebat.

— Bineînțeles că nu, răspunse Kopelzon iritat. Dar ar fi un mesaj puternic: ar spune că suntem ființe omenești. Ar spune că suntem la fel de buni ca oricine altcineva.

Preț de câteva minute, n-am mai spus nici unul nimic, ci am suportat tăcerea grea. Gustaserăm din zacuscă și Kopelzon aștepta să ne fie umplute iar paharele cu șampanie înainte să înceapă să vorbească. Bineînțeles, făcea asta atât de atent și de serios pentru că voia să înțeleg bine că ceea ce-mi spunea venea din străfundul ființei lui.

— Mi-am trăit în Sankt Petersburg toată viața de om matur, începu el, și, dacă e să fiu sincer, sentimentul apartenenței mele la Polonia, al adevăratei mele identități naționale și culturale, era în pericol să se piardă. Nici nu-i de mirare – timp de aproape doisprezece ani n-am pus piciorul pe pământ polonez. Abia anul trecut, în drumul de întoarcere de la Paris, mi-am vizitat orașul natal. Cu greu aș putea să-ți spun ce emoții mi-a produs. Să merg pe străzile pe care am crescut, să vorbesc limba învățată în copilărie, să aud glasurile femeilor în piață și să văd copiii venind de la școala evreiască. Îți spun, Otto, de câte ori mă întorc, mi-e rușine. Sunt aici, trăiesc bine pe pământul poporului care mi-a cucerit, fără-

mițat și oprimat țara. Știi ce zic *goimii* – „De la împărțirea Poloniei, Europa e într-o stare de păcat mortal"? Simt că și eu am comis un păcat, o groaznică abandonare a datoriei.

Avea o față mobilă, capabilă să exprime într-o alternanță rapidă înflăcărarea și jalea, mânia și disperarea, devoțiunea și dezamăgirea. Cu Kopelzon, nimic nu era banal; avea o părere despre toate: femei, vinuri, case, cai, război, șah și politică.

— Care anume crezi că îți e datoria? l-am întrebat.

Am auzit o voce spunând:

— Datoria lui e să cânte ca un înger pentru ca noi, muritorii, să auzim muzica paradisului pe pământ.

Aparținea uneia dintre tinerele de la masa vecină. Fața îi era îmbujorată de la exuberanța companiei prietenelor sale și de la vodca și șampania pe care le băuse. Își făcuse curaj ca să-și abordeze idolul. Se întâmpla frecvent. Mi-am scărpinat urechea și m-am jucat cu firimiturile de pe fața de masă în timp ce ea se prezenta lui Kopelzon drept cea mai sinceră și mai devotată admiratoare. Kopelzon îi luă mâna și i-o sărută și au început să flirteze, el complimentând-o pentru conversația fermecătoare, ea pentru frumusețea muzicii lui. În cele din urmă, smulgându-i lui Kopelzon promisiunea că el li se va alătura la un pahar, se întoarse la masă, de unde continuă să-i trimită eroului declarații tăcute din ochii ei de căprioară.

— Tu nu te amesteci în afacerile astea, zise Kopelzon, reluând conversația cu mine. Dar trebuie să înțelegi, Otto, că nu toți oamenii sunt ca tine.

— Cum crezi că sunt eu?

— Tu vezi lucrurile calm, de deasupra, cu al treilea ochi. Nu te critic. Însă ceea ce văd eu mă arde până la os. Nu mă pot abține, așa sunt eu. De fiecare dată când trec granița cu Germania și merg prin

Ciechonicek și Wioclawek și mai departe, spre Varșovia, când călătoresc prin marea câmpie a Poloniei, sunt îngrozit de ceea ce văd. Orășele mizerabile clădite dintr-un lemn atât de bătut de vreme și de spălăcit, încât e la fel de cenușiu ca și oamenii pe jumătate morți de foame care le locuiesc. Evrei, Otto. Evrei ca noi. Doar că eu stau în Sankt Petersburg și îmi cânt capriciile și sonatele, iar tu asculți aiurelile nebunilor.

Am arborat o expresie prin care să-mi arăt dezacordul.

Kopelzon surâse conspirativ și continuă pe un ton mai blând:

— Nu e corect să vorbești de *datorie* când vezi toate astea? Când ne vedem frații forțați să trăiască precum animalele? Ce ar trebui să facem, atunci? Asta-i întrebarea, Otto. E întrebarea pentru oameni ca tine și ca mine, care trăiesc în confort, sunt bine hrăniți și plini de succes. Ce facem pentru frații noștri?

Își bău șampania dintr-o înghițitură.

— Nebunii și fanaticii ne ucid în fiecare zi, zise el, ne asasinează.

— Avem și noi nebunii și fanaticii noștri, am observat. Berek Medem, de exemplu.

La menționarea acestui nume, Kopelzon își strânse umerii și privi în jur ca să vadă dacă l-a auzit cineva.

— De ce pomenești numele lui? De ce?

— E un nume celebru, Reuven. Toată lumea îl cunoaște.

— Știi care-i motivul pentru care toți îl cunosc? Rușii nu lasă pe nimeni să-l uite. Ce metodă mai bună de a ne defăima, decât să-i îngâne numele, iar și iar și iar?

— Lîcev pretinde că a fost văzut în clădirea în care am biroul.

— Berek Medem? șopti el.

— Așa a spus.

Kopelzon cântări informația o clipă, apoi clătină din cap.

— Poliția e obsedată de el. Îl văd peste tot, sau așa pretind. Le servește scopurile. De ce crezi că le tot scapă? Pentru că poliția îl vrea pe străzi, să-și pună bombele și să arunce cu acid. Se folosesc de el ca de un bau-bau – în felul ăsta pot terfeli cauza Poloniei. Îți spun eu, dacă Rozental câștigă turneul, va face mai mult pentru noi decât o armată întreagă de...

Abia reuși să pronunțe numele:

— ...Berek Medemi.

Îmi supărasem prietenul. Stătu ca pe jăratic câteva clipe, scuturând din cap și aruncând priviri întunecate în jur.

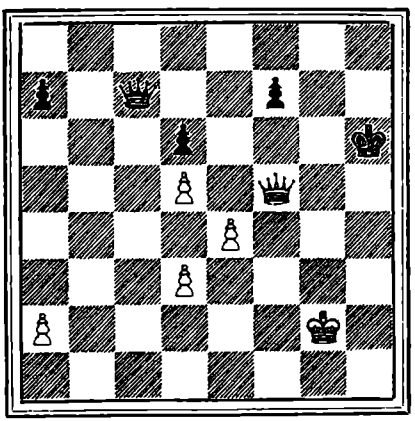

Spethmann – Kopelzon
După ...37 Rh6. Regele negru e expus, însă are albul suficiente resurse ca să câștige?

În cele din urmă zise, mai degrabă mohorât:

— Ai o mutare pentru mine?

— Nu am dispoziția necesară, am spus. O să ți-o trimit mâine.

— Hai, zise, ești așa de sigur că mă bați. Dă-mi mutarea.

M-am concetrat asupra poziției.

— 38. Df6 șah, am spus.

Îmi aruncă o privire dură.

— Chiar crezi că poți să mă bați, Otto?

— Nu sunt sigur că vreau asta, dacă așa te comporți când pierzi.

Scoase un hohot mic și disprețuitor.

— Ca să câștigi un final ca ăsta îți trebuie o tehnică remarcabilă, Otto. Am văzut poziții mai bune decât a ta distruse într-o clipă de o singură inexactitate: 38... Rh7.

Provocat, am răspuns repede:

— În cazul ăsta, joc 39. Rg3.

— 39... Rg8, replică imediat, afectând un aer nonșalant, ca și când nimic din ce aș fi făcut nu l-ar fi putut pune în dificultate.

Analizasem varianta acasă, însă bravada lui mă făcu să ezit. Am încercat să vizualizez poziția. Avea ceva special? Nu reușeam să-mi dau seama. Planul meu rămânea viabil, desigur: să avansez cu regele pe tablă și să străpung prin e5 la momentul potrivit. Singurul lucru la care trebuia să am grijă era ca nu cumva Kopelzon să ajungă în spatele regelui meu și să găsească o poziție de șah etern. Inima începu să-mi zvâcnească – ridicol, după ce văzusem pe chei cu numai două ore în urmă. Însă șahul poate produce un nivel extraordinar de anxietate, și niciodată mai intens decât atunci când un jucător e pe punctul de a-și materializa avantajul, dar știe că o singură mutare greșită îi poate distruge orice perspectivă.

— 40. Rh4, am spus.

Dacă am fi fost în fața tablei, mutând piesele, mi-ar fi văzut mâna tremurând.

— 40... Db6, zise, fixându-mă agresiv cu ochii lui întunecați, și adăugă: Crezi că m-ai prins, dar nu-i așa.

Putea să-mi dea șah la f2 la mutarea viitoare și să-mi atace regele expus. Trebuia să am grijă să nu las victoria să-mi scape printre degete.

— Vreau să mă gândesc la asta, l-am anunțat.

— Ce-i de gândit? zise el tăios. Dacă ești așa de sigur, de ce nu joci direct?

— Prefer să mă gândesc, am repetat, dacă nu te deranjează.

Schiță o tentativă de surâs.

— Sigur că nu, îmi aruncă el, cu o fluturare expansivă a mâinii.

Nesiguranța mea părea să-i ridice moralul. Ceru nota, își turnă vodcă, apoi privi către înfocata lui admiratoare și ridică păhărelul în chip de toast spre ea. Trăsăturile tinerei se luminară pe loc. Prietenele ei se întoarseră către noi. Kopelzon își înclină galant capul, spre marea lor plăcere.

— Lasă-mă să plătesc, am insistat.

— Nici nu vreau să aud, zise Kopelzon.

Orice defecte ar fi avut, era un om generos; cheltuia banii cu o nechibzuință încântătoare.

— De ce nu vii cu mine și cu noua mea prietenă? mă invită el cu un surâs insinuant. Are prietene, frumoase și ele.

— Las femeile pe mâinile tale experte, Reuven.

Ne-am despărțit cu efuziunea amicilor care au avut un dezacord, dar vor să demonstreze supraviețuirea afecțiunii reciproce. Cu toate acestea, nici unul dintre noi nu putea uita cu totul natura tăioasă a celor petrecute între noi. Mi-am luat haina, i-am urat lui *maître d'hotel* noapte bună, m-am mai uitat o dată

la Kopelzon și la noile lui prietene și m-am îndreptat spre ușă. Spre uimirea mea, chiar atunci intră Rozental. În timp ce-l salutam, mi-am dat seama că, de fapt, nu era Rozental, ci un bărbat îndesat, tuns scurt, cam de aceeași vârstă, de o asemănare doar superficială.

— Îmi cer scuze, am spus. V-am confundat cu altcineva.

Bărbatul păru să creadă că voiam să-l ofensez, căci privirea pe care mi-o aruncă era plină de reproș. Se întoarse spre *maître d'hotel* și zise, cu un aer iritat și nerăbdător:

— Trebuie să vorbesc imediat cu domnul Kopelzon. Ia cina aici în seara asta.

Accentul era polonez.

— Tocmai m-am despărțit de Reuven Moiseievici, am intervenit eu, arătând spre masa la care stătea acum Kopelzon. E acolo.

Bărbatul merse impetuos spre masă. L-am văzut pe Kopelzon ridicându-se de parcă în fața lui răsărise o stafie. Venindu-și în fire, se scuză față de companioanele lui și porni în întâmpinarea oaspetelui evident neașteptat. Deși nu auzeam ce-și spuneau, era limpede din gesturile lor că era vorba despre o chestiune tensionată. Apoi Kopelzon mă zări la ușă. Zâmbi forțat și îmi făcu un semn moale cu mâna.

I-am răspuns la salut și am ieșit. Aerul se răcise și amenința să plouă. Mă pregăteam să iau un taxi, când am auzit că sunt strigat pe nume. O siluetă se desprinse din întuneric și se apropie de mine.

— M-am îngrijorat când n-ai venit la Filippov, zise Anna.

Eram atât de suprins și de fericit, încât n-am putut spune nimic.

— Apoi mi-am adus aminte că vei lua cina aici cu Kopelzon, adăugă ea.

— Îmi pare rău, am spus, neștiind cum să explic faptul că nu reușisem să ajung la întâlnire. Ai stat aici, tot timpul?

— Da.

Avea o strălucire stranie în ochi, plină de intensitate, dar în același timp vagă și înăbușită. Mi-am amintit de insinuările urâte ale lui Zinurov în privința ei. Apoi, o picătură grea de ploaie îi lovi brusc borul pălăriei, cu forța unei pietricele. A fost urmată de o a doua. După zece secunde, eram uzi până la piele. Privirea îi era acum senină și amuzată. Începuse să râdă.

I-am ridicat borul mototolit al pălăriei și am sărutat-o.

ȘAISPREZECE

Dezbrăcată, era o surpriză. Trăisem mereu cu impresia că avea o siluetă zveltă, însă eliberată de rochii și corsete linia corpului ei se dovedea mai plină. Îmi plăcea la nebunie. Sânii îi erau mari și moi. Pe sfârcuri avea un puf foarte fin, îl simțeam pe limbă. Eram tot numai nerăbdare. Voiam să-i ating deodată toate părțile corpului. Abia îmi pusesem buzele pe sâni, că voiam să-i sărut abdomenul. Apoi voiam să-i admir fața și îmi ridicam capul s-o privesc.

— Ești așa de frumoasă, am murmurat.

— Sunt fericită că așa crezi, zise ea zâmbind.

Iar nerăbdare. Am întors-o pe burtă și ea a râs, amuzată, cred, de ardoarea mea. Îmi simțeam mâinile, brațele și umerii plini de forță, iar singurele junghiuri erau acum de dorință. I-am lins transpirația

din mica adâncitură a spatelui și, în timp ce întindeam iar mâna liberă către sânii ei, am început să o adulmec între picioare. Se crispă, încordându-se și spunându-mi, cred, „Nu, asta nu". Voiam să mă retrag, când se cabră și se împinse energic spre gura mea și începu să geamă.

— E minunat, oftă ea.

Când m-am ridicat, zise:

— Asta îmi dă mereu furnicături prin tot corpul.

Mi-am plimbat limba printre omoplații ei. I-am eliberat urechile de sub părul negru și bogat și le-am sărutat lobii. Nerăbdare! M-am întors între picioarele ei. La suprafață avea un gust ușor amărui; înăuntru era mai dulce.

Treptat, nerăbdarea lăsă locul scopului. Eram în spatele și deasupra ei. I-am răsucit părul în jurul mâinii drepte, iar cu stânga mi-am apucat mădularul. L-am apropiat delicat de ea și am intrat treptat înlăuntrul ei. Expiră lent și strigă un cuvânt porcos. Am zâmbit în sinea mea, gândindu-mă la ea în ținuta ei elegantă, așa cum o văzusem la atâtea serate, amfitrioana societății înalte, și mi-am imaginat-o plimbându-se printre generali, prinți și doamnele lor, răspunzând politeților nu cu drăgălășeniile ei obișnuite, ci cu vorbele pe care le gemea acum: „O, pizda mea, pizda mea".

— Mă tem că sunt o amantă leneșă, zise ea. Să fac ceva pentru tine.

M-a fascinat dintotdeauna capacitatea femeilor pentru plăcere. Atât de mult din plăcerea mea venea din a face plăcere – și asta era plăcere. Fierbințeala minunată, transpirația și aromele acrișoare și grele, imaginea obrajilor aprinși ai Annei și sunetul gemetelor ei. Aerul din cameră era dens.

— Nu vreau nimic altceva decât asta, am spus.

Am strâns mai tare funia pe care o făcusem din părul ei și am început să mă mișc încet spre ea. I-am găsit repede ritmul. Cadența s-a accelerat. Auzeam minunatul zgomot al ciocnirii vintrelor și coapselor de fese. Înfundându-și fața adânc în perne, își ridică într-atât șezutul, încât a trebuit să mă ridic și eu ca să rămân în ea. Apoi, totul deveni frenetic. Nu putea dura mult. Cu Elena, reușeam de obicei să aleg momentul orgasmului meu – vârsta, căsnicia îndelungată, șabloanele repetate de dragoste carnală blândă și afectuoasă. Însă nu și acum. Cu un icnet, m-am lăsat peste ea și ne-am prăbușit pe spate, unul lângă celălalt. Nările mi se umplură de arome mai pământești. Simțeam cum îmi coboară pe gât broboane de sudoare. Se întinse, căutându-mi mâna. Eram complet neinhibat. Dacă Minna sau Kopelzon sau Lîcev ar fi intrat în momentul acela, nu cred că aș fi tras rușinat cearșafurile peste mine. Aș fi spus: „Uitați-vă, aici sunt un bărbat și o femeie. Asta fac bărbații și femeile. Uitați-vă la noi sau uitați-vă în altă parte, cum vreți".

*

În sala turneului se desfășurau simultan șase partide. A mea era un final cu turn și pion, genul de partidă în care măiestria lui Rozental era inegalabilă. Cu o subită claritate, de-a dreptul orbitoare, am văzut varianta de victorie. Am pus mâna pe rege și l-am mutat cu un pătrat spre dreapta, la h1. Zinurov se lăsă pe spate în scaun, stupefiat de ineditul și excelența mutării mele. Lasker și Capablanca își întrerupseră jocul și veniră să examineze poziția. Lasker, cenușiu, cărunt și palid, își aprinse din nou trabucul și zise:

— Zugzwang, dragul meu Zinurov. Ești în zugzwang.

Finul și grațiosul Capablanca adăugă:

— Nu poți face decât un lucru, Zinurov: să cedezi.

Muntele înghiți vinul franțuzesc roșu și gros din pahar, apoi își culcă regele pe o parte.

— Felicitări, zise el cu un zâmbet forțat, ridicându-se de la masă.

Ieși din sala de bal, în timp ce Lasker mă bătea pe spate, iar Capablanca striga:

— Bravo, bravo!

Visurile copilărești în care cădem când suntem fericiți. Mai erau doar câteva zile până la a cincizecea mea aniversare și iată-mă din nou un copil; nu mă puteam lăuda părinților mei morți, dar puteam încă să mă laud față de mine însumi.

*

M-am trezit pe jumătate ca să descopăr că ne sărutam. Stăteam pe o parte, față în față. Mâna mea dreaptă i se odihnea pe șold, pumnul ei mic își făcea de lucru cu sexul meu. Am început s-o masturbez.

— Ce o să-i spui soțului tău? am zis. Cum o să-i explici de ce ai lipsit toată noaptea?

Se lăsă pe spate, cerându-mi din priviri să o regulez.

*

O țineam de mână. Brațul ei gol era lipit de al meu. Se ridică și îmi linse sfârcul. De data asta refuza să mă lase să fiu eu cel activ: punându-mi mâna pe piept și împingându-mă pe spate când încercam să mă ridic. În contrast cu nerăbdarea mea, ea era tacticoasă și felină. Acum, plăcerea venea din a mi se face plăcere.

Mă sărută pe piept în timp ce se așeză deasupra mea. Sub sâni avea câteva linii albe fine, mici crâmpeie de imperfecțiune. Am ridicat palma și le-am atins cu vârfurile degetelor.

Nu eram pregătit, însă ea era deschisă și udă și, odată intrat în ea, m-am întărit curând pe de-a-ntregul. Graba dispăruse. Stăteam pe spate, aproape neclintit, în timp ce ea se mișca lent deasupra mea. Își completa munca domoală folosindu-și din când în când degetele pentru a se excita. I-am spus că o iubesc. Își luă mâna de pe vagin și se aplecă peste mine. Mi-am înfundat nasul în transpirația și parfumul părului ei și i-am sărutat urechea și i-am ascultat respirația. Îi simțeam inima bătându-mi pe piept.

Am coborât mâna și i-am prins fundul în palmă, strecurându-mi vârfurile degetelor între fese, strângând-o ușor. Am vârât un deget în ea. Se arcui și se crispă. Își întoarse fața să mă sărute. Limbile noastre despicară vălul părului ei aflat între noi.

— Mai multe degete, șopti.

Mai multe și mai adânc. Scoase un țipăt ușor și își trecu limba peste dinții mei. Ochii îi erau strâns închiși.

— Nu vreau să te rănesc, am spus.

— Nu mă rănești, șopti ea.

Îmi sugea buza de jos, ținând-o între dinți, și gemea; apoi, eliberându-mă, se aplecă astfel încât fruntea i se odihnea pe bărbia mea.

— Și acum, câte degete? gâfâi ea.

*

Am ațipit puțin, însă nu profund, conștient că ea era trează.

— Îți mai amintești altceva legat de călătoria ta la Kazan? am șoptit.

— De ce tot insiști cu Kazan?

— Ți s-a întâmplat ceva acolo, am spus, ceva care te-a afectat pentru tot restul vieții.

— De unde știi? întrebă cu un zâmbet jucăuș.

— E meseria mea, i-am răspuns blând și serios în același timp.

Dădu cearșaful la o parte, plângându-se de căldură, și rămase goală, fără să-i pese, în timp ce vorbeam. Din când în când își ștergea transpirația de pe sâni sau dintre picioare.

— Ești sigură că bunica ta era acolo?

— Bineînțeles.

— Te-ai mai întâlnit cu bunica înainte să mergi la Kazan?

— Nu, era prima dată, altfel n-aș fi ținut minte.

— Ți-ai mai văzut bunica după călătorie? A venit ea la Sankt Petersburg? Ai mers tu iar la Kazan?

— Nu.

— Ce s-a întâmplat cu bunica ta?

— A murit.

— Când?

Se întinse și îmi luă membrul în palmă. Era flasc, dar încă îngroșat. Se făcu și mai gros.

— Când a murit? am repetat.

— Nu-mi aduc aminte, zise ea cu o grimasă.

— Dar mama ta?

Se ridică pe o parte, ca să-și poată face treaba mai bine. Râse lasciv și, admirându-și opera, zise:

— Ce o să faci cu asta?

— Mi-ai spus că mama ta a murit când aveai cincisprezece ani.

— Dacă cineva mi-ar face așa ceva, spuse, nu mi-ar veni să vorbesc despre istorie antică.

Mi-am pus mâna pe a ei, oprindu-i mișcarea.

— Aveai cincisprezece ani, e adevărat?

Își trase mâna și îmi aruncă o privire iritată.

— Da, aveam cincisprezece ani.

Se ridică în șezut și trase cearșaful pe ea, bosumflată.

— De ce vorbim despre asta? Mai întâi bunica, apoi mama.

— Încerc să te ajut.

— Mă *ajutai* – acum câteva minute.

— Mama ta a murit de pneumonie?

— S-a omorât, zise ea brutal.

— Mi-ai spus în prima sau a doua ședință că a murit de pneumonie când aveai cincisprezece ani.

Atitudinea ei era defensivă și rigidă. Își mușcă buzele, enervată.

— Nu ți-am spus pentru că abia te cunoscusem. Nu e un lucru pe care să-l spui unui străin.

— Dar mai târziu, când ai ajuns să mă cunoști, de ce nu mi-ai spus?

— Nu voiam să crezi că te-am mințit, se justifică ea.

Întinse mâna ca să o apuce pe a mea.

— Îmi pare rău, spuse. Așa ar fi trebuit, știu, dar mi-era teamă că îți vei face o părere proastă despre mine.

Eu voiam să continuăm, însă răbdarea ei se epuizase, iar rezistența mea slăbise. Se aplecă și îmi luă penisul în gură.

*

Deodată, Semevski intră în cameră. Părul îi era răvășit, hainele leoarcă. Se aplecă peste patul în care stăteam Anna și cu mine. Apă rece ca gheața și urât mirositoare îi curgea din nas și din gură. Șuvoiul nu se mai oprea. Anna se ridică și zise că trebuia să se întoarcă la soțul ei. Patul se înălță încet-încet, până ajunse perpendicular pe podea. Am căutat ceva de care să mă agăț, dar nu găseam decât perne mai mici sau mai mari, care căzură împreună cu mine în marea întunecată ca noaptea. Elena trecu pe lângă mine într-o barcă. Purta o pălărie de paie și cânta o arie din *Manon*. Îmi făcu cu mâna și îmi trimise sărutări. Cânta *No! pazzo son!* în timp ce eu mă înecam.

*

Era încă întuneric când am ieșit din casă. Pe jumătate, speram să fim surprinși de Catherine, ca să am ocazia să-i spun că era doar o relație carnală. Doar că, firește, era mai mult de atât. Nu numai că mă îndrăgostisem, dar mă îndrăgostisem de femeia pe care o ura.

— Tatăl tău m-a avertizat să nu încerc să te mai văd, am spus în timp ce ne îndreptam spre taxiul care ne aștepta.

— Cred că știi deja cât de mulțumită sunt că nu l-ai luat în serios, zise ea aparent nepăsătoare.

— Spunea că n-a existat nici o călătorie la Kazan.

Își mușcă buza.

— Nu-i adevărat. M-a dus acolo. Am mers cu trenul.

— De ce spune că n-a existat călătoria?

— Sunt multe lucruri pe care tata preferă să le țină ascunse.

— Spune că nu ți-ai cunoscut bunica, că a murit cu doi ani înaintea călătoriei.

— Minte, zise cu ochii în flăcări. Nu vrea să știe nimeni.

— Ce să știe?

Deveni agitată.

— În timpul vizitei... Nu vrea să afle nimeni ce s-a întâmplat.

— Cât de multe îți amintești despre Kazan? am spus, brusc neliniștit de ceea ce spunea.

Își duse o mână la frunte.

— Abia dacă mai pot gândi. Sunt așa de obosită. Nu cred că am dormit deloc.

Am prins-o de braț.

— Ce s-a întâmplat? am repetat.

Mă privi alarmată. Nu mai eram psihanalistul blând și răbdător cu care se obișnuise. Încercă să se elibereze.

— Anna? Spune-mi ce s-a întâmplat.

— A fost o ceartă, zise ea. Tata și bunica au început să strige unul la celălalt. Era groaznic. Băuseră amândoi. Apoi tata...

Scutură din cap.

— Tatăl tău? Ce s-a întâmplat, Anna, spune-mi!

— A lovit-o. A luat un cuțit și...

Suspină, incapabilă să continue.

— A ucis-o? am întrebat.

Dădu din cap.

— Ai văzut cum tatăl tău a ucis-o pe bunica ta?

Dădu iar din cap.

— Ai văzut cu ochii tăi?

Mă privi tăios.

— Da! Am văzut cum a omorât-o. L-am văzut cu ochii mei.

N-am putut zice nimic vreme de un minut sau două. Apoi, în cele din urmă, am reușit:

— De ce nu mi-ai spus asta înainte?

Nu-mi răspunse, ci își tamponă ochii cu o batistă de dantelă albă.

— Am încercat să uit, am încercat așa de mult. Însă apoi, când ai început să mă întrebi despre Kazan, totul mi-a revenit în minte. A fost groaznic, atât de groaznic.

Își așeză capul pe pieptul meu, în timp ce eu o îmbrățișam. După o vreme, când își reveni, plecarăm în căutarea unui alt taxi.

Pe drum, zise încet:

— O să te mai văd?

— Ce crezi? am spus zâmbind.

— Când?

— Nu cred că trebuie să mai vii la cabinetul meu. Sau aici. Tatăl tău ar putea să ne urmărească.

Se gândi o clipă.

— Știu un loc unde putem merge oricând, spuse ea surâzând. O să trimit un curier cu adresa.

Găsirăm un taxi. Ne sărutarăm după ce își ocupă locul. Am făcut cu mâna în timp ce mașina se îndepărta.

Imaginează-ți că ești un pustnic. Ieși din peșteră ca să descoperi că, în decursul celor douăzeci de ani de izolare, o metropolă imensă s-a înălțat dincolo de pragul tău. În locul singurătății munților, ai de-a face cu talmeș-balmeșul unui mare oraș modern. Așa era dimineața aceea pentru mine. Eram brusc expus asaltului vieții asupra simțurilor. Automobilele treceau pe lângă mine. Caii cu valtrapuri de atlaz și luminile trăsurilor, valeții în livrele, ofițerii de cavalerie, servitorii în haine civile, studenții, tinerii de bani gata mergând în spatele tinerelor de bani gata, flirtând cu ele, întorcându-se ca să vadă fețele obiectelor la care fantazau din spate. Zgomotul, culoarea, mirosul străzilor. Rafale de zăpadă umedă suflând din când în când și dispărând rapid, ca și cum s-ar fi închis o ușă.

Începeam iar să văd limpede. Și unul dintre lucrurile pe care le vedeam era că Anna nu-mi spunea adevărul, sau cel puțin nu tot adevărul. Lucrasem cu pacienți care-și îngropaseră adânc experiențele traumatice, unii dintre ei o viață întreagă. Însă nici unul nu-și recuperase amintirile atât de prompt ca Anna.

ȘAPTESPREZECE

Întorcându-mă acasă, i-am telefonat Minnei ca să-i spun că nu voi ajunge decât la amiază.

— Telefonează-i lui Rozental și confirmă-i programarea. S-ar putea să nu vrea să o mențină, iar în cazul ăsta, încearcă să-l convingi.

— O să fac tot ce pot, zise Minna, părând ușor nedumerită. Domnul „Grișuk" v-a căutat deja de două ori în dimineața asta. Vrea să vă vadă azi.

Petrov. Era extrem de neobișnuit din partea lui să ceară o programare.

— Vrea să vină la birou? am întrebat, amintindu-mi ce-mi spusese despre Ohrana.

— Nu, zise Minna, și mai nedumerită. De fapt, a fost destul de vag în ce privește locul în care voia să vă întâlniți. Mi-a zis să vă transmit că vă așteaptă la ora patru „unde sunt porcii". Zicea că o să înțelegeți.

— Fă astfel încât să pot pleca la ora două, i-am spus. Chiar dacă asta înseamnă să reprogramezi un pacient.

*

O adusesem și o scosesem pe Anna din casă fără știrea lui Catherine. Cu Lidia era altă poveste. N-a spus nimic, însă privirea ei era plină de dezamăgire și reproș. Am rugat-o să facă ceai și l-am dus în camera lui Catherine. Tocmai se trezea dintr-un somn profund, dar surâse dulce când mă văzu. De la eliberarea noastră, abia dacă petrecuserăm câteva minute singuri. M-am așezat pe pat și am sărutat-o.

— Bună dimineața, am spus.

Scoase un mormăit somnoros și mulțumit.

— Ai stat până târziu, mă mustră ea.

— Am fost să iau cina cu Kopelzon.

— Te-ai distrat bine?

— Foarte bine, am spus. Ți-am adus ceai.

Se ridică și se frecă la ochi, în vreme ce eu îi aranjam pernele la spate.

— Cât e ceasul?

— Aproape zece.

Sorbi din ceai, se lăsă pe spate și închise ochii.

— Încă nu suntem în afara pericolului, Catherine, am spus.

Mă privi în ochi.

— Îmi pare rău pentru încurcătura în care te-am băgat.

I-am luat mâna și i-am strâns-o. Catherine nu-și cerea niciodată scuze pentru nimic. Mă îmbrățișă, sălbatic și blând în același timp.

— Povestește-mi despre Yastrebov, am zis.

*

Blok, Ahmatova, Gumiliov și alți scriitori celebri veneau ocazional la „Câinele Vagabond" și uneori citeau, însă clubul era mai ales locul de întâlnire al studenților și al ușuraticilor care voiau să deplângă nenorocirile Rusiei, să discute despre simbolism și despre apocalipsa iminentă, să asculte poeții, să se îmbete și să facă dragoste. Într-o noapte de februarie, Catherine observase un tânăr zvelt, cu ochi triști, pomeți înalți, păr lung și răvășit și cu expresia curajoasă și neliniștită a tinerilor pierduți. Atrasă dintotdeauna de rătăciți, începuse să vorbească cu el. Era timid, prietenos și grav. Atmosfera dintre ei devenise repede intimă și, cum fac tinerii, curând își împărtășeau povestea vieții. A lui Catherine era adevărată – cel puțin așa spunea ea –, a lui, doar în parte.

Numele lui, îi spusese el, era Leon Pikser. Plecase din orășelul natal de dincolo de Urali cu doi ani în urmă ca să meargă la Moscova, mânat de dorința arzătoare de a face ceva important cu viața lui, ceea ce însemna, în cazul acesta, să scrie poezie. Însă lucrurile nu ieșiseră așa cum sperase: poemele îi fuseseră respinse de fiecare editor la care le trimisese. Se hotărâse să plece la Sankt Petersburg ca să ceară ajutorul eroilor lui, Blok și Ahmatova. Totuși, nu reușise să intre în contact cu ei, rămăsese fără

bani și depindea de azilul de noapte și de cantina săracilor.

Catherine, fermecată de idealismul lui romantic, de sărăcia și de aspectul lui chipeș, îi propuse soluții temporare la două dintre cele mai presante probleme ale lui: o prietenă de-a ei lucra la hotelul Contant, pe cheiul Moika, și era sigură că-i poate găsi acolo o slujbă de chelner. În privința locuinței, putea face rost de cheia unui birou care, după opt sau nouă seara, era întotdeauna gol.

După ce plecaseră de la Câinele Vagabond, Catherine îl strecurase pe Pikser în clădirea cu biroul pe ușa din spate. Făcuseră dragoste pe canapea și rămăseseră împreună până în zori. Înainte să iasă din odaie în dimineața următoare, Catherine luase o *carte de visite* de-a mea, astfel încât el să poată găsi iar drumul spre sanctuarul provizoriu. Folosiseră biroul doar de vreo trei sau patru ori și avuseseră mare grijă să lase totul exact așa cum fusese.

— L-ai iubit? am întrebat.

— N-a fost iubire, zise Catherine după câteva clipe. Sau poate că la început a fost. Îmi plăcea, dar după ce ne-am văzut de câteva ori a început să-mi placă mai puțin. Când i-am spus că nu vreau să ne mai vedem, a izbucnit în plâns și atunci mi-a spus despre celelalte lucruri.

— Ce alte lucruri? Trebuie să-mi spui, Catherine. E mai important decât crezi.

— Leon chiar scria poezii... De fapt, mi-a arătat câteva dintre poemele lui. Nu erau prea bune. Totuși, mințise când spusese că venise la Sankt Petersburg să-i cunoască pe Blok și Ahmatova. Cred că i-ar fi plăcut să-i cunoască – cui nu i-ar plăcea? –, însă ce se întâmplase de fapt era că în Moscova intrase într-un grup de anarhiști. Mi-a sugerat că erau revoluționari serioși și că învățase multe lucruri de la ei.

— Ce fel de lucruri? am întrebat.

Ridică din umeri.

— Lucruri practice pentru uzul revoluționarilor, zicea el, dar nu mi-a arătat niciodată exact ce anume.

— Spune mai departe.

— Într-o zi, la Moscova, Leon a cunoscut un om. Era evident că îl venera. Îl numea „adevăratul revoluționar".

— Ce voia să spună prin asta? am întrebat.

— Un om care nu-și pierde vremea cu vorbe și discuții, doar își vede de treabă.

— Ți-a spus numele lui?

— Nu sunt sigură că Leon îi știa numele real.

— Ce s-a întâmplat apoi?

— Omul ăsta, revoluționarul, l-a convins pe Leon să vină în Sankt Petersburg, unde spunea că o să-l pună în legătură cu alți tovarăși serioși. I-a dat lui Leon numele și adresa cuiva împreună cu care putea să stea până li se alătura el însuși.

— Care era adresa, ți-a spus?

— Strada Kirochny, numărul 19, lângă cazarma Preobrajenski.

— A mers la adresa asta?

— Zicea că e supravegheată de spioni ai poliției, că ar fi intrat într-o cursă. M-a rugat să merg cu el și ne-am dat drept un cuplu de îndrăgostiți, ca să nu atragem atenția. Ne-am plimbat pe acolo. N-am văzut nici urmă de poliție, dar Leon era convins că ne urmăreau. Nu știu dacă erau pe acolo – cred doar că-și pierduse cumpătul.

— Ce voia bărbatul misterios din Moscova să-l pună să facă?

— Leon spunea doar că era ceva foarte important, cel mai important lucru care s-ar putea întâmpla într-o viață de om. Nu știam dacă era ceva adevărat sau dacă toată povestea era inventată de el, inclusiv

în ce privea casa de pe strada Kirochny, ca să mă impresioneze. Începeam deja să mă tem un pic de el. Voiam doar să plece și să mă lase în pace. Nu mai voiam să stea în biroul tău.

— Ai văzut vreodată arme sau dinamită?

— Avea mereu o geantă mare și grea. Însă n-am văzut niciodată ce era înăuntru și am presupus că erau hainele și cărțile lui. N-am văzut niciodată arme, dinamită sau chimicale ori așa ceva, nici în birou, nici oriunde altundeva.

— A pomenit vreodată numele Berek Medem?

Ochii lui Catherine se lărgiră.

— Berek Medem, teroristul? Nu, niciodată.

— Când l-ai văzut ultima oară pe Leon?

— Cu o zi înainte să fie omorât. Era în drum spre Contant, să-și înceapă tura. Era foarte agitat. Spunea că primise vești de la omul din Moscova și că urma să se întâlnească cu el în seara aceea. Dar nu mă mai interesa. S-a supărat și a început să țipe la mine. Spunea: „Curând, întreaga lume îmi va cunoaște numele".

— Ce crezi că voia să spună cu asta?

— Habar n-am, zise ea.

Am mai stat împreună o vreme, gândindu-ne amândoi la Leon Pikser și la încurcătura pe care o produsese în viețile noastre. Întrebarea era cum să ieșim din ea.

*

M-am dus cu automobilul până la Zegorov. Dezbrăcându-mă în cortul maur, percepeam mirosul Annei pe tot corpul. Am făcut o baie de aburi, apoi am înotat în piscină. După o jumătate de oră, simțindu-mă mai întremat, m-am îmbrăcat și am mers la Café Central. Mi-am aprins o țigară și am comandat pateuri și cafea. Fumul din nări nu substitui

parfumul Annei mai mult decât o făcuseră aburul sau piscina. O aveam în gură, pe limbă și pe buricele degetelor. O aveam sub unghii. Nu voiam să plece. Vremea tinereții trecuse, însă sângele meu nu se liniștise.

Am trecut în revistă fețele celor din jur. Dacă se afla un agent printre clienți, nu puteam să-l identific.

M-am concentrat pe două variante particulare, două dezvoltări. Prima: să cooperez cu Lîcev. Să-i povestesc ce-mi spusese Catherine despre Pikser/Yastrebov și despre casa de pe strada Kirocini. Părea destul de simplu. Să-i transmit informațiile. Dacă aflam ceva de la Rozental, să i le transmit și pe acestea. Care erau consecințele posibile pentru mine și Catherine? Să ne lase Lîcev în pace?

A doua variantă: să refuz să-l ajut pe Lîcev. Care ar fi fost consecințele? Ancheta inspectorului ar fi preluată de colonelul Gan. Ar urma altă razie, alt timp petrecut într-o celulă din fortăreața Petru și Pavel. Ancheta ar fi mai brutală. Aș fi avut mai multe lucruri de ascuns. Faptul că știam de Pikser. Asasinarea lui Semevski. Implicarea lui Gan în asasinarea lui Gulko.

Ce variantă să aleg?

Am cerut a doua ceașcă de cafea și am mai aprins o țigară. Ca să-mi omor timpul, m-am dus la standul cu ziare și am ales *Oratorul*. Mai explodase o bombă, de data aceasta ținta fuseseră Călăreții de Bronz. Conform relatării, bomba fusese de mică putere și făcută de un amator; nu fuseseră victime și cauzase stricăciuni superficiale monumentului. Într-o rubrică separată, cu o vizibilitate proeminentă, ambasadorul german se plângea Ministerului de Externe în legătură cu rapoartele privind faptul că Rusia și Marea Britanie căzuseră de acord asupra unor legături navale mai strânse, ceea ce el putea interpreta

doar ca un act de ostilitate față de Berlin. În opinia ziarului, întrebarea nu era dacă va fi război, ci când va izbucni. Am împăturit ziarul și l-am pus deoparte.

Ce variantă să aleg?

M-am uitat la ceas. Era aproape timpul să plec la birou. Mi-am terminat cafeaua și am mers la cabinele telefonice din coridorul scurt care ducea spre baie. Lîcev răspunse imediat.

— O să fac ce vrei, i-am spus, însă mai întâi trebuie să faci dumneata ceva pentru mine.

Urmă o tăcere la capătul celălalt al firului. Polițistul zise:

— Nu ți-am oferit ceva de negociat.

— Vreau să afli ceva ce s-ar putea să se fi întâmplat în Kazan, în 1889.

— Începe să sune destul de vag, zise el sarcastic.

— Vreau să fiu cât se poate de clar în legătură cu asta, Lîcev. M-am hotărât. O să cooperez cu tine numai dacă mă ajuți să aflu ceva în privința întâmplării din Kazan.

— Îți pierzi timpul, Spethmann, șuieră el iritat. Trebuie să știu numele adevărat al lui Yastrebov, și trebuie să-l știu acum.

— Am vorbit cu Catherine, am spus. Mi-a spus numele lui.

Lîcev nu-și putu ascunde încântarea. Mi-l închipuiam țâșnind de la birou, aplecându-se peste telefon.

— Ți-a spus numele adevărat al lui Yastrebov?

— Și o adresă la care i s-a spus lui Yastrebov să meargă după sosirea în oraș. O să ți le spun pe amândouă când ai ceva pentru mine legat de Kazan.

— Spune-mi-le acum, fi-r-ai al naibii, se răsti el.

N-am zis nimic. Tăcerea se prelungi.

În cele din urmă Lîcev se hotărî:

— Bine, Kazan. Ce s-ar fi putut întâmpla acolo?

— O crimă, am spus.

— Cine a fost victima?

— Mama lui Piotr Zinurov.

Se așternu o tăcere lungă, dar chiar și așa puteam să-mi dau seama că era intrigat.

— Și știm cine-i asasinul?

— Piotr Zinurov.

Altă tăcere, dar mai scurtă.

— De unde ai aflat informația asta?

— Dacă a fost o crimă, am spus, există și un raport al poliției, corect?

— *Dacă* a fost o crimă.

— Tot ce ai de făcut e să verifici dosarele din Kazan.

— Ai idee cât va fi de greu?

— Asta-i problema ta.

Mormăi o înjurătură.

— Când s-a întâmplat crima asta? În ce dată?

Anna fusese foarte precisă. Avea tresiprezece ani și două luni când făcuse călătoria. Din fișa ei, știam că se născuse în 16 iunie.

— În august, am spus. Cel mai probabil în a doua jumătate a lunii.

— Ne întâlnim în seara asta, la șapte, la galeria Sfantul Gheorghe, zise Lîcev.

Am închis telefonul și am ieșit în stradă. Ziua era luminoasă și senină.

*

N-am găsit nici urmă de poliție la birou, nici un detectiv care să pună întrebări despre Semevski. Un portar în uniformă mă salută convențional la intrare. Un alt agent al Ohranei, un spion de rezervă? Era imposibil de știut. Am urcat pe scară până la etajul al treilea.

— Un minut doar, spunea Minna la telefonul pe care era pe cale să-l închidă când am intrat, acum e aici.

Acoperi receptorul și se întoarse spre mine:

— E Kopelzon.

Am intrat în biroul meu, în timp ce Minna îmi făcea legătura. I-am mulțumit lui Kopelzon pentru cină.

— Plăcerea a fost de partea mea, zise el călduros. Era într-o dispoziție minunată după noaptea de orgie.

Nu mai era nevoie să-l întreb, dar am făcut-o oricum:

— Cum a continuat noaptea, delectabil?

— Extrem de delectabil, zise el. Tânăra domnișoară s-a dovedit cât se poate de fermecătoare.

— Îmi închipui. Celălalt prieten al tău s-a simțit și el bine?

— Care anume?

— Cel pe care l-am confundat cu Rozental.

— A, da. A fost foarte măgulit, deși trebuie să spun că era la fel de surprins ca și mine. Chiar crezi că seamănă? Ești singurul căruia i se pare.

— Probabil că lumina mi-a jucat feste, am spus. Părea îngrijorat de ceva.

— Nu, răspunse Kopelzon cu o indiferență ușor exagerată. Mereu e așa, inflamabil.

— L-ai văzut pe Rozental? am întrebat.

— De fapt, de asta te-am sunat. L-am văzut la hotel. Cu siguranță, ce era mai rău a trecut.

— Mă îndoiesc serios de asta, Reuven, l-am contrazis. Când a plecat aseară de la mine, era grav tulburat.

— Așa ai spus. Dar te asigur, Otto, acum e bine.

— Vine azi, mai târziu.

— Nu vrea să continue tratamentul, zise repede Kopelzon. Nu te simți vinovat, nu e un comentariu la adresa competenței tale. Doar că se simte perfect sănătos și, să fiu sincer, chiar trebuie să se concentreze asupra pregătirii turneului.

— Pui în pericol sănătatea mintală a lui Rozental, am spus plin de răceală.

— A fost decizia lui, Otto, răspunse Kopelzon pe un ton egal. N-am avut nimic de-a face, însă, trebuie să-ți spun, chiar nu m-am gândit când l-am adus la tine că o să dezrgopi lucrurile alea din trecutul lui. Toată chestiunea cu bunicii lui... Mai mult îi făceai rău.

— Despre ce crezi că ar fi vorbit cu el un psihanalist?

— Otto, trebuie doar să accepți că unii oameni nu pot fi ajutați. Atâta vreme cât Rozental joacă și o face bine, ce mai contează ce se întâmplă în capul lui?

— Tocmai asta e: mă îndoiesc foarte tare că va juca bine. Din punctul meu de vedere, ar trebui să se retragă.

— Nu! izbucni Kopelzon. Ți-am spus, e perfect sănătos.

— Totul doar ca să te poți lăuda că un evreu polonez își bea cafeaua cu țarul și țarina la Peterhof?

Oftă enervat.

— N-ai decât să crezi că nu-i important, alții cred pe dos.

Se lăsă o tăcere încordată. În cele din urmă Kopelzon zise, străduindu-se să găsească un ton prietenos:

— Apropo de șah, îmi datorezi o mutare.

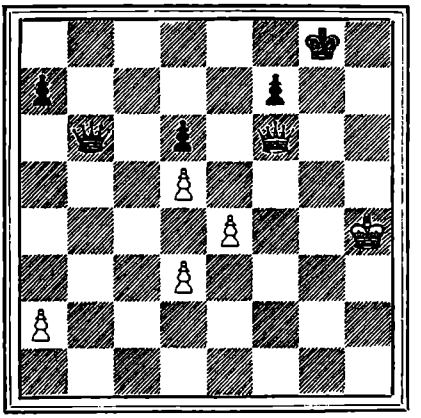

Spethmann – Kopelzon
După 40... Db6. Ar trebui albul să joace 41. e5
în încercarea de a străpunge apărarea negrului?

Partidele noastre erau întotdeauna încinse, dar niciodată nu fuseseră ostile. M-am dus la tablă și am actualizat repede poziția. Urma să-mi vărs aici furia pe Kopelzon. O mutare agresivă, ceva care să-i deschidă poziția și să-i demoleze apărarea dintr-o lovitură. 41. e5 era mutarea. Asta urma să fie pedeapsa lui. Am întins mâna ca să pun pionul un pătrat mai sus.

Însă apoi i-am văzut replica: 41... Dd4+. După ce regele muta, să zicem la h5, ar fi jucat 42... Dxd3, iar dacă apoi jucam 43. exd6, el ar fi jucat 43... De2+ și regele meu ar fi scăpat cu greu de un șah etern. Mutarea mea n-ar fi mers.

— Hai, Otto. De ce pierzi vremea? Ți-ai pierdut curajul?

Trebuia să găsesc altceva. Însă ce?

— Otto? Încep să cred că știi că nu poți câștiga.

— 41. Rh5, am spus.

Pauza care urmă îmi dădu de înțeles că se așteptase să mut pionul. După o clipă, zise:

— 41... Rf8.

Sunase ca și cum încerca să-și ascundă dezamăgirea.

M-am gândit iar să joc e5. Mult mai târziu, după ce partida noastră se încheiase demult, am analizat și varianta asta. S-a dovedit că mi-ar fi adus victoria, însă la momentul respectiv n-am avut încredere în mine. Așa că am jucat 42. Rh6, sigur că șahul la e3 nu i-ar fi adus negrului nici un avantaj. Acum venise rândul adversarului meu să ceară timp pentru a-și calcula următoarea mutare.

Am încercat să încheiem convorbirea pe o notă amicală, însă era o corvoadă pentru amândoi.

OPTSPREZECE

Puțin după ora trei, am ieșit din birou pe ușa din spate, evitându-l pe noul portar. Ajuns în mulțimea de pe Nevski, am luat-o spre vest. Din câte îmi puteam da seama, nu eram urmărit. Am mers mai departe pe lângă palatul Stroganoff, aproape până la bulevardul Amiralității. Am cotit pe o alee și am rămas ascuns în intrândul unei porți vreme de aproape zece minute. Considerând că drumul era liber, am ieșit și am pornit iar la drum, alegând de data aceasta străzile laterale și aleile, până la canalul Moika. Lângă palatul Yusupov am găsit un taxi. Am ajuns la piața de zarzavaturi puțin după ora patru. Era liniște. Câțiva țărani își vindeau legumele rămase în căruțe, iar niște geambași beți se certau pe animale. Am intrat în piața acoperită, trecând pe lângă o turmă de porci cu purcei guițând, și mi-am

croit drum până la taraba unde-l văzusem ultima dată pe Gregori Petrov. Nu mai era carne pe ea și era pustie, în afara măcelarului care făcea curat la sfârșitul zilei de lucru.

— Îl caut pe Grișuk, i-am spus.

Privirea îi era agasant de neprietenoasă.

— Nu cunosc nici un Grișuk, zise el.

— Sunt Otto Spethmann.

Măcelarul aruncă o privire leneșă împrejur. Continuă să mătură câteva clipe, apoi zise:

— Așteaptă aici.

Reveni peste un minut.

— Ai fost urmărit?

— Nu, am spus.

— Ești sigur?

— Sunt sigur.

După încă o privire rapidă ca să se asigure că eram singur, îmi făcu semn să-l urmez și mă conduse într-o magazie. Înăuntru, pe un scaun simplu de lemn, stătea pacientul meu. Era mai epuizat decât îl văzusem vreodată. Ochii îi erau îngustați și roșii, obrajii căzuți, pielea cenușie. Gulerul scrobit al cămășii era mototolit și murdar. Costumul, de obicei imaculat, era boțit și pătat. În jurul lui plutea un miros vag de fecale.

— Spethmann, sper că nu te-am scos din sărite târându-te până aici, zise el după ce măcelarul ieșise. Trebuia să vorbesc cu cineva.

Rosti ultimele cuvinte ca și când ar fi trebuit să recunoască ceva rușinos.

— Nu m-ai scos deloc din sărite, l-am liniștit. Cu ce te pot ajuta?

Își îngropă capul în mâini și murmură:

— E totul în regulă cu tine? N-ai mai avut probleme cu Lîcev și poliția?

— Mulțumesc că întrebi, am zis, dar suntem aici ca să vorbim despre tine. S-a întâmplat ceva?

— Cu alte cuvinte, dacă s-a întâmplat ceva mai rău decât de obicei? E oare viața mea chiar mai infernală decât până acum? Mă privi cu ochii împăienjeniți. N-ai voie să spui nimic nimănui.

— Bineînțeles că nu.

Spusese că avea nevoie să vorbească cu cineva, dar asta nu însemna că avea de gând să treacă direct la subiect. Îmi servi o diatribă privind furia crescândă a muncitorilor din fabrici și din șantierele navale, precum și criza cu Berlinul. Îmi vorbi despre burta lui, care, se temea el, devenise flască, și despre pisicuța copiilor lui, care dispăruse. Soacra lui stătea rău cu sănătatea. L-am ascultat fără să-l întrerup sau fără să încerc să dirijez conversația. Știam că va ajunge unde trebuie atunci când va fi gata.

Tăcu și scoase o tabacheră de argint. Am refuzat țigara pe care mi-a oferit-o. Și-o aprinse, trase fumul adânc în plămâni și își trecu o mână prin părul nepieptănat.

— Ai auzit vreodată de un anume Sverdlov? întrebă el.

— Am citit ceva prin ziare. N-a fost arestat recent?

— Ba da, spuse, trăgând și mai mult fum în piept. Un tovarăș important. A fost condamnat la zece ani de exil, dar a evadat în ianuarie. A străbătut Rusia și a ajuns acum o săptămână în Sankt Petersburg. I-am găsit un loc în apartamentul unui prieten, cineva care n-are legătură cu partidul și de care poliția nu e interesată. Urma să mai stea câteva zile înainte să plece spre Cracovia, ca să se întâlnească cu Lenin.

Stinse țigara și aprinse alta. Trase cracul pătat al pantalonului de pe coapsă, de parcă ar fi fost dezagreabil de ud. Poate că așa și era.

— Cum-necum, poliția a aflat unde se ascundea Sverdlov, continuă el. Au făcut o razie la apartament și l-au arestat. Acum e în drum spre Siberia. A fost Regele – spionul. Ne-a trădat din nou.

Petrov își frecă bărbia nerasă și gâtul și își rupse nasturele de la guler, de parcă s-ar fi sufocat. Slăbindu-și cravata, își lăsă capul pe spate și își fixă privirea în tavan. Scrumul cădea pe prețul murdar de sub picioarele lui.

— Nu știu dacă mai pot continua, zise el.

— Din cauza riscului neîncetat al trădării?

— Din cauza tuturor.

Mâna îi tremura în timp ce ducea țigara la buze.

— Conducerea partidului a cerut o anchetă. Vor să știe cum și de ce a fost arestat Sverdlov, zise el încet. Numai trei oameni știau unde-l ascunsesem pe Sverdlov. Vor fi anchetați de secția de securitate a partidului. Crede-mă, n-ai vrea să-i cunoști pe oamenii ăștia. În comparație cu ei, cei din Ohrana sunt niște domni.

— Vrei să spui că și tu ești suspect?

— Eram unul dintre cei care știau unde se afla Sverdlov. Trebuie să fiu anchetat. Însă, dacă eu sunt trădătorul, atunci partidul poate foarte bine să renunțe chiar acum. Sunt reprezentantul lui Lenin în Rusia. Sunt șeful delegației bolșevice din Dumă.

Scutură din cap, ca și cum totul ar fi fost absurd, și oftă din greu.

— Oricum, se pare că secția de securitate a partidului și-a găsit omul.

Mă privi cu ochi umezi.

— Un prieten de-al meu, un prieten bun – Delianov. Nimeni nu-l suspecta. Un pic cam plictisitor, dar era un tovarăș bun. Trăia doar pentru partid sau așa ne-a făcut să credem.

— Ce se va întâmpla cu Delianov?

— Încă mai neagă totul, dar par să fie puține dubii. Și când acuzațiile împotriva lui vor fi dovedite...

Suflă un rotocol de fum și lăsă finalul propoziției să plutească în aer odată cu el.

— Adică va fi ucis?

Petrov îmi aruncă o privire agresivă.

— Spethmann, ai făcut vreodată ceva de care să-ți fie tare rușine?

— Da.

— Vreau să spun groaznic, nemaipomenit de rușine? Rușine până în străfundul sufletului?

— Da.

— Cum te-ai mai suportat după aceea?

— Vinovăția nu dispare niciodată, însă putem să evităm repetarea faptei care a dat naștere rușinii.

— E așa de ușor?

— Dimpotrivă.

Își trecu mâna peste mustață și peste gură.

— Dar dacă nu poți evita repetarea faptei?

— Vrei să spui că nu avem de ales?

— Trăim în lanțuri – lanțuri ale datoriei, ale nevoii, ale responsabilității, ale viselor. Noi toți. Alegerea e doar o himeră.

— Vorbești despre complicitatea ta la asasinarea lui Delianov?

— N-am spus că voi fi complice la ceva, mi-o reteză el de parcă aș fi fost un polițist sau un ziarist care încerca să-i smulgă o mărturisire compromițătoare.

Mă privi atotcunoscător.

— Ai o relație intimă cu o femeie, nu, Spethmann? Ăsta-i micul tău secret vinovat, fapta de care ești atât de rușinat, nu-i așa?

— N-am venit aici ca să discut faptele sau vinovăția mea.

— Crezi că am vreun interes cât de mic să le discut? zise, fluturând mâna a lehamite. Să discut faptele tale mărunte și anoste? Vorbesc despre vinovăția reală, a cărei enormitate nu ți-o poți imagina.

— Cred că pot să-mi imaginez ce înseamnă complicitatea la crimă.

— Nu-i mai spune așa!

— De ce te deranjează acest cuvânt?

— Nu despre asta vorbesc acum.

— Dar despre ce?

Își stinse țigara și se uită din nou la tavan. Lacrimile îi umplură ochii și curând îi inundară fața lătăreață.

— De ce nu poți să-mi spui? am zis.

Scutură din cap și începu să suspine. Peste puțină vreme, întregul trup îi fu cuprins de convulsii.

— Ajută-mă, Spethmann, ajută-mă, strigă el. Nu mai pot continua așa!

Am întins mâna și i-am pus-o pe umăr. Haina lui crea o falsă impresie de volum, pentru că tot ce simțeam acum era numai piele și os. Plângea ca un copil, neconsolat. La un moment dat îmi prinse mâna, o strânse puternic și își lăsă capul pe ea; lacrimi fierbinți îmi curseră pe degete. Nu puteam decât să aștept până înceta.

— Nu vreau decât să te ajut, Gregori, i-am spus după ce trecuse partea cea mai rea, însă nu pot face nimic dacă nu ești sincer cu mine.

Își șterse brutal ochii cu palma.

— Vreau să fiu sincer. Crede-mă, Spethmann, exact asta vreau.

— Poate că lucrul de care ți-e rușine nu-i așa de condamnabil cum crezi.

— Ba nu, chiar este. E cât se poate de condamnabil.

Se ridică.

— Pleci? am spus.

— Am o întâlnire.

— Te rog, mai stai o clipă. Povestește-mi despre vinovăția care te roade.

Lacrimile îi apărură iar în ochi, însă de data aceasta reuși să le țină sub control.

— Am spus deja prea mult.

— Unde-i Delianov acum? am întrebat.

— Acasă.

— Nu ți-e teamă că se va duce la poliție?

— Îi e așa de rușine de ce a făcut, încât va aștepta acasă până va veni timpul.

— Timpul pentru asasinarea lui? am spus.

Petrov nu răspunse, ci se îndreptă spre o oglinjoară crăpată și cețoasă care atârna într-un cui pe peretele de lemn. Își scrută trăsăturile cu obiectivitatea disperată a unui actor bătrân.

— Aș vrea să schimb fața asta, zise el. N-o mai pot suporta.

— Mulți oameni te admiră, Gregori Vasilievici, am spus, oricât de mult te-ai disprețui. Încearcă să-ți amintești asta.

— O, Doamne, zise el, te-am transformat într-un bolșevic, nu, Spethmann?

— După ce mi-ai spus adineauri despre Delianov? Nu.

— Când miza e atât de mare, spuse el, luându-și pălăria și haina și îndreptându-se spre ușă, asemenea lucruri sunt inevitabile.

— Ce s-a întâmplat cu fratele tău? l-am întrebat în timp ce ieșea.

— Care frate?

— Cel care a fost arestat odată cu tine, Ivan.

— A, el? zise, încercând să ia totul în râs. Am inventat toată povestea. Mă mir că ai luat-o în serios.

— Nu te cred.

— Mulțumesc. Îți vine sau nu să crezi, doar vorbind așa și tot m-ai ajutat.

— Dacă m-aș îndoi de asta, mi-aș închide cabinetul chiar acum și m-aș apuca de altceva.

*

M-am dus la birou pe drumul direct, pe strada Sadovaia, și am ajuns într-un sfert de ceas. Minna îmi făcu un ceai pe care l-am luat la fereastră; o vreme am privit afară. Când Catherine avea zece ani, cunoscusem o femeie. Era nemăritată, drăguță, vioaie și dispusă la flirt. La întunirile de societate îmi căuta mereu compania. Într-o zi, i-am cerut să mergem la o plimbare pe cheiul francez. În grădinile Tavriceski, am sărutat-o. Ne-am întâlnit iar în zilele următoare. Au urmat alte sărutări.

Apoi a venit vinovăția.

— Nu înțeleg, mi-a spus ea când ne-am întâlnit întâmplător la o petrecere, după câteva săptămâni. Când mi-ai cerut să ne întâlnim – de ce ai făcut asta? Fii sincer cu mine. De ce ai vrut să mă vezi?

— Nu mai pot continua, am spus.

— Atunci nu ești sincer. Fie cu mine, fie cu tine.

— Nu te contrazic.

— Atragi și respingi. E un truc pe care îl folosești când vrei să ademenești o femeie? O atragi spre tine și, chiar când crede că-i aproape, o respingi iar.

— Nu asta a fost intenția mea.

— Nu?

— Te asigur.

Mă fixă cu privirea.

— O să te întreb ceva și vreau să fii complet sincer.

Făcu o pauză, așteptând dacă nu consimțământul meu, atunci măcar o tăcere aprobatoare.

— Imaginează-ți o căbănuță. E în pădure, departe de oraș. Nu te vede nimeni când vii, nu te vede

nimeni când pleci. Ajungi la ușă, și e deschisă. Intri. Căbănuța nu-i mare, dar focul arde, e cald, și ai mâncare simplă și bună. Ți se face somn. Te dezbraci și te întinzi în pat. Patul e mare și confortabil, așternuturile sunt curate. Lângă pat e un telefon. Începe să sune. Auzi o voce. Mă urmărești?

— Da, am spus.

— E vocea mea, continuă ea. Îți spun că sunt liberă și că pot veni acolo. Asta-i întrebarea mea: vrei să vin la tine, în căbănuța ta?

— În căbănuța mea din pădure?

— Vrei să vin la tine, da sau nu?

— Nu există un asemenea loc.

— Ba există, zise ea.

— Toți visăm, am spus. Ne putem imagina că suntem singuri în pădure. Însă există o realitate în care trebuie să trăim. Sunt soț și tată.

— Căbănuța din pădure există...

— Nu există.

— ...dacă vrei tu. Dar, din moment ce se pare că nu găsești drumul, va trebui să te ajut eu.

Ne-am dus la căbănuță. Ar fi trebuit să știu că nu există un asemenea loc. Oricât de mult visăm, ne așteaptă întotdeauna o realitate.

*

I-am telefonat lui Kopelzon acasă.

— Cedezi? am întrebat.

— Nu te amăgi, Otto. Și ai mare grijă să nu cazi în nas, spuse el. Mai e cale lungă: 42... Re8.

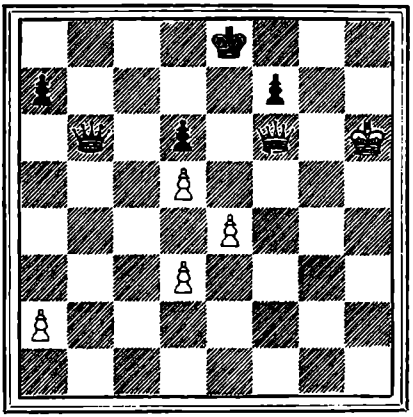

Spethmann – Kopelzon
După 42... Re8. Spethmann stă în mod clar mai bine, dar ca să câștige trebuie să captureze pionul de la f7. Cum poate face asta?

Am jucat 43. Rh7.

— Mergi după pionul meu de pe coloana f, nu? Tu poți ataca cu două piese, eu mă pot apăra cu două piese. N-o să-l iei. Și, dacă nu poți să-l iei, pionul tău în plus nu înseamnă nimic. N-o să câștigi partida.

— Muți? am spus. Sau mai ai nevoie de timp ca să te gândești?

Jucă, așa cum mă așteptasem, 43... Dc5. Am răspuns cu 44. Dg7.

— O să-ți dau răspunsul meu la ceremonia de deschidere, zise el.

— Reuven, am spus repede, înainte să lase telefonul.

— Da?

— Vreau doar să-ți spun cât de mult înseamnă prietenia ta pentru mine. Detest să cred că ar putea interveni ceva neplăcut între noi.

— Cu toată bădărănia pe care ai arătat-o în timpul jocului, zise Kopelzon râzând, îți trimit o mie de sărutări.

M-am dus în biroul din față, unde Minna se pregătea să plece acasă. În timp ce își lua haina, am văzut o vânătaie roșu-maronie pe partea stângă a gâtului ei, pe care gulerul înalt nu reușea s-o ascundă. O mușcătură de amor? Am observat de asemenea că nu purta una dintre bluzele ei obișnuite, aproape amorfe, ci alta mai degrabă elegantă și scumpă, foarte avantajoasă pentru siluetă. Părul îi era tot prins la spate, însă își îngăduise niște cercelușri rotunzi de aur.

— Arăți altfel, am spus.

— Da? zise ea, puțin circumspectă.

— E o bluză nouă?

O acoperi cu haina.

— O am de ceva vreme.

— E foarte drăguță.

— Mulțumesc.

— Cadou?

Obrajii i se îmbujorară.

— Nu, se grăbi să spună, eu mi-am cumpărat-o.

Întorcându-se cu spatele la mine, își încheie nasturii. Am tras iar cu coada ochiului la vânătaia de pe gâtul ei. Văzând că mă uitam încă la ea, surâse stânjenită.

— Ei bine, e foarte drăguță, am repetat. Noapte bună.

— Noapte bună.

La ieșirea din clădire, noul portar îmi întinse un plic. De obicei, mesajele îmi erau aduse direct la birou și, bănuitor, l-am întrebat de ce ținuse plicul.

— Curierul a insistat foarte mult să fie păstrat aici pentru Excelența Voastră, zise el.

— Unde-i Semevski? am spus, luând plicul.

— Nu s-a prezentat la serviciu în dimineața asta.

Biletul era scris de mâna Annei. Conținea o adresă de pe Balșoi Prospekt și un număr de telefon. L-am pus în buzunar, am ieșit în stradă și m-am îndreptat spre cheiul Nevei.

*

Un spărgător de gheață intra în port, trecând pe lângă o navă franceză de război, mai jos de Kronstadt. Mi-am ridicat gulerul ca să mă apăr de vântul care venea dinspre râu și am străbătut toată galeria, căutându-l pe Lîcev.

— Continuă să mergi, spuse el, materializându-se din neant și ținând pasul în urma mea. Ai spus că ai aflat numele adevărat al lui Yastrebov?

— Dumneata ai aflat ceva despre Kazan?

— Da, am aflat, zise el. Dumneata primul.

Am ezitat; chiar și după ce calculează variantele cu mai multe mutări în față, șahistul își reexaminează întotdeauna poziția înainte să facă mutarea următoare. Eu făceam ce trebuia? Nu vedeam nici o alternativă.

— Numele adevărat al lui Yastrebov era Leon Pikser.

— Deci Catherine l-a știut tot timpul, remarcă el, dar nu l-a dezvăluit nici chiar când era închisă.

Părea mai degrabă impresionat decât furios.

— Pikser, repetă. De unde era?

— De undeva de dincolo de Urali – Catherine nu știe exact. S-a mutat la Moscova ca să scrie poezie. În timp ce era acolo, a cunoscut un ins care l-a convins să vină la Sankt Petersburg, chipurile să facă ceva foarte important. Yastrebov n-a spus cine era bărbatul, nici ce urmau să facă.

— Trebuie să fie Berek Medem, zise Lîcev.

Am râs.

— Deci și dumneata ești unul dintre cei care-l văd pe Berek Medem peste tot?

Lîcev ignoră ironia mea.

— Ce ți-a mai spus Catherine?

— Yastrebov trebuia să meargă la un om de legătură, însă l-a lăsat curajul și nu s-a mai dus.

— Ziceai că ai o adresă?

Îmi făcusem mutarea; acum nu mai puteam decât să merg mai departe.

— Strada Kirocini, numărul 19, am spus.

Lîcev tăcu în timp ce cântărea informațiile, apoi zise:

— Cum e Rozental?

— Și-a anulat programarea.

— Îți place de Rozental, nu?

— Da, îmi place. Dincolo de șah, e un inocent. Nu înțelege în ce lume trăiește. Nu mă pot împiedica să cred că e mereu în pericol să fie rănit.

— Dacă aș fi în locul tău, l-aș supraveghea prietenește, mă sfătui Lîcev. Chiar acum, lumea în care trăiește Rozental e mai periculoasă decât își dă el seama.

— Ce ai aflat despre Kazan? am spus.

— Le-am telegrafiat colegilor mei din Kazan și le-am cerut să verifice dosarele cu crimele comise în august 1889. Am primit un răspuns în după-amiaza asta.

— Foarte repede.

— Numele meu are greutate în anumite cercuri, zise el tăios. Au fost cinci crime în august. Patru dintre victime erau bărbați. Doi au fost omorâți în certuri la beție. Ucigașii – în ambele cazuri, membri ai familiei sau prieteni – au fost prinși și condamnați. Al treilea era un funcționar de la căile ferate, sugrumat de taică-su, care apoi s-a sinucis. A patra victimă a fost un borfaș care s-a strecurat într-o casă

în toiul nopții, probabil ca să fure ceva. A atacat locatarii și a rănit grav doi dintre ei înainte să fie doborât și ucis. Un caz oarecum curios.

— De ce?

— Intrusul n-a fost identificat, iar casa în care a intrat era, pare-se, cât se poate de modestă. Dacă jaful era motivul adevărat, omul trebuie să fi fost disperat. Pe de altă parte, conform raportului, era bine îmbrăcat și avea în buzunar un bilet de tren la clasa întâi pentru Moscova. Curios, cum zic, însă n-are nimic de-a face cu presupusa ta crimă.

— Și a cincea victimă, femeia?

— O femeie, da, admise Lîcev, însă numele ei nu era Zinurov.

— Asta nu înseamnă nimic. Nimeni nu știe dacă Zinurov e numele adevărat al Muntelui.

— Ai dreptate, dar victima avea patruzeci și patru de ani.

Prea tânără ca să fie mama lui Zinurov la vremea aceea.

Lîcev mă privi lung cu ochii lui decolorați.

— Oricine ți-a spus că Zinurov și-a omorât mama, te-a păcălit.

Bănuiam că știa prea bine care era sursa informației mele și încerca să mă provoace. Mă chinuiam să împing cât mai adânc îndoielile în privința Annei, însă nu le puteam opri să iasă din nou la suprafață. Fusese atât de sigură: *Am văzut cum a omorât-o. L-am văzut cu ochii mei făcând-o.*

Ne-am plimbat în tăcere, rumegând fiecare informațiile primite. Lîcev era de departe cel mai satisfăcut. Într-un târziu, zise:

— Sper că ți-ai pregătit alibiul.

— Crezi că o să fiu anchetat?

— În legătură cu Semevski? O să fii anchetat cu siguranță. Crezi că atunci când dispare unul dintre

agenții lui Gan, colonelul ridică pur și simplu din umeri și angajează pe altcineva?

— Cine ești dumneata, Lîcev?

— Mă numesc Mintimer Sergheievici Lîcev și sunt inspector la poliția din Sankt Petersburg.

— Polițiștii nu omoară agenți ai Ohranei. Dumneata și colonelul Gan sunteți de aceeași parte a baricadei. Apărați legea și ordinea.

Lîcev pufni, își scoase pălăria și își aranjă șuvița rebelă. Își netezi părul, apoi își puse iar grijuliu pălăria.

— Îmi place să cred că apăr legea și ordinea, și îmi mai place să cred că sunt un slujitor al justiției. Îmi aruncă o privire piezișă. Ți se pare că sună pompos?

— Sună ridicol și ipocrit, după ce te-am văzut făcând aseară.

— Sunt dezamăgit, doctore Spethmann. Dacă pot spune asta, ai emis o judecată foarte superficială. Cu siguranță că un psihanalist atât de respectat ar înțelege că ceea ce se află la suprafață nu reprezintă niciodată întregul adevăr.

— Te-am văzut omorând un agent al Ohranei, am spus apăsat.

— Și, în opinia dumitale, asta se bate cap în cap cu pretenția mea de a fi un servitor al justiției?

— Doar dacă crima și justiția sunt acum compatibile.

Zâmbi ca la o glumă bună.

— Colonelul Gan a plănuit și a ordonat asasinarea lui Gulko. Nu crezi că justiția cere ca el să fie tras la răspundere?

— Polițiștii sunt de obicei conștienți de valoarea unui ochi închis, în special când e vorba de fărădelegile celor puternici.

— Eu comit crime, iar Gan „fărădelegi"?

— Nu asta spuneam.

Lîcev se uită îndelung la vasele de pe fluviu.

— În cei douăzeci de ani de când conduce Ohrana, începu el, Gan a ordonat mai multe crime decât îți poți închipui – politicieni pe care-i considera periculoși, sindicaliști, profesori, doctori, ziariști, chiar polițiști care se interesau prea insistent de afacerile lui. Ar trebui să-ți scoți amândoi ochii ca să nu vezi despre ce e vorba.

— Așa că ești hotărât să-l ataci pe unul dintre cei mai puternici oameni din imperiu?

— Da.

— De ce?

— Cred că ți-am răspuns deja.

— Am uitat: ești un slujitor al justiției.

Lîcev râse subțire.

— Admit că sună pompos.

— Nu poți câștiga, am zis. Nu-l poți învinge pe Gan.

Inspectorul ridică din umeri.

— Gan e puternic, cum zici, însă are dușmani în guvern și la curte, mai ales în rândul simpatizanților Franței. Dacă pot aduce dovezi că el se află în spatele asasinării lui Gulko, va cădea.

— Numai dacă Gulko era nevinovat.

— Există multe motive bune pentru asasinarea jurnaliștilor, zise Lîcev cu o privire ironică, dar singura crimă a lui Gulko a fost să descopere ceva ce Gan voia să păstreze sub tăcere.

Se opri și îmi întinse mâna. Faptul că i-am strâns-o n-a fost doar o simplă politețe. Inspectorul își duse un deget la borul pălăriei.

— Te rog, transmite complimentele mele fermecătoarei tale fiice.

M-am uitat după omulețul bizar în timp ce se întorcea pe drumul pe care veniserăm. Pașii îi erau delicați și ușori. Ciudat, însă descopeream că încep să-l respect.

NOUĂSPREZECE

Apartamentul de pe Balșoi Prospekt era al unei prietene de-a Annei care plecase în Caucaz la soțul ei, ofițer de artilerie. Camera de zi era suficient de spațioasă, însă cam prea încărcată cu mobile grele. În draperiile de catifea, covoarele persane și carpetele de pe pereți dominau nuanțe adânci de roșu și albastru; un perete întreg era acoperit cu un mozaic de fotografii în rame aurite. Una peste alta, provocau o senzație aproape sufocantă de izolare față de lume.

Același lucru era adevărat și în privința dormitorului, însă aici izolarea era bine-venită. Am prins sfârcul drept al Annei între buze și mi-am plimbat limba peste el. Făcuserăm deja dragoste, și ea stătea întinsă cu fața în sus. Am deschis mai larg gura și mi-am lăsat mâna să alunece între picioarele ei. Capul îi era lăsat pe spate la maximum, avea bărbia înălțată spre tavan. Își așeză mâna pe sânul stâng și își frecă sfârcul cu degetul mare. I-am prins mai lacom sânul între buze.

— Încet, șopti ea.

*

Stătea cu capul în poala mea. Nu-mi doream nimic mai mult decât să rămânem sub vraja intimității și a fericirii pe care ne-o aducea dragostea. Ce mai conta ce se întâmplase în Kazan cu atâția ani în urmă? Ce dacă Zinurov își omorâse mama? Nu eram detectiv, nu eram slujitor al justiției. Unele secrete, spusese Zinurov, mai bine rămân netulburate, iar eu mă temeam că, tulburându-l pe acesta, riscam mai mult decât să pășesc pe un teren periculos. Mă temeam de ce aș fi putut afla despre femeia de care mă îndrăgostisem.

— Ești sigură că aveai treisprezece ani când te-ai dus la Kazan cu tatăl tău?

Am simțit cum se încordează.

— Anna?

— Da, sunt sigură. De ce vorbim iar despre asta?

Pentru că, deși mă temeam, trebuia să știu adevărul.

— I-am spus lui Lîcev.

Se ridică brusc în capul oaselor și se holbă la mine.

— Ce-ai făcut?

— I-am spus despre asasinarea unei bătrâne din Kazan, în august 1889. Nu i-am spus cum am aflat. N-am pomenit numele tău.

— Lîcev? Dar e omul care te persecută!

— Nu-i chiar așa cum pare.

— Asta ce mai înseamnă? mi-o întoarse, nevenindu-i să creadă.

Aș fi putut să-i răspund: înseamnă că l-am văzut omorând un om. În schimb, am spus:

— Știu că sună ridicol, dar cred că pot avea încredere în el, cel puțin în anumite privințe.

— Dar de ce i-ai povestit despre Kazan?

— Pentru că, dacă vrei să te faci bine, trebuie să ajungem la rădăcina lucrurilor care s-au întâmplat acolo.

— Sunt bine, mă asigură ea. Sunt mai bine acum, serios. Mult, mult mai bine.

— Anna, nimeni nu-și revine așa ușor dintr-o traumă precum cea pe care ai suferit-o tu.

— Îi dai prea mare importanță.

— Dau prea mare importanță unei crime?

Tonul meu era dojenitor și sarcastic. Mersesem prea departe, nu mai eram tatăl cel bun. Îmi răspunse întorcându-se cu spatele și refuzând să vorbească.

— Anna, te rog. Ai încredere în mine. Știu cât e de dureros să vorbești despre asta, dar, de dragul

tău – de dragul nostru –, trebuie să mergem mai departe.

Se întoarse spre mine. Fața îi era urâțită de furie.

— Am inventat, zise ea brutal. Am inventat totul. Fiecare cuvânt. Despărțirea din gară, ofițerul de cavalerie din tren, oamenii care se uitau la noi ca la un cuplu căsătorit. Nimic din toate astea nu s-a întâmplat. Am născocit totul.

— De ce?

— E un vis pe care l-am avut, o fantezie. Când eram copil, tata mă ignora. Nu-mi doream decât să stau cu el și el să mă bage în seamă, dar era mereu ocupat. N-avea niciodată timp. Așa că obișnuiam să-mi imaginez o călătorie lungă împreună cu el. Doar noi doi, singuri, fără mama. Îmi imaginam asta când mă duceam seara la culcare. Repetam aceleași lucruri în fiecare seară și înfrumusețam detaliile, până când călătoria a devenit atât de reală, încât am ajuns să cred că s-a întâmplat cu adevărat.

— De ce ți-ai fi închipuit că a ucis-o pe bunica ta?

— Ca să-l pedepsesc, zise ea. Să-l pedepsesc pentru că nu mă băga în seamă.

Psihanaliștii intepretează de obicei visele ca forme deghizate ale îndeplinirii dorinței, însă cu Anna procedasem ca și când visul ar fi fost adevărul literal, nu un cod secret, și ea ar fi visat evenimentele reale așa cum s-au întâmplat în realitate. Poate că, în această privință, căzusem într-o eroare gravă. Poate că ar fi trebuit să urmez teoria cunoscută.

— Ai inventat totul?

— Da, zise ea sfidătoare. Mă crezi?

Am privit-o în ochi. Sclipeau – de provocare, de mândrie și furie.

— Te cred, am spus.

Îmi întoarse privirea fără să clipească.

— Te cred, am repetat.

Se lăsă pe spate. I-am tras cearşaful peste umeri. Se răsuci într-o parte, cu spatele la mine, cu genunchii la gură. Părea o carapace întoarsă spre mine. Am stins lămpile Tiffany şi, în întunericul de smoală, am adormit profund.

*

Eram singur în pat. M-am ridicat în capul oaselor. Încă nu se luminase de ziuă.

— Ai auzit, Papa? am auzit-o şoptind de undeva din cameră.

M-am întins şi am aprins lampa. Era la fereastră, goală, agăţându-se de draperii. Vocea îi era stranie şi părea îndepărtată.

— Cineva mă strigă pe nume, Papa. Ascultă.

Nu se auzea, bineînţeles, nimic. M-am ridicat şi am condus-o spre pat. M-am uitat la faţa ei: avea o expresie vagă şi îngheţată. Ochii îi erau deschişi, dar ficşi; dacă vedea ceva, în mod sigur nu era ceea ce se afla acum în jurul ei.

— Mi-e sete, zise ea.

— De ce nu te duci la bucătărie să bei apă?

— Vorbesc ei.

— Cine vorbeşte?

— Babuşca şi Papa.

— N-o să se supere. Îţi mai e sete? Să mergem la bucătărie?

— Ţipă.

— Se ceartă?

Nu-mi răspunse.

— De ce se ceartă? Îi auzi?

— Fă-i să înceteze, te rog! strigă ea. Fă-i să înceteze!

Am luat-o în braţe. Era ţeapănă. Se opunea într-un fel care îmi amintea de Catherine în copilărie, toată numai coate şi genunchi şi încordare, însă în cele

din urmă se liniști. Clipi și se uită în jur, încercând să-și dea seama unde era.

— Am visat? șopti ea. Mi s-a părut că aud niște voci.

— Nu-i nimeni aici, am spus. Doar noi.

— Eram în casa bunicii, murmură, uimită și iarăși neliniștită.

— Povestește-mi despre asta, am zis blând, așezând-o cu capul pe pernă și acoperind-o.

Relatarea Annei a fost confuză și incompletă, și mi-a luat restul nopții și mult din dimineața următoare până să pun cap la cap povestea a ceea ce se întâmplase în noaptea aceea în Kazan. Chiar și așa, rămâneau multe goluri. Chiar și așa, nu puteam fi sigur dacă era adevărat. Oare inventa? Oare era o fantezie cu ajutorul căreia se consola în copilărie? Habar n-aveam. Și cred că nici Anna.

*

În povestea Annei, ea și tatăl ei ajungeau la gară obosiți după lunga călătorie de la Sankt Petersburg la Moscova și de acolo la Kazan. Acasă la bunica ei, la marginea de nord a orașului, Anna își amintea că fusese primită cu sărutări și îmbrățișări. Relația între mamă și fiu era afectuoasă, deși reținută, ca și când bătrâna s-ar fi temut să nu facă sau să nu spună ceva greșit în preajma singurului copil pe care-l adusese pe lume.

Își amintea de o grădiniță în spatele căsuței de lemn. Acolo erau găini și straturi cu legume. Și-l amintea pe tatăl ei așezându-se la o masă. Luaseră cina în timp ce soarele apunea. Adulții băuseră vodcă și Anna se rugase să fie lăsată să guste. Tatăl ei se înduplecase și îi turnase un pahar. Tatăl și bunica ei vorbiseră despre întâmplări din trecut. Nu-și putea aminti detalii, însă își aducea aminte că era

fascinată, pentru că acasă tatăl ei nu vorbea niciodată despre copilăria lui și toate acestea erau ciudate și palpitante.

Cum avea prima menstruație, se simțea rău și abia mânca. Vodca nu o ajuta. Se dusese la culcare devreme. Era sufocant de cald, chiar și cu fereastra deschisă. Tatăl ei se așezase pe marginea patului îngust și o învelise. Îi spusese că acela era patul lui. Ea crezuse că îi putea simți mirosul încă impregnat în cearșafuri. Era un bărbat chipeș, în floarea vârstei.

*

Adormi imediat după ce el plecă, însă se trezi cu o sete exasperantă. Auzea voci din bucătărie. Bunica și tatăl ei erau încă treji.

Se dădu jos din pat, dar, în timp ce punea mâna pe clanță, auzi un pocnet, ca și când s-ar fi trântit o ușă. Urmă un țipăt. Nu se mișcă, pentru că îi era teamă să întrerupă cearta dintre tatăl și bunica ei. Însă îi era teribil de sete. Puse iar mâna pe clanță.

În aceeași clipă, auzi o bubuitură. Nu înțelegea ce se întâmplă. Apoi o a doua explozie. Cineva țipă iar. Auzi un șir de bubuituri și zdrăngăneli, de parcă ar fi căzut oale și tigăi pe podea. Pereții de lemn tremurau. Se așternu tăcerea.

Anna nu se simțea în stare să iasă din cameră. Era încă întuneric. Dimineața părea foarte departe.

Se forță să deschidă ușa, care alunecă spre interior pe balamalele ei grosolane, scârțâitoare. Orbecăind în beznă, întrezări doar sacul de porumb ținut în capul scării. Se aplecă, ghemuindu-se pe măsură ce înainta sub acoperișul jos. Căldura era și mai chinuitoare, și transpirația îi șiroia pe față. Își strigă tatăl, însă el nu apăru. Coborî pe scara îngustă care ducea într-o cămară dincolo de care se afla bucătăria.

Rămase multă vreme în fața ușii, incapabilă să o deschidă.

*

Își amintea că era așa de întuneric, încât trebuia să-și găsească drumul pipăind peretele. După doar o treaptă sau două, se împiedică de ceva. Undeva, în beznă, cineva răsufla greu. Urmă o expirație scurtă – mi-a descris-o ca fiind asemănătoare cu felul în care iese aerul dintr-un balon –, după aceea tăcere. Își simțea mâinile lipicioase și umede atunci când atingea podeaua. Tot așa îi era și piciorul, într-o parte. Găsi un felinar și reuși în cele din urmă să-l aprindă.

Primul lucru pe care îl văzu fu sângele de pe mâini. Apoi văzu sânge pe peretele din față. Erau dâre inegale, groase și vâscoase și pe podea.

Fu apucată brusc de gleznă. Uitându-se în jos, văzu o siluetă lungă și subțire întinzând mâna și privind în sus spre ea, implorator. Sângele îi curgea dintr-o rană profundă în obrazul stâng, din locul în care o bucată de piele se întorsese ca un cearșaf, dezvelind osul.

Încet, cu simțurile la pândă și amețită, Anna privi în jur.

Bunica zăcea pe podea, lângă ușa din spate, o moviliță ca o haină căzută de pe umerii cuiva. Un bărbat stătea cu fața în jos, aplecat peste ea. Pe spate, îmbrăcămintea îi era fâșii, iar pielea de sub ea era tăiată și sângera.

Bărbatul de la picioarele ei încerca să vorbească, însă doar bolborosea și se îneca. Ultimul lucru de care Anna își amintea era că îl întrebase ce făcuse cu tatăl ei.

*

Stăteam la masă și luam micul dejun. Făcusem ceai pentru Anna. Sorbea rar din el, însă n-o puteam convinge să mănânce ceva.

— Îți mai amintești altceva? am întrebat-o.

Se uită prin mine câteva clipe, apoi clătină din cap.

— Când l-ai văzut iar pe tatăl tău, după aceea?

— Îmi amintesc un spital. Era întins pe un pat. Dar nu știu dacă era în Sankt Petersburg, în Moscova sau în Kazan.

Mi-am turnat ceai și l-am băut.

— De ce mi-ai spus că tatăl tău ți-a omorât bunica?

— Eram furioasă, zise ea.

Părea epuizată și chinuită de remușcări.

— Cred că l-am învinovățit mereu pentru ce s-a întâmplat cu bunica.

Îmi luă mâna.

— Nu mă crezi, zise. Pot să văd asta după fața ta.

Anna cea de treisprezece ani încercase să-și șteargă trauma din memorie, și reușise. Însă doar pentru o vreme. Traumele nu pot fi ținute la distanță la nesfârșit și pe deplin. Visele pot fi deghizate și cenzurate, însă nu pot fi alungate. Corpul răspunde și el, în cazul Annei prin dureri de cap și, mai ales, prin amorțeală: amorțeală în aceeași mână care deschisese ușa ca să descopere măcelul din bucătăria bunicii în august 1889. Aceasta era o interpretare a poveștii pe care mi-o spusese. Era interpretarea în care voiam să cred.

— După dosarele poliției din Kazan, au fost cinci asasinate în august 1889. În nici unul dintre ele victima nu a fost o femeie în vârstă.

Își lăsă capul pe umărul meu. Eram amândoi foarte obosiți.

— Îți spun adevărul, șopti ea. De ce aș inventa?

— Te cred, am spus.

— Ce o să facem?

— Nu știu.

— Catherine știe că ne vedem?

— Cred că și-a dat seama, probabil, am spus.

— Nu ți-a zis nimic?

— Nu.

— Tu i-ai spus ceva?

— Nu.

— De ce nu?

— N-ar fi interesată, am mințit.

— Cred că ar fi foarte interesată.

— Nu i-am spus nimic pentru că, după ce a murit Elena, a fost nesigură și nefericită. Acum e mult mai bine.

— Atunci poți să-i spui, zise ea, ridicându-și capul de pe umărul meu.

Îmi luă mâna și mi-o sărută.

— Dacă acum se simte mai bine, poți să-i spui.

— De ce vrei să-i spun?

— O să ne apropie mai tare. Vreau să fiu aproape de tine. Vreau să fiu cu tine, pentru totdeauna.

— O să-i spui soțului tău?

Îmi lăsă mâna.

— De ce ești așa de groaznic?

— Să vorbim mai târziu despre asta.

M-am ridicat și m-am dus la telefon. Am sunat-o pe Minna și i-am spus că o să întârzii iar, apoi am rugat-o să reprogrameze ședințele cum putea mai bine.

— Ai dat de Rozental? am întrebat-o.

— I-am telefonat la Astoria de trei ori, însă n-a răspuns.

— Mai încearcă, am spus. Îmi fac griji pentru el.

M-am întors la Anna.

— Mă pedepsești, îmi reproșă ea.

— Ba nu.

— Așa mi se pare. Crezi că inventez toată povestea despre tatăl meu și mă pedepsești pentru asta.

— Trebuie să plec, am spus.

— O să vii la mine diseară?

— Trebuie să mă duc la casa Saburov, pentru ceremonia de deschidere a turneului. Rozental va fi acolo și trebuie să-l văd.

— Vii după ce se termină?

— Se va termina târziu, am spus.

Mi-a dat o cheie a apartamentului și ne-am sărutat scurt. Era aproape ora prânzului când am plecat.

DOUĂZECI

Am trecut pe malul stâng peste podul Nicolae și m-am oprit la Clubul Arhitecților ca să folosesc telefonul. Lîcev răspunse de la primul apel.

— Mă uit la tânărul Leon Pikser chiar acum, în timp ce vorbim, mă anunță el.

Am auzit un sunet semănând cu un creion care ciocăne în sticlă și m-am gândit la borcanul pe care Lîcev îl adusese în biroul meu.

— Nu cred că era chiar atât de arătos cum zice Catherine, tu ce crezi?

— Nu era chiar în cea mai bună formă când l-am văzut, am spus.

— Catherine îl iubea? Vreau să spun, îl iubea cu adevărat?

— Ce înseamnă asta?

— Bună întrebare, zise el râzând subțire, apoi continuă: Pikser și-a publicat niște poeme la Moscova. Din ele reiese că credea că excesul de vodcă și sex era un act de revoltă politică. Cealaltă temă a lui se

pare că ar fi aceea că întâia datorie a artei e de a reflecta marile probleme ale societății. E un poem care se numește *Manifest pentru suflet* – un dezastru estetic, bineînțeles, însă își duce argumentul cu un pas mai departe: scriitorii nu numai că au responsabilitatea de a vorbi deschis, ci trebuie să participe nemijlocit. Totul e cât se poate de anost și de juvenil.

— Asta-i tot ce-ai aflat despre Pikser?

— Nu, zise el imperturbabil. Câțiva oameni foarte interesanți au intrat și au ieșit din casa de pe strada Kirocini.

— Vreun cunoscut de-al meu?

— De fapt, da. Prietenul tău, Kopelzon.

M-am sprijinit de peretele cabinei.

— Kopelzon?

— Da.

— Ce făcea acolo?

M-am răsucit și am privit în gol spre hol, încercând să-mi adun gândurile. Un bărbat într-un costum albastru închis și cu un guler demodat se așeză într-unul din fotolii. Desfăcu un ziar și începu să citească. M-am întors la loc.

— Nu sunt încă într-o situație în care să-ți pot răspunde, zise Lîcev. Dar e ciudat, nu crezi? Dovedește că exista o legătură între Pikser și Kopelzon.

— Pikser n-a intrat niciodată în casa de pe strada Kirocini.

— Legătura nu e anulată. Faptul că amândoi cunoșteau casa demonstrează relația.

— Ești sigur?

— Am oameni care supraveghează casa dintr-o odaie de peste drum. Kopelzon a sosit în dimineața asta, a stat o oră și apoi a plecat. Puțin mai târziu a ieșit alt bărbat. Am pus să fie urmărit și el, însă n-a făcut altceva decât să cumpere pâine și țigări și s-a întors acasă.

— Știi cine e?

— Nu.

— Cum arăta?

— Înălțime mijlocie, mai degrabă îndesat, păr scurt, de culoare închisă, mustață, pe la treizeci și cinci de ani. De ce întrebi? Îl cunoști?

M-am gândit imediat la polonezul agitat care venise la „A l'Ours" ca să-l caute pe Kopelzon.

— Nu, am spus.

— Te sfătuiesc ferm să stai departe de Kopelzon, cel puțin în următoarele câteva zile. La revedere.

— Așteaptă! am strigat, înainte să închidă. E posibil ca dosarele poliției din Kazan să fie incomplete?

— Cum adică incomplete?

— Ar fi putut trece cu vederea, dintr-un motiv oarecare, asasinarea unei femei în vârstă?

— Teoretic, orice e posibil. Polițiștii sunt și ei oameni, la urma urmei. Fac greșeli. Dosarele pot fi puse unde nu trebuie. Numele se uită. De ce?

— A patra victimă, hoțul omorât în casă.

— Ce-i cu el?

— E posibil ca o bătrână să fi fost ucisă, sau poate rănită grav, în timpul spargerii?

— Ai motive să crezi că se leagă mai multe de incidentul ăsta decât sugerează raportul?

— Am informații despre un eveniment similar care s-a petrecut în Kazan tot în august 1889. Mi se pare prea mult ca să fie o coincidență.

— O să verific, zise Lîcev.

Întorcându-mă să mă uit iar în hol, am văzut că bărbatul în costum albastru stătea încă în fotoliu. Făcea eforturi minime ca să se pretindă că citea ziarul.

— Cred că sunt urmărit, am spus.

— Unde ești?

— La Clubul Arhitecților. E un bărbat în hol. Sunt sigur că mă supraveghează.

— Ai alibiul pregătit?

— Nu vreau să fie nimeni obligat să mintă pentru mine.

Lui Lîcev îi scăpă un mârâit iritat.

— Îți recomand să inventezi ceva, repede. Să fie simplu, rămâi cât mai aproape cu putință de adevăr, zise el, apoi închise.

Am ieșit din cabină și am traversat holul spre ușa principală. Bărbatul în costum albastru împături ziarul, se ridică și mă urmă afară. Se urcă în același tramvai pe strada Sadovaia și coborî în aceeași stație. Numai când am făcut stânga spre birou drumurile noastre s-au despărțit.

*

Deschizând ușa, am văzut-o pe Minna la birou. Purta o bluză nouă, de culoarea liliacului, cu fundă. Când să-i spun bună dimineața, mi-a arătat doi bărbați care ședeau pe bancă, acolo unde în mod obișnuit așteaptă pacienții.

— Vor să vă vorbească, domnule doctor, zise Minna, făcându-și de lucru cu gulerul.

Știam exact cine sunt, însă trebuia să duc spectacolul până la capăt.

— Da? am spus. Cu ce vă pot ajuta?

— Vrem să vă punem câteva întrebări, doctore Spethmann, răspunse cel mai înalt dintre cei doi. Despre portar – Semevski.

— Semevski? Nu înțeleg. Cine sunteți și ce legătură are Semevski cu mine?

Zâmbetul lunganului nu intenționa să transmită nici un strop de căldură.

— Cadavrul lui Semevski a fost pescuit ieri din canal, zise el.

— Ce groaznic, am spus. Sunteți polițiști, presupun?

— Cam așa ceva, zise bărbatul înalt, cu un zâmbet veșted.

Le-am oferit ceai, pe care l-au refuzat, apoi i-am condus în biroul meu. Când mă așezam la masa de lucru, bărbatul mai înalt mă întrebă:

— Aveți un certificat de credibilitate politică, doctore Spethmann?

— Credibilitatea mea politică n-a fost pusă niciodată sub semnul întrebării.

— Acum este, zise colegul lui, scoțându-și haina și împăturind-o în poală.

Am preferat să nu spun nimic.

— Când l-ați văzut ultima dată pe Semevski? mă întrebă cel mai înalt.

— L-am văzut...

Trebuia să am grijă să nu joc exagerat.

— ...Să vedem. Nu ieri... Alaltăieri. Da, așa-i. Automobilul mea a suferit un accident ușor când am venit la serviciu și el s-a oferit, foarte amabil, să-l ducă la reparat.

— La ce oră s-a întâmplat asta?

— Dimineața, nu-mi mai amintesc exact.

— Sunteți sigur că atunci l-ați văzut ultima dată pe Semevski?

— Da. După ce mașina a fost reparată, a urcat și a anunțat-o pe secretara mea, însă eram cu un pacient și nu puteam să vorbesc cu el.

Cei doi schimbară o privire. Cel mai scund preluă ștafeta.

— La ce oră ați plecat de la birou?

Am deschis și am răsfoit demonstrativ jurnalul cabinetului ca să-mi împrospătez memoria. Am văzut numele lui Rozental trecut pentru ședința de la șapte.

— Am avut un pacient la șapte, am spus. De obicei îmi țin pacienții o oră, dar îmi amintesc că

ședința asta a fost mai dificilă. S-a prelungit cu încă treizeci sau patruzeci de minute.

— Ce ați făcut după aceea?

Din nou, cu o ezitare bine măsurată, ca și când aș fi încercat să-mi amintesc evenimentele anoste de zi cu zi:

— Stabilisem o întâlnire la ora zece, la restaurantul „A l'Ours", cu un prieten. Nu mai avea rost să trec pe acasă înainte de asta, așa că am rămas aici și am făcut niște însemnări.

— La ce oră ați plecat la restaurant?

— În jur de zece.

— V-a văzut cineva plecând?

— Nu știu ce văd ceilalți.

— L-ați văzut pe Semevski?

Am făcut o pauză.

— Nu, am spus, acum, dacă mă gândesc mai bine, nu el mi-a deschis ușa.

Cei doi bărbați schimbară o privire rapidă.

— Cum ați ajuns la „Donon"?

— Am fost la „A l'Ours".

— Cum ați ajuns acolo?

— Am mers pe jos.

— De ce ați mers pe jos, dacă automobilul era reparat?

— Voiam să fac puțină mișcare.

— Poate cineva să confirme asta?

— Nu-mi vine nimeni în minte, am spus. Deocamdată.

— La ce oră a plecat secretara dumneavoastră de la birou?

— La scurtă vreme după ce a ajuns aici pacientul meu.

— Sunteți sigur?

— Da.

Schimbară altă privire.

— Secretara spune că a plecat odată cu dumneavoastră, puțin înainte de ora zece.

M-am încruntat, sincer suprins.

— Se înșală.

Nu înțelegeam ce se întâmpla. Ce le spusese Minna? Încercau să mă păcălească?

— Cine era pacientul?

Am ezitat.

— E o chestiune de confidențialitate... am început.

— E o crimă, mă întrerupse cel mai scund. Care e numele pacientului?

— Nu pot divulga numele lui.

Scundacul se ridică cu o mișcare lină, își puse pardesiul pe scaun și veni la birou.

— Îți ordon să-mi predai jurnalul, zise el tăios.

Am închis caietul și mi-am pus protector palma peste el. Am fost complet nepregătit pentru rapiditatea și violența reacției lui. M-am pomenit cu capul lipit brusc de tăblia mesei, și smucit violent de păr. Aproape simultan, am primit o lovitură năucitoare în ceafă.

Bărbatul luă jurnalul, îl deschise și își plimbă degetul în josul paginii.

— Rozental, îi spuse colegului său când ajunse în dreptul numelui.

Aruncă disprețuitor caietul pe birou. Am ridicat încet capul. Ceafa îmi amorțise. Simțeam gust de fiere.

— Mai e ceva ce ne-ai putea spune? întrebă bărbatul mai înalt. Gândește-te foarte bine.

— Nu. Nu mai am nimic să vă spun.

Cel mai înalt se întoarse spre colegul lui.

— Adu femeia înăuntru.

Am protestat.

— Ce vreți cu Minna?

Lunganul îmi aruncă o privire disprețuitoare.

— Stai jos, Spethmann, și ține-ți gura până când îți spun eu că ai voie să vorbești.

Minna a fost adusă înăuntru. Îmi aruncă o privire, apoi își lăsă vinovată capul în pământ.

Bărbatul mai înalt i se adresă:

— La ce oră ai plecat de aici?

Minna răspunse cu glas stins:

— Puțin înainte de zece.

— Doctorul Spethmann zice că ai plecat imediat după șapte. E cât se poate de sigur în privința asta.

Am examinat chipul Minnei, căutând un indiciu: de ce mințea?

— Nu, zise ea, susținându-mi privirea. Am rămas aici împreună, până la zece.

— De ce nu-și amintește doctorul?

Făcu o pauză.

— Probabil că vrea să uite, zise ea, apoi adăugă în șoaptă: Din cauza a ceea ce s-a întâmplat... între noi.

Bărbatul mai înalt o studie atent, apoi se întoarse spre mine.

— Erai ocupat cu secretara ta, doctore Spethmann? Asta făceai?

— Refuz să răspund la această întrebare, am spus ferm, sau la orice altă întrebare venind din partea voastră.

Cel mai înalt se scărpină la rădăcina nasului, oftă și se ridică în picioare. Îmi aruncă din pragul ușii:

— O să mai auzi de noi, Spethmann.

Minna rămase unde era, cu fața la mine. Am auzit ușa de afară deschizându-se și închizându-se. Ea se întoarse să plece.

— Minna, am strigat-o.

Însă nu-mi răspunse și ieși din cameră.

*

Că recunoaște asta sau nu, fiecare psihanalist are pacienți care-l plictisesc. În ziua aceea, ghinionul m-a obligat să-l ascult pe tânărul funcționar de la externe regalându-mă cu isprăvile lui depravate din timpul hoinărelilor prin Viborg după victime de sex opus. A fost urmat de soția negustorului de cherestea – un snob cumplit –, a cărei principală nemulțumire era lipsa de rafinament a soțului ei. Poate că ar fi trebuit să le fiu recunoscător pentru distracția pe care mi-o ofereau, însă tot ce voiam cu adevărat era să vorbesc cu Minna. De ce mințise pentru mine?

Abia după ce mi-am expediat ultimul pacient am avut ocazia să discut cu ea între patru ochi. Stătea la biroul ei, cu jurnalul în față.

— Am încercat din nou la Rozental, însă nu răspunde la telefon, începu ea, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic.

M-am așezat pe bancă, lângă birou.

— Ce se întâmplă, Minna? am întrebat.

Își mușcă buzele și scutură din cap. Nimic.

— De ce i-ai mințit pe indivizii ăia?

— Dacă vreți să mă scuzați, domnule doctor, mai am ceva de terminat înainte să plec.

Își împinse scaunul în spate, luă un vraf de hârtii și se duse la cabinet. Se prefăcea că se concetrează asupra sortării documentelor. M-am ridicat și m-am apropiat de ea.

— A fost un lucru foarte periculos, am spus.

— Am făcut-o ca să vă ajut, zise ea, articulând cu grijă fiecare cuvânt, ca și cum se temea să nu înțeleg greșit.

I-am pus o mână pe umăr. A înghețat și s-a întors spre mine, cu ochii mari și speriați, de parcă mă pregăteam să o atac. Mi-am retras mâna.

— Îmi pare rău, am spus, dar nu vreau să dai de necaz din cauza mea.

Termină de sortat hârtiile, închise sertarul, se duse înapoi la birou și luă un toc.

— Nu vreau să mai vorbesc despre asta, șopti ea.

DOUĂZECI ȘI UNU

Până am ajuns la ceremonia de deschidere, Saburov, președintele Asociației Șahiștilor din Sankt Petersburg, își începuse deja discursul. Înaintând prin mulțime spre ferestrele franțuzești din capătul îndepărtat al sălii de bal, am scrutat fețele din jur. Dintre jucători, i-am văzut pe Casablanca și pe Bernstein, însă nu l-am găsit pe Rozental. Saburov mulțumea comitetului de organizare pentru dificila muncă depusă, iar protectorilor pentru generozitate. La menționarea subscripției de 1000 de ruble a țarului, se auziră aplauze politicoase.

— Turneul acesta, spuse melodios Saburov, care marchează jubileul Clubului de Șah din Sankt Petersburg, e cel mai puternic organizat vreodată în istoria șahului. Comitetul a decis să invite numai câștigătorii premiului întâi la marile turnee internaționale ale maeștrilor, adică maeștrii care au triumfat în competiție deschisă în fața celor mai puternici rivali ai lor.

Saburov zâmbi, savurând fără să se ascundă fiecare clipă a timpului pe care îl petrecea în centrul atenției.

— Astfel, suntem încântați să-l salutăm pe domnul doctor Lasker, actualul campion mondial.

Izbucniră alte aplauze, mai puțin reținute. L-am zărit pe Lasker înclinându-se în chip de mulțumire. Era prima oară când îl vedeam în carne și oase. Deși

destul de scund și cu o înfățișare deloc remarcabilă, emana o hotărâre care nu putea să nu-ți atragă atenția.

— Din Cuba, își continuă Saburov rolul, cel căruia i se spune deja „mașina de șah", señor Jose Raul Capablanca.

Publicul aplaudă și ovaționă, iar afabilul cubanez se înclină grațios. Lasker era campionul mondial, însă Capablanca era adevărata celebritate. Aruncă o privire spre Lasker, leul tânăr observându-l pe cel bătrân; era bine-cunoscut faptul că cei doi nu se înghițeau. Extraordinar de chipeș, cu păr negru lucios și ochi întunecați și arzători, Capablanca afișa o încredere în sine uluitoare. Înconjurat de admiratori paralizați de venerație, cu fețele încremenite în zâmbete prostești – printre ei se aflau și multe femei –, era neîndoielnic născut pentru glorie, într-un fel în care Rozental nu avea să fie niciodată.

Saburov continuă:

— Acum cinci ani, aici, în Sankt Petersburg, mulți dintre dumneavoastră au fost prezenți la o partidă legendară. A fost una dintre rarele înfrângeri ale doctorului Lasker, dar sunt sigur că, mare sportiv cum e, campionul mondial nu ne va lua în nume de rău evocarea întâlnirii sale fabuloase cu Avrom Chilowicz Rozental.

Aplauzele se dezlănțuiră, însă se stinseră curând, deoarece Saburov nu reușea să-l identifice pe Rozental în mulțime.

— Avrom Chilowicz e prezent? întrebă el pe un ton cam plângăreț.

Oamenii își răsuciră gâturile și se întoarseră spre vecinii lor, cu priviri întrebătoare.

— Nu l-am putut convinge să vină, șopti o voce lângă mine.

Era Kopelzon.

— N-avem de ce să ne facem griji. Avrom nu vine niciodată la fleacuri din astea.

Saburov făcu o mică glumă despre modestia legendară a lui Rozental și își continuă discursul.

— Cum se simte Avrom? i-am șoptit lui Kopelzon.

— Destul de bine, răspunse el, tot în șoaptă. Va putea să joace, asta-i important.

Saburov îl prezentă apoi pe americanul Marshall.

— Primul joc de mâine al lui Avrom e cu Marshall, zise Kopelzon. E un jucător șiret, însă prea tactic și superficial. Avrom ar trebui să-l bată fără probleme.

I-am aplaudat pe concurenții rămași, pe măsură ce erau prezentați: Tarrasch, Alehin, Nimzovici, Blackburne, Janowski, Bernstein și Gunsberg.

— Numai Lasker și Capablanca pun probleme reale, zise Kopelzon, ridicând vocea când aplauzele erau la apogeu. Restul sunt carne de tun.

Saburov ceru liniște.

— Am un anunț final, însă foarte important și foarte palpitant, zise el, adoptând un ton grav. După cum știți, schema de joc arată că se va desfășura un turneu preliminar, în care fiecare concurent va juca câte o partidă cu ceilalți zece. Jucătorii clasați pe primele cinci locuri în turneul preliminar vor juca apoi finala cu rundă dublă. Câștigătorul secțiunii finale, cu alte cuvinte câștigătorul turneului de la Sankt Petersburg din 1914, va avea onoarea supremă...

Saburov făcu o pauză, pentru a spori efectul dramatic.

— ...să fie prezentat la Peterhof Alteței Sale Imperiale, Țarul Nicolae al II-lea, pentru a i se acorda titlul de Mare Maestru al Șahului.

Urmă o frenezie de ovații și aplauze. Kopelzon era în formă, împărțea cu dărnicie zâmbete prietenilor

și admiratorilor, însă îmi venea greu să-l privesc fără furie și durere. Dacă știa de casa de pe strada Kirocini, știa și de Yastrebov, ceea ce însemna că pretinsa lui grijă pentru mine și Catherine și indignarea lui privind arestarea noastră erau o simplă ipocrizie.

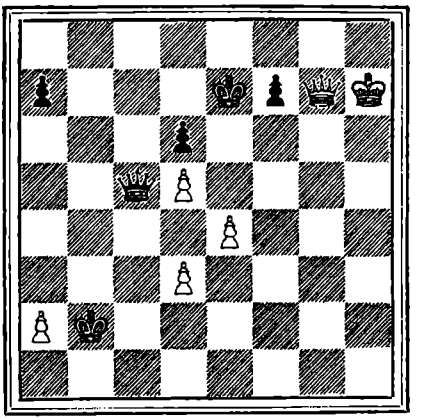

Spethmann – Kopelzon
După 44. Dg7. Kopelzon spune că e remiză. Are dreptate sau blufează? Poate albul progresa spre o poziție decisivă?

Neatent ca întotdeauna la starea de spirit a celorlalți, Kopelzon zise vesel:

— Otto, pare a fi momentul potrivit să-ți dau mutarea mea. O să joc 44... Re7.

Îmi verifică reacția, apoi îmi explică:

— Avem amândoi rege și damă. Pot proteja pionul de pe coloana f cu la fel de mulți apărători pe câți atacatori ai tu. Chiar nu înțeleg cum crezi că poți progresa spre o poziție decisivă.

Poate că avea dreptate, însă nu-mi păsa, voiam să câștig. Sau, mai degrabă, voiam să-l înfrâng. M-am concentrat pentru a vizualiza poziția. Dacă

jucam 45. Rg8 ca să atac pionul, el putea răspunde simplu cu 45... Dc8+, așa că am jucat 45. Dg5+. Nu mă ajuta în privința pionului f, însă era o cursă.

Kopelzon îmi adresă o grimasă amabilă.

— Haide, Otto. Nu ți-e rușine să joci cu trucuri dintr-astea ieftine? Chiar crezi că o să te las să-mi dai mat? Joc. 45... Re8.

— 46. Rg8.

— Încă mai alergi după pionul f, nu, Otto? N-o să pui mâna pe el. 46... Dc7.

Șahul fără tablă în față, cel puțin pentru mai mult de o mutare sau două, îmi depășea puterile. Chiar și cu atât de puține piese rămase, aveam dificultăți în a le ține socoteala, ceea ce Kopelzon știa prea bine.

— O să fii aici mâine, la jocul de deschidere al lui Rozental, nu? mă întrebă condescendent. Poți să-mi spui atunci mutarea ta.

Un servitor ne umplu din nou paharele cu șampanie.

— Vino să-l cunoști pe Lasker, mă invită Kopelzon. Saburov mi l-a prezentat mai devreme – și ghici ce? Lasker m-a felicitat pentru recitalul meu de la Viena din vara trecută. Îți vine să crezi? Campionul mondial a venit să mă vadă cântând. A spus că interpretarea mea l-a mișcat până la lacrimi.

— Celebritatea ta nu are granițe, Reuven.

— Se pare că nu, zise el fără urmă de ironie. Hai să te prezint, e un om fascinant. Nu există temă pe lumea asta despre care să nu poată vorbi – filozofie, politică, economie, religie. I-ar face plăcere să te cunoască.

— Mai târziu.

— Cum vrei, spuse el, vizibil dezamăgit. Apropo, vii săptămâna viitoare la recitalul meu de la teatrul Marinski? O să interpretez o selecție din partitele și sonatele lui Bach. Mi s-a spus că țarul însuși va

fi acolo. Nu spune nimănui – nu le place să se afle prea devreme. Totul e foarte exclusivist – mă împunse glumeț între coaste –, însă o să-i conving să facă o excepție și să te lase să intri. Notează-ți în agendă. În 26. O să fac eu rost de bilete.

Mă bătu pe spate și mă obligă să-i promit că nu plec până când nu aranjează să mă prezinte lui Lasker.

*

Timp de o oră, am făcut crispat conversație cu niște cunoștințe din Clubul de Șah. Am schimbat câteva amabilități cu Herr Tarrasch când am fost prezentați sumar, și cu englezul Blackburne, care se dovedi că fusese la Yegorov, iar experiența i se păruse minunată și înviorătoare.

Am întrebat un servitor dacă pot folosi telefonul. Am cerut numărul apartamentului de pe Balșoi Prospekt, însă acolo nu era nimeni. M-am gândit să o caut pe Anna acasă, dar nu voiam să risc să răspundă soțul ei. I-am telefonat lui Catherine.

— Unde ești? zise ea.

— La Saburov, la ceremonia de deschidere. M-a căutat cineva?

— Nu. Așteptai pe cineva?

— Nu în mod special, am mințit. Ce-ai mai făcut?

— Am avut un musafir, spuse ea.

— Drăguț. Cine a fost?

— Mintimer Sergheievici.

— Cine?

— Lîcev. Ăsta-i numele lui – Mintimer Sergheievici Lîcev.

— Ce voia Mintimer? am întrebat acid.

Catherine era neașteptat de senină.

— Nimic, doar să vorbim, dar nu despre Leon sau despre crime. Se pare că e într-adevăr un om

neobișnuit, pentru un polițist, adică. Să-l auzi vorbind despre viața muncitorilor din Viborg, ai crede că-l asculți pe Petrov.

— Catherine, am întrerupt-o, ascultă-mă. N-avea nici un drept să te caute. Dacă încearcă să-ți mai vorbească, trebuie să refuzi. Înțelegi?

Se lăsă o tăcere lungă. Mi-am imaginat gura ei crispându-se și linia întunecată a sprâncenelor coborând.

— Mă acuzi mereu că nu-ți spun nimic, zise ea tăios. Și ce se întâmplă când îți spun? Începi imediat să te amesteci și să-mi dai ordine.

— Nu-ți dau ordine. Lîcev e un om foarte periculos. Îți interzic să-l mai vezi.

— Și tu cu cine te vezi? întrebă ea, cu o notă de răzbunare în glas.

— Catherine, e vorba de binele tău. E vorba de siguranța ta.

— Credeai că n-o să aflu?

Nu eram în dispoziția de a primi un perdaf de la fiica mea.

— Vorbim mai târziu despre Anna Petrovna, dacă asta vrei, însă acum îți spun: stai departe de Lîcev.

— Mi-ai jurat că n-o s-o mai vezi, și uite că e pacienta ta de aproape un an...

— Destul, Catherine. Nu te privește.

— Dar faptul că e iubita ta? Asta mă privește? Chiar și tații cei mai buni ajung la capătul răbdării.

— Nu, am spus, încheind sever, nu te privește.

Catherine închise telefonul.

*

În timp ce așteptam să-mi iau haina și pălăria, mi-am dat seama că cineva stătea lângă mine. Întorcându-mă, l-am văzut pe Piotr Arsenievici Zinurov.

— Spethmann, ce anume crezi că-ți dă dreptul să scurmi prin viețile altora?

Nu eram nici în dispoziția de a accepta să-mi facă Muntele morală. Cu haina pe braț și cu pălăria în mână, am încercat să trec pe lângă el. Îmi puse o mână în piept.

— Kazanul e îngropat în trecut. Nu-i pasă nimănui. Avem destule probleme în zilele noastre. Avem teroriști și revoluționari. Germania și Franța amenință cu războiul. Oamenilor le e foame. Ce e Kazanul în comparație cu toate astea?

Cum aflase despre Kazan? Îmi citi instantaneu gândurile.

— Chiar n-o cunoști deloc pe fiica mea, zise el. Mi-a spus tot. Da, Spethmann. A venit să mă vadă. Mi-a povestit cum ai asaltat-o și ai distrus-o și ai obligat-o să spună ce voiai.

Nu știam ce să cred, însă știam că auzisem destule. De data asta, când a încercat să mă oprească, l-am împins. S-a împleticit câțiva pași înapoi, însă și-a revenit repede. Servitorii ne priveau, gata să intervină.

— Noapte bună, domnule, am spus.

— Noapte bună, doctore Spethmann, răsună o voce profundă și liniștită din stânga mea.

Vorbitorul purta uniforma de colonel al Cavaleriei de Gardă. Îmi întinse mâna.

— N-am fost prezentați, se scuză el.

Strânsoarea bătrânului soldat era precisă și puternică.

— Însă cred că l-ai cunoscut pe unul dintre angajații mei.

— Da? am spus. Pe cine?

— Pe Semevski.

Preț de o clipă, deși știam cu cine vorbesc, am crezut că vrea să-mi dea de înțeles că el este proprietarul clădirii.

— Sper să-ți petreci cât mai plăcut restul serii, doctore Spethmann, zise colonelul Gan, înclinându-se ușor înainte să urce mai departe spre sala de bal, însoțit de Zinurov.

*

Am pornit spre automobilul meu, pe care îl lăsasem într-o curte din spatele casei lui Saburov. Era aproape zece și încă nu se întunecase de-a binelea. Curând, urma să ne bucurăm de îndrăgitele noastre nopți albe. Eram pe cale să urc la volan, când Kopelzon apăru în fugă, să mă prindă din urmă.

— Credeam că voiai să te prezint lui Lasker, zise el cu un aer jignit.

— Cred că tu voiai să aranjezi o prezentare, am spus, urcând în mașină.

Kopelzon se agăță de ușă.

— Ce poate fi atât de important încât să ratezi șansa de a-l cunoaște pe campionul mondial? La urma urmei, e omul pe care trebuie să-l bată Rozental.

— În ce te-ai băgat, Reuven? l-am întrebat.

Kopelzon se încruntă ca în fața unui prostănac iremediabil și încercă să schițeze alt surâs.

— Despre ce vorbești, Otto?

— Ești om în toată firea, prin urmare presupun că te privește, i-am răspuns. Dar ce nu-ți pot ierta e că l-ai implicat și pe Rozental în mașinațiunile tale.

Un fulger de alarmă îi traversă chipul.

— Nu știi despre ce vorbești.

M-am uitat lung la prietenul meu.

— Mă rog lui Dumnezeu să nu i se întâmple nimic lui Rozental din cauza ta. Nu cred că ai vrea să-l ai pe conștiință.

— Nu-mi vorbi mie de conștiință, Otto, șuieră el furios. Conștiința mea e bine mersi. Cu a ta e altă poveste.

Am demarat și mașina începu să se îndepărteze. Kopelzon alergă un timp pe lângă ea, ținându-se cu o mână de ușă.

— Stai departe de Rozental, Otto! strigă el. Te avertizez.

Am accelerat, automobilul prinse viteză și în cele din urmă Kopelzon îi dădu drumul. Am întors capul și l-am văzut răsuflând greu și uitându-se îndelung în urma mea.

La colț cu Liteini Prospekt am văzut un afiș anunțând concertul apropiat al lui Kopelzon de la Marinski. Ultima dată când cântase acolo, interpretarea lui fusese electrizantă. Plouase cu buchete de flori. Ca interpretările tuturor marilor muzicieni, și a lui Kopelzon se adresa instinctelor superioare ale bărbaților și femeilor. În seara aceea, încercasem sentimentul că sunt un om mai bun și că mi-aș putea trăi restul vieții fără meschinărie, ură sau invidie. Kopelzon își savura triumfurile într-un fel mai puțin elevat decât sentimentul pe care-l trezea în publicul său. Nu-i luasem niciodată în nume de rău egoismul sau vanitatea. Acum nu mă puteam gândi decât la dimensiunea trădării lui.

DOUĂZECI ȘI DOI

Mi-a trecut prin minte că, printre cei care se vânturau prin hotel, putea să se afle vreun agent care aștepta să vadă cine venea să-l viziteze pe Rozental. Totuși, n-aveam timp să-mi fac prea multe

griji în privința asta. M-am grăbit spre lift și am urcat până la etajul al patrulea.

Am pornit pe un coridor lung, situat în partea din față a clădirii, luminat de lămpi electrice puternice. Din loc în loc erau așezate măsuțe de mahon cu vaze pline cu trandafiri roșii; pe pereți atârnau copii după scenele de luptă ale lui Vereșceaghin și acuarele semnate de amatori, înfățișând monumentele orașului, inclusiv – n-am putut să nu observ – una cu podul Polițeiski, unde fusese asasinat Gulko.

Am ajuns la camera lui Rozental, 442. Am ciocănit și am așteptat. Înăuntru se auzi mișcare, însă ușa rămase închisă.

— Avrom, am strigat, bătând mai puternic. Sunt eu, doctorul Spethmann. Trebuie să vorbesc cu tine.

După câteva clipe, ușa se deschise și apăru un Rozental nebărbierit, clipind buimac. Purta pantalonii și vesta unui costum albastru închis pătat și o cămașă fără guler, deschisă la gât. Era desculț. Pielea lui flască avea paloarea umedă a unui întemnițat. Își miji ochii, ca și cum încerca să mă recunoască.

— Pot să intru? am spus.

Se dădu înapoi ca să-mi facă loc, mai mult din pasivitate și din uzul înrădăcinat al deferenței decât din curiozitate sau politețe.

Camera era supraîncălzită și în aerul greu plutea un amestec grețos de fum de țigară, resturi de mâncare și miasme ale unei nopți de somn agitat. Haine și prosoape erau risipite pe canapea, pe mobila aurită și pe covoarele persane. Pe o masă cu picioare răsucite, bogat ornamentată, era o mică tablă de șah și, lângă ea, note mâzgălite pe pagini cu colțurile îndoite, aflate într-o dezordine spectaculoasă.

— Ai mâncat, Avrom? am întrebat, arătând spre tava de pe pat, cu mâncare sleită, neatinsă.

Se uită la ea scurt, fără să înțeleagă.

— Am fost la ceremonia de deschidere de la casa Saburov, am continuat, încercând un gambit conversațional. M-am gândit că poate ești acolo.

Nu dădu nici un semn că m-ar fi auzit și se întoarse la tabla de șah. Îl întrerupsesem și acum revenea la studiu, indiferent la prezența mea. Am recunoscut poziția – era din celebra victorie a lui Marshall împotriva lui Capablanca de anul trecut, la Havana. Fusese publicată în toate revistele de șah.

— Avrom, am spus, trebuie să te întreb ceva despre Kopelzon.

Întinse mâna să mute un turn, însă ezită.

— Ți-a cerut Reuven Moiseievici să faci ceva pentru el?

Ridică turnul și începu să-și scarpine creștetul capului.

— Ce ți-a cerut să faci, Avrom? am insistat, încercând să vorbesc cât de blând puteam. N-o să povestesc nimănui ce-mi spui. Va rămâne doar între noi.

Rozental își înălță capul și începu să bâiguie ceva, în timp ce degetele lui greblau părul negru, tuns scurt.

— Spune-mi, Avrom. Ce vrea Kopelzon să faci?

Deodată, ca un copil cuprins de isterie, Rozental azvârli turnul spre o lampă din colțul camerei – provocat, am presupus, de interogatoriul meu. Apoi mormăi:

— De ce să schimbi turnul acolo?

Se întoarse spre mine cu o implorare disperată în ochi, de parcă m-ar fi rugat să rezolv un mister care-l chinuise toată viața.

— De ce?

Am privit din nou camera neaerisită și vraiște și m-am hotărât.

— Avrom, vreau să vii cu mine. Nu te alarma. O să te duc la mine acasă și o să mă asigur că ești

îngrijit cum se cuvine. Trebuie să mănânci și să te odihnești, ca să fii pregătit mâine, pentru Marshall.

Nu știu dacă înțelegea ce-i spuneam, însă nu opuse rezistență când l-am condus spre pat și, așezându-l, i-am dat șosetele și pantofii.

— O să-ți adun hainele acum, i-am spus. De ce nu-ți strângi tabla de șah?

Mă privi, inert și tulburat, cum îi iau valiza și umblu prin cameră, adunându-i hainele. În cele din urmă, ca și când abia atunci înțelesese ce-i cerusem să facă, se duse la masă și începu să pună piesele în cutie.

— Lipsește un turn, zise el, uitându-se neliniștit în jur.

— L-ai aruncat acolo, Avrom, am spus, arătând spre lampă. Îți amintești?

Se lăsă imediat de-a bușilea să-l caute. Eu eram lângă comodă și goleam sertarele. Atunci se deschise ușa.

*

Kopelzon intră primul. Nu se arătă deloc surprins să mă vadă, ci se dădu la o parte pentru a face loc unui bărbat masiv, de înălțime medie. Față de fotografia notorie a poliției, atât de apreciată de ziare, se mai împlinise, iar vârsta îi îmblânzise și îi rărise părul vâlvoi. Mustața groasă și hainele respectabile îi dădeau o înfățișare serioasă, de burghez. Dacă nu m-aș fi gândit atâta la el, mă îndoiesc că l-aș fi recunoscut pe cel mai căutat terorist din imperiu. Berek Medem ținea un revolver în mâna stângă.

Privirea lui se opri la Rozental, care încă se târa pe podea în căutarea turnului pierdut, impasibil față de noile apariții. Apoi se întoarse să mă examineze.

— Ăsta-i Spethmann, presupun?

Kopelzon dădu încet din cap.

— De ce a trebuit să vii aici, Otto? zise el. Te-am avertizat să nu vii. De ce n-ai putut să lași lucrurile așa cum erau?

— Pentru că nu era bine, Reuven, am răspuns.

Medem se întoarse spre Kopelzon.

— Dacă nu l-ai fi implicat tu, acum n-ar fi aici. Ce era în capul tău când l-ai dus pe Rozental la un psihanalist?

Vocea teroristului polonez era destul de frumoasă: sonoră, profundă și sigură. Rusa lui era perfectă, fără nici o urmă din obișnuita asprime guturală a vorbitorilor de idiș. L-aș fi luat drept un petersburghez educat mai degrabă decât un om nemilos crescut pe strada Smocza în ghetoul din Varșovia, călit în închisoarea Pawiak, asasin al atâtor polițiști, informatori și spioni.

— Rozental era o ruină, protestă indignat Kopelzon. Tu erai la Moscova și trebuia să fac ceva.

— Ei bine, ai făcut o greșeală, zise Medem sec.

Își ridică grijuliu pantalonii și se așeză, cu arma în poală.

— Iar acum eu trebuie să fac curățenie.

— Curățenie? zise Kopelzon.

— O să mă omoare, i-am explicat eu.

— Nu fi ridicol, pufni Kopelzon, întorcându-se spre Medem.

Polonezul ridică din umeri.

— Știe. Și-a dat seama.

— Imposibil! obiectă Kopelzon.

— Singurul motiv pentru care nu mi-am dat seama din prima clipă... am început.

— Nu mai spune nimic, Otto! mă întrerupse Kopelzon. Nu știi, nu știi nimic.

— Dacă mă prefac că nu știu, nu-mi salvez viața, Reuven. Prietenul tău, aici de față, s-a hotărât deja.

Kopelzon își lăsă capul pe spate și scoase un geamăt melodramatic.

— Singurul motiv pentru care nu mi-am dat seama mai devreme a fost din cauză că e atât de neplauzibil și de scandalos, am continuat.

— Astea sunt planurile care de obicei au succes, zise liniștit Medem și un zâmbet îi flutură o clipă pe buze. Iau oamenii prin surprindere.

— A cui a fost ideea? am întrebat, uitându-mă de la unul la altul.

Kopelzon vorbi primul:

— Când am auzit că țarul o să-l primească la Peterhof pe câștigătorul turneului, am căzut pe gânduri. Câștigătorul singur într-o cameră cu marele tiran? E șansa perfectă.

— Și credeai că o să-l transformi pe Rozental într-un asasin?

Ne-am uitat la șahistul care bâjbâia acum sub comodă ca să-și găsească piesa lipsă; începuse să scâncească de neputință.

— Ne-am gândit să-i cerem să ne ajute – e și polonez, și evreu, la urma urmei, răspunse Medem. Am făcut aluzie la asta, fără să intrăm în detalii, făcând-o să sune mai mult ca o glumă.

— Fără îndoială, s-a repezit să îmbrățișeze șansa martiriului pentru cauza libertății polone, am spus sarcastic.

— Nu, răspunse Medem cu o expresie neutră, de fapt, chiar s-a supărat. Nu îmi dădusem seama că e atât de încordat.

— Din fericire, erai pregătit pentru această eventualitate, am spus. Aveai o dublură.

Medem își permise alt surâs.

— N-a fost prea greu de găsit. Sunt sute ca Rozental în ghetou – îndesați, bruneți, remarcabili numai prin uniformitatea lor. Eu însumi am doi sau trei unchi

care arată ca el. De fapt, și una dintre mătușile mele seamănă.

Chicoti la propria lui glumă.

— Paza de la Peterhof nu va bănui un simplu șahist. Omul nostru va trece cu ușurință de ei. Am auzit că până și tu l-ai confundat cu Rozental, la restaurant.

— Și-a dat seama că are o dublură, nu-i așa?

— A fost un accident, zise Kopelzon defensiv. Am aranjat să fie scos la restaurant, pentru ca dublura lui să vină aici și să-i probeze hainele. Însă Rozental s-a întors subit și și-a găsit geamănul stând în fața lui, îmbrăcat în hainele lui, cu părul și mustața tunse exact în același fel. A devenit teribil de agitat. Atunci l-am adus la tine.

Rozental scoase un strigăt de frustrare și ne întoarserăm din nou toți trei către el.

— Ce face? întrebă Medem.

— Caută o piesă de șah, am spus, un turn.

Medem studie câteva clipe mogâldeața așezată în patru labe și aflată într-o stare de prostrație.

— Ca să meargă planul tău, am spus, e nevoie ca Rozental să câștige turneul. Ai lăsat prea mult pe seama norocului.

Kopelzon răspunse vehement:

— N-are nimic de-a face cu norocul! Șahul e un joc de logică pură, iar Rozental e la apogeul forțelor sale. În ultimii doi sau trei ani, a fost practic de neînvins.

— În orice turneu sunt lucruri care merg rău, i-am întors-o. Oamenii au ghinion. Jucători puternici pierd în fața unora mai slabi. Dacă ai nevoie de o dovadă, uită-te la partida noastră. Nu te-am mai bătut niciodată înainte, Reuven. Ești un jucător mult mai bun decât mine, însă câștig, cel puțin de data asta.

— Ți-am mai spus că-ți supraestimezi poziția, Otto, răspunse Kopelzon. Ar fi trebuit să-ți fie clar până acum.

Berek Medem se ridică. Eu nu m-am mișcat.

— Poți să te opui, dacă vrei, zise el. Bineînțeles, poți să strigi după ajutor. Tot ce vei obține este că oricine intervine va muri. Și, firește, tu o să mori împreună cu ei, cu o oră mai devreme.

Unele simțuri îmi erau acum mai ascuțite – mirosul, de exemplu –, altele amorțite – auzul și pipăitul. Îmi amintesc că văzul îmi era încețoșat la periferie; vedeam bine doar în față, dar îngustat, ca și când m-aș fi uitat prin obiectivul unui telescop. Mi se părea că Berek Medem îmi vorbește dintr-un loc îndepărtat.

— Vreau să-i scriu un bilet fiicei mele, am spus.

Polonezul îmi cântări cererea, însă clătină din cap – cu o nuanță de regret, parcă. Am înțeles totuși că n-avea rost să-i cer asta încă o dată.

— Cel puțin lasă-mă să-mi iau rămas bun de la Rozental.

— Fii scurt, îmi ordonă Medem.

M-am dus la comodă și m-am ghemuit lângă fostul meu pacient. Se întoarse într-o clipă spre mine, cu ochii larg deschiși și tulburați.

— Nu-l găsesc nicăieri, se plânse el.

În copilărie, Catherine rătăcea mereu lucrurile la care ținea cel mai mult – o carte, un creion colorat, o jucărie – și se tânguia de mama focului că erau pierdute pentru totdeauna.

M-am întins, m-am uitat sub postamentul lămpii clasice și am găsit repede turnul. Rozental mi-l luă, examinându-l așa cum inspecta Catherine lucrurile pe care i le găseam, de parcă ar fi avut ceva magic în ele. Altfel cum ar fi putut să reapară ca prin

minune un obiect dispărut? Ușurarea îi umplu ochii. L-am ajutat pe Rozental să se ridice în picioare.

— Succes mâine, Avrom, i-am urat. Încearcă să dormi.

L-am îmbrățișat, ceea ce îl zăpăci și mai tare, așa cum suntem cu toții stânjeniți când o cunoștință vagă ne îmbrățișează cu o căldură neașteptată.

— Nu-ți face griji pentru Rozental, zise Medem. Până la urmă, și eu am nevoie ca el să fie în formă maximă.

Se întoarse spre Kopelzon.

— Ai grijă să mănânce și să doarmă. Adu-l chiar tu mâine la turneu. Asigură-te că ajunge la timp.

Am aruncat o ultimă privire spre Rozental. Era deja înapoi la tablă și aranja piesele.

Kopelzon se dădu la o parte ca să mă lase să trec.

— Îmi pare rău că nu vom apuca să ne terminăm jocul. Să zicem că-i remiză, spuse el.

Întinse mâna.

— Îmi pare sincer rău, Otto. Poate că nu mă crezi, dar îmi pare... foarte rău.

Abordă o mină autocompătimitoare și chinuită. În clipa aceea îmi era greață de el și îl disprețuiam. Furia fierbea în mine.

— Dacă ți-ar părea rău, n-ai sta deoparte și nu m-ai lăsa să mă duc la moarte. Dacă ți-ar părea rău, nu i-ai lăsa pe oamenii ăștia să-l distrugă pe Rozental. Pentru că, indiferent dacă atentatul vostru reușește sau nu, poliția îl va aresta. Îl vor arunca în închisoare. Îl vor tortura...

— Taci!

— Îl vor pune sub acuzare. Îl vor duce la spânzurătoare. Îi vor pune o glugă pe cap și o funie în jurul gâtului. Îl vor atârna în streang – pe el! am spus, arătând spre nefericitul de la tabla de șah.

O să-l ucizi la fel de sigur ca și când i-ai tăia gâtul cu mâna ta. Spune-mi acum că-ți pare rău, Reuven.

— Pentru un bine mai mare, uneori trebuie să faci sacrificii, zise Kopelzon, stăpânindu-și impulsul de a striga la mine. Poți să crezi ce vrei, chiar îmi pare rău, însă ce greutate are viața unui om pusă în balanță alături de viitorul unei națiuni întregi?

— Nu va fi vorba doar de un singur om, am spus tăios, strângându-mi pumnii într-un acces de furie pură. Sutele Negre vor face ravagii prin satele și orașele evreilor. Mii, zeci de mii vor muri. Vor fi linșați și puși la stâlpul infamiei – iar tu, Reuven, tu și prietenii tăi veți fi responsabili.

— Murim în fiecare zi, Otto. Ce-i nou în asta? zise Kopelzon, întorcându-se cu spatele.

Oricât îl uram în clipa aceea, nu eram în stare să-l lovesc. Mi-am descleștat pumnii și mi-am lăsat brațele să cadă pe lângă corp.

Berek Medem întinse mâna spre ușă și zise:

— E timpul să mergem, doctore Spethmann.

DOUĂZECI ȘI TREI

Pe coridor așteptau doi bărbați, amândoi mai tineri decât Medem, însă cu aceeași ferocitate dedicată cauzei înscrisă pe chipuri. După un scurt schimb de replici în poloneză, pe care l-am înțeles doar pe jumătate, unul dintre ei m-a luat de braț și ne-am îndepărtat de lifturi, spre scara din spatele clădirii. Covorul gros era moale sub tălpile mele. Inima bătea să-mi spargă pieptul, în timp ce șocul începea să se atenueze.

Medem mergea în urma mea, ținând revolverul astfel încât țeava îi era paralelă cu piciorul, îndreptată spre podea. Un observator întâmplător n-ar fi băgat de seamă nimic ieșit din comun.

— Dublura ta n-o să scape, am spus. N-o să iasă din Peterhof viu dacă îl atacă pe țar.

— Știe asta, îmi răspunse Medem.

— Tu ești gata să te sinucizi ca să-ți atingi scopul?

— E cumva mai respingător pentru simțul tău moral ca autorul faptei să moară în timp ce acționează? mi-o întoarse Medem.

— Nu, am spus. Tot ce este respingător se află în imaginația care poate da naștere unei asemenea monstruozități.

— Ce face omul drept, Spethmann? Asta-i întrebarea pe care n-o putem evita. Ce face omul drept când nedreptatea triumfă peste tot în jurul lui? Știi că Polonia a fost invadată, ocupată și fărâmițată?

— Îmi cunosc istoria, am zis.

Semnele pentru scară arătau că trebuia să facem stânga la capătul coridorului.

— Prin urmare, cum facem ca viețile copiilor noștri și ale generațiilor nenăscute să fie mai bune decât ale noastre? Care e calea spre progres?

Ușa de la una dintre camere se deschise și ieși un bărbat masiv, într-un pardesiu gri și cu pălărie. N-am strigat după ajutor. Ce rost avea? Bărbatul ar fi murit. Eu aș fi murit. Cele câteva minute de viață pe care le mai aveam erau ale mele numai atâta timp cât rămâneam supus răpitorilor mei. Nepăsător față de ceea ce, fără îndoială, luase drept un grup de oaspeți ai hotelului întorcându-se sau ieșind, bărbatul se aplecă să încuie ușa.

— Care-i răspunsul tău? zise Medem. Care-i calea spre progres?

— Nu sunt politician. N-am un răspuns.

— Asta-i apărarea ta? șopti Medem, în timp ce ne apropiam de bărbatul care părea să nu se descurce cu cheia.

— De ce sunt acuzat?

— Ești acuzat de apatie, Spethmann, zise el. Ești acuzat de oportunism, de egoism și lașitate.

Bărbatul în pardesiu gri își îndreptă spatele când am ajuns lângă el. Am simțit strânsoarea de pe brațul meu întărindu-se, și Medem se apropie mai mult de mine, pregătit să blocheze orice tentativă de fugă.

Pălăria bărbatului era trasă mult în jos, gulerul hainei îi ascundea partea inferioară a feței, însă îl recunoscusem. Silueta și masivitatea îl dăduseră de gol.

A urmat o clipă – o fracțiune de secundă, nu mai mult – când cei cinci oameni de pe coridor, aflați atât de aproape unul de altul, încât fiecare i-ar fi putut atinge cu mâna pe ceilalți fără să fie măcar nevoit să se întindă, au știut ce era pe cale să se întâmple înainte să se întâmple ceva. A fost apoi o problemă simplă: cine se mișcă mai repede?

Glonțul țâșnește din țeava armei cu o viteză de peste trei sute de metri pe secundă. Ochiul omului nu poate să-l vadă. Poate doar flacăra de la gura țevii, poate fumul; apoi, dacă țintașul e priceput, proiectilul lovește și, după ce șocul a trecut, simțurile primare nu mai sunt interesate de văz, ci de durere. Însă eu am văzut glonțul. Am văzut discul minuscul de culoarea argintului mat țâșnind din țeava armei lui Kavi într-un norișor alb-cenușiu și venind spre mine.

Și îmi amintesc că mi-am spus: *Deci așa e să fii împușcat.*

O viață mai târziu, un pocnet asurzitor ajunse din urmă glonțul, ca și când cineva mi-ar fi detonat

o petardă la un milimetru de ureche. Am simțit strânsoarea de pe braț slăbind brusc, în timp ce bărbatul care mă ținuse se prăbușea la podea.

Ușa în dreptul căreia se aflase Kavi se deschise violent și apăru un alt bărbat înarmat, care se ghemui chiar în timp ce ieșea. Lîcev! Trase de două ori.

Simultan, Kavi își îndreptă arma spre Berek Medem. Urmă altă explozie asurzitoare lângă urechea mea și m-am simțit smucit în spate. Ultimul foc fusese tras din revolverul lui Medem. Își petrecuse brațul pe după gâtul meu, ca să mă folosească drept scut.

S-au tras alte focuri. Pocnete și trosnete, mai sălbatice, mai haotice decât primele. Vedeam sânge pe pereți. Coridorul se umpluse cu fum înțepător, care duhnea oribil. Cineva țipa, însă la urechile mele asurzite ajungea doar un fel de ecou slab. M-am împiedicat. Medem mă trăgea în sus în timp ce ne apropiam pe scară. Mă sufocam. Am ridicat mâinile ca să-i slăbesc strânsoarea, ca să lupt pentru aerul de care aveam o nevoie disperată.

Împușcăturile se opriră. Am văzut buzele lui Lîcev mișcându-se ca să dea ordine pe care urechile mele nu le puteau auzi. El și Kavi erau pe jumătate ghemuiți lângă una dintre mesele de mahon, cu brațele în care țineau armele întinse înainte, cu fețele încordate, cu ochii mari.

Ceva nou, o senzație nouă. Un obiect dur îmi apăsa tâmpla și din spate auzeam acum cuvinte – înjurături și amenințări.

— Dă-i drumul...

— Îl omor...

— Dă-i drumul lui Spethmann și te lăsăm să pleci...

— Înapoi...

— Nu te arestăm. Poți să pleci. Dacă nu-i faci rău...

Imobilizat și în curs de sufocare, cu țeava pistolului la tâmplă, cu picioarele abia atingând covorul. Lîcev și Kavi înaintând cu jumătăți precaute de pași, trecând peste corpurile celor doi bărbați pe care-i omorâseră. Un chiriaș îngrozit deschizând ușa și închizând-o într-o clipă. Sticlă spartă de la o lampă electrică. Apă vărsată dintr-o vază răsturnată. O petală albă de trandafir lipită pe pantoful meu stâng.

Medem gâfâind.

— Îl omor...

Am ridicat mâinile și l-am tras de braț ca să slăbesc presiunea de la gât. Medem mă strânse și mai tare și mă smuci înapoi.

Ar fi prea mult să spun că a fost o decizie conștientă. Poate că n-a fost nimic altceva decât recunoașterea instinctivă a unui avantaj momentan. Sau, cine știe, simplă disperare. Simțindu-l pe Medem dezechilibrat, doar pentru o clipă, mi-am încordat piciorul stâng și am împins cu toată puterea, izbindu-l de zid. Se auzi o altă detunătură. Praf și bucățele de ghips căzură peste noi din tavan, din locul în care ajunsese glonțul lui Medem.

M-am răsucit și, aplecându-mă, l-am lovit în piept, încercând în același timp să-l trag în jos. Reuși să facă un pas înapoi și trase un foc în spatele meu, spre Lîcev și Kavi, obligându-i să se ascundă în spatele unei mese.

Cum acum eu eram cel dezechilibrat, Medem mă împinse într-o parte. M-am prăbușit la podea. Se întoarse și o luă la fugă spre ușa care dădea spre scară.

Înainte să ajungă la ea, ușa se deschise și își făcu apariția Tolea, cu pistolul ațintit spre polonez. Berek Medem era mai rapid și mai nemilos. Tolea căzu la pământ de parcă i-ar fi fost retezate picioarele.

Medem mai trase de două ori înainte să sară peste corpul lui Tolea și dispăru pe ușă.

Kavi alergă până la locul în care Tolea zăcea cu fața în jos. Se uită la Lîcev și clătină din cap. Mort.

— Ce mizerie, l-am auzit pe Lîcev murmurând în timp ce evalua dezastrul. Apoi, către Kavi: Dispari. Acum!

Kavi se uita la prietenul său mort. L-am auzit zicând:

— Adio, tovarășe!

După care se ridică, deschise ușa și coborî pe scară.

Lîcev mă ajută să mă ridic.

— Ești teafăr?

— Ce cauți aici? am spus.

— Rozental era supravegheat. Tolea te-a văzut în hol și mi-a telefonat, așa că am venit cât de repede am putut. Bănuiam că o să te bagi singur în bucluc.

Un chiriaș deschise încet ușa camerei și scoase capul pe coridor.

— E în regulă, zise Lîcev. Sunt polițist. A fost o tentativă de jaf. Închideți ușa și rămâneți în cameră până la noi ordine.

Înspăimântat, omul se grăbi să se execute.

— Tentativă de jaf? am spus.

— Nu-i nevoie să stârnim și mai multă panică, îmi explică Lîcev. Kopelzon mai e cu Rozental?

Ne-am îndreptat grăbiți spre camera lui Rozental, cu Lîcev repetându-și ordinele către alți locatari care ieșeau ezitant pe coridor.

Ușa lui Rozental era întredeschisă.

— Kopelzon e înarmat? întrebă Lîcev.

— Nu cred.

Totuși, când Lîcev intră, o făcu cu revolverul pregătit. L-am urmat imediat, doar ca să-l găsesc pe Rozental privind încă tabla de șah. Aranjase iar

poziția critică dintre Marshall și Capablanca. Nimic altceva nu avea importanță pentru el.

Lîcev controlă baia și dulapurile. Kopelzon fugise.

— Poliția e pe drum, zise el. Rămâi aici până mă întorc după tine.

— N-o să vrea să vorbească cu mine? Să-mi pună întrebări despre Berek Medem?

— Niște hoți au încercat să intre într-o cameră. Din păcate pentru ei, s-a întâmplat să mă aflu și eu aici. Să nu spui altceva. Nu pomeni de Berek Medem.

— Cine ești tu, Lîcev?

— Cred că ți-am spus deja numele meu.

— Nu pun în discuție numele tău. În schimb, prioritățile și loialitățile tale nu sunt tocmai limpezi.

Am încercat să trec de el, însă îmi blocă drumul.

— Unde te duci?

— Trebuie să văd pe cineva, am spus.

— Nu acum, mârâi Lîcev, împingându-mă înapoi. Vorbesc serios. Nu ieși din camera asta până nu vin să te iau.

Plecă fără să mai adauge ceva.

— De ce a schimbat turnurile? mormăi Rozental, scuturând din cap. N-are nici un sens.

Am găsit o sticlă de vodcă și mi-am turnat un pahar întreg. L-am băut. Mi-am turnat încă unul. Nimic n-avea sens.

*

Din când în când, polițiștii băteau la ușă ca să verifice dacă eram în siguranță. Directorul hotelului veni îngrozit să-și ceară personal iertare pentru nefericitele evenimente și să ofere mâncare, băutură și asigurări că nimic de felul acesta nu se mai

întâmplase vreodată. Își exprimă speranța că incidentul nu va strica sejurul oaspeților.

Am folosit telefonul ca să sun la apartamentul de pe Balșoi. Nu răspunse nimeni. Am telefonat acasă. Iar nici un răspuns. Începeam să fiu îngrijorez. Unde era Anna? Unde era Catherine?

Încă îmi răsuna un țiuit ascuțit în urechi. Am încercat să-mi vâr degetele în ele și să suflu pe nas, într-un efort disperat de a-l alunga. După o vreme au început să mă doară.

Lîcev se întoarse puțin după ora două. Tocmai îl vârâsem pe Rozental în pat; adormise instantaneu și deja sforăia încetișor.

— Te duc acasă, Spethmann, spuse inspectorul.

— Ți-am zis că trebuie să mă întâlnesc cu cineva, am protestat.

— Cu cine?

Cum nu răspundeam, zise:

— Tocmai ți-am salvat viața. Speram că asta ți-a dovedit cât de mult țin la binele tău.

— Vreau s-o văd pe Anna Ziatdinov, am spus.

Se gândi o clipă.

— Mai bine te duc eu.

DOUĂZECI ȘI PATRU

Străzile erau pustii și am ajuns repede la Podul Palatului. În apa neagră a Nevei sclipea luna, iar luminile electrice străluceau de-a lungul cheiului.

— Medem a scăpat? am întrebat.

— Se pare că da, îmi răspunse Lîcev nepăsător.

— Nu pari îngrijorat. De ce i-ai spus lui Kavi să dispară?

— N-avea nici un motiv să rămână.

— Kavi nu-i polițist, nu?

— Nu.

— E bolșevic.

Lîcev îmi aruncă o privire piezișă.

— Și tu la fel, am spus.

Ridică din umeri, o recunoaștere tăcută.

— Un spion bolșevic printre inspectorii de poliție din Sankt Petersburg, am observat. Îmi aduc aminte cum îmi povesteai că te-ai născut în aceeași zi în care a fost asasinat țarul Alexandru. Ai venit pe lume ca să nu îngădui să se întâmple din nou o asemenea grozăvie, așa spuneai.

— Dacă vrei să-ți joci rolul, zise Lîcev ridicând iar din umeri, trebuie să-ți înveți replicile.

— Slujitor al justiției?

— Replica asta e adevărată.

— Se pare că sunt înconjurat de oameni cinstiți, am remarcat, ceea ce e straniu.

— De ce straniu?

— Pentru că vă găsesc pe toți așa de înspăimântători.

Cotiserăm la Universitate și tocmai treceam de Academia de Științe. Urma să ajungem la apartament în mai puțin de cinci minute.

Lîcev rupse tăcerea:

— Cum ai caracteriza complotul lui Berek Medem?

— Diletant, aș zice.

— Continuă.

— Kopelzon e un amator, așa că nu mă surprinde că a venit cu ceva atât de riscant. Însă Berek Medem e profesionist. E și nemilos și, din câte am văzut, foarte inteligent. Îmi vine greu să admit că ar putea crede că va merge.

Lîcev surâse, ca și când voia să încurajeze un elev promițător. Așa cum face un bun profesor, mă conduse spre concluzia corectă punând-mi o întrebare ajutătoare:

— Bine, și dacă nu credea că va reuși, de ce și-a dat atâta osteneală?

— Habar n-am, am recunoscut eu.

— Pentru că altcineva vrea ca el să reușească, mă lămuri Lîcev. Cineva puternic, ale cărui interese coincid cu ale lui, cel puțin în această privință.

— Cine?

— Unde crezi că a fost Ohrana în toată vremea asta? Crezi că nu au aflat despre Kopelzon și opiniile lui politice? Sau despre prietenia lui bruscă cu Rozental? De ce crezi că a plasat colonelul Gan un agent în clădirea unde ai biroul? De ce crezi că vă urmărea Semevski pe tine și pe Rozental în noaptea aceea?

Eram nedumerit.

— Nu e complotul lui Kopelzon. Nu el l-a născocit. E opera lui Gan.

Îmi luă o clipă să meditez la asta.

— Ce tot spui? Ce interes ar avea șeful Ohranei să-l omoare pe țar?

La Academia Imperială de Artă, Lîcev o luă la dreapta. În față era intersecția cu Balșoi Prospekt. Am trecut de o droșcă al cărei vizitiu își biciuia amarnic calul. În afară de el, nu mai era nimeni pe stradă.

— Gan e un reacționar progerman, continuă Lîcev. Conspiră, împreună cu prietenul lui Zinurov, cu Baronii Baltici și cu alți reacționari progermani, să-l ucidă pe Nicolae. Țarul, știi bine, e profrancez și, în ochii lor, nu se ridică la înălțimea misiunii sfinte de a apăra autocrația. Nu contează câte greșeli fac Kopelzon și Medem. Li se dă mână liberă.

— Medem știe că e folosit de Gan?

— Medem e foarte inteligent, e posibil să-și fi dat seama. N-ar schimba cu nimic lucrurile. Oricum, și el, și Gan obțin ceea ce vor: asasinarea țarului.

— Dar Kopelzon? El știe?

— Prietenul tău a știut de la bun început.

— Atunci de ce nu i-a spus lui Medem?

— Pentru că nu vrea ca Medem să afle că e agent al Ohranei.

M-am întors să-l privesc. Îmi aruncă o privire nepăsătoare.

— Kopelzon spionează grupurile de emigranți polonezi din Paris, Berlin și Londra. Oriunde merge în turnee, are grijă să întâlnească exilați polonezi. E un erou pentru ei, și firește că sunt vorbăreți. Iar când se întoarce în Sankt Petersburg, Kopelzon se duce la colonelul Gan și îi spune tot.

— De ce? Ce câștigă din asta?

— Bani, zise Lîcev sec. Prietenului tău îi place să trăiască bine – sau poate n-ai observat?

M-am gândit la toate mesele pe care le luaserăm la restaurante scumpe. Kopelzon era nechibzuit de generos. Să-și fi cheltuit banii din vinovăție?

I-am spus lui Lîcev s-o ia la stânga.

— După asasinare, continuă inspectorul, Gan și prietenii lui vor instala o marionetă pe tron. Vor închide Duma, vor rupe alianța cu Franța, se vor alia cu Kaiserul și vor dezlănțui o cruciadă patriotică. Trebuie să le admiri inventivitatea; Gan plănuiește o lovitură care va trece drept o răzmeriță populară.

— O să permiți să se întâmple asta? am spus.

Aici, Lîcev abandonă tonul degajat de până atunci.

— Nu-i hotărârea mea, zise el cu o nuanță de amărăciune. Comitetul Central al partidului a fost, bineînțeles, informat despre tot. Acum analizează

toate consecințele posibile. Când vor lua o hotărâre, voi primi instrucțiunile corespunzătoare.

— Consecința va fi o baie de sânge, am spus.

— Sunt două școli de gândire în cadrul conducerii partidului. Una se opune să lăsăm complotul să se desfășoare. Adepții ei susțin că, dacă țara e panicată de un asasinat, Gan va avea libertatea să riposteze cu o mână de fier, iar revoluția va fi amânată cu o generație.

— Și cealaltă școală?

— Adepții ei spun că, obiectiv, am atins limitele a ceea ce puteam obține în actuala stare de lucruri. Spun că organizația noastră e înțesată de trădători și spioni, de pildă Regele. Spun că nu putem progresa decât într-o atmosferă de haos.

— Și tu? am întrebat. Care-i părerea ta?

— Părerea mea e orice hotărăște Comitetul Central, zise el.

Ce să faci cu un asemenea om, cu unul pentru care fiecare alegere morală e complet dedicată nevoilor unei mașinării?

— Decizia Comitetului Central poate fi inutilă, am obiectat. Dacă Rozental nu câștigă turneul, altcineva va merge la Peterhof – Lasker sau Capablanca –, iar planurile lui Medem se vor prăbuși de la sine.

Clădirea în care era apartamentul apăru în fața noastră.

— Oprește aici, i-am cerut.

Lîcev nu mă luă în seamă și merse mai departe o vreme, apoi coti la dreapta pe o stradă laterală.

— Ce faci? l-am întrebat.

— Era un automobil vizavi de clădire, îmi explică el. Trebuie să avem grijă.

Am străbătut pe jos drumul pe care veniserăm. Automobilul oprit vizavi părea gol.

— La ce etaj e apartamentul? întrebă Lîcev.

— Acolo e, am spus, arătându-i o fereastră întunecată de la primul etaj.

Lîcev aruncă o ultimă privire în jur, apoi se apropie de intrare.

*

Am urcat pe scări până la primul etaj. Nimic nu se clintea în clădire. Lîcev își ținea revolverul la fel ca Medem, cu țeava în jos, paralelă cu dunga pantalonilor. Nu voia să riște nimic.

— Când ai văzut-o ultima oară pe Anna? mă întrebă el.

A trebuit să mă gândesc un pic. Cu foarte mult timp în urmă.

— În dimineața asta.

— Te așteaptă?

— Ea mi-a cerut să vin.

Luă cheia și, făcându-mi semn să nu stau în dreptul ușii, o introduse încet în broască. Se auzi un clinchet, suficient de tare, mi s-a părut, cât să trezească morții. Apartamentul era cufundat în beznă, iar singurul zgomot era ticăitul somnoros al unei pendule. Fără să aștepte ca ochii să ni se obișnuiască cu întunericul, Lîcev se strecură înaintea mea și dispăru în bucătărie, în partea stângă.

Am înaintat și eu, încercând să-mi amintesc imaginea camerei și dispunerea mobilei. Exista un spațiu liber, de la ușa din față, de-a lungul camerei de zi, până la micul coridor care ducea în dormitor.

M-am împiedicat de ceva și am căzut stângaci pe ceea ce am recunoscut imediat, deși nu vedeam bine, că erau picioarele unui scaun răsturnat.

Lîcev apăru într-o clipă lângă mine, cu revolverul ridicat.

— Eu sunt, am spus repede.

Aprinse lumina. M-am uitat la scaun. De ce era acolo? De ce era răsturnat?

Ridicându-mă în picioare, am văzut că nu era singurul lucru care nu se afla la locul lui. Lângă masă era o ceaşcă de ceai spartă. O măsuţă pentru scris fusese răsturnată, hârtii şi tocuri erau împrăştiate peste tot.

Inima mi se strânse de teamă. Am alergat în dormitor şi am aprins lămpile Tiffany. Draperiile grele erau date la o parte, iar patul era nefăcut. Hainele Annei erau risipite peste tot. Am smuls plapuma de pe pat, ca şi când Anna ar fi putut sta ascunsă sub ea.

— Au luat-o, am strigat. Zinurov a luat-o.

Brusc, Lîcev îşi duse un deget la buze. Taci! M-am uitat în jur, dar nu puteam să văd ceea ce el, în mod limpede, văzuse.

— Mă duc la bucătărie, spuse Lîcev, cu o voce răsunătoare şi plină.

Însă, în loc să se îndrepte spre uşă, se furişă spre şifonierul masiv. Ridicând pistolul la înălţimea capului, apucă mânerul şi, cu o mişcare fulgerătoare, deschise uşa.

Bărbatul dinăuntru era şi el înarmat şi trase de două ori înainte ca Lîcev, dovedind mai multă forţă şi agilitate decât îmi închipuisem că avea, să-l răsucească şi să-l arunce la podea. Revolverul necunoscutului alunecă până lângă picioarele mele. Până să-l ridic, Lîcev îşi lăsase genunchiul drept pe pieptul bărbatului, ţintuindu-l la podea. Am pus revolverul în buzunarul hainei.

— Unde e ea? ţipă Lîcev, înfigând ţeava armei în beregata bărbatului.

— Nu mă împuşca! Nu mă împuşca! îl imploră bărbatul, care nu făcea nici un efort să se opună.

— Unde-i Anna Petrovna? Spune-mi, nenorocitule, sau te omor.

— Jur că nu știu! A plecat!

— Cum adică a plecat?

— Zinurov a trimis în dimineața asta doi oameni s-o ia, însă a scăpat de ei. Ne-a spus să așteptăm aici în caz că se întoarce jidanul.

Lîcev se uită la mine, apoi la prizonerul lui.

— „Ne-a spus"? zise Lîcev. Câți sunteți?

Bărbatul înghiți spasmodic.

— Trei.

— Unde sunt ceilalți?

— Afară.

— În automobil?

Bărbatul dădu din cap.

Abia atunci am văzut un petic de hârtie pe pernă. Crezând că trebuie să fie de la Anna, m-am grăbit să-l iau. Biletul spunea:

Fiica mea mi-a spus totul. Ai profitat de o femeie nefericită, vulnerabilă din pricina bolii. Scopul tău a fost să o pângărești, și ai reușit. De ochii lumii, pretinzi că ești rus, dar nu poți ascunde duhoarea rasei tale. Ești demn de dispreț și revoltător dincolo de orice măsură. Vei învăța lecția pe care cei de felul tău trebuie să o învețe, și încă mai curând decât crezi.

Creierul nu percepe imediat înțelesul mesajelor de felul acesta. Ajungem la sfârșit fără să fi citit cu adevărat începutul sau mijlocul; din pagină ies numai cuvinte răzlețe, un anumit ton sau o anumită insinuare. *Duhoare. Pângărești. Demn de dispreț.* Am reluat textul de la capăt. Cuvintele nu se schimbaseră. „Vei învăța lecția pe care cei de felul tău trebuie să o învețe, și încă mai curând decât crezi."

I l-am dat lui Lîcev. Îl citi repede și zise imediat:

— Trebuie să ieșim de-aici chiar acum.

Se uită la bărbatul de pe podea. Fără avertisment, îi trase un glonț în cap.

— Să mergem, zise el, îndreptându-se spre coridor.

Încremenit în fața acestei scene, nu făcusem nici măcar un pas când fereastra explodă brusc, acoperindu-mă cu o ploaie de sticlă spartă. Am simțit un ciob intrându-mi sub gulerul cămășii și, ducând instinctiv un deget spre gât, îmi amintesc că gândeam: *Trebuie să am grijă când încerc să scot ciobul dacă nu vreau să mă tai*. Apoi am observat o piatră de pavaj în mijlocul patului. M-am întors spre fereastră. O bucată mare de geam atârna ca un pumnal, încă prinsă în partea de sus a ramei.

L-am auzit pe Lîcev strigând:

— Ieși!

Prin fereastra spartă zbură a doua piatră, de data aceasta blândă și grațioasă ca o frunză purtată de vânt. Ciobul în formă de pumnal căzu pe podea și se făcu țăndări. Și a doua piatră ateriză tot pe pat, dar mai sus, lângă perne. Avea un fitil, iar fitilul ardea. Nu era o piatră de pavaj.

M-am năpustit cât puteam de repede pe coridor. Lîcev era în fața mea, pe jumătate alergând, pe jumătate aruncându-se înainte, ca un înotător care sare în apă.

Cineva m-a ridicat și m-a împins în aer, și o rafală colosală a vâjâit pe lângă mine. A urmat un fulger orbitor. În clipa următoare am trecut printr-un furnal. Mi-am simțit părul de pe cap sfârâind. Mirosea ciudat, ca lâna arsă. Apoi am auzit și vuietul asurzitor.

*

Ce făceam acolo? Era groaznic de incomod. Stăteam cu capul în jos într-un spațiu foarte strâmt,

cu bărbia în piept. Aveam praf în ochi și în nări și pe buze. Gura îmi era uscată, pergamentoasă. Cineva încerca să mă împăturească. Credeam că o să-mi plesnească spatele. Nu puteam respira. Apoi am alunecat în jos, îndelung.

DOUĂZECI ȘI CINCI

În minunata Sală Albă a teatrului Marinski, Kopelzon cânta Partita Nr. 3 a lui Bach. Cât de mult îmi plăcea interpretarea lui, adevărul pe care îl aducea în muzică, modul în care îi elibera și deopotrivă îi controla farmecul și melancolia. Ce har avea, ce înțelegere sublimă. Urma notele, dar nu ceda niciodată în fața lor. Prin flexibilitate – și șiretenie! –, așa reușea Kopelzon să facă muzica aceea încântătoare numai a lui. Țarul și țarina se aflau în public, la fel Zinurov și Gan. Rozental sări deodată în picioare și zise:

— Sunteți toți în zugzwang, doamnelor și domnilor. Nu puteți scăpa.

Unul dintre magnificele candelabre căzu din tavan, spărgându-se în capul lui Kopelzon. Însă, când m-am dus să-mi dezgrop prietenul de sub muntele de diamante, nu pe el l-am găsit, ci capul murat al lui Yastrebov. L-am luat, l-am pus în buzunar și i l-am dus acasă lui Catherine.

*

Din când în când, patul se înclina violent, câteodată mai întâi la picioare, câteodată la cap. Fierea îmi urcase în gură. Voiam să mă trezesc. Voiam foarte tare să mă trezesc. Îmi pierdeam

echilibrul. Aș fi căzut în prăpastie dacă nu mi-aș fi întins brațele și nu aș fi început să zbor. Nu era zborul planat, lipsit de efort din vis, ci unul precar și înșelător, și de câteva ori aproape că m-am prăbușit. De fapt, eram un novice într-ale zborului. Mai rea decât greața era tulburarea groaznică din mintea mea, o beție năucitoare pe care somnul nu reușea s-o vindece.

*

Nu puteam înceta să mă gândesc la șah. La început doar îmi înrăutățise amețeala, însă după o vreme m-a liniștit. Mă interesa o singură poziție, iar vizualizarea ei fără vederea tablei, pe care o considerasem mereu atât de dificilă, deveni brusc posibilă.

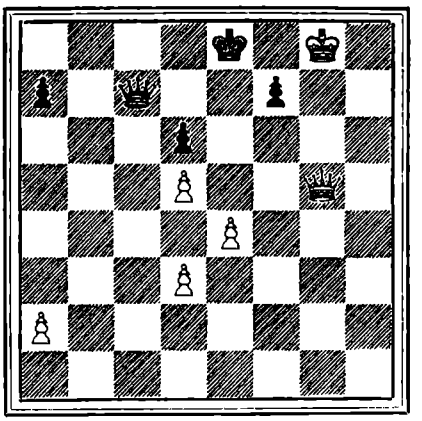

Spethmann – Kopelzon
După 46... Dc7. Poate Spethmann câștiga pionul f, de importanță capitală?

Trebuia să fiu impecabil de precis și implacabil de necruțător. Totul depindea de pionul f. Dacă reușeam să câștig pionul f, câștigam partida. Însă cum să fac asta? Aveam rege și damă pentru atac, el avea rege și damă pentru apărare. Dacă jucam 47. Dg7, Kopelzon ar fi răspuns: 47... De7, iar pionul f ar fi fost încă apărat. Dacă jucam apoi 48. d4, ar fi jucat 48... Dxe4 49. Dxf7+ Rd8 50. Dxa7 Dxd5+ 51. Rf8 De6 – și ar fi fost remiză. Nu avusesem niciodată o poziție atât de bună împotriva lui Kopelzon și voiam nespus de tare să-l bat, din atât de multe motive.

Totul depindea de pionul f.

Și apoi, deodată, am văzut. Aveam răspunsul.

*

Am deschis ochii. Gregori Petrov stătea lângă patul meu. Alături de el era Lîcev.

— Aha, te-ai hotărât să revii printre noi, zise Petrov.

Avea firimituri de pâine în mustață.

— Catherine?

Vocea îmi era răgușită. Lîcev îmi dădu să beau apă.

— E în siguranță, zise el. A fost aici de câteva ori.

— Și Anna?

— Fii liniștit. Și ea e în siguranță.

— Ce s-a întâmplat? Unde e?

— Zinurov a trimis doi oameni la apartament ca s-o răpească. Au crezut că o să meargă de bunăvoie cu ei, însă ea n-a vrut. A reușit să scape și, în cele din urmă, s-a descurcat să ajungă la tine acasă. I-a spus totul lui Catherine. Era târziu, dumneata erai deja la hotel.

— La hotel?

— La Astoria. Îți aduci aminte?

— Aveam o petală de trandafir pe pantof, am mormăit.

Lîcev și Petrov schimbară o privire.

— Da, am spus. Îmi aduc aminte.

— Anna era disperată să te găsească și să te avertizeze să nu mergi la ea, continuă inspectorul. Catherine s-a dus la Saburov să te caute, însă plecaseși deja și nimeni nu știa unde.

— Unde-i acum?

— Într-o casă sigură, nu departe de aici, zise Lîcev.

— Unde e „aici"?

Din ce puteam vedea, camera era sărăcăcios mobilată și nu prea curată.

— Suntem în Viborg, zise Petrov cu o strâmbătură. Ai ajuns de unde-ai plecat, alături de muncitori.

Mă ajută să mă ridic în capul oaselor.

— Tu și Anna veți pleca la Paris.

— Ce tot spui?

Petrov râse și se întoarse spre Lîcev.

— Nu e prea recunoscător, nu, după toate străduniile noastre?

Întorcându-se din nou spre mine, zise:

— Am aranjat totul: bilete, acte false.

Scoase un pachețel.

— Sunt pe numele domnului și doamnei Spiridonov, zise el, așezându-le lângă pat.

— Ce-i aiureala asta cu Parisul? Nu plec la Paris. Nu plec nicăieri.

— Îmi pare rău că trebuie să-ți spun eu asta, Spethmann, zise Petrov distrându-se fățiș, însă până acum patru zile, în ciuda unui mic necaz cu un polițist excesiv de zelos – se întoarse să rânjească spre Lîcev –, erai un psihanalist respectat și un membru de vază al burgheziei din Sankt Petersburg.

Din păcate, de la explozia din apartamentul de pe Balșoi, ești un criminal căutat zi și noapte. Poza ta a apărut în toate ziarele.

Chiar și după ce mi-a pus un exemplar din *Oratorul* în mâini și mi-am văzut propria față holbându-se la mine, tot nu îmi venea să cred. Știrea nu era lungă – doar trei sau patru paragrafe –, însă aveam aceeași dificultate pe care o avusesem cu biletul lui Zinurov. Cuvintele erau suficient de clare, însă legătura dintre ele și sensul final erau indescifrabile.

— Și tu ești aici, am spus, uitându-mă către Lîcev.

— Da, și Lîcev a ajuns din erou al poliției din Sankt Petersburg un dezertor căutat, zise Petrov. E o lovitură nefericită pentru partid, dar o să trecem peste ea.

— Am știut dintotdeauna că o să vină și ziua asta, zise Lîcev liniștit. În multe privințe e o ușurare.

Tonul lui Petrov deveni deodată sumbru.

— Dacă Gan pune mâna pe tine, n-o să-ți arate pic de milă.

— Știu prea bine asta.

Ochii îmi erau teribil de obosiți, capul greu ca un bolovan.

— A adormit, l-am auzit pe Lîcev.

— Lasă-l să se odihnească, zise Petrov. Are de făcut un drum lung mâine. Ceva noutăți despre Berek Medem?

— Nimic, răspunse Lîcev. După Astoria a dispărut.

— E tot în Sankt Petersburg. Dar scripcarul?

— Kopelzon? S-a întors în apartamentul lui. Bănuiesc că n-are de ce să se teamă.

— De nimic, zise Petrov. Gan n-o să îngăduie să i se întâmple nimic, cel puțin până când își duc la capăt asasinatul. După aceea, îl va arunca la lupi.

— Ce crezi, Kopelzon știe?

— Bineînțeles că nu. E atât de egolatru, încât probabil crede că noul regim îl va face duce sau prinț.

Se așternu o pauză scurtă. Apoi l-am auzit pe Lîcev întrebând:

— Pot vorbi deschis?

— Dă-i drumul, spuse Petrov cu o urmă de suspiciune.

— După ce îl vor omorî pe țar, Gan se va folosi de isteria publică pentru a ne ataca. Nu sunt convins că o să supraviețuim.

— Cred că subestimezi forța organizației, zise Petrov scurt.

— Putem să-i oprim dacă vrem, continuă Lîcev. Au încă nevoie de dublura lui Rozental și știm unde e.

— Unde?

— În casa de pe strada Kirocini. Kavi o supraveghează chiar acum. Eliminăm dublura și complotul se destramă.

Vocea lui Petrov era severă.

— Comitetul Central a luat o hotărâre. Nu trebuie să facem nimic pentru a împiedica atentatul.

Se făcu tăcere.

— Am fost limpede? întrebă Petrov.

I-am auzit certându-se. Vocea lui Lîcev se ridica insistent. Petrov striga. Cel puțin nu se mai înclina patul cu mine.

DOUĂZECI ȘI ȘASE

Dacă ești doborât pe stradă, obișnuia tata să spună, verifică-ți portofelul și boașele. Nu-mi păsa de portofel. Mă durea capul și în urechi îmi răsuna un bâzâit gros. Însă vedeam. Îmi simțeam degetele

de la picioare. Le puteam mișca. Nici un os rupt. Mi-am trecut mâna peste față. Trebuia să mă bărbieresc. Mi-am pipăit părul. Era fărâmicios, nu uniform, ci în petice; puteam strivi câte o șuviță și să o frec apoi între degete până se făcea praf. Vasăzică părul îmi fusese ars.

Stăteam într-un pat care nu era al meu, într-o cameră pe care n-o cunoșteam. Fumul de la focul de cărbuni, combinat cu mirosul lămpilor cu parafină și cu igrasia generalizată a clădirii producea o duhoare ascuțită care-mi înțepa nările. Din când în când tușeam convulsiv. Oriunde aș fi fost, mă aflam într-un cartier sărac – înapoi în locul în care începusem, în locul în care începuse tatăl meu, brutarul.

M-am hotărât să mă dau jos din pat, dar am adormit din nou.

*

O mână răcoroasă îmi mângâia fruntea. Am deschis ochii. Catherine. Ochii ei albaștri imenși erau tulburați și îngrijorați. Uitasem cât de lungi îi erau genele.

— Mama ta ți-a invidiat mereu genele, am mormăit.

Zâmbi și mă sărută.

— Cum te simți azi?

— Mă doare capul.

— Așa ai spus și ieri.

— Ai fost aici ieri?

— Am fost aici în fiecare zi. Nu puteau risca să te ducă la spital, așa că au aranjat să te trateze prietenul tău, doctorul Sokolov. Rănile erau superficiale, câteva arsuri, tăieturi și vânătăi, însă ai suferit o lovitură mai puternică.

— În ce zi suntem?

— E marți, 26. Mintimer te-a adus aici după explozie, acum cinci zile. Arăți mult mai bine decât atunci, zise ea, mijindu-și ochii ca să mă vadă mai bine.

Mă ajută să mă ridic și începu să aranjeze pernele.

— Poliția mă caută, am spus.

Îmi luă mâna și mi-o strânse.

— Știu. Din cauza crimei din apartament.

— Nu eu sunt autorul, am protestat, cu glasul răgușit din cauza aerului acru.

— Știu, Mintimer mi-a spus tot. Poliția îl caută și pe el. Au aflat că e bolșevic. Nu-ți face griji, o dată ce te punem în tren, ești în siguranță.

— Nu mă duc, Catherine. Nu te părăsesc.

— Trebuie, zise ea pe un ton ferm.

— Atunci trebuie să vii și tu.

— Nu, eu rămân, zise cu aceeași fermitate.

— De ce?

— Am intrat în partid.

Am fost copleșit de teamă, de furie și mânie. Mi-am coborât brusc picioarele pe podea.

— Îl omor pe Petrov! am strigat. Îl omor!

— Nu m-am înscris din cauza lui Petrov.

— Cine, atunci? Cine te-a convins? Lîcev?

Râse de furia mea.

— Te porți ca un *pater familias* burghez.

— Sunt un *pater familias* burghez. Sunt tatăl tău și tu ești fiica mea. Nu ai nici nouăsprezece ani. Ești încă la universitate. Cum rămâne cu studiile tale?

— Nu mai au ce să mă învețe.

— N-o să te las să îți irosești viața așa.

— Papa, nu cred că înțelegi. Am terminat cu vechea mea viață. După ce s-a întâmplat la Astoria și în apartamentul de pe Balșoi, colonelul Gan a făcut o percheziție la noi acasă. Mă ascund acum, la fel ca tine.

— Atunci trebuie să vii cu mine. O să-i spun lui Petrov și el o să te oblige să vii.

Am văzut licărirea aceea familiară de hotărâre și de voință aprinzându-i-se în ochi. O costa mult, era împotriva spiritului aprig și a tuturor instinctelor ei, însă își învinse tentația de a se lua la harță cu mine.

— Dacă vrei, începu pe un ton de rău augur, o să-ți prezint motivele pentru care am intrat în partid. O să ți le spun unul câte unul, începând cu situația amărâților care trăiesc pe străzile astea...

— Nu poți să-mi spui nimic despre străzile astea. Aici m-am născut, nu uita!

— Piotr Zinurov e fiul unui țăran. Poate că își mai amintește câte ceva din acea viață, însă, chiar așa fiind, nu contează. N-a trăit-o mai mult decât ai trăit tu viața din Viborg.

— Nu vreau să port conversația asta, am zis.

— Bine, spuse ea. Nici pe mine nu mă interesează.

Hotărârea ei era luată. Era încă o bătălie pe care n-o puteam câștiga.

— Cred, am reluat după o vreme, că aș fi mai puțin rănit de ceea ce faci dacă ai arăta măcar un strop de tristețe pentru faptul că ne despărțim.

— Sunt tristă, mă asigură ea.

— Nu se vede.

— Copiii nu pot arăta atât de triști cum vor părinții.

— Nu știu. Copiii altor părinți par să se descurce în privința asta.

— Atunci se prefac, zise ea. Ai vrea să mă prefac pentru tine? Te-ar face să te simți mai bine?

— Da, am spus.

Râse și îmi luă mâna într-a ei.

— Nu te cred. Ai căutat mereu adevărul. Toată munca ta însemnă căutarea devărului, nu?

Catherine fusese dintotdeauna o realistă. Chiar și în copilărie înțelegea că anumite decizii, oricât de dureroase, erau inevitabile, și că plânsul nu avea rost; mama ei – și eu, într-o oarecare măsură – prefera să facă și să vadă niște semne ale suferinței sau ale tristeții înainte de acceptare.

Zise, înmuindu-și vocea:

— Viața, așa cum o știam noi, s-a sfârșit, e istorie. Tot ce putem face e s-o luăm de la capăt, o viață nouă – una mai bună. Eu o să încep aici.

— Și eu, atunci.

Mă contrazise imediat:

— Tu vrei să ai ce-ai avut înainte și nu poți face asta în Sankt Petersburg. Zâmbi. Nu mai face fața asta așa de îngrijorată.

— Sunt îngrijorat.

— Nu-i nevoie. Nu mai sunt singură. Acum fac parte din ceva, dintr-un organism în care fiecare îl protejează pe celălalt. Împreună, suntem puternici.

— Chiar ar trebui să stai de vorbă cu Petrov despre realitatea acestui organism prețios înainte să începi să-i înalți imnuri în fața mea, am spus tăios. Organismul pe care mi-l descrii e măcinat de invidie, amărăciune și trădare.

Zâmbi îngăduitor. Ne uitam unul la altul. Mă simțeam prăbușit și gol, însă Catherine a fost cea care, spre surpriza mea, a început să plângă. I-am ținut capul la pieptul meu, am sărutat-o pe creștet și i-am mângâiat părul fin. De data asta mi-a acceptat fără rețineri îmbrățișarea, ghemuindu-se lângă mine cum făcea și mama ei. I-am șoptit numele iar și iar. Asta voiam. Dacă nu tristețe, atunci măcar sentiment autentic. În cele din urmă, i-am dat drumul.

— Ți-e foame?

Am spus că-mi era. A ieșit din cameră și câteva minute mai târziu s-a întors cu ceai, pâine și ciorbă de varză.

— Cât e ceasul? am întrebat.

— Tocmai a trecut de amiază. Uite, mănâncă, zise ea, ridicându-mi lingura la buze. Te așteaptă un drum lung. Trenul pleacă din gara Finlanda diseară la zece. Anna va fi în el.

— Ești supărată? am spus. Ți-am promis că n-o s-o mai văd.

Amestecă cu lingura în farfurie și, fără să se uite la mine, zise:

— Eu te-am pus să-mi promiți că n-o s-o mai vezi. E o diferență.

Venind de la Catherine, era o scuză în toată regula pentru păcatele trecute.

— Ce părere ai despre ea? am întrebat precaut. Îți place?

Îmi aruncă o privire ascuțită. Nu trebuia să-mi forțez norocul. Gura ei începu să articuleze un „Nu", însă apoi zâmbi forțat, încercând să pară cât mai sinceră.

— Da. Îmi place și te iubește foarte mult.

Cei mai mulți dintre noi aprobă minciuna rostită pentru a proteja sentimentele celorlalți. Eu nu făcusem asta niciodată, nu cu Catherine.

Ne întrerupse larma unor voci ridicate care răzbătea din spatele ușii.

— Petrov s-a întors, mă lămuri ea. Vrea să-și ia rămas-bun de la tine. Te las să te îmbraci. Lidia a pregătit o valiză cu hainele tale, câteva cărți și alte lucruri. E sub pat.

— Catherine, am strigat-o când era în dreptul ușii. Ce face Rozental? Participă la turneu?

— E al doilea de la coadă, răspunse. Toți cunoscătorii de șah spun că acum nu mai are nici o șansă să câștige.

Deci totul fusese în zadar. Complotul lui Gan, încercarea de a-l manipula pe cel mai căutat criminal

din Rusia pentru a-l convinge să-l omoare pe țar se împiedicase de unicul element pe care nu-l putea controla, deși avea tot dreptul să creadă ca își făcuse corect calculele. Îl cumpărase pe Kopelzon și îl păcălise pe Berek Medem, însă nu putuse orchestra partidele de șah a căror logică ar fi trebuit să le facă elementul cel mai previzibil din întregul plan. Gan trecuse cu vederea factorul uman. Îl trecuse cu vederea pe Rozental. Complotul lui ceruse viața nefericitului Leon Pikser. Ceruse și viețile lui Tolea și ale celor doi tovarăși ai lui Medem pe coridorul de la etajul al patrulea al hotelului Astoria. Și cât de multe alte vieți de care nu știam? Toate curmate în zadar. Planul se prăbușise de la sine.

Încheieturile îmi înțepeniseră, iar umerii și șalele mă dureau. Mă mișcam ca un bătrân. Mai că am leșinat când am tras valiza de sub pat, și la fel când mi-am luat cămașa.

În timp ce mă îmbrăcam, mi-am dat seama că n-o să-l mai văd niciodată pe Kopelzon. N-o să-i mai aud niciodată muzica, cu toată pasiunea, grația și capriciile ei, și cu promisiunea ei unică – aceea că eliberarea de servituțile omenești aproape că ne e la îndemână. Acum știam contrariul, pentru că discrepanța dintre om și interpretarea lui fusese expusă brutal; promisiunea era fără valoare. Interpretarea lui Kopelzon pretindea autorului ei cele mai bune instincte omenești, însă acțiunile omului nu erau deloc pe măsura lor. Iluzia dispăruse. Am început să plâng.

Când am împins valiza la loc sub pat, am observat o cutie și am tras-o afară. În ea am găsit hainele pe care le purtasem în noaptea exploziei. Erau arse și rupte. Cracul drept al pantalonilor era numai zdrențe. Haina îmi era pârlită și pătată de sânge. Am căutat prin buzunare. Am simțit ceva dur și greu.

Am scos un pistol – arma pe care o lăsase să cadă bărbatul ascuns în dormitor. Nu mai mânuisem o armă de mulți ani – nu mai vânasem după nașterea lui Catherine –, dar nu mă temusem niciodată de arme. Am inspectat-o cu grijă; era un Mauser german. Am scos și am golit încărcătorul și, după ce l-am curățat, am numărat cu grijă gloanțele înainte să reintroduc magazia în lagărul ei. Am pus pistolul la talia pantalonilor, mi-am făcut nodul la cravată, am tras adânc aer în piept și m-am îndreptat spre ușă.

*

Camera era mică și cu tavanul jos, iar dușumeaua goală era prăfuită. Am văzut câteva scaune grosolane din lemn așezate în jurul unei mese simple pe care, lângă niște ziare, stăteau o sticlă goală de vin gruzin și două pahare murdare. Erau și farfurii cu resturi de chiftele, cu ciuperci murate și cartofi fierți.

Gregori Petrov ședea pe un scaun, lăsat pe spate, și părea mohorât și încordat. Lîcev stătea în picioare. Îi întrerupsesem în toiul unei certe aprinse. Lîcev se întoarse cu spatele, ca să nu-i văd fața descompusă. Petrov încropi un zâmbet.

— Deci până la urmă te-ai hotărât să te dai jos din pat, Spethmann, zise el jovial. Nu prea devreme. Trenul tău pleacă diseară.

Deși evident epuizat, era aranjat la patru ace într-un costum de in de culoarea smântânii, o cămașă de bumbac albastru închis și pantofi scumpi; nu era chiar imaginea asociată în mod tipic cu un tribun al poporului, și era cu atât mai nepotrivită pentru mahalaua în care ne aflam, însă Petrov nu-și trăda niciodată gusturile. Deschise o cutie argintie și-mi oferi o țigară turcească. Am clătinat din cap. Aprinse una pentru el și una pentru Catherine.

— Ai biletele, domnule Spiridonov? întrebă el.

Am scos biletele și actele din buzunar și le-am examinat.

— Ești un cetățean din Sankt Petersburg, domnule Spirodonov, mă instrui el. Ești inginer și călătorești la Paris pentru a discuta cu firma Lajannière & Philibot proiectul de construire a unui pod nou peste Neva.

— Sunt falsuri, zise Lîcev, însă de cea mai bună calitate. N-ar trebui să ai probleme la graniță.

— Și, ca să-ți facem cât mai agreabilă cu putință lunga călătorie, zise Petrov cu un surâs maliții os, am aranjat ca încântătoarea ta soție Zinaida să te însoțească.

Fotografia Annei din documentul de călătorie nu era reușită. O femeie mai în vârstă, crispată și obosită.

— Unde-i Anna?

Petrov se ridică.

— Răbdare, Spethmann. Poliția te caută și – cu același zel, se cade să spunem – Zinurov o caută pe Anna. Afecțiunea Muntelui pentru fiica lui e uimitoare. Aranjamentele au fost făcute cu mare grijă. Nu le strica.

Își luă haina și pălăria și aruncă o privire spre Catherine.

— Metalurgiștii au anunțat grevă, zise el în chip de explicație.

Catherine își strânse lucrurile.

— Mergi și tu? am întrebat-o.

— Catherine e acum secretara mea, răspunse Petrov în locul ei.

Răsucindu-se ca să i se adreseze inspectorului, zise sever:

— Ordinele tale sunt foarte precise, Lîcev. Ai grijă să le îndeplinești.

Cei doi bărbați se priviră sfidător. Străduindu-se să-și stăpânească enervarea, Petrov se întoarse spre mine și întinse mâna.

— Nu știu dacă o să ne mai vedem vreodată, Spethmann, așa că îți urez noroc.

— De ce mă ajuți? am spus. Nu fac parte din partidul tău. Nu aprob ce faci și nici ce reprezinți, cu atât mai puțin faptul că mi-ai recrutat fiica.

— Nici mie nu-mi place ce reprezinți tu, zise el cu un rictus, însă m-ai ajutat și eu știu să-mi plătesc datoriile.

— Nici măcar nu sunt sigur că te-am ajutat. Am încercat, dar nu mi-ai dat voie niciodată.

— Cât despre Catherine, spuse Petrov, am impresia că ia singură hotărârile.

Zâmbi din nou și îmi strânse mâna. Catherine veni să mă sărute.

— Ne vedem diseară la gară, zise ea.

DOUĂZECI ȘI ȘAPTE

După ce am rămas doar noi doi, Lîcev mi-a spus, nu ca sfat prietenesc, cât pentru a sublinia că voia să rămână singur:

— Ar trebui să te odihnești.

Arăta groaznic de nefericit când se trânti pe unul din scaunele de la masă. Nu-l mai văzusem niciodată în asemenea hal. Studie un ziar, îl aruncă dezgustat și luă altul.

— Ai aflat de ce l-a omorât Gan pe Gulko? De ce a ordonat asasinarea unui editor care n-avea nimic de-a face cu complotul?

— Catherine i-a găsit lui Yastrebov o slujbă la un restaurant...

— La Urs – da, știu.

— Întâmplător, într-o seară, unul dintre cei care au luat cina acolo a fost un ziarist – Gulko. Yastrebov probabil că nu știa cine era, așa că probabil că un alt chelner sau un alt mesean i l-a arătat pe Gulko. În orice caz, Yastrebov, care începea să aibă remușcări, s-a dus la Gulko și i-a spus fascinanta poveste despre cum a fost implicat într-un complot pentru a-l asasina pe țar. Poate că Gulko l-a crezut, poate că nu – e pe de-a-ntregul posibil să fi crezut că Yastrebov fantaza. Din păcate pentru el, Gan, care-i supraveghea pe complotiști ca să se asigure că făceau ce trebuia, nu putea să riște. A făcut ca Yastrebov să fie asasinat în noaptea aia, iar în dimineața următoare Gulko a fost asasinat în timp ce traversa podul Polițeiski, în drum spre slujbă. Cunoști restul.

Tonul lui Lîcev spunea clar că voia să rămână singur.

— Pot să iau ziarul ăsta? l-am întrebat, ridicând *Petersburgskie Vedomosti*.

— Servește-te, răspunse el morocănos.

M-aș fi întors în cameră dacă n-aș fi observat titlul: „Regele a murit!" M-am uitat la celelalte ziare. Titlurile din *Vecia* și din *Oratorul* erau asemănătore: „Șah mat".

Primul meu gând a fost că i s-a întâmplat ceva lui Rozental, însă, luând *Oratorul*, am văzut că știrea n-avea nimic de-a face cu șahul. În după-amiaza zilei trecute, cadavrul lui Oleg Ivanovici Delianov fusese scos din Neva. Bolșevicul veteran fusese împușcat în ceafă, iar pe trup avea urme de tortură. O piesă de șah era legată cu sfoară de gâtul lui – un rege.

— V-ați găsit trădătorul, înțeleg.

Lîcev mârâi sceptic.

— Așa spun ziarele.

Tonul lui mă puse în alertă.

— Vrei să spui că au greșit?

— De ce devin oamenii trădători? întrebă Lîcev retoric. Există întotdeauna un motiv, primesc întotdeauna ceva în schimb, palpabil sau nu. Dacă ai o aplecare spre lux, Ohrana îți dă bani. Dacă ai un trecut stânjenitor, îți ține secretele secrete. Dacă ești un nimeni, poate să-ți dea sentimentul importanței sau al omnipotenței. Dacă ai dușmani, poate dezlănțui răzbunarea ta asupra celor pe care îi urăști. Însă Delianov era modest, nu prea inteligent, însă suficient de simpatic. Mi s-a părut întotdeauna că nu-l interesează proprietățile și banii. Purta haine vechi și cârpite. Era căsătorit, nevastă-sa era o bătrână grasă pe care o adora. N-a avut niciodată amante, nu mergea la curve. Pe deasupra, credea sincer în lupta muncitorilor. Trăia pentru revoluție.

— Te îndoiești că Delianov era Regele?

— Ce motiv ar fi avut? zise Lîcev. Nu-l văd în postura asta.

— De ce n-ai oprit asasinarea lui, dacă credeai că e nevinovat?

— Partidul a hotărât.

— Spui „partidul" de parcă ar fi o ființă.

— Este.

— Însă e alcătuit din indivizi. Indivizii iau hotărârile, nu entitatea.

Mă privi disprețuitor.

— Asta-i treaba partidului. N-are nimic de-a face cu tine, Spethmann.

— Fiica mea face acum parte din organizația voastră, am zis, o organizație în care trădarea e atât de obișnuită, încât membrii ei se torturează și se ucid unii pe alții. Asta înseamnă că are legătură cu mine.

Lîcev ridică sticla, goli ultimele picături într-un pahar și o trânti la loc pe masă.

— Dacă nu Delianov era Regele, atunci cine e? am spus.

Scutură din cap.

— Ar putea fi oricare din vreo cincizeci de inși – un miner, un lider de sindicat, un membru al Comitetului Central.

Apucă iar sticla și, întorcând-o deasupra paharului, începu s-o scuture de parcă își reținea încăpățânată conținutul. O aruncă în cealaltă parte a camerei. Sticla căzu pe dușumea, dar nu se sparse. Nici unul dintre noi nu mai vorbi preț de câteva clipe lungi.

— De ce vă certați, tu și Petrov? l-am întrebat.

Lîcev se ridică și se duse la fereastră.

— Ce ordin ți-a dat?

Ezită un moment, apoi, tot cu spatele la mine, spuse:

— Îmi amintea de hotărârea Comitetului Central de a lăsa asasinatul să se desfășoare.

— Însă complotul a căzut deja, am spus. Aveau nevoie ca Rozental să câștige, ceea ce el n-o să facă.

— Gan plănuiește asta de luni bune. El și Zinurov pregătesc terenul de ani întregi. Sunt pe punctul de a pune mâna pe putere. Chiar crezi că ar fi mizat totul pe rezultatul unui turneu de șah? Nu fi caraghios.

— Atunci cum își propun s-o facă?

— Aseară am descoperit că un anumit jucător de șah a avut onoarea de a fi invitat la o ocazie foarte specială.

— Rozental?

— Exact. A fost singurul jucător care a primit invitație. Nici măcar Lasker nu s-a bucurat de cinstea asta.

— Despre ce ocazie vorbești?

— Un recital susținut de prietenul tău Kopelzon la teatrul Marinski, diseară. Țarul și țarina vor fi

prezenți. Dublura va lua locul lui Rozental și își va face treaba, iar până dimineață bolșevicii vor atârna de lampadarele de pe Nevski Prospekt. Însă nu-ți face griji, Spethmann. Tu o să fii la Paris cu amanta ta.

M-am uitat la ceas: se apropia de două. Apoi m-am îndreptat spre ușă.

— Ce crezi că faci? l-am auzit pe Lîcev strigând în urma mea.

Nu l-am luat în seamă și am început să cobor scara mucegăită. Lîcev alergă după mine și mă apucă de braț.

— Petrov a lăsat instrucțiuni să nu ieși din casă decât atunci când e vremea să mergi la gară, șuieră el.

L-am împins și am coborât mai departe. Am ajuns pe o stradă îngustă și sordidă. Haine puse la uscat atârnau pe sforile întinse între ferestrele de la etaje. O duhoare oribilă, de-a dreptul fetidă emana din rigolele deschise. Habar n-aveam unde mă aflu. Am început să merg.

— Spethmann, așteaptă!

M-am întors și l-am văzut pe Lîcev la intrarea în clădire. Începu să înainteze spre mine.

— Ce faci? mă întrebă el.

— O să-l opresc pe Medem.

— Și cum vrei să faci asta?

— Mă duc la poliție și le spun totul.

Lîcev începu să râdă convulsiv, în hohote.

— Evident, n-am prezentat clar situația. Ești căutat pentru crimă, Spethmann. O să fii arestat în clipa când calci pragul poliției, asta dacă nu te împușcă. Și să zicem că, dintr-un anumit motiv, nu te împușcă, pentru că au rămas fără muniție sau au o criză de conștiință – cui crezi că îi vor raporta? Colonelului Gan.

— Trebuie să încerc. Trebuie să fac ceva. Nu vor atârna doar bolșevici de lampadare. Trebuie să existe o cale, am strigat furios și m-am întors să plec.

Lîcev mă prinse de braț.

— Există, zise el.

*

Am trecut de uzinele metalurgice. Muncitorii ieșeau pe porțile fabricilor. Era prea devreme, nu putea să fi fost sfârșitul turei lor. Am văzut câțiva bărbați desfăcând un drapel uriaș pe care scria: „Libertate și pâine!". Mai departe, am văzut bărbați, femei și copii venind cu drapele și pancarte care proclamau greva Sindicatului Metalurgiștilor.

— Petrov a declarat greva, explică Lîcev. E sindicatul lui, aici a început. Li s-a alăturat când avea paisprezece ani. La șaisprezece era deja unul dintre șefii locali. L-ai auzit vreodată vorbind în public?

— Încerc să evit întrunirile politice, am spus.

— Nu știi ce pierzi. Gregori Petrov e electrizant. Când îl asculți, ți se ridică părul la ceafă. Te cutremuri și te gândești: aș merge până la capătul lumii pentru omul ăsta.

Lîcev se văzu nevoit să facă un ocol pentru a evita să fim blocați în mulțime. Trecuse de trei când am ajuns la podul Alexandrovski, pe care mărșăluia deja avangarda greviștilor însoțiți de familiile lor. Strigau „Pâine și libertate!" și numele eroului lor, Gregori Petrov.

— Încă te mai interesează ce s-a întâmplat în Kazan? zise Lîcev din senin, în timp ce ne târam pe pod. Înainte să fiu obligat să dispar, am primit un raport complet de la foștii mei colegi din Kazan.

— Dă-i drumul, am spus.

— Îți aduci aminte că era o crimă neelucidată – nu s-a mai trecut la punerea sub acuzare.

— Cea a hoțului?

— S-a dovedit că pe individ nu-l interesa jaful, ci mai degrabă răzbunarea.

— Răzbunarea pe cine?

— Erau doi bărbați în casa aceea, deși nici unul dintre ei nu locuia acolo. Era casa mamei lui. El se numea Oleg Yuratev. Dosarul – sau mai curând dosarele lui Yuratev sunt cuprinzătoare.

Intram și ieșeam din mulțime. Am trecut de un căpitan de jandarmi care încerca să-i întoarcă pe grevișți din drum.

— Bunicul lui Yuratev fusese mujic. Fiul lui, tatăl lui Yuratev, a fost recrutat, însă nu înainte de a lăsa însărcinată o tânără din satul lui, Irina. Gurile rele și bârfitorii pretind că n-a fost nici o căsătorie legală. Copilul nu și-a văzut tatăl până când el s-a întors acasă după războiul Crimeii, vreme la care avea deja aproape zece ani. După toate relatările, era precoce și îi scăpase deja mamei lui din mână. Tatăl lui a dispărut din nou, iar mama s-a apucat de băut și, probabil, se culca. Se pare că un preot din partea locului s-a interesat de tânărul Oleg și s-a îngrijit să primească o educație. Însă a avut necazuri la universitate – era țăran, la urma urmelor, și pe deasupra copil din flori.

Lîcev se întoarse spre mine și îmi aruncă acel tip de privire care anunță o informație surprinzătoare.

— La universitate, tânărul Oleg s-a alăturat unui grup terorist. Singura speranță de salvare a sufletului rusesc era prin acțiune, prin fapte, bombe și arme. S-a alăturat Voinței Poporului. În 1876, guvernatorul guberniei a fost asasinat de un tânăr înarmat cu un revolver – nimeni altul decât Oleg Yuratev. Asta l-a propulsat în ierarhia organizației și a devenit membru al Comitetului Executiv. Au urmat multe asasinate. Polițiști, ofițeri, guvernatori,

miniștri. Eficiența și devotamentul i-au întărit reputația printre camarazi. Mai era însă ceva. Bărbatul atât de admirat pentru dăruire față de cauza revoluționară era un trădător.

Ajunseserăm aproape de capătul podului.

— Nu e limpede dacă Yuratev a fost agent dublu încă de la începutul carierei sale de terorist sau dacă a fost dezamăgit și și-a oferit serviciile poliției secrete. E sigur însă că el a fost instrumentul cu ajutorul căruia a fost distrusă Voința Poporului și, pentru serviciile lui, a primit un nume nou, amnistierea și banii cu care și-a clădit averea.

— Zinurov? am spus.

— Dosarele nu dau noul nume al lui Yuratev, însă nu prea încape îndoială. Piotr Zinurov și Oleg Yuratev sunt una și aceeași persoană.

Lîcev îmi dădu timp să diger informația.

După o vreme, am spus:

— Ce legătură are asta cu uciderea hoțului din Kazan?

— Yuratev a trebuit să meargă la Kazan ca să se întâlnească cu ofițerul din Ohrana cu care colaborase când era membru al Voinței Poporului. Cumva, unul din foștii lui camarazi a aflat că amândoi erau în casa mamei lui Yuratev. S-a strecurat înăuntru și a încercat să-i ucidă. Aaproape că a reușit. Amândoi au fost grav răniți. Ar fi murit dacă nu ar fi fost găsită o fetiță care rătăcea pe străzi acoperită de sânge și strigând că avusese loc o crimă.

— Cine era ofițerul din Ohrana care era în casă cu Zinurov?

— Sunt sigur că ai ghicit deja.

— Colonelul Gan.

— Pe-atunci era căpitan.

Eram pe Liteini Prospekt și ne apropiam de strada Kirocini.

— Așteaptă un minut, am zis. Trebuie să-l văd pe Rozental.

— N-avem timp.

— Casa Saburov e un pic mai sus. Stăm numai zece minute.

— Nu, strigă Lîcev.

— L-am lăsat pe Rozental într-o stare jalnică. Trebuie să-l văd.

Lîcev înjură în timp ce treceam de strada Kirocini și ne îndreptam spre casa Saburov.

*

Sala de bal adăpostea trei din cele cinci mese, iar celelalte două se găseau în camerele alăturate. Când am ajuns noi, partidele erau deja în plină desfășurare. Grupurile de spectatori se plimbau de colo-colo, de la o masă la alta, după cum se întețeau și se liniștea încleștările.

Rozental nu se vedea nicăieri.

— Scuzați-mă, am șoptit către un spectator, cu cine joacă Rozental?

Bărbatul îmi arătă masa din mijlocul sălii, la care ședea Lasker, picior peste picior, cu brațul drept atârnând leneș pe speteaza scaunului. Ținea un trabuc între degete.

— Cine mută? am întrebat.

— Lasker. Rozental a luat cu calul la d2.

M-am uitat prin sală, însă nu l-am văzut nici acum.

— Unde-i? am șoptit.

— Uită-te atent acolo, zise Lîcev, atrăgându-mi atenția asupra unui ghiveci cu un palmier din dreapta mea, în spatele căruia, după două-trei clipe, am distins silueta lui Rozental.

— E bizar, zise spectatorul, observându-mi abia atunci părul ars; privirea îi trecu politicos peste el

înainte să continue: Își face mutarea, apoi se întoarce și se ascunde după palmier. Revine doar după ce Lasker mută și el și apasă pe ceas. Pierde mult timp de gândire. E al doilea de la coadă – vă vine să credeți? Cine ar fi crezut că marele Avrom Chilowicz va juca așa de prost?

I-am spus lui Lîcev să mă aștepte.

— Nu sta mult, șopti el în timp ce mă apropiam de palmier.

— Avrom, am spus blând, ce faci aici?

Nu-mi răspunse.

— N-ar trebui să fii la tablă, să studiezi poziția?

— N-am nevoie s-o studiez, zise Rozental atât de încet, încât abia l-am auzit.

— Dar de ce te ascunzi așa?

— Nu mă ascund.

Fața îi era parțial ascunsă de frunzele ascuțite ale palmierului, însă îi vedeam ochii căprui, triști și neliniștiți.

— Atunci ce faci?

— Nu vreau să deranjez pe nimeni.

— Pe cine deranjezi?

— Pe doctorul Lasker, zise după o clipă. Nu vreau să-l ofensez cu nimic pe adversarul meu.

— Dar nu-l ofensezi.

— Prezența mea îl ofensează. Sunt o ofensă pentru oricine.

— Nu-i adevărat, am spus. Te rog, Avrom, întoarce-te la masă.

Scutură din cap – nu.

Eram furios pe mine însumi. Nu reușisem să-l ajut câtuși de puțin. Și mă simțeam disperat de trist: talentul lui Rozental nu era deloc mai mic decât cel al marilor jucători prezenți, însă vedeam acum foarte limpede că evreul din ștetl nu va avea nici măcar succesul concurenților inferiori lui. Nu că ar

fi pierdut șansa măreției – șansa însăși nu fusese niciodată mai mult decât o iluzie.

— Adio, Avrom, am zis.

— Adio.

Cuvântul avea tot atât de mult sens pentru el cât ar fi avut pentru un copil care-i răspunde unui adult pe care nu-l cunoaște.

M-am întors la Lîcev. Spre groaza mea, la doar câțiva pași, Saburov era angajat într-o conversație jovială cu alți doi membri ai Asociației de Șah din Sankt Petersburg. Tocmai dădea din cap în semn de aprobare viguroasă față de ceea ce spusese interlocutorul lui. Preț de o clipă am crezut că s-ar putea să nu mă vadă. Apoi, deodată, se uită spre mine, alertat instinctiv de privirea insistentă a cuiva, și privirea i se întâlni cu a mea. Rămase cu gura căscată și păli.

M-am dus lângă masa de joc, unde Lasker era încă absorbit în gânduri, și i-am șoptit lui Lîcev:

— Am fost recunoscut. Să mergem.

În timp ce ne îndepărtam, spectatorii au murmurat în cor, cântărind poziția. Uitându-mă peste umăr, l-am văzut pe Lasker luând calul la d2 cu dama. Apăsă ceasul, deblocându-l pe al lui Rozental. Ca o singură ființă, spectatorii întoarseră capetele spre palmierul din ghiveci, de după care se ivi imediat Rozental, cu capul plecat, cu brațele lăsate pe lângă corp, cu pumnii încleștați. Se așeză și, după ce privi cât se poate de scurt noua poziție, mută pionul f cu un pătrat. Ridică brusc capul și începu să alunge muștele care-l chinuiau. Apăsă ceasul, murmură niște scuze și se întoarse la palmier. Doi sau trei spectatori râseră înfundat.

Saburov și cei doi interlocutori ai lui se uitau țintă la noi.

Am coborât și ne-am îndreptat grăbiți spre ușă. Ieșeam în stradă, când cineva strigă:

— Opriți-i pe oamenii ăia!

*

Am alergat spre automobil, pe care Lîcev îl lăsase în fața spitalului Maria, spre Nevski. Se aruncă la volan, în timp ce eu porneam motorul. Privind peste mașină spre casa Saburov, am văzut cam șase inși alergând pe trepte în jos. Strigau și arătau în direcția noastră. Apoi, două suflete mai curajoase o luară la fugă spre noi.

Motorul se trezi la viață și am sărit lângă Lîcev.

— Va trebui să ne păzim spatele de-acum încolo, zise el, îndreptându-se spre intersecția cu Nevski, care se afla la vreo 250 de *sazheni*.

La ora aceea, Nevski e întotdeauna înțesat de trecători, trăsuri, taxiuri, droște, camioane, căruțe și automobile și îmi făceam griji că o să fim ajunși din urmă de bărbații care acum alergau din răsputeri după noi. Însă în acea zi bulevardul era aproape pustiu; traficul firav de pe stradă era îndreptat în întregime în sensul opus, iar șoferii și vizitii erau neobișnuit de liniștiți.

— Avem noroc! strigă Lîcev, apăsând pe accelerație.

Ne-am desprins de urmăritori la colțul cu Liteini Prospekt. Lîcev continuă pe Fontanka, cu un zâmbet de satisfacție jucându-i pe buze.

Dar ceva nu era în regulă.

— Ce se întâmplă? am spus.

O femeie trecu grăbită pe lângă noi, urmând trăsurile și droștele care mergeau în sensul opus. Urmară apoi patru sau cinci bărbați. Se opriră și se uitară înapoi, în lungul străzii pe care veniseră, cu o expresie în care se amestecau uimirea și teama,

apoi fugiră mai departe. Oamenii alergau înspăimântați, se revărsau pe stradă, ciocnindu-se unul de altul în disperarea lor de a scăpa.

De ce anume, totuși?

La Biserica Armenească, mulțimea ne obligă să ne oprim. Lîcev se puse pe strigat și pe claxonat, însă nu se mai punea problema înaintării. Puse automobilul în marșarier și încercă să dea înapoi, dar aglomerația din jurul nostru bloca orice mișcare.

M-am uitat la ceas. Era aproape patru după-amiaza.

— Va trebui să mergem pe jos, zise Lîcev, coborând repede din mașină. Hai!

L-am urmat fără să stau pe gânduri.

Un copil se împiedică și căzu în fața noastră. Un tânăr fugind în urma lui sări peste mogâldeața inertă, însă cei din spatele lui nu reușiră să-l evite. Mai mult de o duzină de oameni au fost implicați în coliziune. Bărbații începură să înjure, femeile să țipe.

Atunci au fost trase primele focuri.

Unul dintre bărbații care se târâse afară din grămadă se aplecă deodată înainte, de parcă cineva l-ar fi lovit din spate. Am văzut un alt om clătinându-se, nesigur pe picioare, și căutând disperat ceva de care să se agațe. Găsi un felinar și se agăță de el ca un marinar încleștându-se de catarg pe vreme de furtună. Avea o rană mare și sângerândă sub șale. Pământul de sub tălpile lui era înșelător, nu se mai putea bizui pe picioare, și totuși nu voia să cedeze. L-am privit îngrozit în timp ce își aduna forțele pentru un ultim efort. Dădu drumul stâlpului, făcu doi sau trei pași bălăbăniți și se prăbuși în fața mea.

M-am aplecat peste el. Încă respira. Glonțul intrase prin pantaloni în zona șezutului, un pic spre dreapta. L-am întors. Se chinui să tragă aer în piept și bîigui:

— Mamă...

Apoi închise ochii.

— Spethmann, vino! răcni Lîcev.

Am văzut un soldat în fața Dumei, cu baioneta la armă. Ne-am privit în ochi o clipă, înainte ca el să-și piardă interesul pentru mine și să fugă mai departe, probabil spre altă încăierare.

Lîcev mă trase după el.

— Trebuie să mergem! urlă el.

— Ajută-mă să-l trag pe omul ăsta din stradă, am strigat.

Urmară alte împușcături, trei sau patru, dar era imposibil de spus de unde veneau și care erau țintele.

— Lasă-l! țipă Lîcev. Trebuie să ajungem pe strada Kirocini. Acum!

— Nu-l putem lăsa, am protestat.

Lîcev îmi aruncă o privire dezgustată și plecă singur. M-am chinuit să-l ridic, însă bărbatul avea greutatea inertă a unui cadavru. Cineva se apropie – un muncitor, judecând după haine – și zise gâfâind:

— E rănit?

— A fost împușcat, am zis.

— Repede, zise omul, înainte să pună soldații mâna pe el.

Cu ceva efort, am început să-l târâm.

— Să-l ducem în biserică, am spus în timp ce înaintam clătinându-ne. Ce se întâmplă acolo jos?

— Veneam în sus pe Nevski, zise bărbatul, cu răsuflarea tăiată și fața schimonosită de efort. Totul era pașnic, și dintr-odată, soldații au început să tragă. Dumnezeu știe câți au omorât. Se repetă Duminica Sângeroasă.

Până la biserică mai erau nici douăzeci de *sazheni*, când doi cazaci călare se apropiară amenințător de noi.

— Fugi! strigă muncitorul, dând brusc drumul rănitului. O să ne omoare!

O luă la goană, însă nu apucă să facă mai mult de douăzeci de paşi până să fie prins.

Al doilea cazac gonea spre mine. Eram hipnotizat de mişcările fluide, extraordinar de frumoase, cu care îşi controla calul. Mustaţa lungă îi era sură, şi ajunsese atât de aproape, încât puteam să văd că pielea îi era ciupită de vărsat şi pătată cu roşu. Îşi schimbă centrul de greutate, aplecându-se uşor spre dreapta. Îşi pregătea lovitura.

Întinse sabia, apoi se smuci violent îndărăt în şa, înainte să cadă în faţă şi să treacă în galop pe lângă mine, inofensiv. Sabia care zăngăni pe caldarâm lângă mine era deja pătată de sânge; n-aş fi fost prima victimă a cazacului din acea zi.

Lîcev ţinea un revolver în mână. Am privit în jos, spre omul pe care încercasem să-l ajut.

— Lasă-l, a murit.

Lîcev mă trase într-un pasaj îngust care pornea dintr-o latură a bisericii. În câteva minute eram pe cheiul Fontanka. Am traversat canalul şi am ajuns din nou pe Liteini Prospekt, undeva la nord de casa Saburov. Trebuia să mă opresc, să-mi trag răsuflarea. Mă simţeam ameţit şi slăbit.

La Catedrala Schimbării la Faţă, acolo unde Kirocini se întretaie cu Liteini, se dăduse foc unui tramvai.

DOUĂZECI ŞI OPT

Strada Kirocini numărul 19 era adresa pe care i-o dăduse Berek Medem la Moscova lui Yastrebov, când îl recrutase pe tânărul idealist. Din câte ştiau

conspiratorii, erau în siguranță acolo. Pe de altă parte, nu știau că Yastrebov îi spusese lui Catherine despre ea și că, prin mine, ajunsese la urechile lui Lîcev.

Kavi era în clădirea de vizavi, într-un apartament de la etajul al doilea, închiriat de Lîcev. Era plictisit și iritat, cu atât mai mult cu cât auzise ceva despre agitația din oraș. Om al străzii și luptător, îl scotea din sărite inactivitatea la care îl condamna rolul de observator. A fost și mai furios când Lîcev i-a spus de ce ne aflam acolo.

— N-o să plâng dacă îl omoară pe țar.

— N-o să moară numai țarul, zise răbdător Lîcev. Gan și Baronii Baltici vor folosi asasinatul ca pretext împotriva noastră. O să fim spulberați.

Kavi își scărpină bărbia.

— Nu știu, Mintimer, zise el. De vreme ce Comitetul Central a hotărât să lase complotul să se desfășoare...

— Au hotărât doar pentru că i-a convins Petrov. Dublura va pleca în curând spre teatru. Dacă vrem să facem asta, trebuie s-o facem acum.

— Avem nevoie de disciplină, Mintimer. O dată ce s-a dat un ordin, trebuie să fie executat.

— Kavi, știi în adâncul inimii că am dreptate. Știi că va fi un dezastru pentru noi.

— Nu doar pentru voi, am intervenit. Pentru toată lumea.

Kavi se încruntă mânios și Lîcev începu să examineze podeaua. N-aveam dreptul să spun nimic aici.

— Nu-mi place să acționez împotriva ordinelor Comitetului Central, zise Kavi.

— Dacă nu facem asta, nu va mai fi nici un comitet central. Nu va mai fi nici un partid. Baronii Baltici vor prelua controlul.

Kavi măsura camera cu pasul, încruntându-se și agitându-se.

— O să avem o mare problemă, zise.

— Mai mare decât dacă am fi spânzurați de un felinar?

Kavi se opri, privi spre tavan și răsuflă greu.

— Bine, zise în cele din urmă. Însă tu vei da explicațiile.

— O să le spun că te-am mințit, spuse Lîcev, bătându-l pe spate. O să le spun că te-am mințit că s-a schimbat hotărârea Comitetului Central.

Kavi scoase cuțitul și îi verifică tăișul.

— Nu-i nevoie să-l omori, am intervenit. Tot ce ai de făcut e să-l împiedici să meargă la recital.

Kavi îmi aruncă o privire compătimitoare.

— Așteaptă-mă aici, îmi zise Lîcev. Când mă întorc, mergem la gară. Încă nu-i ora cinci. Chiar dacă trebuie să mergem pe jos tot drumul, avem destul timp.

Kavi desfăcu în fața noastră un revolver uriaș și îi umplu cu grijă cu cartușe toate camerele, înainte de a-l închide cu zgomot la loc.

— Fă-ți ceai, zise Lîcev. Mă întorc repede.

— Stai o clipă, am zis. Era și mama lui Yuratev în casa din Kazan în noaptea în care a intrat falsul hoț?

— Nu, zise Lîcev. Conform rapoartelor poliției, murise cu doi ani mai devreme.

Deci Zinurov spusese adevărul, cel puțin în această privință. Anna combinase probabil moartea ei cu atacul brutal la care fusese martoră când avea paisprezece ani.

— Cum a murit?

— După o căzătură. Moartea a fost înregistrată ca accidentală.

— Au fost ceva suspiciuni?

— Din punctul de vedere al unui polițist care citește printre rânduri, da, multe.

Avea Anna dreptate, până la urmă?

— Crezi că Zinurov a omorât-o?

— După inspectorul care a investigat cazul, nu. A crezut că Zinurov îl proteja pe adevăratul asasin.

— Cine a fost adevăratul asasin?

— Ești sigur că vrei să știi?

Am tăcut.

Lîcev zise:

— Irina Yuratev nu era *babușka* iubită a vreunui copil. Era o bătrână bețivă, spurcată la gură și vulgară.

Putea și nu putea fi adevărat. Cine eram eu să știu adevărul? Cine era Lîcev? Însă chiar așa să fi fost sau chiar mai rău, tot nu justifica crima.

Lîcev și Kavi își verificară pentru ultima oară armele. Lîcev se asigură că pistolul său avea glonț pe țeavă.

— A, Spethmann, zise deodată Kavi, voiam să te întreb cum a mers partida ta cu Kopelzon?

Mi-au trebuit două-trei clipe să înțeleg despre ce vorbea. M-am uitat la el.

— Adică mutarea pe care ți-am dat-o a fost zadarnică?

— Mă tem că da, am spus.

Râse în timp ce închidea ușa în urma lui.

Totul în zadar.

*

M-am dus la fereastra din față a apartamentului. Un minut sau două mai târziu, i-am văzut pe Kavi și Lîcev, cu mâinile înfundate în buzunarele pardesielor, traversând strada către casa cu numărul 19.

În câteva ore se va termina totul. Invitații vor ajunge la teatrul Marinski și vor intra în Sala Albă.

Kopelzon va fi mai nervos decât de obicei. Va scruta fețele tuturor, așteptând să apară dintr-o clipă în alta dublura lui Rozental. Și apoi se vor ridica toți și se vor înclina, în timp ce țarul și țarina vor merge la locurile lor. Unde era dublura? Kopelzon va asuda în momentul acela. Unde era dublura?

Eu voi fi în trenul de Paris, împreună cu Anna.

Lîcev și Kavi se apropiară de ușa cu numărul 19. Aruncară o privire rapidă în jur. Lîcev dădu din cap și scoase pistolul. Uriașul cazac împinse cu umărul o dată, de două ori. Zgomotul lemnului rupt se auzi pe toată strada. Balamaua de sus cedă și ușa se deschise.

Lîcev și Kavi năvăliră înăuntru.

Știam că îl vor ucide, însă, chiar și așa, m-am înfiorat la primul foc. Eram pe cale să mă întorc, când am văzut pe cineva ieșind împleticit prin ușa spartă.

Kavi avea încă pistolul în mână, dar nu mai putea face nimic cu el. Se prăbuși pe pavaj.

O clipă mai târziu ieși Lîcev, cu mâinile deasupra capului, înconjurat de șase oameni înarmați cu pistoale și carabine. Colonelul Gan, impecabil în uniforma lui de cavalerie, îi urma. Cu el era bărbatul pe care îl confundasem cândva, pentru scurtă vreme, cu Rozental. Un automobil se apropie imediat și dublura urcă în el. În vreme ce se îndepărta, Gan se întoarse spre Lîcev și îi oferi o țigară. Lîcev clătină din cap.

Abia atunci am observat că doi dintre oamenii lui Gan traversau grăbiți strada. Veneau după mine.

*

Eram pe palier când mi-am dat seama că, dacă aș fi încercat să scap prin față, m-aș fi întâlnit cu oamenii lui Gan. Am fugit înapoi în apartament și am trântit ușa după mine. Aveam o armă în buzunar, dar știam că n-aș fi în stare s-o folosesc.

Am alergat într-un dormitor din spate și m-am dus la fereastră. Nu se deschidea. M-am dus în baie, unde fereastra era deja deschisă. M-am uitat afară. Dedesubt era o grădină. Era mult până jos.

Ajunseseră la ușă.

M-am uitat iar pe geam. Am văzut un copac, însă n-aveam cum să ajung la ramurile lui.

Cineva izbea cu umărul în ușă, cum făcuse Kavi.

M-am urcat pe pervaz. Pe zid era o pergolă cu iederă, aproape imaterială crescând pe ea, dar era prea departe.

Am auzit ușa spărgându-se. Am sărit în gol, împingând cu picioarele în pervaz cât de tare puteam.

*

Două fețe se uitau în jos la mine. Pentru o clipă, n-am fost sigur unde mă aflam sau de ce le stârnisem interesul. Una dintre ele dispăru înăuntru, cealaltă îmi strigă să rămân unde eram.

M-am ridicat totuși în picioare, luptându-mă să mă eliberez de sub ramurile subțiri ale plantei și lemnăria ruptă a pergolei. Un copil speriat îmbrăcat în costum de marinar mă privea cu gura căscată de la o fereastră de la parter. M-am întors și am traversat în fugă grădina. Șoldul drept mă durea și, când am ajuns la poarta din partea cealaltă, deja șchiopătam. Uitându-mă înapoi, l-am văzut pe bărbatul de la fereastră țintind cu pistolul. Trase de două ori.

Am luat-o pe străzile laterale. Fugeam, deși piciorul mă durea cumplit. Fugeam de frică. După vreo zece minute, n-am mai putut înainta. Dacă m-aș fi întors atunci și mi-aș fi văzut urmăritorul doar la un pas în urmă, cu pistolul în mână, n-aș mai fi putut face nimic. Respirația mi se tăiase cu totul. Inima îmi spărgea pieptul. Mi-am pus mâinile pe genunchi, m-am aplecat și am vărsat. M-am șters la gură, am tras aer în plămâni și am pomit mai departe.

Nici cu cea mai amănunțită hartă n-aș putea reproduce traseul fugii mele. Nu-mi amintesc să fi traversat Nevski, nu știu cum am ajuns pe strada Minski. Nu-mi amintesc ca, în vreun punct de pe parcurs, să fi luat hotărârea să merg acolo, însă bineînțeles că trebuie s-o fi luat. Nu se poate să fi ajuns din întâmplare. Îmi amintesc că am văzut pe străzi jalnicele urme ale marșului grevi știlor – placarde rupte, umbrele, pălării de paie și pantofi. Din când în când, auzeam pocnetul sec al unei puști, însă cel mai adesea era liniște. Vitrinele unor magazine fuseseră sparte, însă nu prea multe. Lângă palatul Iusupov am trecut pe lângă ceva ce la prima privire părea grămadă de zdrențe aruncate pe caldarâm. S-a dovedit a fi un cadavru, în jurul căruia se adunaseră câțiva polițiști plictisiți.

Strada Minski.

Ajunsesem. M-am uitat la ceas. Era șase și optsprezece minute. Recitalul începea la șapte și jumătate. Kopelzon poate că plecase deja spre teatru.

DOUĂZECI ȘI NOUĂ

Apariția mea la ușa lui îl surprinse. Încercă s-o închidă repede, însă am dat buzna în camera mică, mobilată. Țesături orientale și perne risipite peste mobilă, fotografii de-ale lui la Paris și Moscova, afișe ale concertelor, un fonograf, partituri, cărți și, pe o măsuță din mijlocul camerei, o tablă de șah.

Își luase deja costumul. Părea slab, tras la față și trist. Mirosea acrișor a mosc.

— Arăți de parcă nu te așteptai să mă vezi, am spus, mergând spre tabla de șah.

— Te avertizez, Otto, zise el, am o armă. O s-o folosesc dacă sunt nevoit.

— N-o să fii nevoit, am spus, aranjând piesele. Vreau doar să ne terminăm partida.

— N-am timp de asta, spuse, privind neliniștit spre dormitor.

— Ai companie?

— Nu-i treaba ta.

— E prietenul tău Berek Medem?

— E o femeie, de fapt.

— Sunt sigur că n-o să se supere. Va dura doar un minut, am spus, pregătind poziția.

În pofida rațiunii, mă privea cu interes.

— Știu cum să câștig. Am soluția completă.

— Prostii, zise disprețuitor. E remiză.

— Nu, Reuven, am spus. E victorie forțată.

— Te amăgești singur. Îmi ataci pionul f cu dama și regele, eu mă apăr cu forțe egale. Nu poți câștiga.

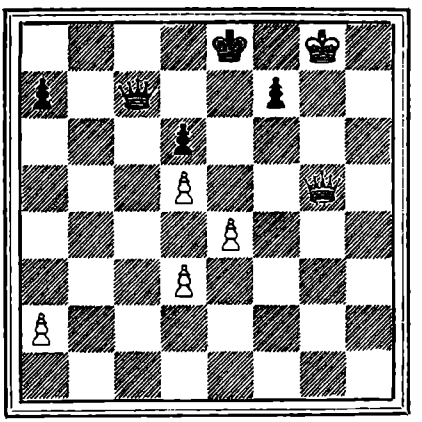

Spethmann – Kopelzon
După 46... Dc7. Spethmann pretinde că a găsit victoria forțată. Are dreptate?

Am întins mâna spre damă. Kopelzon se aștepta la asta. Se aștepta și să joc la g7. În schimb, am mutat-o la h6. Miji ochii spre tablă. Nu cred că înțelegea deja că poziția era fatală, dar puteam să-mi dau seama că începea să aibă dubii.

— Cine-i în dormitor? am întrebat. Cineva cunoscut?

— Cineva de care întâmplător sunt profund îndrăgostit, dacă vrei să știi, zise el, ridicând ochii de la tablă.

— Chiar așa? am spus. E ceva nou pentru tine, nu?

— O să ne căsătorim, de fapt, mă anunță tăios.

— Felicitări. Vine la concertul tău diseară?

Mă privi bănuitor.

— N-o să ne oprești, Otto.

Deschise sertarul mesei și scoase un revolver.

— Jucăm șah, Reuven, am spus. N-ai nevoie de armă.

— Ești singur? mă întrebă.

— Da.

— Unde-i Lîcev?

— L-a arestat colonelul Gan acum o oră.

Mă privi în față și, ajungând la concluzia că spuneam adevărul, puse revolverul pe masă, lângă piesele luate, dar la îndemână. Nu eram o amenințare pentru el.

Mută dama la e7.

— Încă apăr pionul cu dama și regele, zise el cu un zâmbet de satisfacție. N-o să-l iei.

Am mutat dama la g7. Kopelzon își miji ochii. Acum începea să simtă pericolul.

— Cum ai ajuns să-l cunoști pe Berek Medem? am întrebat.

— Ai auzit de recitalul pe care l-am ținut la Opera din Paris? Acum doi ani, în august. Știi, Otto, că oamenii își fac un motiv de mândrie dacă au fost

prezenți la el? Când vorbesc despre el, o fac cu veneraţie. Nu vorbesc despre mine ca muzician – o, nu! În noaptea aia au auzit un mesia care le-a atins sufletele.

Privi în jos spre tablă.

— Nu mai ai mutări, Reuven, am spus.

Mută pionul la a6. L-am mutat pe al meu la a3.

— Berek a fost acolo. M-a auzit, apoi a venit în culise. Erau şi femeile obişnuite, bătrâne şi tinere, toate implorând şansa să mă distreze în particular. Le-aş fi acceptat, cel puţin pe cele mai drăguţe.

Zâmbi; nu fusese niciodată ipocrit în privinţa carnalităţii lui.

— Însă l-am văzut pe el şi, pentru prima oară în viaţa mea, am simţit o forţă mai mare decât a mea.

Mută pionul de pe coloana a cu un pătrat înainte. Am făcut la fel. Se lăsă pe spate, privind piesele aproape ca pe nişte inamici.

— Eşti în zugzwang, Reuven, l-am anunţat.

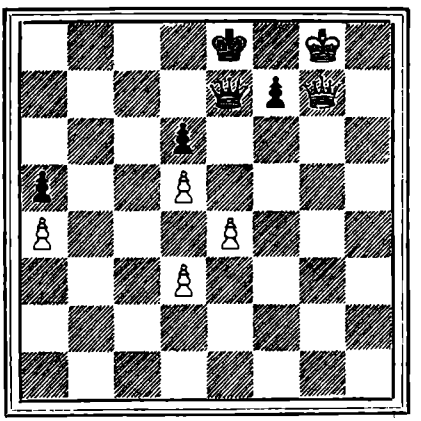

Spethmann – Kopelzon
După 50. a4. Zugzwang. Orice ar muta, negrul pierde.

Se holbă la tablă, fără să creadă ce vedea. N-avea altă alegere decât să-și îndepărteze regele care apăra pionul f. Mâna îi tremură în timp ce punea regele la d8. Am jucat imediat, mutându-mi dama la f8.

— Șah, am zis încet.

Își mută dama la e8, o blocare temporară a șahului, care nu schimba nimic. Mi-am mutat regele la g7. Pionul f cădea după schimbul la f8. Jocul era al meu.

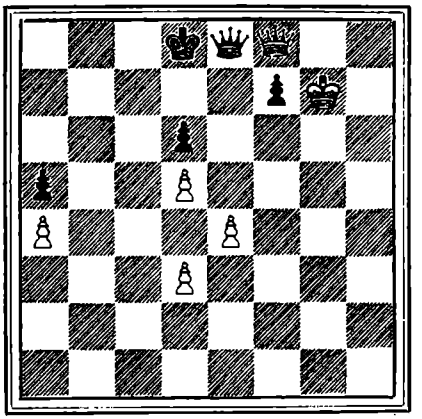

Spethmann – Kopelzon
După 52. Rg7. Negrul e în zugzwang. Orice ar muta Kopelzon, pierde pionul de la f7 și, o dată cu el, partida.

Lui Kopelzon nu-i stătea în fire să piardă. Nu cedă politicos. Nu-și răsturnă regele. Nu se oferi să-mi strângă mâna. Se ridică în picioare.

— Pari foarte mulțumit de tine, constată el.

— Dimpotrivă, am spus, nu sunt mulțumit deloc. De fapt, n-ai idee cât sunt de nefericit.

M-am ridicat și am spus:

— Nu te duce la recital, Reuven. L-ai distrus deja pe Rozental. Nu mai distruge și alte vieți.

— Pledezi pentru țar? zise cu un surâs sarcastic. După tot ce a făcut?

Luă arma de pe masă.

— Chiar în după-amiaza asta a trimis cazacii la o demonstrație a muncitorilor. Se spune că au omorât peste treizeci de oameni – și asta doar azi, aici, în Sankt Petersburg!

— Te implor, Reuven, ai milă.

— Milă? Milă? șuieră el. Dar mila ta unde-i, Otto? Unde-ți sunt lacrimile? Ești doctorul Otto Spethmann – făcu numele să sune groaznic de dezgustător –, ți-ai croit drum prin societate. Bravo ție, ai lăsat în urmă ghetourile. De ce nu? E mai plăcut să stai într-o casă frumoasă pe strada Furștatkaia decât într-o colibă puturoasă de lemn de lângă piața de vite. Dar nu uita, Otto, bărbații, femeile și copiii pe care i-ai lăsat în urmă nu te pot urma într-o viață mai bună. În Dvinsk trăiesc încă frații tatălui tău. Ai veri și mătuși, ai nepoate și nepoți. Au păduchi în păr și găuri în dinți și trăiesc fără nici o speranță că ziua de mâine va fi mai bună decât cea de azi. Dacă mila ta dă pe-afară, du-te la unchii tăi, du-te la nepoții tăi. Revarsă-ți mila asupra lor. Și apoi, după ce ai privit fețele copiilor care nu vor cunoaște niciodată altceva decât mizeria și violența, pune-ți întrebarea asta: acum, că am văzut ce am văzut, o să-mi întorc ochii în altă parte?

Mă privi lung, disprețuitor. Mă disprețuise dintotdeauna. Acesta era adevărul. Disprețul nu intra deloc în contradicție cu dragostea pentru mine, credeam chiar și în acest moment că afecțiunea lui era sinceră.

— Ieși afară, Otto! Du-te și îngroapă-ți capul în nisip, zise el, arătându-mi ușa. Așa n-o să mai fii obligat să vezi toată suferința din jurul tău.

— Omorându-l pe țar o să pui capăt suferinței? l-am întrebat.

Își trecu arma în mâna stângă, ca să descuie.

— Știu doar atât: dacă nu facem nimic, nu se schimbă nimic.

Am început să râd.

— Ce-i așa de nostim? zise el suspicios.

— Îți joci rolul foarte convingător.

— Ce vrei să spui? Care rol?

— Scutește-mă de replicile folosite pentru bietele suflete pe care le-ai păcălit la Paris și la Londra. Scutește-mă de lacrimi, Reuven.

— Despre ce vorbești?

Nu făcu nici o mișcare atunci când am scos Mauserul. Nu se așteptase la asta.

— De când ești în serviciul plătit al colonelului Gan? am spus.

Păli. Nu așteptam un răspuns. Nu sunt sigur că avea vreunul. Chiar în timp ce glonțul intra în el, tot nu-i venea să creadă.

— Ah, gemu el, privindu-mă în ochi.

Am auzit mișcare în dormitor și m-am răsucit, gata să trag din nou.

O femeie, îmbujorată și încă transpirată, intră în fugă în cameră și scoase un țipăt sfâșietor. Halatul de mătase i se deschise. Era goală pe dedesubt, cu corpul strălucitor și neted ca albușul de ou.

Minna nu-mi aruncă nici măcar o privire. Se duse direct la Kopelzon. Sângele înflorea pe cămașa albă. Fața i se golea de culoare. Îl puse cu greu pe un scaun.

Am luat telefonul și am cerut să vorbesc cu directorul artistic al teatrului Marinski. I-am spus că Reuven Moiseievici avea o indispoziție gravă și nu putea să cânte în seara aceasta.

Am pus telefonul jos.

— Îmi pare rău, Minna, am spus.

Minna își îngropă capul în poala lui Kopelzon și începu să plângă. Am așteptat împreună cu ea

până când Kopelzon își dădu ultima suflare. Ea nu mă credea, însă îmi părea rău.

*

Am traversat canalul Krukov și m-am dus spre teatrul Marinski. Intrând în piață, am văzut un pluton de cazaci, cu păr lung și tunici purpurii, ieșind de acolo, cu săbiile scânteind și caii strălucind de sănătate și sudoare. Escortau o caleașcă cu patru cai, în care l-am văzut pe țar, în uniformă de amiral, și pe țarină, în rochie de brocart și cu tiară cu diamante. Alte trăsuri o urmau pe a țarului. Patruzeci sau cincizeci de curioși, ținuți la distanță de jandarmi îmbrăcați în alb, postați pe fiecare parte a intrării principale, priveau invitații care plecau de la recitalul care n-avea să se mai țină niciodată.

Era nouă și zece. Aveam mai puțin de o oră să ajung la gara Finlanda. Jandarmi, soldați și cazaci patrulau încă pe străzile aproape goale, agitându-și bastoanele și puștile spre oricine se aventura să iasă. Nici unul dintre șoferii de taxi din piață nu acceptă să mă treacă peste Neva, spunând că era încă prea periculos după revolta de după-amiază. Până la urmă am găsit o droșcă. Birjarul se învoi să mă ducă până la podul Alexandrovski, iar de acolo am mers pe jos până la gară. Catherine și Anna stăteau împreună lângă ghereta de verificare a biletelor, privind îngrijorate în jur. Catherine a fost prima care m-a văzut și a alergat să mi se arunce în brațe.

TREIZECI

Era prima dată când petreceam noaptea împreună și nu făceam dragoste. Asta e lumea reală, m-am

gândit, așa e dragostea în lumea reală. Am încercat să-mi aduc aminte când făcuserăm dragoste ultima dată eu și Elena, dar n-am reușit. Să uiți un asemenea lucru... Lumea reală.

Însoțitorul de drum insistase să aprindă soba din vagonul de dormit, deși noaptea era blândă. Aveam o durere de cap groaznică. M-am strecurat afară din cușetă și m-am îmbrăcat cât am putut mai încet. Șoldul drept mi se umflase.

— Ce s-a întâmplat? zise Anna somnoroasă.

— Nimic, am spus, mângâind-o pe creștet și sărutând-o. Dormi mai departe.

— Nu vreau să stau la Paris.

— Să vedem cum ne simțim când ajungem acolo. Ne putem odihni o zi sau două, apoi ne hotărâm unde mergem.

— Mi-ar plăcea să văd Londra.

— Dormi, am zis, dormi.

— Mama avea o soră vitregă – Ivana, zise. Era un pic mai mare. S-a măritat cu un bărbat minunat la douăzeci și șase de ani. Ea și soțul ei n-au petrecut nici o noapte despărțiți cât au fost căsătoriți. Au murit la trei luni unul de altul. Zâmbi tristă. Nu știu de ce ți-am spus asta.

Am sărutat-o.

— Nu-ți face griji, am spus. Nu stau mult.

Am traversat culoarul pe toată lungimea lui, șchiopătând, și am trecut de ușa de la capătul vagonului. Un însoțitor de drum, cu bluzon negru și centură, cu pantaloni pantaloni bufanți vârâți în cizmele lustruite și cu căciulă rotundă de blană, mă întrebă dacă îmi putea fi de ajutor.

— Mai e deschis vagonul restaurant? m-am interesat.

— Dacă Excelența Sa mai merge încă două vagoane, îl va găsi.

Vagonul era gol. M-am așezat și am comandat un coniac.

— Unde suntem? l-am întrebat pe chelner.

— Ajungem imediat în Wirballen, zise. Excelența Sa are pașaportul la îndemână? Gărzile vor verifica documentele și bagajele. Excelența Sa mai dorește și altceva?

— Crezi că poți să-mi faci rost de un stilou și de hârtie? am spus.

Se întoarse peste un minut sau două cu stilou și hârtie. Am scris data, 27 aprilie 1914, „Lângă Wirballen", și „Draga mea fiică". La gară, totul se desfășurase în grabă. Aveam o mie de lucruri să-i spun, și totuși nu găseam o cale să-i spun măcar unul.

Mi-am mijit ochii și am privit prin geam, în beznă. Am revenit la scrisoare, însă n-am scris nici un cuvânt.

Frânele trenului scrâșnirăși am simțit cum încetineam. Ajungeam în Wirballen. Mi-am terminat coniacul și m-am ridicat să mă întorc la Anna. Chelnerul se aplecă să se uite pe geam.

— Ciudat, zise el când trenul se opri. N-ar trebui să intrăm în Wirballen decât peste douăzeci de minute.

Locomotiva pufni. Fumul plutea în jurul vagonului, împiedicând vederea, dar se întrezăreau câteva lumini.

— Foarte ciudat, adăugă chelnerul și plecă în căutarea cuiva care să-i spună ce se întâmpla.

M-am așezat la loc pe scaun. Zece minute mai târziu, chelnerul se întoarse. Nu avea nici o explicație pentru oprire. Am comandat încă un coniac.

*

După un ceas, trenul porni din nou. Luminile se făcură văzute. Era posibil ca Gan să-mi fi descoperit calea de scăpare? Ar fi mărturisit Lîcev? Deliberam în forul meu interior dacă era cazul s-o trezesc pe

Anna. Ar fi trebuit oare să coborâm și să încercăm să găsim alt mod de a ieși din țară?

— E din ce în ce mai ciudat, zise chelnerul.

— Ce se întâmplă? l-am întrebat.

— Nu oprim în gară, zise el, scărpinându-se în cap. Ne trag pe o linie secundară.

M-am uitat pe geam. În locul peronului vedeam siluetele unor depozite, macarale și clădiri industriale.

Un pasager întrebă de ce nu putea coborî. Alții din spatele lui, cu bagajele în mâini, începură să bombăne și să se plângă. După câteva momente, însoțitorul-șef veni să le explice că întârzierea va fi scurtă și că vor ajunge curând în gară.

— De ce nu putem coborî pur și simplu aici și să mergem pe jos restul drumului? întrebă unul dintre pasagerii revoltați.

— Nimeni nu are voie să urce sau să coboare din tren, zise ferm însoțitorul-șef. Astea-s ordinele noastre.

— Cum adică ordinele voastre? strigă un bărbat.

M-am ridicat și m-am întors repede în vagonul de dormit. Pe drum, am văzut pe geamuri polițiști patrulând de-o parte și de alta a șinelor.

Anna dormea adânc. Am scuturat-o de două-trei ori. Gemu, dar nu se trezi. De ce s-o deranjez? m-am întrebat. Nu aveam nimic altceva de făcut decât să așteptăm. M-am întors în vagonul restaurant, deja plin cu pasageri plictisiți sau enervați.

*

La trei și un sfert dimineața, trenul se zgudui brusc și porni înapoi. Pasagerii care moțăiau, cu fețele lucind de sudoare, își ridicară plini de speranță capetele. Însoțitorul deveni instantaneu ținta câtorva zeci de întrebări răstite.

— Nu știu, repeta el întruna. Nu știu nimic.

Eram trași înapoi pe linia principală. Se auziră urale în timp ce înaintam și gara apărea în lumina palidă a dimineții. M-am întors repede spre vagonul de dormit. Anna stătea exact în aceeași poziție în care o lăsasem. Dormea buștean, ca un copil pe care tatăl e obligat să-l ducă în brațe din trăsură în pat după o călătorie lungă în toiul nopții. Am trecut în revistă posibilitățile: Mărturisise Lîcev? Dezvăluise detaliile fugii noastre? Era ocolul nostru doar o întâmplare ținând de starea căii ferate, de supraîncălzirea locomotivei, de planificarea orarului? În Rusia, trenurile întârziau adesea. Nu voiam ca Anna să-și facă griji. M-am întors iar în vagonul restaurant. Fie ce-o fi.

Trenul intră în gară. În numai două minute, vagonul restaurant se goli, pentru că pasagerii se repeziseră să-și ia bagajele. Eram iar singur.

Un bărbat intră din partea opusă. N-avea pălărie, însă nu l-am recunoscut de la bun început, pentru că era ultima persoană pe care mă așteptam s-o văd.

*

Gregori Petrov se strecură pe scaunul de vizavi și îmi oferi o țigară.

— Ce cauți aici, Gregori? l-am întrebat.

— Am venit să-ți ofer o înțelegere ca reprezentant al unei terțe părți.

— Interesant, am spus. Cine-i terța parte?

Își linse buzele.

— Piotr Zinurov.

— Nu știam că sunteți prieteni.

Ochii lui Petrov erau obosiți și triști.

— Disprețuiesc totul la Zinurov. Chiar totul.

— Dar ai venit din partea lui, am spus. La cererea lui.

— Să-ți povestesc despre fratele meu, zise el, punându-și o țigară între buze și aprinzând-o. Trase

lung din ea. Mai ții minte, cel care a fost arestat odată cu mine.

— Mi-ai spus că ai inventat povestea aceea.

Scoase un norișor de fum și pufni.

— Din păcate, nu. E o poveste adevărată.

Grimasa teatrală pe care o afișase lăsă locul unei expresii melancolice, mai plină de adevăr.

— Ofițerul care se ocupa de cazul nostru s-a ținut de cuvânt. Ivan și cu mine am fost amândoi trimiși la închisoare pentru acțiuni subversive. Eram copii. Eu aveam șaisprezece ani, iar Ivan era cu un an mai mic. Spre deosebire de el, eu știam. În adâncul inimii, știam că o să supraviețuiesc. Ivan era altfel construit, era înspăimântat. Gardienii nu scăpau nici un prilej să-și arate cruzimea, celula era întunecată și rece. Uneori, când plângea, mă înfuriam și mă răsteam la el să se stăpânească. Atunci tăcea. Era atât de slab. Brațe albe și subțiri, obraji supți și ochi mari. Atât de firav.

Chelnerul ne aduse coniac. Petrov și-l bău pe al lui dintr-o înghițitură și comandă altul. Pe peron sună primul clopoțel: un sfert de ceas până la plecare.

— Până la urmă n-am mai suportat să stau cu el în aceeași celulă, pur și simplu nu mai înduram. Vinovăția, cred.

Ochii îi erau umezi. Își mușcă buza inferioară.

— L-am mituit pe un gardian cu câteva țigări să mă mute în altă celulă. Era o după-amiază de sâmbătă. În dimineața următoare, gardianul a venit în noua mea celulă. „Fratele tău a murit", mi-a spus. „S-a spânzurat azi-noapte". Avea cincisprezece ani. Încă o lună și ar fi făcut șaisprezece.

Petrov se opri și mă privi lung.

— E o lecție și pentru tine aici, Otto. Nu mărturisi niciodată. Dacă fratele tău se spânzură, e treaba lui, nu a ta.

— Nu crezi asta cu adevărat, nu?

— Trebuie, zise el sumbru. Cum altfel poate cineva trăi în lumea reală?

Își stinse țigara și își puse coatele pe masă.

— Mă întreb deseori: ce s-ar fi întâmplat dacă Ivan nu s-ar fi omorât? Viața mea ar fi fost cu totul alta. La momentul acela m-am disprețuit pentru că nu murisem și eu. Voiam să mă sinucid, ca Ivan. Voiam să mă spânzur. Dar cineva a venit la mine. Era atotputernic. Poate că oricine pare atotputernic când putrezești în temniță, însă îți spun, Otto, în clipa când l-am văzut, i-am simțit puterea, puterea absolută. Era liniștit, abia dacă-și mișca vreun mușchi, și mă privea cu ochi calmi. Uneori dai peste cineva și acel cineva știe totul despre tine, toate secretele din sufletul tău. El așa era. Nu puteam să-l înfrâng în vreo discuție. Orice aș fi spus, știa mai multe și mai bine decât mine. Și a întors ce se întâmplase cu Ivan până m-a făcut să cred că nu eu eram vinovat pentru faptul că sfârșise prin a se atârna de gratiile unei celule cu o frânghie făcută din propria-i cămașă, ci partidul. Partidul îl omorâse pe Ivan. Asta m-a convins să cred. N-am crezut că era posibil să mă urăsc chiar mai mult decât mă uram când a murit Ivan.

— Și tu, Gregori? am spus.

Dădu încet din cap.

— Colonelul Gan îți găsește întotdeauna punctul slab și, o dată ce l-a găsit, nu te mai lasă.

Îl văzusem dintotdeauna pe Petrov ca pe un bărbat cu o predilecție de nezdruncinat pentru viața brută și viguroasă, un pacient tulburat și, în foarte mare măsură, scârbit de sine, cu trupul și spiritul obosite chiar de irascibilitatea și cutezanța care, în chip notoriu, îl făceau omul care era. Simțisem în el nevoia disperată de a se elibera, însă nu mă lăsase

niciodată să mă apropii. Îmi oferise cândva o analogie: un bărbat căsătorit, cu copii, care-și iubește nevasta și este devotat copiilor, dar care nutrește totuși o pasiune pentru de altă femeie. Bărbatul acela era sfâșiat și confuz. Cum putusem trece cu vederea ce-mi povestise? Mi-o spusese tot timpul: Petrov era împărțit nu între soție și amantă, ci între doi stăpâni: Gan și Lenin, Ohrana și bolșevici.

Sună al doilea clopoțel: cinci minute până la plecare. Trenul pleca imediat după al treilea semnal.

— Gan și Zinurov sunt foarte furioși, Otto, zise el, cu un zâmbet jucându-i pe buze. Ai vreo idee cât e de greu să ucizi un țar? Ai idee câte a avut Gan de aranjat ca să pară că asasinatul a fost comis de evrei? E o farsă conspirativă, un număr de jonglerie. Și, chiar când el are toate mingile în aer, apari tu și tragi în cea mai importantă. Te-au subestimat, Otto. I-am avertizat să nu facă asta, însă nu m-au ascultat. Când l-au găsit pe Kopelzon, nu le-a venit să creadă. Erai prietenul lui cel mai bun!

Scutură amuzat din cap, apoi oftă lung.

— Din păcate, nici Gan, nici Zinurov nu au simțul umorului pe care îl am eu. Gan a dat ordin să fii asasinat.

Se distră observând reacția pe care mi-o provocase știrea.

— Nu te speria, Otto. Am intervenit și i-am convins să te lase în viață.

— Cum?

— Le-am spus că, dacă ți se întâmplă ceva, mă duc la delegația bolșevică din Dumă, mărturisesc că am spionat pentru Ohrana și demisionez. Gan e un om rațional. A înțeles pe loc că Regele valorează mult mai mult decât moartea ta, care, la urma urmei, e un pur act de răzbunare.

— De ce ai negociat pentru viața mea?

Nu zise nimic câteva clipe, apoi se uită la mine cu un fel de enervare blândă provocată de neputința mea de a înțelege.

— M-ai ajutat, Otto, zise el încet. M-aș fi omorât dacă nu erai tu.

M-am auzit strigat pe nume. Anna se apropia de masă.

— Întoarce-te în vagonul de dormit, i-am spus.

Petrov se ridică în picioare și se înclină curtenitor.

— Ce caută el aici? întrebă Anna privindu-l pe Petrov cu un amestec de neliniște și dezgust. Știai că e în tren?

— De fapt, nu am fost în trenul acesta, precizează Petrov. Am venit cu altul care a plecat mai târziu.

— Întoarce-te în vagonul de dormit, Anna, am repetat. Vin și eu într-un minut.

— E mai bine dacă rămâne, zise Petrov.

Mă privi în chip de scuză.

— Dacă ar fi după mine, Otto, aș fi fericit să vă las pe amândoi să plecați.

Mâna mi se îndreptă spre arma din buzunar.

— Ai văzut polițiștii și soldații de afară? mă întrebă Petrov. O să-i împuști pe toți? Vă rog, stați jos și ascultați ce am de spus.

Nici Anna, nici eu nu ne-am mișcat.

— Vă rog, repetă Petrov.

Ne-am așezat încet, unul lângă altul. Anna își puse mâna într-a mea.

— Muntele își vrea fiica, zise el, privind-o pe Anna.

Am strâns mâna Annei.

— Nu, am spus răspicat. Niciodată.

Petrov se uită atent pe geam, ca și când căuta o persoană anume. L-am văzut pe impiegatul-șef verificându-și ceasul de buzunar atârnat de un șnur argintiu cu roșu.

— Uitați-vă acolo, ne îndemnă Petrov.

Anna și cu mine privirăm spre peron. Printre pasageri, polițiști și hamali se aflau doi bărbați în vârstă, înalți, unul cu palton și pălărie, celălalt în uniforma Cavaleriei de Gardă.

— O, Doamne, țipă Anna. Au prins-o pe Catherine.

Am sărit în picioare. Petrov mă apucă de încheietură și zise repede:

— E în regulă, Otto. Ai încredere în mine. Catherine va scăpa cu bine dacă faci ce-ți spun ei.

Zinurov o împinse pe Catherine în față. Părea o copilă în comparație cu cei doi. Capul îi era gol, iar fața îndârjită.

M-am eliberat din strânsoarea Petrov și mi-am pus mâinile pe geam.

— Catherine! am strigat.

Am încercat să ies pe culoar, dar Petrov mi-a blocat drumul.

— Poți să o iei, Otto, zise el repede. E în regulă, poți să o iei cu tine. Am aranjat totul.

L-am privit fără să înțeleg ce-mi spunea. Apoi a venit înțelegerea, însoțită de un șoc cumplit, înfiorător.

— Nu, am spus.

Am fugit de-a lungul vagonului restaurant, îmbrâncind pasagerii care se luptau cu bagajele, și am ajuns la ușă.

— Tată! țipă Catherine.

Porni spre mine, însă Gan o trase înapoi.

— Dă-i drumul! am strigat.

— Fata mea pentru a ta, Spethmann, spuse Zinurov.

Petrov era în spatele meu.

— Voiau să o omoare pe Catherine și să o ia pe Anna înapoi cu forța, șopti el grăbit. Am negociat înțelegerea asta pentru tine. Nu mă dezamăgi, Otto. E tot ce poți spera mai bun în circumstanțele de față.

Impiegatul-șef privea de-a lungul trenului, asigurându-se că se urcase toată lumea.

Am băgat mâna în buzunar și mi-am încleștat degetele pe patul Mauserului.

— Nu fi prost, spuse Petrov cu o voce mai aspră. Și tu, și Catherine o să fiți omorâți.

Însoțitorii începură să trântească ușile. Se urcau ultimii pasageri. Privind înapoi în vagonul restaurant, n-am mai văzut-o pe Anna. Am dat buzna înăuntru. Nu era acolo.

Impiegatul-șef sună pentru ultima oară din clopoțel. Anna era acum pe peron.

— Anna!

Am fugit spre ușa unde aștepta Petrov. Anna se apropia încet de tatăl ei.

Un însoțitor de vagon încercă să tragă ușa, însă Petrov o ținu deschisă.

— Catherine, vino! Repede! strigă Petrov și întinse mâna, în timp ce trenul începea să se târască înainte.

Zinurov o eliberă și ea fugi spre noi. Am tras-o înăuntru. Mă îmbrățișă sălbatic, ca și cum nu mai voia să-mi dea drumul vreodată.

— Adio, Otto, spuse Petrov sărind pe peron.

Trenul prinse viteză. M-am uitat peste umărul lui Catherine. Privirea mi se întâlni cu a Annei și buzele ei se mișcară. Mâna i se ridică încet, un rămas-bun plin de tristețe. Apoi Zinurov își petrecu brațul pe după umerii fiicei lui și plecă cu ea.

Însoțitorul se întinse pe lângă noi și închise ușa. Trenul accelera, iar luminile gării începură să pălească. Am condus-o pe Catherine în vagonul restaurant.

— Au amenințat că-l ucid pe Mintimer dacă spunem ceva din ce s-a întâmplat, zise Catherine după ce ne așezarăm.

— Și dacă nu spunem? am întrebat.

Dar întrebarea nu avusese intenții serioase. Orice am fi făcut, orice am fi spus, Gan și Zinurov ar fi

scăpat nepedepsiți. Mânați de ambițiile lor, ar fi distrus oricâți oameni era nevoie, vinovați și nevinovați.

Am luat-o pe Catherine în brațe și am sărutat-o. Și-a lăsat capul pe umărul meu. N-am mai spus nimic.

În toiul dimineții, străbăteam întinsa câmpie a Poloniei. Sate dărăpănate se înșirau unul după altul. Sărăcia de aici îl făcuse pe Kopelzon să plângă. Kopelzon era un ipocrit, însă spunea probabil adevărul despre lacrimile sale. Kopelzon era un ipocrit, însă întrebarea lui rămânea: ce faci dacă te naști în mizerie și lipsuri? Cum să-ți privești întâiul născut și să nu te blestemi pentru că ai adus carne din carnea ta într-un asemenea loc? Iar pentru aceia dintre noi care nu sunt născuți astfel, cei care nu cunoaștem câmpiile plângerii, este oare întrebarea mai puțin apăsătoare? Ce facem? Ce facem dacă știm că va veni timpul când tații și mamele nu vor mai accepta ca odraslele lor să fie silite să trăiască viața pe care au trăit-o ei? Furia și numărul vor avea câștig de cauză. Este inevitabil. Nimic din ce ar putea face colonelul Gan sau Zinurov, sau Maklakov, sau țarul sau vreunul din miniștrii lui nu va putea împiedica răfuiala. Pot strânge lanțurile: pot denunța, persecuta, aresta și închide. Sau pot să le slăbească: pot să treacă cu vederea, să-și ceară iertare și să promită. N-ar avea nici o importanță. Ar fi în zugzwang. Când lucrurile ajung atât de departe, suntem cu toții în zugzwang. Greșelile trecutului nu vor fi iertate. Furia și numărul își vor spune cuvântul.

Sfârșit

SPETHMANN – KOPELZON

SANKT PETERSBURG, 1913-1914

1. e4 c5 2. Cc3 Cc6 3. g3 g6 4. Ng2 Ng7 5. d3 d6 6. Cge2 e5 7. h4 h5 8. Cd5 Cce7 9. Cec3 Cxd5 10. Cxd5 Ne6 11. c4 Nxd5 12. cxd5 Nh6 13. b4 Nxc1 14. Txc1 b6 15. Nh3 Ch6 16. Dd2 Rf8 17. 0-0 Rg7 18. f4 exf4 19. Txf4 Te8 20. Db2+ Te5 21. bxc5 bxc5 22. Txc5 g5 23. hxg5 Dxg5 24. Tc2 Rh7 25. Tg2 Tg8 26. Df2 De7 27. Tf6 Rg7 28. Tf4 Rh7 29. Nf5+ Cxf5 30. Txf5 Txf5 31. Dxf5+ Rh6 32. Df4+ Tg5 33. g4 hxg4 34. Txg4 Rh5 35. Tg2 Txg2+ 36. Rxg2 Dc7 37. Df5+ Rh6 38. Df6+ Rh7 39. Rg3 Rg8 40. Rh4 Db6 41. Rh5 Rf8 42. Rh6 Re8 43. Rh7 Dc5 44. Dg7 Re7 45. Dg5+ Re8 46. Rg8 Dc7 47. Dh6 De7 48. Dg7 a6 49. a3 a5 50. a4 Rd8 51. Df8+ De8 52. Rg7 1-0

MULȚUMIRI

Tendința romancierilor – și a câștigătorilor premiilor Oscar – de a revărsa mulțumiri din inimă în stânga și în dreapta a fost criticată, și pe bună dreptate. Unele datorii, totuși, sunt prea importante pentru a nu fi recunoscute. Așadar, pe scurt și sincer, vreau să-mi exprim recunoștința față de Alexandra Pringle, Karen Rinaldi, Roger Alton, Marc Quinn, Ruth Rogers, Paul Simon, John Mulholland, John Saunders, Tim și Hector Moss, Daniel King, Maeve Magee, Sharon Smithline, Jojo Tulloh, Andreas Saremba și Vince Stevenson.

În colecția „Thriller & Mystery" au apărut:

Lee Child – CAPCANA MARGRAVE
Matthew Pearl – CLUBUL DANTE
Koji Suzuki – RING 1 – CERCUL
Nick Drake – NEFERTITI. CARTEA MORȚILOR
Boris Akunin – AZAZEL
Lisa Unger – MINCIUNI PERICULOASE
Yrsa Sigurðardóttír – ULTIMUL RITUAL
Lawrence Block – CÂND SFÂNTA CRÂȘMĂ SE ÎNCHIDE
Alex Berenson – AGENTUL CREDINCIOS
Lee Child – SĂ NU GREȘEȘTI
Koji Suzuki – RING 2 – SPIRALA
Boris Akunin – GAMBIT TURCESC
Michael Marshall – OAMENII DE PAIE
David Hewson – ANOTIMPUL MORȚILOR
Dan Fesperman – PRIZONIERUL DIN GUANTÁNAMO
Michael Byrnes – SECRETUL LUI IOSIF
Jed Rubenfeld – INTERPRETAREA CRIMEI
Boris Akunin – LEVIATAN
Lee Child – EVADARE IMPOSIBILĂ
Lawrence Block – OPT MILIOANE DE FELURI DE-A MURI
Lisa Unger – ADEVĂRUL CARE UCIDE
Matthew Pearl – UMBRA LUI POE
Christopher Reich – CLUBUL PATRIOȚILOR
Dale Furutani – MOARTE LA RĂSCRUCE
Fred Vargas – PLEACĂ REPEDE ȘI ÎNTOARCE-TE TÂRZIU
Boris Akunin – MOARTEA LUI AHILE
Ronan Bennett – ULTIMA MUTARE A REGELUI – ZUGZWANG